

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**YER DEĞİŞTİREN YERLEŞMELERDE YAPISAL DÖNÜŞÜM:
MODERNLEŞME SÜRECİ İÇERİSİNDE MİMARİ DEĞİŞİMLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yunus ERGÜN

Birinci Danışman: Doç. Dr. Hüseyin MERTOL
İkinci Danışman: Doç. Dr. Cemile Bahtiyar KARADENİZ

TOKAT-2024

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Hüseyin MERTOL ve Doç. Dr. Cemile Bahtiyar KARADENİZ danışmanlığında hazırlamış olduğum “Yer Değiştiren Yerleşmelerde Yapısal Dönüşüm: Modernleşme Süreci İçerisinde Mimari Değişimler” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

22/07/2024

Yunus Ergün

İmza

JÜRİ KABUL VE ONAY

Yunus ERGÜN tarafından hazırlanan “**Yer Değiştiren Yerleşmelerde Yapısal Dönüşüm: Modernleşme Süreci İçerisinde Mimari Değişimler**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 24.06.2024 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Üye (Başkan) : Doç. Dr. Hüseyin MERTOL

Üye : Doç. Dr. Cemile BAHTİYAR KARADENİZ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Melih ÖZDEMİR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Murat GÜNEY

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

YER DEĞİŞTİREN YERLEŞMELERDE YAPISAL DÖNÜŞÜM: MODERNLEŞME SÜRECİ İÇERİSİNDE MİMARİ DEĞİŞİMLER

Ergün, Yunus

Yüksek Lisans, Coğrafya Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hüseyin MERTOL

İkinci Danışman : Doç. Dr. Cemile Bahtiyar KARADENİZ

Haziran 2024, xv + 190 sayfa

Yer değiştiren yerleşmeler, genellikle doğal afetler, savaşlar veya büyük ölçekli kalkınma projeleri gibi dışsal faktörler nedeniyle mevcut konumlarından başka bir yere taşınmak zorunda kalan topluluklardan oluşmaktadır. Araştırma, yer değiştirme süreçlerinin fiziksel, sosyal ve kültürel dinamiklerini, bu süreçlerin yerel mimari ve yerleşim düzenleri üzerindeki etkilerini anlamaya dayanmaktadır. Bu anlamda araştırma, Tokat ilinin Taşlık ve Dereçaylı köylerinde gerçekleşen yer değiştirme süreçlerinin modernleşme etkisiyle mimari yapılar üzerindeki dönüşümlerini incelemektedir. Araştırmanın amacı, yer kaymaları, sel baskınları ve diğer doğal afetlerin Taşlık ve Dereçaylı köylerinin mekânsal düzenlemeleri ve planlamaları üzerindeki uzun vadeli etkilerini incelemek ve bu etkilerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapı üzerindeki sonuçlarını değerlendirmektir. Bu anlamda araştırma, yerel mimari yapıların değişen çevresel koşullara nasıl uyum sağladığını ve bu uyum sürecinin yerel halkın yaşam tarzları ve geleneksel uygulamaları üzerinde nasıl bir dönüşüm yarattığını analiz etmektedir.

Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Bu bağlamda, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış gözlem ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonuçları yer değiştirme süreçlerinin modernleşme etkisiyle yerel mimari ve yerleşim düzenlerinde önemli dönüşümlere yol açtığını göstermektedir. Özellikle, geleneksel malzeme kullanımından modern inşaat malzemelerine geçiş, daha dayanıklı ve uzun ömürlü yapılar inşa etmeye olanak tanımaktadır. Ayrıca, altyapı ve hizmetlerin geliştirilmesi, kırsal alanlarda yaşayan

insanların yaşam kalitesini artırmaktadır. Sonuç olarak, yer değiştiren yerleşmelerde modernleşme süreci, yerel halkın refahını korumak ve geliştirmek için kapsamlı yönetim stratejileri gerektiren hem fırsatlar hem de zorluklar sunmaktadır. Bu araştırma, yer değiştiren yerleşmelerin yönetimi ve planlanması sürecinde ekonomik, teknolojik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik faktörlerinin dengeli bir şekilde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yer Değiştiren Yerleşmeler, Yer Değiştirme, Kırsal Mimari, Kırsal Konut, Modernleşme, Taşlık Köyü, Dereçaylı Köyü, Doğal Afet.

ABSTRACT

STRUCTURAL TRANSFORMATION IN RELOCATED SETTLEMENTS: ARCHITECTURAL CHANGES IN THE PROCESS OF MODERNIZATION

Ergun, Yunus

Master's Thesis , Department of Geography

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Hüseyin MERTOL

Second Advisor : Assoc. Prof. Dr. Cemile Bahtiyar KARADENİZ

June 2024, xv + 190 pages

Relocating settlements typically consist of communities forced to move from their current locations due to external factors such as natural disasters, wars, or large-scale development projects. This research is based on understanding the physical, social, and cultural dynamics of relocation processes and their impact on local architecture and settlement patterns. In this context, the study examines the architectural transformations influenced by modernization in the relocation processes of Taşlık and Dereçaylı villages in Tokat province. The aim of the research is to investigate the long-term effects of landslides, floods, and other natural disasters on the spatial arrangements and planning of these villages, and to evaluate the social, economic, and cultural implications of these effects.

This study analyzes how local architectural structures adapt to changing environmental conditions and how this adaptation process transforms the lifestyles and traditional practices of local communities. A case study design, one of the qualitative research methods, was used as the research methodology. In this context, semi-structured interviews, unstructured observations, and document analysis methods were employed as data collection tools. The obtained data were analyzed using content analysis. The research findings show that the relocation processes have led to significant transformations in local architecture and settlement patterns under the influence of modernization. In particular, the transition from traditional materials to modern construction materials allows for the construction of more durable and long-lasting

structures. Additionally, the development of infrastructure and services enhances the quality of life for residents in rural areas. In conclusion, the modernization process in relocating settlements presents both opportunities and challenges, necessitating comprehensive management strategies to protect and improve community well-being. This research emphasizes that the planning and management of relocating settlements should balance economic, technological, social, and environmental sustainability factors.

Key Words: Relocating Settlements, Relocation, Rural Architecture, Rural Housing, Modernization, Taşlık Village, Dereçaylı Village, Natural Disasters.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa.</u>
ETİK SÖZLEŞME	ii
JÜRİ KABUL VE ONAY.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
FOTOĞRAF LİSTESİ	xiii
GRAFİK LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	6
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	7
ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI.....	7
ARAŞTIRMANIN İLGİLİ LİTERATÜR	8
BÖLÜM 1	13
YERLEŞME.....	13
1.1. YER DEĞİŞTİREN YERLEŞMELER	16
1.2. YER DEĞİŞTİRME SÜRECİNİN TEMEL DİNAMİKLERİ	20
1.2.1. Yer Değiştirmeye Neden Olan Faktörler	22
1.2.2. Yer Değiştiren Yerleşimlerin Özellikleri.....	25
1.3. MODERNLEŞME VE YERLEŞİM YERLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ	30
BÖLÜM 2	34

KIRSAL MİMARİ.....	34
2.1. KIRSAL MİMARİ DOKUYU OLUŞTURAN UNSURLAR.....	36
2.2. KIRSAL MİMARİ YERLEŞİM KARAKTERLERİ	42
2.2.1. <i>Kırsal Mimarinin Korunması ve İlgili Düzenlemeler</i>	47
2.3. GELENEKSEL KIRSAL MİMARİDE KULLANILAN MALZEME VE TEKNİKLER	51
2.3.1. <i>Doğal Malzemelerin Kullanımı</i>	53
2.3.2. <i>Geleneksel Yapım Teknikleri</i>	57
2.4. MODERNLEŞME SÜRECİNİN KIRSAL MİMARİYE ETKİLER	61
2.4.1. <i>Modern Malzeme Tekniklerin Kırsal Mimaride Kullanımı</i>	63
2.4.2. <i>Geleneksel ve Modern Mimari Öğelerin Entegrasyonu</i>	67
BÖLÜM 3	71
YÖNTEM	71
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	71
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	72
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	74
3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	76
3.5. VERİLERİN ANALİZİ	77
BÖLÜM 4	79
BULGULAR.....	79
4.1. ARAŞTIRMA SAHASININ GENEL ÖZELLİKLERİ.....	79
4.2. TAŞLIK KÖYÜ YER DEĞİŞTİRME SÜRESİNCE MİMARİ YAPI DEĞİŞİM.....	87
4.2.1. <i>Duvarların Değişimi</i>	89
4.2.2. <i>Taban ve Tavan Değişimleri</i>	92
4.2.3. <i>Kapı ve Pencere Değişimi</i>	95
4.2.4. <i>Merdiven Değişimleri</i>	98
4.2.5. <i>Çatı Değişimleri</i>	101
4.2.6. <i>Eklenti Değişimleri</i>	103
4.2.7. <i>Ortak Mesken Yapı Değişimleri</i>	107
4.2.8. <i>Konut Plan Değişimi</i>	109
4.3. TAŞLIK KÖYÜ YENİ YERLEŞİM YERİ DOKU ANALİZLERİ.....	112

4.3.1. İşlevsel Analizi	113
4.3.2. Kullanım Durumu Analizi	114
4.3.3. Sağlıklik Durumu Analizi.....	115
4.3.4. Kat Adedi Analizi	117
4.3.5. Çatı Tipi Analizi.....	118
4.3.6. Yapı İnşa Türü Analizi	120
4.3.7. Yol Durum Analizi	121
4.4. DEREÇAYLI KÖYÜ YER DEĞİŞTİRME SÜRECİNDE MİMARİ YAPI DEĞİŞİMİ	123
4.4.1. Duvarların Değişimi	124
4.4.2. Taban ve Tavan Değişimleri.....	126
4.4.3. Kapı ve Pencere Değişimi.....	130
4.4.4. Merdiven Değişimleri	132
4.4.5. Çatı Değişimleri.....	135
4.4.6. Eklenti Değişimleri	138
4.4.7. Ortak Mesken Yapı Değişimleri.....	141
4.4.8. Konut Plan Değişimi.....	143
4.5. DEREÇAYLI KÖYÜ YENİ YERLEŞİM YERİ DOKU ANALİZLERİ.....	146
4.5.1. İşlevsel Analizi	146
4.5.2. Kullanım Durumu Analizi	148
4.5.3. Sağlıklik Durumu Analizi.....	150
4.5.4. Kat Adedi Analizi	152
4.5.5. Çatı Tipi Analizi.....	154
4.5.6. Yapı İnşa Türü Analizi	156
4.5.7. Yol Durumu Analizi	157
BÖLÜM 5	160
TARTIŞMA	160
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	170
KAYNAKÇA.....	176
EKLER	187
ÖZGEÇMİŞ	188

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Kırsal Konutların Biçimlenmesindeki Unsurlar.....	36
Tablo 2.2. Kırsal Konutların Biçimlenmesindeki Unsurlar	37
Tablo 3.1. Araştırma Grubundaki Katılımcıların Demografik Bilgileri	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Araştırma Sahası Lokasyon Haritası.....	72
Şekil 4.2. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Sahaları.....	75
Şekil 4.3. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Sahaları.....	78
Şekil 4.4. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Konut Planı.....	103
Şekil 4.5. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Konut Planı.....	104
Şekil 4.6. Taşlık Köyü Yapı İşlev Durumu Haritası.....	106
Şekil 4.7. Taşlık Köyü Yapı Kullanım Türü Haritası.....	108
Şekil 4.8. Taşlık Köyü Yapı Sağlamlık Durum Haritası.....	109
Şekil 4.9. Taşlık Köyü Yapı Kat Adeti Durumu.....	111
Şekil 4.10. Taşlık Köyü Çatı Tipi Haritası.....	112
Şekil 4.11. Taşlık Köyü Yapım Türü Haritası.....	114
Şekil 4.12. Taşlık Köyü Yol Durum Haritası.....	115
Şekil 4.13. Dereçaylı Köyü Eski Yerleşim Yeri Konut Planı.....	137
Şekil 4.14. Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Konut Planı.....	138
Şekil 4.15. Dereçaylı Köyü Yapı İşlev Durum Haritası.....	140
Şekil 4.16. Dereçaylı Köyü Yapı Kullanım Durum Haritası.....	142
Şekil 4.17. Dereçaylı Köyü Yapı Sağlamlık Durum Haritası.....	144
Şekil 4.18. Dereçaylı Köyü Yapı Kat Adedi Haritası.....	146
Şekil 4.19. Dereçaylı Köyü Çatı Tipi Haritası.....	148
Şekil 4.20. Dereçaylı Köyü Yapım Türü Haritası.....	150
Şekil 4.21. Dereçaylı Köyü Yol Durum Haritası.....	152

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 4.1. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Konut Duvar Görünümü.....	82
Fotoğraf 4.2. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Konut Duvar Görünümü.....	83
Fotoğraf 4.3. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Konut Tavan Görünümü.....	85
Fotoğraf 4.4. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Tavan Görünümü.....	87
Fotoğraf 4.5. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Kapı ve Pencere Görünümü.....	90
Fotoğraf 4.6. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Merdiven Görünümü.....	92
Fotoğraf 4.7. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Merdiven Görünümü.....	93
Fotoğraf 4.8. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Çatı Görünümü.....	95
Fotoğraf 4.9. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Çatı Görünümü.....	96
Fotoğraf 4.10. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Eklenti Görünümü.....	98
Fotoğraf 4.11. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Eklenti Görünümü.....	99
Fotoğraf 4.12. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Ortak Mesken Görünümü.....	101
Fotoğraf 4.13. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Ortak Mesken Görünümü.....	102
Fotoğraf 4.14. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Duvar Görünümü.....	118
Fotoğraf 4.15. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Tavan Görünümü.....	121
Fotoğraf 4.16. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Kapı ve Pencere Görünümü.....	124
Fotoğraf 4.17. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Merdiven Görünümü.....	126
Fotoğraf 4.18. Dereçaylı Köyü Eski Yerleşim Yeri Çatı Görünümü.....	128
Fotoğraf 4.19. Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Çatı Görünümü.....	129
Fotoğraf 4.20. Dereçaylı Köyü Eski Yerleşim Yeri Eklenti Görünümü.....	132

Fotoğraf 4.21. Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Eklenti

Görünümü..... 133

Fotoğraf 4.22. Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Ortak Mesken

Görünümü..... 135

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 4.1. Taşlık Köyü Yıllara Göre Nüfus Grafiği.....	74
Grafik 4.2. Dereçaylı Köyü Yıllara Göre Nüfus Grafiği.....	77

KISALTMALAR

H: Hipotez

Yy: Yüzyıl

TOKİ: Toplu Konut İdaresi

PVC: Polivinil Klorür

GİRİŞ

Yerleşme, insanoğlunun var olmasıyla beraber mekanla kurduğu etkileşimin anlam kazandığı önemli bir kavramdır. Yerleşme insan ve insanın yaptıklarının uygulamalarını yansıtan içeren doğal bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda yerleşme insanların barındığı bir yeryüzü parçası olmanın yanında, mekansal açısından kendisine özgü bir işgücü ortam oluşturan, diğer toplumlardan ayrılan, kültürü ve özel bir tarihi geçmişi içinde barındıran mekanlar olarak tanımlanmaktadır (Geray, 1975).

Tarih boyunca insanlık, mağaralardan, metropollere uzanan uzun yolculuğunun temeldeki amacı, barınma ihtiyacını gidermektedir. Bu ihtiyacın karşılanmasının birinci temel şartı yer seçimidir. Yerleşmelerin doğuşu, birden fazla sayıda aile bireylerinin bir araya gelmesi ve yerleşilecek yerin seçimi ile başlamaktadır (Erbilen, 2019). İlk zamanlarda yer seçiminde sadece coğrafi çevreden gelecek tehlikelere karşı güvende olma duygusu ile seçerken, günümüzde ise ekonomik ve sosyal şartlarda göz önünde bulundurulmaktadır. Buradan hareketle yerleşmeler, doğal çevreyi etkilemekte ve etkilenmektedir. Doğal çevreyi etkilemesi ve etkilenmesi yerleşmeyi dinamik bir özellik kazandırmaktadır. 21. yüzyılda insanoğlunun ulaştığı kültürel gelişmişlik ve eğitim düzeyi, yerleşmelerin doğal ortamdan etkilenme düzeylerinin azalmasına olanak sağlamıştır. Ancak günümüzde halen bazı bölgelerdeki yerleşmelerin, doğal çevrenin kontrolü altında olduğu görülmektedir. Bu anlamda kuruluşundan beri doğal ortam ile iç içe olan yerleşmelerin, içinde bulunduğu koşullarında etkilenmemesi olanaksız görülmemektedir (Taş, 2011).

Tarihsel süreç içerisinde yerleşmeler gerek fiziki gerekse beşeri faktörlere bağlı olarak gelişim ve değişim göstermektedir. Yerleşmelerin çeşitli faktörlere bağlı olarak gelişim göstermesi beraberinde kentsel alan ile kırsal alan kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Kırsal alan, yerleşim birimlerinin en küçüğü olan çiftliklerden başlayarak köy yerleşmelerine kadar yalnızca binaların sayısı ve nitelikleri ile sınırlı kalmamakla birlikte doğal çevresi, tarlaları ve tarım dışı birçok fonksiyonlar da içermektedir. Bununla birlikte kırsal alanların nüfus büyüklüklerinin yanında yerleşmenin, çevresi, biçimi ve ekonomik faaliyetlerin gerçekleştiği kırsal peyzajlarında tanımlamada önemli bir kriter olarak görülmektedir. Bu anlamda yükselti, iklim elemanları, gelenek-görenekler, zirai faaliyetleri, siyasi yönetim biçimleri kırsal yerleşmeleri biçimlendiren diğer faktörlerdir

(Tümertekin ve Özgüç, 2015). Bu biçimlendirmelere bağlı olarak Türk Dil Kurumu kırsal alanları, kentsel yerleşmelere oranla gelir seviyelerinin düşük olduğu ancak kültürel olarak kendisine has yapısı olan ve toplumsal, sosyal hayatını gelenekler doğrultusunda belirlenen yerleşim yerleri olarak ifade etmektedir (TDK, 2020).

İktisat, antropoloji, siyaset ve coğrafya bilimi gibi disiplinlerde kırsal alanlar, kentlere oranla küçük yerleşimler olan yayla, oba, kom, çiftlik, mezra, küçük tarımsal alanlar veya yerleşmeye has işler ile uğraşan birimler olarak tanımlanmaktadır (Nerse ve Türk, 2017). Kentsel alanları ise sosyal ve ekonomik faaliyetlerin yoğun yaşandığı, demografi ve birden çok ölçütleri bakımında farklı şekillerde tanımlamak mümkündür. Bu bağlamda kırsal alan ve kentsel alanların tanımlanmasında gelişmişlik durumları, kalkınma hızları ve bölgelere göre farklılıkları etkili olmaktadır (Aydemir, 2010). Kırsal alanlar, kentsel alanlara göre fiziki ortamdan daha çok etkilenen ve ekonomik gelir kaynaklarının birincil ekonomik faaliyetlere dayalı birimler olarak tanımlanmaktadır. Kırsal alanları, kentsel alanlardan ayıran bir diğer faktör ise mimari yapılarının farklı olmasıdır. Kırsal mimarı, yerel halk tarafından yapılmış evler ve yapılar olarak tanımlanmakla birlikte, halk mimarlığı, yerel mimari, yöresel mimarlık ve kırsal mimari olarak da adlandırılmaktadır (ÇEKÜL, 2012). Bununla birlikte günümüz şartlarında, benzerleri ustalar tarafından, aynı iklim koşullarına ve aynı yöresel malzemeye sahip bir bölge içinde yüzyıllar boyunca fazla değişmeden üretilen kırsal yapılar, gerek yerel halkın yaşam kültüründen gerekse çevredeki doğal etkenlerden kaynaklanan bir mimariye sahiptir. Konut, imkan ve ihtiyaçların gelenek, sosyo-ekonomik yapı ve çevre koşulları içindeki sentezi olarak tanımlanabilir (Çakır, 2000). Buradan hareketle günümüzde kırsal mimarinin etkisinin azaldığı ve geleneksel mimarinin yerini modern mimarinin almaya başladığını söylemek mümkündür. 21. yüzyılda endüstrileşme, göç ve şehirleşme gibi etkenler kırsal mimari yapının dokusunu bozulmasına veya yok olma ile karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru gerçekleşen göçler, kırsal alanlarda nüfusun azalmasına ve köylerde geleneksel kırsal yapıların tahrip olmasına neden olmaktadır. Bu yapıların korunmaması ise kırsal alanların geleneksel doku özelliklerinin kaybetmesi veya ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Kırsal alanlardaki mimari dokuların bozulmasında önemli bir diğer nokta ise modernizmin etkisidir. Modernizm ile birlikte kırsal alanlarda var olan yerleşmeler niteliksiz ve plansız olarak algılanmakta ve geleneksel mimari dokunun ortadan kalkmasına neden

olabilmektedir (Aydoğdu, 2021). Kırsal mimari, genellikle yerel malzeme kullanımı, çevresel koşullara uyum ve geleneksel yapım teknikleri ile karakterize edilmektedir. Örneğin, ormanlık bir alanda bulunan kırsal yerleşimlerde, ahşap; taşın bol olduğu dağlık bölgelerde ise taş yapılar yaygındır. Bu malzemeler, sadece bölgede kolayca erişilebilir oldukları için değil, aynı zamanda iklim koşullarına, yerel iklimin getirdiği sıcaklık ve nem değişimlerine uygun oldukları için tercih edilmektedir. Kırsal mimarideki yapılar genellikle alçakgönüllü ve işlevseldir. Konutlar, eklentiler ve diğer yardımcı yapılar, arazi kullanımı ve tarımsal faaliyetlerle doğrudan ilişkilidir. Örneğin, geniş çatı saçakları yağmur suyunu toplamak ve güneşin dik açılarla geldiği yaz aylarında gölge sağlamak için tasarlanabilmektedir. Ayrıca, kırsal mimaride, binaların konumu ve yönelimi genellikle rüzgarın etkisi, güneş ışığından yararlanma ve arazinin eğimi gibi doğal faktörlere göre belirlenmektedir. Kırsal yerleşim alanlarında mimari, topluluğun sosyal yapısı ve kültürel değerleri ile de yakından ilişkilidir. Örneğin, ortak kullanım alanları, ve dini yapılar, bu yerleşimlerde sosyal bağları ve toplum içi etkileşimi güçlendirmektedir. Yapıların estetiği ve düzeni, bölgenin kültürel mirasını ve geleneklerini yansıtır, zaman içinde bu özellikler, yerel kimliğin ve yerle halkın ruhunun korunmasına katkıda bulunmaktadır.

Sürdürülebilir kırsal yerleşim ve mimari, ekolojik dengenin korunması, enerji verimliliğinin artırılması ve doğal kaynakların akılcı kullanımını içermektedir. Günümüzde, geleneksel tekniklerle modern sürdürülebilirlik ilkelerinin entegrasyonu, kırsal alanlarda yaşam kalitesini artırırken çevresel ayak izini azaltmayı hedefleyen yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda kırsal yerleşme ve mimari yapı, insanların doğayla iç içe yaşadığı, ekonomik faaliyetlerinin ve sosyal yaşamlarının bu doğal çerçeveye uyum sağladığı bir bütünlük oluşturmaktadır. Gerek modernleşmenin etkisine bağlı olarak gerekse doğal afetler sonucunda kimi kırsal alanlarda bulunan yerleşimler yer değiştirmeye tabi tutulmaktadır. Kırsal alanlardaki bu yer değişimi ise doğrudan kırsal mimari üzerinde etkisini göstermektedir. Bu anlamda yer değiştirme süreci ve sonrası çok boyutlu dinamiklere sahiptir.

Modernleşmenin etkisiyle, yer değiştiren yerleşmelerde mimari ve planlama yaklaşımlarında önemli değişiklikler gözlemlenmektedir. Geleneksel malzeme kullanımından modern inşaat malzemelerine (beton, çelik, cam vb.) geçiş, daha dayanıklı, uzun ömürlü ve bazen daha ekonomik yapılar inşa etmeye olanak tanımaktadır. Bu

malzemeler, geleneksel yöntemlerle karşılanamayan yeni ihtiyaçlara cevap verebilmekte ve yerleşim yerlerinin genişlemesi veya yoğunlaşması gibi değişen koşullara adaptasyon sağlamaktadır. Modernleşme ayrıca, altyapı ve hizmetlerin geliştirilmesi yoluyla kırsal yerleşimlerin yaşam kalitesini arttırmaktadır. Elektrik, temiz su tedariki, kanalizasyon sistemleri, internet erişimi ve ulaşım ağlarının iyileştirilmesi, kırsal alanlarda yaşayan insanların sağlık, eğitim ve ekonomik fırsatlara erişimini kolaylaştırmaktadır. Bu değişiklikler, kırsal yerleşimlerin kentsel alanlarla daha entegre hale gelmesine ve kırsal-şehir bağlantılarının güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Yer değiştiren yerleşmelerdeki modernleşme süreci, sosyal yapı ve kültürel dinamiklerde de dönüşümlere yol açmaktadır. Bu durum, geleneksel değerlerin ve kültürel pratiklerin erozyonuna, aynı zamanda yeni sosyal kimliklerin ve bireylerin bağlarının oluşumuna da olanak sağlayabilmektedir. Modern eğitim ve iletişim araçlarının yaygınlaşması, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin bilgiye erişimini arttırmakta ve dünya görüşlerini genişletmektedir.

Geleneksel yaşam tarzları ve ekolojik dengeler üzerindeki baskılar artarken, yerel halk ve kültürel miras tehdit altında kalabilmektedir. Bu nedenle, yer değiştiren yerleşmelerde modernleşme sürecinin yönetimi, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin yanı sıra sosyal adalet, kültürel koruma ve çevresel sürdürülebilirlik gibi faktörleri dengeli bir şekilde ele almayı gerektirmektedir. Sonuç olarak, yer değiştiren yerleşmelerde modernleşme süreci, hem fırsatlar hem de zorluklar sunmaktadır. Mimari ve yerleşim planlamasında modern yaklaşımlar, kırsal alanların fiziksel ve sosyal yapısını dönüştürürken, bu sürecin kapsamlı bir şekilde yönetilmesi, yerel halkın refahının korunması ve geliştirilmesi için hayati önem taşımaktadır. Bu dönüşüm, sadece fiziksel altyapı ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel dokunun sürdürülebilir bir şekilde korunması ve geliştirilmesini de beraberinde getirmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Taşlık ve Dereçaylı köylerinde yaşanan yer değişikliklerinin modernleşme süreçleri üzerindeki etkilerini mimari yapılar ve yerleşim düzenlerindeki dönüşümler aracılığıyla derinlemesine incelemeyi hedeflemektedir. Araştırmada, özellikle yer kaymaları, sel baskınları ve diğer doğal afetlerin bu köylerin yapısal

özellikleri, mekânsal düzenlemeleri ve planlamaları üzerindeki uzun vadeli etkilerini detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Buna ek olarak bu etkilerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılar üzerindeki sonuçlarını da kapsamlı bir şekilde tartışılmıştır. Araştırma, bölgedeki yerel mimari yapıların ve yerleşim alanlarının, değişen çevresel koşullara nasıl uyum sağladığını ve bu uyum sürecinin yerel halkın yaşam tarzları, geleneksel uygulamalar üzerinde nasıl bir dönüşüm yarattığını analiz edilmiştir. Bu süreçte, yerel mimari ve yerleşim düzenleri, konut planları, eklenti değişimler, doğal afetlere karşı nasıl bir direnç gösterdiği veya bu afetler sonucunda nasıl değiştiği, bölgesel kalkınma ve yerleşim politikaları açısından değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, araştırma yerel halkın ve yerel yönetimlerin, mevcut ve potansiyel çevresel tehditlere karşı aldığı önlemleri, bu önlemlerin etkinliğini ve sürdürülebilirlik potansiyeli irdelenmiştir. Sonuç itibariyle, bu araştırma, Taşlık ve Dereçaylı köylerinde meydana gelen yer değişiklikleri ve bunların yerleşim yerlerine etkileri konusunda kapsamlı bir literatür oluşturmayı ve bu alanlarda gelecekte yapılacak çalışmalar için teorik bir çerçeve sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Taşlık ve Dereçaylı köylerindeki yer değişikliklerinin mimari yapılar ve yerleşim düzenlerindeki dönüşümler üzerindeki etkilerini derinlemesine incelenmiştir. Bu süreç, özellikle yer kaymaları, sel baskınları ve diğer doğal afetlerin bu köylerin yapısal özellikleri, mekânsal düzenlemeleri ve planlamaları üzerindeki uzun vadeli etkilerini ele alınmaktadır. Araştırmada, bölgedeki yerel mimari yapıların ve yerleşim alanlarının, değişen çevresel koşullara nasıl uyum sağladığını ve geleneksel uygulamalar üzerinde nasıl bir dönüşüm yarattığını analiz edilmiştir. Araştırmanın önemi, kırsal alanlarda yaşanan doğal afetlerin kırsal mimarideki yapısal dönüşümlerin ve gerçekleşme sürecinde modernleşmenin etkilerini aydınlatmasıdır. Araştırmada, mimari ve yerleşim düzenlerindeki değişimlerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılar üzerindeki sonuçlarını kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Yerel halkın ve yerel yönetimlerin mevcut ve potansiyel çevresel tehditlere karşı aldığı önlemlerin etkinliğini ve sürdürülebilirlik potansiyeli irdelenmiştir. Sonuç itibariyle bu araştırma, Taşlık ve Dereçaylı köylerinde meydana gelen yer değişiklikleri ve bunların yerleşim yerlerine etkileri konusunda kapsamlı bir literatür oluşturmayı ve bu alanlarda gelecekte yapılacak çalışmalar için teorik bir çerçeve sağlamayı amaçlamaktadır. Bu araştırmanın bilimsel literatürdeki

yerini sağlamlaştıran yönü, kırsal mimari ve yerleşim yerlerinin doğal afetlere ve modernleşme süreçlerine adaptasyon mekanizmalarını detaylı bir şekilde incelemesi ve bu süreçlerin toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini belgelemesidir. Çalışma, bölgesel kalkınma teorilerine ve sürdürülebilir mimari uygulamalarına katkıda bulunacak bilgiler sunması ve yerleşim yerlerinin gelecekteki planlama ve yönetimi için önemli veriler sağlaması temenni edilmektedir. Bu bağlamda, araştırma aynı zamanda politika yapıcılar, kentsel planlamacılar ve yerel halk için değerli bilgiler sunarak, afet yönetimi ve kırsal mimarinin direnç konularında önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Problemi

Yer değiştiren yerleşmeler, çoğunlukla doğal afetler, savaşlar veya büyük ölçekli kalkınma projeleri gibi dışsal faktörler nedeniyle mevcut konumlarından başka bir yere taşınmak zorunda kalan yerel halklardan oluşmaktadır (Akbulut, 2010). Bu yerleşim yerlerinin mimari yapılarında meydana gelen değişiklikler, çeşitli dinamiklere bağlı olarak gelişmektedir. Yeni yerleşim yerlerinde mimari, yerel malzemelerin kullanılabilirliği, iklim koşulları, teknolojik erişim ve ekonomik kaynaklara göre şekillenmektedir. Modern inşaat teknikleri ve malzemeleri, geleneksel yapı yöntemlerinin yerini alabilmekte veya onlarla entegre edilebilmektedir. Bu da yapıların fiziksel dayanıklılığını ve işlevselliğini artırırken aynı zamanda yerel estetik ve kültürel değerleri de dönüştürebilmektedir. Bu süreçte, sürdürülebilir mimari pratikler ve çevre dostu tasarımlar giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu anlamda yerleşim yerlerinde yaşanan bu dönüşüm süreçlerinin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılar üzerindeki derin ve çoğu zaman kalıcı etkilerini anlamak için büyük önem taşımaktadır. Taşlık ve Dereçaylı köyleri örneğinde olduğu gibi, yer değiştiren yerleşmelerde mimari ve planlama yaklaşımlarında yaşanan değişiklikler, yerel halkın yaşam kalitesi, sosyal yapı ve kültürel kimlik üzerinde belirgin etkilere sahiptir. Bu değişimler, aynı zamanda bölgesel kalkınma politikaları, afet yönetimi stratejileri ve yerel yönetimlerin planlama süreçleri açısından da değerlendirilebilmektedir. Yer değişikliği sonrası mimari yapıların adaptasyonu, yerel halkın ve yönetimlerin mevcut ve potansiyel çevresel tehditlere nasıl yanıt verdiğini ve bu süreçlerin yerel halkın gelecekteki dirençliliğine nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu nedenle, bu tür araştırmalar, yerleşim yerlerinin ve topluluk üyelerinin sürdürülebilir bir geleceğe nasıl adapte olabileceğini anlamamızı

sağlamakta ve bu adaptasyon süreçlerini şekillendirmek için gerekli bilgi ve stratejiler sunmaktadır. Buradan hareketle araştırma problemleri şu şekildedir;

H1: Coğrafi koşullar Taşlık ve Dereçaylı köylerindeki yerleşim yerlerinin ve mimari yapıların fiziksel ve yapısal özelliklerinde önemli değişikliklere neden olmuş mudur? Olduysa ne tür değişikliklere neden olmuştur?

H2: Coğrafi olaylar sonucunda yer değiştirme sürecinde mimari yapılarda doku değişiklik olmuş mudur? Olduysa ne tür değişikliklere neden olmuştur?

H3: Modernleşme süreci, Taşlık ve Dereçaylı köylerinde geleneksel mimari ve yerleşim düzenlerinde bir değişime yol açmış mıdır? Açtıysa ne tür değişikliklere yol açmıştır?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Türkiye'nin Orta Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Tokat iline bağlı Taşlık ve Dereçaylı köylerinde gerçekleşen coğrafi olayların ve modernleşme süreçlerinin, bu bölgelerin mimari yapıları ve yerleşim düzenleri üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemeyi hedeflemektedir. Araştırmanın odaklandığı ana tema, bu iki farklı köyün coğrafi konumlarının ve erişilebilirlik durumları, yapılaşma biçimleri ve sosyal yapılar ile sınırlandırılmıştır. Taşlık köyü, stratejik olarak Tokat-Amasya arasındaki önemli bir ulaşım ağı olan şehirlerarası otoyola yakın bir konumda bulunmasıyla dikkat çekerken; Dereçaylı köyü, otoyola olan uzaklığı sebebiyle daha izole bir yaşam alanı olarak kendini göstermektedir. Bu coğrafi ayrışma, her iki köydeki modernleşme sürecinin ve mimari yapıların gelişimine doğrudan etki etmektedir. Bu nedenle araştırma Taşlık köyü ve Dereçaylı köyleri ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca, 2023-2024 eğitim öğretim yılı boyunca sürdürülecek olan bu çalışma, söz konusu köylerdeki mimari yapıların zaman içinde nasıl evrildiğini, yerel halkın yaşam tarzlarında meydana gelen değişiklikleri ve bu değişikliklerin sosyal yapıya nasıl yansıdığını detaylı bir şekilde incelenmesini amaçlamaktadır. Bu anlamda araştırma 2023-2024 yılları içerisinde sürdürülmüştür. Ayrıca araştırmaya katılan katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdikleri cevaplar ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırma doğal afetler sonucunda yer değiştiren yerleşim yerlerinin mimari dönüşümleri üzerine gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda yerleşim yerlerinin yer değiştirme sürecinde gerek modernleşmenin gerekse küreselleşmenin etkisi ile mimari yapılarda değişiklikler meydana gelebilmektedir. Buradan hareketle araştırmada;

- ✓ Yerleşim yerlerinin yer değiştirme sürecinde modernleşme etkili olabilir,
- ✓ Yerleşim yerlerinin yer değiştirme süresinde mimari yapılar değişiklik gösterebilir,
- ✓ Yer değiştiren yerleşmelerin mimari yapıları, yerleşim yerinin ulaşılabilirliği ile değişiklik gösterebilir,
- ✓ Araştırmada görüşmeye yapılan kişilerin verdiği cevapların doğru ve güvenilir olduğu,

hipotezleri varsayılmıştır.

Araştırmanın İlgili Literatür

Bu araştırma, öncelikle yer değiştiren köylerdeki mimari ve sosyal değişimleri incelemek amacıyla geniş bir literatür taramasına dayandırılmıştır. Alanyazında, özellikle Türkiye'de yer değiştiren köylerin yeniden yerleşim süreçlerinde karşılaşılan mimari ve sosyo-kültürel dönüşümleri ele alınmıştır. Bu anlamda Çınar ve Aydın (2019) "Anadolu Kırsal Mimarisinin Oluşum Mantığı: Yer Değiştiren Kesmez Köyü'nde Mekân ve Mekân Düzeni" başlıklı çalışması, yer değiştiren köylerin mimari ve sosyal yapılarındaki dönüşümleri incelemektedir. Araştırmanın amacı, Anadolu kırsal mimarisinin oluşum mantığını ve bu sürecin mekânsal düzenlemelere yansımalarını anlamaktır. Çalışmada, Konya Karapınar'daki Kesmez Köyü'nün eski ve yeni yerleşim yerleri arasındaki mekânsal ve kültürel aktarımlar incelenmiş, eski ve yeni köylerin mimari anlamda benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konmuştur. Yöntem olarak kaynak tarama ve alan çalışması kullanılmış, yerinde tespit çalışmaları ile fotoğraflama ve eskizlerle belgeleme yapılmıştır. Bulgular, eski Kesmez Köyü'nde coğrafi ve sosyo-kültürel bileşenlerin etkisiyle biçimlenen yapılar ve yeni Kesmez Köyü'nde planlı yerleşimin toplumsal kültürel yapı dikkate alınarak şekillendiğini göstermektedir. Bu çalışma, kırsal

alanlardaki modernleşme sürecinde mimari ve sosyo-kültürel dönüşümlerin anlaşılması için önemli bir katkı sağlamaktadır.

Akbaş (2019) "Küçükköy Geleneksel Dokusunda Göçlerin Neden Olduğu Mekansal Dönüşümler" başlıklı çalışması, Küçükköy yerleşiminin geleneksel dokusunun göçlerle nasıl dönüştüğünü incelemektedir. Çalışma, kırsaldan kente ve kentten kırsala gerçekleşen göçlerin etkilerini araştırmayı amaçlamaktadır. Yöntem olarak, Küçükköy Kentsel Sit Alanı'nda alan çalışmaları yapılarak, doku, sokak ve yapı ölçeğinde mekansal dönüşümler incelenmiştir. Bulgular, 2000'lerde kentlerden kırsala gerçekleşen tersine göçlerin yerleşim üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Geleneksel dokuların korunması için öneriler geliştirilmiş ve mekansal dönüşümlerin kırsal miras üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

Topcu ve Ovalı (2023) Rize'nin İkizdere ilçesindeki Sırt Mahallesi'nde bulunan kırsal yerel konutların değişim ve dönüşüm süreçlerini ele almaktadır. Araştırmanın temel amacı, geçmişte hayvancılığa dayalı yaşam tarzıyla şekillenen bu konutların günümüzdeki mekânsal, fonksiyonel ve malzeme bileşenlerindeki dönüşümleri belirlemektir. Bu amaçla, alan çalışmaları, yerinde gözlemler, ölçümler ve fotoğraflamalar kullanılarak veriler toplanmış ve elde edilen bulgular semboller ve matematiksel verilerle tablolaştırılarak analiz edilmiştir. Çalışmada, mekânsal değişimlerin özellikle aşhane (%88) ve balkonlarda (%64) yoğunlaştığı belirlenmiştir. Fonksiyonel değişiklikler ise genellikle aşhanede meydana gelmiş, ocak yerini sobaya bırakmış ve baca eklemeleri yapılmıştır. Malzeme ve yapı bileşeni değişiklikleri büyük ölçüde çatı örtüsü (%94) ve aşhane duvarlarında (%91) gerçekleşmiştir. Bu değişikliklerin çoğu, yerel konutların özgün karakterini zedelemiş ve yerel peyzajın genel karakterine zarar vermiştir. Çalışma, yerel mimarinin sürdürülebilirliği açısından yeni yapılaşmalar için öneriler geliştirmekte ve geleneksel konutların günümüz yaşam biçimine adaptasyon sürecinde karşılaşılan sorunları ortaya koymaktadır.

Orhan ve Gök (2016) Artvin'de Deriner Barajı'nın su toplama havzası altında kalan Oruçlu ve Zeytinlik köylerinin yer değiştirme sürecini ele almaktadır. Türkiye'nin artan enerji ihtiyacını karşılamak ve sulanabilir arazi miktarını artırmak için son yıllarda birçok baraj projesi gerçekleştirilmiştir. Bu projelerden biri olan Deriner Barajı, Çoruh Nehri üzerinde inşa edilmiştir ve su toplama havzası içinde kalan yerleşimlerin yerinin değiştirilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Çalışmada, bu sürecin yeni yerleşim yerinin

seçimindeki önemi, yer değiştirmenin ortaya çıkardığı sosyo-ekonomik sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm nerileri üzerinde durulmuştur. Araştırma kapsamında, baraj suyu altında kalan Oruçlu ve Zeytinlik köylerinin eski ve yeni yerleşim alanlarında gözlemler yapılmış, yerel halkla mülakatlar gerçekleştirilmiş ve ilgili resmi kurumların verileri incelenmiştir.

Koç ve Koç (2024) Ankara'nın Beypazarı ilçesindeki Sekli Köyü'nün 1979 yılında yaşanan yangın sonrası yer değiştirme sürecini ele almaktadır. Çalışma, afet sonrası yeniden yerleşim süreçlerinin sosyal, ekonomik ve çevresel uygunluğunu değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sekli Köyü'nde yangın sonrası seçilen yeni yerleşim yeri, köyünü güneyinde düz ve düze yakın bir alan olup, konutlar geleneksel mimari dokudan farklı olarak inşa edilmiştir. Çalışmada, afet sonrası yeniden yapılan yerleşim yeri ve önceki yerleşim alanı karşılaştırılarak, sosyal, ekonomik ve fiziksel açıdan uygunluklar ve sorunlar değerlendirilmiş, afet sonrası yeniden yerleşim süreçlerinde ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri dikkate alan planlama ve uygulama nerileri geliştirilmiştir. Yangın afetinin özellikle kırsal bölgelerde hızlı yayıldığı ve köyünün tamamının yanmasına neden olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, afet sonrası planlama ve uygulamalarda ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerin dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Gök ve Yazar (2011), Erzurum'un İspir ilçesinde yer alan Madenkprbaşı Beldesi Elmalı Mahallesi'nde yaşanan heyelan sonrası yerleşim yerinin taşınma sürecini ve bu süreçte karşılaşılan sorunları incelemektedir. Araştırmanın amacı, heyelan nedeniyle yeniden inşa edilen konutların yer seçimi, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel uygunluğunu değerlendirmektir. Çalışmada yapılan gözlemler ve mülakatlar, yeni yerleşim yerinin eski Elmalı Mahallesi'ne kıyasla daha planlı ve ağdaş olduğunu, ancak bazı sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçları karşılamadığını ortaya koymuştur. Yeni yerleşim yeri, ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturan tarım arazilerine uzak olduğundan, bu durum tarımsal faaliyetleri olumsuz etkilemiş ve ailelerin çoğu yeni konutlara taşınmamıştır. Ayrıca, yeni konutlarda ailelerin ekonomik faaliyetleri için gerekli olan ahır, samanlık gibi eklentilerin bulunmaması, içme suyunun temiz olmaması gibi altyapı sorunları da tespit edilmiştir.

Dlek ve Durmuş (2022) eşitli nedenlerle yer değiştiren yerleşimlerin incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmada, doğal afetler, baraj yapımları, maden çıkarma

faaliyetleri ve diğer beşeri faktörler nedeniyle yer değiştiren köyler ve kasabalar ele alınmıştır. Özellikle Muş ilinde yer değiştiren yerleşim yerleri, bu değişimlerin sosyo-ekonomik ve kültürel etkileri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Araştırmada, Muş ilinde doğal ve beşeri faktörlerin yerleşimler üzerindeki etkileri detaylı olarak ele alınmıştır. Depremler, heyelanlar, kaya düşmeleri, çığ ve sel gibi doğal afetlerin yanı sıra güvenlik sorunları ve baraj inşaatları gibi insan kaynaklı nedenlerle yerleşimlerin yer değiştirmek zorunda kaldığı vurgulanmaktadır. Çalışmada, doğal afetlerin ve beşeri müdahalelerin, yerleşimlerin mekansal düzenlerini nasıl etkilediği ve bu etkilerin yerel halkın yaşam koşullarına yansımaları analiz edilmektedir.

Akbulut (2011), Malatya'nın Arguvan ilçesinde 1966, 1977 ve 1988 yıllarında yaşanan heyelanlar nedeniyle yerleşimlerin yer değiştirmesini incelemektedir. Çalışma, heyelanların neden olduğu yer değişikliklerinin sosyo-ekonomik ve çevresel etkilerini değerlendirerek, yeni yerleşim alanlarının seçiminde karşılaşılan sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymaktadır. Arguvan ilçesi, Paleoheyelan kütlesi üzerine kurulmuş olup, farklı dönemlerde büyük ve küçük ölçekli heyelanlar yaşamıştır. Heyelanlar, ilçe merkezindeki meskenlerin oturulamaz hale gelmesine neden olmuş ve bu nedenle bazı insanlar yeni yerleşim alanlarına taşınmak zorunda kalmıştır. Ancak yeni yerleşim yerlerinde de heyelanlar devam etmiş, bu durum ilçedeki nüfusun azalmasına ve ekonomik faaliyetlerin olumsuz etkilenmesine yol açmıştır. Çalışmada, eski ve yeni yerleşim alanlarının jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri detaylı bir şekilde incelenmiş, heyelanların yerleşmeler üzerindeki etkileri değerlendirilmiş ve gelecekte olası heyelan bölgeleri tespit edilerek çözüm önerileri geliştirilmiştir. Yeni yerleşim yerinin seçiminde su kaynakları, tarım arazileri, ulaşım ve savunma gibi faktörler dikkate alınmış, ancak jeolojik yapı yeterince göz önünde bulundurulmamıştır. Bu nedenle yeni yerleşim yerleri de riskli alanlara inşa edilmiştir.

Cürebal (2004), İzmir'in Dikili ilçesinde bulunan Kıratlı ve Bahçeli köylerinin yer değiştirme süreçlerini incelemektedir. Bu yerleşimlerin taşınma nedenleri arasında kaya düşmeleri ve doğal çevre koşullarının yetersizliği bulunmaktadır. Çalışma, Kıratlı Köyü'nün kaya düşmeleri nedeniyle, Bahçeli Köyü'nün ise doğal ortam kaynaklarının yetersizliği ve plansız yerleşim nedeniyle taşınmak zorunda kaldığını ortaya koymaktadır. Her iki köyde de yer değiştirme kararları, kaya düşmeleri ve doğal çevre koşullarının yetersizliği gibi nedenlere dayanmakta, bu süreçlerde yerleşim alanlarının jeolojik ve

morfolojik özellikleri önemli rol oynamaktadır. Kıratlı Köyü'nün taşınmasında, Piskaya Tepe çevresindeki eğimli yamaçların kaya düşmelerine yol açması etkili olmuştur. Bahçeli Köyü ise su kaynaklarının yetersizliği ve yüksek geçirgenliğe sahip volkanik kayalar nedeniyle taşınmıştır. Çalışmada, yer değiştiren köylerin yeni yerleşim alanlarının seçiminde doğal afet risklerinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmakta, bu süreçte coğrafi ve jeomorfolojik faktörlerin yanı sıra sosyo-ekonomik ve çevresel koşulların da göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmektedir. Bu yerleşimlerin güncel alanları, Dikili ve Altınova fay hatları üzerinde bulunduğundan, deprem riski taşımaktadır. Bu durum, yerleşim yerlerinin güvenliği açısından önemli bir risk faktörü olarak değerlendirilmelidir.

Koday (2013), Erzurum'un Çat ilçesinde yer alan Aşağı Çat, Yukarı Çat ve Taşağıl köylerinin Palandöken Barajı inşası nedeniyle yer değiştirme süreçlerini incelemektedir. Palandöken Barajı'nın inşası, Erzurum şehrinin su ihtiyacını karşılamak amacıyla başlamış ve bu baraj, Aşağı Çat, Yukarı Çat ve kısmen Taşağıl köylerini su altında bırakmıştır. Bu köyler için barajın kenarında yeni yerleşim yerleri kurulmuş ve köy sakinleri buraya taşınmıştır. Ancak bu yeni yerleşimlerin kuruluşu, çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir.. Çalışma, köylerin yer değiştirmesi sonucu eski konutların yerini modern betonarme konutların aldığını, ancak bu yeni konutların köylülerin ekonomik faaliyetlerine uygun olmadığı için çeşitli zorluklar yaşandığını belirtmektedir. Özellikle ahır ve samanlık gibi eklentilerin düşünülmemesi, hayvancılık faaliyetlerinin aksamasına yol açmıştır. Ayrıca, yeni yerleşim yerlerinin yüksek ve rüzgâra açık konumları, kış şartlarının sert geçtiği bu bölgede köylüler için ek zorluklar yaratmıştır.

BÖLÜM 1

YERLEŞME

Yerleşme, insanoğlunun varoluşundan bu yana derin bir anlam taşıyan ve insan hayatının temel taşlarından biri olarak kabul edilen önemli bir kavramdır. Yerleşme terimi kelime anlamı olarak oturulan, barınılan bir yer olarak ifade edilmektedir. Ancak burada yerleşmenin ana unsuru olan konutların sadece evlerden ibaret olmadığını bilinmesi gerekmektedir. Buna göre konutlar, içerisinde değişik türdeki faaliyetlerin sürdürüldüğü her türlü yapıyı kapsamaktadır. Dolayısıyla yer kavramında Neolitikte kullanılmış ve bugün de kullanılmakta olan mağara gibi bir doğal barınakta, apartman, çeşitli hizmet binaları ve gökdelene kadar her türlü yapı anlaşılmalıdır (Başibüyük, 2013). İnsan aktivitelerinin bir araya gelmesiyle oluşan ve doğal bir alanı temsil eden yerleşme, yalnızca insanların yaşam alanı olmakla kalmayıp, aynı zamanda özgün bir işgücü ortamı sunmakta, diğer yerel halklardan kendini ayırmakta ve zengin bir kültürel ile tarihi mirası bünyesinde barındırmaktadır. Geray (1975)'in tanımına göre, yerleşmeler, belli bir yer parçasının ötesinde, kendine has özellikleri ve toplumsal yapısıyla dikkat çeken mekanlardır. Taş (2016) yerleşmeyi “insanın yeryüzünde yaşamını ve faaliyetlerini sürdürebilmesi için mekana bağlı olarak oluşturduğu barınma üniteleri” şeklinde tanımlamıştır.

Tarihin her döneminde insanlık, ilk mağara yaşamından günümüzün metropollerine kadar uzanan geniş bir yelpazede, temelde barınma ihtiyacını karşılamayı amaçlamıştır. Bu temel ihtiyacı karşılamamanın ilk adımı ise uygun yer seçimidir. Yerleşmelerin ortaya çıkışı, birden fazla ailenin bir araya gelmesi ve yaşanacak yerin seçilmesiyle başlamaktadır. Erbilen (2019)'a göre, başlangıçta yer seçimi, coğrafi çevreden gelebilecek tehlikelere karşı korunma ihtiyacı ile sınırlıyken, zamanla ekonomik ve sosyal faktörler de önem kazanmıştır. Bu evrim, yerleşim yerlerinin doğal çevre ile olan etkileşimini de şekillendirmiştir. Yerleşimler doğal çevreyi hem etkilemiş hem de ondan etkilenmişlerdir. Bu etkileşim, yerleşmelere dinamik bir nitelik kazandırmaktadır. 21.Yüzyılda insanlık, gelişmiş kültürler, yüksek eğitim düzeyleri ve teknolojik ilerlemeler sayesinde, yerleşim yerlerinin doğal ortamdan etkilenme düzeylerini azaltmayı başarmıştır. Taş (2011) tarafından belirtildiği üzere, günümüzde bazı yerleşimler hala doğal çevrenin etkisi altında olmakla birlikte, birçok yerleşim yerinde bu

etkileşim azalmıştır. Ancak, kuruldukları andan itibaren doğal ortamla iç içe olan ve ondan derinlemesine etkilenen yerleşimlerin varlığı, doğanın ve çevrenin hala önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu bağlamda, yerleşmelerin doğuşu, gelişimi ve dönüşümü üzerine yapılan çalışmalar, insan ve çevre arasındaki bu karmaşık ilişkiyi daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır (Zaman, 2010). Doğal çevrenin yerleşimler üzerindeki etkisinin yanı sıra, insanların doğal çevreyi nasıl şekillendirdiği ve bu etkileşimin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılara nasıl yansıdığı da önemli araştırma konuları arasında yer almaktadır (Tekeli, 2011). Bu nedenle, yerleşim yerlerinin incelenmesi, sadece mimari ve coğrafi bir perspektiften değil, aynı zamanda sosyolojik ve ekolojik açıdan da derinlemesine ele alınması gereken bir konudur.

Yerleşimlerin tarihsel yolculuğu, insan yerel halkının çevreyle olan etkileşimlerinin evrimini de gözler önüne sermektedir. Bu etkileşim, yalnızca fiziksel çevreyi şekillendirmekle kalmaz, aynı zamanda sosyal yapılar, kültürel normlar ve ekonomik sistemler üzerinde de derin izler bırakmaktadır (Şahin, 2009). İnsanlık, doğal kaynakları kullanma ve çevresel koşullara uyum sağlama konusunda çeşitli stratejiler geliştirerek, yerleşim yerlerini sürdürülebilir bir biçimde yönetme çabası içerisinde. Bu süreç, yerleşimlerin ve onları oluşturan yerel halkın sürekli bir dönüşüm içinde olmasını sağlamaktadır. Yerleşimlerin doğal çevre ile olan bu dinamik ilişkisi, özellikle kırsal alanlarda daha belirgin hale gelmektedir. Kırsal mimari, çevrenin sunduğu malzemeleri ve coğrafi özellikleri kullanarak, hem ekolojik dengenin korunmasına katkıda bulunmakta hem de bölgesel kimliğin ve kültürel mirasın yaşatılmasını sağlamaktadır. Günümüzde, kentsel yayılma ve modernleşmenin etkileri altında, kırsal yerleşimler ve mimarileri önemli bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bu dönüşüm, kırsal alanların korunması, geleneksel mimarinin modern ihtiyaçlarla bütünleştirilmesi ve yerel halkın sosyo-ekonomik refahının artırılması gibi çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir (Doğanay, 1997). Bu bağlamda, yerleşim yerlerinin geleceği, sürdürülebilirlik, çevresel bilinç ve teknolojik yeniliklerin entegrasyonu gibi kavramlarla yakından ilişkilidir. İklim değişikliği ve çevresel sorunlar karşısında yerleşim yerlerinin adaptasyonu, gelecekteki planlama ve tasarım çalışmaları için hayati öneme sahiptir. Bu süreçte, yerel halkların katılımı ve yerel bilginin kullanılması, yerleşim yerlerinin çevreyle uyumlu bir şekilde geliştirilmesine olanak tanımaktadır (Arıbaş, 2010). Ayrıca, yeşil mimari ve sürdürülebilir kentsel planlama gibi yaklaşımlar, yerleşim yerlerinin

ekolojik ayak izini azaltırken yaşam kalitesini artırma potansiyeline sahiptir.

Yerleşmelerin gelişimi, insan ve çevre arasındaki etkileşimin evrimi ile yakından bağlantılıdır. Bu süreç, yerleşim yerlerinin fiziksel, sosyal ve kültürel yapısının sürekli olarak dönüşümünü gerektirmektedir. Yerleşimlerin geçmişten günümüze evrimi, insan yerel halkının çevreyle olan ilişkilerini nasıl şekillendirdiklerini ve bu ilişkilerin yerleşimlerin gelişimi üzerindeki etkisini göstermektedir. Özellikle, doğal kaynakların kullanımı, çevresel koşullara uyum sağlama stratejileri ve teknolojik ilerlemeler, yerleşim yerlerinin nasıl inşa edildiği ve yönetildiği üzerinde belirleyici olmuştur (Tapur ve Tuncer, 2012). Bu, sadece geçmiş ve mevcut yerleşim pratiklerini değil, aynı zamanda gelecekteki sürdürülebilir yaşam alanlarının nasıl şekillendirilebileceğini de kapsamaktadır. Böylelikle, yerleşim yerlerinin tasarımı ve yönetimi, hem insan yerel halkının ihtiyaçlarını karşılamak hem de gezegenimizin ekolojik dengesini korumak için önemli bir araç haline gelmektedir.

Kırsal mimari ve geleneksel yerleşimlerden modern kentlere kadar, yerleşim yerlerinin gelişimi, toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlerine paralel olarak ilerlemiştir (İnanç, 2010). Kırsal alanlarda, doğal çevrenin sunduğu malzemelerle uyum içinde gelişen yerleşimler, sürdürülebilirlik ve ekolojik dengenin korunması açısından önemli örnekler sunmaktadır. Bu yerleşimler, bölgesel kimliği ve kültürel mirası koruyarak, modernleşme sürecinde de kendilerine yer bulmuşlardır. Ancak, kentsel yayılma ve endüstriyel gelişme, kırsal yerleşim yerlerini ve mimarilerini önemli dönüşüm süreçlerine tabi tutmuştur. Bu dönüşüm, kırsal alanların korunması ve geleneksel değerlerin modern yaşamla bütünleştirilmesi gibi yeni zorlukları beraberinde getirmiştir. Modern kentlerin ortaya çıkışı, yerleşim yerlerinin gelişiminde yeni bir dönemi temsil etmektedir. Kentleşme, ekonomik fırsatların artması, sosyal ve kültürel etkileşimlerin çeşitlenmesi ve teknolojik yeniliklerin yaygınlaşması gibi faktörlerle desteklenmiştir (Delibaş, 2016). Bu süreçte, yerleşim yerlerinin planlanması ve tasarımı, artan nüfus yoğunluğu, çevresel sürdürülebilirlik ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi gibi çeşitli ihtiyaçları karşılamak üzere evrimleşmiştir. Gelecekte, yerleşim yerlerinin gelişimi, sürdürülebilir kalkınma, yeşil mimari ve akıllı şehirler gibi kavramlarla daha da entegre hale gelmesi tahmin edilmektedir (Sezi Karayazı, 2008). İklim değişikliği, çevresel sürdürülebilirlik ve teknolojik yenilikler, yerleşim yerlerinin tasarımını ve yönetimini şekillendirmede önemli rol oynamaya devam edeceği öngörülmektedir (Bulut, Ertürk ve

Özoğlu, 2016). Bu süreçte, yerel halkın katılımı, yerel bilginin değerlendirilmesi ve çeşitli disiplinler arası yaklaşımlar, daha dayanıklı, esnek ve insan odaklı yerleşim yerlerinin geliştirilmesi konuları ön planda olacağı düşünülmektedir. Böylece, yerleşim yerlerinin gelişimi, hem mevcut yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak hem de gelecek nesiller için sağlıklı ve sürdürülebilir yaşam alanları oluşturmak için kritik bir öneme sahip olacağı düşünülmektedir.

1.1.Yer Değiştiren Yerleşmeler

Yer değiştiren yerleşmeler, genellikle doğal afetler, savaşlar, kalkınma projeleri veya çevresel değişimler gibi dışsal faktörlerin etkisiyle mevcut konumlarından başka bir yere taşınmak zorunda kalan yerel halkların oluşturduğu yerleşim alanları olarak tanımlanmaktadır (Gök, 2001). Bu tür yerleşimler, mevcut yaşam alanlarının kullanılamaz hale gelmesi veya yaşam koşullarının önemli ölçüde kötüleşmesi nedeniyle oluşmaktadır. Yer değiştiren yerleşmelerin oluşumu, hem fiziksel hem de sosyal bir süreci içermekte ve etkilenen yerel halkın derin sosyo-ekonomik ve kültürel sonuçlar doğurabilmektedir (Hayli, 2007). Bu anlamda yer değiştirme süreci çok boyutlu bir özellik göstermektedir. Fiziksel açıdan, yer değiştiren yerleşmeler, yeni bir coğrafi konuma uyum sağlama sürecidir. Buradan hareketle, arazi kullanımı, altyapı ve konut inşası gibi temel ihtiyaçların yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Doğal kaynaklara erişim, su ve gıda güvenliği, sanitasyon ve sağlık hizmetleri gibi yaşamsal öneme sahip konular, yerleşim yerlerinin yeni konumlarında öncelikli olarak ele alınması gereken hususlardır (Çelik, 2019). Ayrıca, bu süreç çevresel dengenin korunması ve sürdürülebilir bir yaşam alanı oluşturulması açısından da önemlidir. Sosyal ve kültürel açıdan, yer değiştiren yerleşmeler, topluluklar için önemli zorluklar ve uyum süreçleri beraberinde getirmektedir. Bu anlamda yerel halk, yeni sosyal yapılar oluşturmak, kültürel kimliklerini korumak ve yeni yaşam koşullarına uyum sağlamak zorundadır. Yerinden edilme, bireyler arasında sosyal kopukluklara, kültürel değerlerin ve geleneklerin erozyonuna yol açabilmektedir. Bu nedenle, yer değiştiren yerleşmelerin planlanması ve yönetilmesi sürecinde, etkilenen yerel halkın sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının dikkate alınması hayati öneme sahiptir. Ayrıca ekonomik olarak, yer değiştiren yerleşmeler, yerel halkın ekonomik yapısını ve geçim kaynaklarını etkileyebilmektedir. Yeni yerleşim yerlerinde istihdam olanakları, eğitim ve eğitim

fırsatları ile ekonomik faaliyetlerin yeniden yapılandırılması gerekebilmektedir.

Yer değiştiren yerleşmelerin oluşturulması ve yönetilmesi, kapsamlı planlama ve çok disiplinli bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu süreç, yerel politika yapıcılar, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve etkilenen yerel halkın kendileri arasında etkili bir işbirliği ve koordinasyonu zorunlu kılmaktadır. Yer değiştiren yerleşmelerle ilgili politika ve stratejiler, yerel halkın ihtiyaç ve beklentilerini merkeze almalı, çevresel sürdürülebilirlik, sosyal uyum ve ekonomik kalkınma hedeflerini dengeli bir şekilde ele alınması gerektiği düşünölmektedir.

Yer değiştiren yerleşmelerle ilgili süreçler, yerel halkın yeni yaşam alanlarına entegrasyonunu ve adaptasyonunu kolaylaştıracak şekilde tasarlanmaktadır (Südaş, 2004). Bu süreç, sadece fiziksel ve ekonomik ihtiyaçların karşılanmasını değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal desteğin sağlanması da içermektedir (Tuncel, 1990). Yerinden edilmenin travmatik etkilerini hafifletmek, bireylerin ve yerel halkın yeni ortamlarına daha hızlı ve sağlıklı bir şekilde uyum sağlamalarını desteklemek için önemlidir. Bu bağlamda, eğitim programları, sosyal entegrasyon faaliyetleri ve kültörel mirasın korunması ve aktarılması, yer değiştiren yerleşmelerin yönetim stratejilerinin temel bileşenleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, yer değiştiren yerleşmelerde yaşayan yerel halkın karşılaştığı zorluklar, genellikle karmaşık ve çok boyutludur. Bu nedenle, bu yerel halkın seslerinin duyulması ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılımlarının sağlanması, sürdürülebilir ve adil özömlerin geliştirilmesi için kritik öneme sahiptir. Katılımcı planlama ve yönetim yaklaşımları, yerel halka güç vermekte ve onların kendi geleceklerini şekillendirme sürecine katkıda bulunmalarını sağlamaktadır. Bununla birlikte, çevresel etkilerin de dikkate alınması gerekmektedir. Yeni yerleşim alanlarının seçimi ve geliştirilmesi, doğal kaynakların korunması, biyoçeşitlilik ve ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilir kullanımı gibi çevresel faktörler göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Bu, hem yerleşim yerlerinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini hem de çevresel sağlığı destekleyecektir. Yer değiştiren yerleşmelerle ilgili süreçler, bireylerin ve yerel halkın ihtiyaçlarını, beklentilerini ve haklarını merkeze alan, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal adaleti ön planda tutan bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu süreçlerin başarısı, etkilenen yerel halkın yeni yaşam alanlarına başarılı bir şekilde entegre olmaları, sosyal ve ekonomik olarak güçlenmeleri ve kültörel kimliklerini koruyarak geliştirmelerine bağlıdır (Kaya, 2002). Bu, sadece yer değiştiren yerleşmelerde yaşayan insanlar için

değil, genel olarak toplumsal uyum ve kalkınma için de önemli bir adımdır. Bununla birlikte ilgili stratejiler, aynı zamanda yerel ve ulusal hükümetler, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliğini ve koordinasyonu güçlendirmeyi hedeflemelidir. Bu geniş çaplı işbirliği, kaynakların etkili kullanımını, bilgi ve deneyim paylaşımını ve yer değiştiren topluluklara yönelik politikaların ve programların bütünlük bir şekilde geliştirilmesini sağlayabilir. Ayrıca, bu süreçlerin yer değiştiren yerel halkın karşılaştığı acil ve uzun vadeli zorluklara yanıt verebilmesi için esnek olması gerekmektedir. Esnek planlama ve yönetim yaklaşımları, beklenmedik durumlara ve değişen ihtiyaçlara hızlı bir şekilde uyum sağlama kapasitesini arttırabilmektedir.

Yer değiştirme süreçleri, tarih boyunca farklı coğrafi bölgelerde ve kültürel bağlamlarda meydana gelmiştir. Dünyada yer değiştiren yerleşmelerin en bilinen örnekleri, doğal afetler, savaşlar, ekonomik krizler ve çevresel değişimler gibi çeşitli nedenlerle gerçekleşmiştir (Çevik ve Tekinel, 1998). Bu süreçler, yerel halkın yaşadıkları yerleri terk etmelerine ve yeni yerleşim alanlarına göç etmelerine yol açmıştır. Her bir yer değiştirme süreci, kendi özel koşulları ve dinamikleri ile benzersizdir, ancak genellikle benzer zorlukları ve fırsatları beraberinde getirmektedir.

Dünyada yer değiştiren yerleşmelerin en dramatik örneklerinden biri, 2004 yılında Hint Okyanusu'nda meydana gelen büyük deprem ve tsunami felaketi sonrası yaşanmıştır. Bu doğal afet, Endonezya, Sri Lanka, Hindistan ve Tayland gibi ülkelerde büyük yıkımlara ve milyonlarca insanın yer değiştirmesine neden olmuştur (Geray, 2011). Tsunami sonrası, yerleşim yerlerinin yeniden inşa edilmesi ve afet bölgelerinin rehabilitasyonu için uluslararası yardımlar ve geniş çaplı yeniden yerleşim programları başlatılmıştır. Bu süreçte, yeni yerleşim alanlarının seçimi, altyapının yeniden inşası, su ve sanitasyon hizmetlerinin sağlanması gibi birçok faktör dikkate alınmıştır. Benzer şekilde, 2010 yılında Haiti'de meydana gelen büyük deprem, yüz binlerce insanın yer değiştirmesine neden olmuştur (Hayır Kanat, 2016). Deprem sonrası Port-au-Prince ve çevresindeki yerleşim alanlarının büyük bir kısmı yok olmuş, hayatta kalanlar için yeni yerleşim alanları oluşturulmuştur. Bu süreçte, barınma, sağlık hizmetleri ve temel ihtiyaçların karşılanması gibi acil durum müdahaleleri öncelikli olarak ele alınmıştır. Haiti'deki yeniden yerleşim süreci, doğal afetlerin yerleşim alanları üzerindeki yıkıcı etkilerini ve bu tür felaketlerin ardından yerel halkın nasıl yeniden inşa edileceğini gösteren çarpıcı bir örnektir. Savaşlar ve çatışmalar da dünyada yer değiştiren

yerleşmelerin başlıca nedenlerinden biridir. Özellikle Ortadoğu’da, Suriye iç savaşı milyonlarca insanın yerinden edilmesine yol açmıştır (Tekeli, 2016b). Suriye’den komşu ülkelere ve Avrupa’ya doğru gerçekleşen kitlesel göçler, uluslararası alanda büyük bir insani kriz yaratmıştır. Yerinden edilen Suriyeliler için Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Almanya gibi ülkelerde büyük mülteci kampları kurulmuş ve bu yerel halkın barınma, eğitim, sağlık ve istihdam ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır (Harman Aslan ve Can, 2017). Bu süreç, savaş ve çatışmaların yerleşim alanları üzerindeki yıkıcı etkilerini ve yer değiştiren yerel halkın yeni yaşam alanlarına entegrasyon zorluklarını gözler önüne sermektedir.

Türkiye’de de yer değiştiren yerleşmeler çeşitli nedenlerle gerçekleşmiştir. Özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren, kırsal alanlardan büyük şehirlere doğru yoğun bir göç hareketi yaşanmıştır (Çiftçioğlu ve Özbayraktar, 2023). Bu göçlerin başlıca nedenleri arasında ekonomik fırsatların şehirlerde daha fazla olması, kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık gibi geleneksel geçim kaynaklarının azalması ve eğitim ile sağlık hizmetlerine erişim imkanlarının artması yer almaktadır. Bu süreç, Türkiye’nin büyük şehirlerinde hızlı bir kentleşme ve gecekondu alanlarının oluşumuna yol açmıştır (Karaca, 2021). Göç eden topluluklar, şehirlerin çeperlerinde yeni yerleşim alanları kurarak, hem ekonomik hem de sosyal yapıyı derinden etkilemiştir. Türkiye’de ayrıca, doğal afetler sonrası yer değiştirme süreçleri de yaşanmıştır. 1999 Marmara Depremi, yerleşim alanlarının büyük bir kısmını yok etmiş ve binlerce insanın evsiz kalmasına neden olmuştur. Deprem sonrası, Kocaeli, Sakarya, İstanbul ve çevresinde geniş çaplı yeniden yerleşim projeleri başlatılmıştır (Görgün ve Yörür, 2018). Bu süreçte, depreme dayanıklı konutların inşa edilmesi, altyapının yenilenmesi ve afet yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi gibi konular ön plana çıkmıştır. Marmara Depremi, Türkiye’de afet sonrası yer değiştirme süreçlerinin nasıl yönetilmesi gerektiği konusunda önemli dersler sunmuştur. Türkiye’de yer değiştiren yerleşmelerin bir diğer önemli örneği, baraj ve hidroelektrik santrali projeleri nedeniyle yerinden edilen topluluklardır. Özellikle Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında inşa edilen barajlar, birçok köy ve kasabanın su altında kalmasına ve binlerce insanın yeni yerleşim alanlarına göç etmesine neden olmuştur (Tunçdilek, 1978). Bu süreçte, yerinden edilen topluluklar için yeni konutlar inşa edilmiş, tarımsal araziler ve altyapı hizmetleri yeniden düzenlenmiştir. Ancak, bu tür büyük ölçekli projelerin toplumsal ve çevresel etkileri, yerinden edilen

topluluklar üzerinde uzun vadeli sosyal ve ekonomik zorluklar yaratmıştır. Sonuç olarak, dünyada ve Türkiye’de yer değiştiren yerleşmeler ve süreçleri, doğal afetler, savaşlar, ekonomik nedenler ve büyük altyapı projeleri gibi çeşitli faktörlerin etkisiyle şekillenmiştir. Her bir yer değiştirme süreci, kendi özel koşulları ve dinamikleri ile benzersizdir, ancak genellikle benzer zorlukları ve fırsatları beraberinde getirmektedir. Bu süreçlerin başarılı bir şekilde yönetilmesi, yerel halkın yeni yaşam alanlarına uyum sağlamalarını ve sürdürülebilir bir yaşam kalitesine ulaşmalarını desteklemektedir. Bu bağlamda, yer değiştiren yerleşim yerlerinin özellikleri ve bu süreçlerin yönetimi, hem mevcut ihtiyaçları karşılamak hem de gelecekteki benzer durumlar karşısında daha dirençli topluluklar oluşturmak için büyük önem taşımaktadır.

1.2. Yer Değiştirme Sürecinin Temel Dinamikleri

Yer değiştirme sürecinin temel dinamikleri, çeşitli faktörlerin etkileşimi sonucunda şekillenen karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu süreç, genellikle zorlayıcı koşullar altında gerçekleşmekte ve etkilenen yerel halkın yaşamında derin izler bırakmaktadır (Tuncel, 1974). İlk olarak, yer değiştirmeye neden olan faktörlerin belirlenmesi sürecin başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Bu anlamda doğal afetler, savaş ve çatışmalar, kalkınma projeleri veya çevresel değişimler gibi sebepler, yerel halkın mevcut yerleşim yerlerini terk etmelerine yol açmaktadır (Çelik, 2019). Bu aşamada, yer değiştirmenin zorunlu mu yoksa gönüllü mü olduğunu anlamak, sürecin doğasını ve etkilenen yerel halkın ihtiyaçlarını belirlemede önemli bir faktördür. Yer değiştirme kararı alındıktan sonra, yerel halkın yeni bir yaşam alanına taşınma ve oraya uyum sağlama süreci başlamaktadır. Bu süreçte, fiziksel altyapının yanı sıra, sosyal, ekonomik ve kültürel adaptasyon da büyük önem taşımaktadır. Yeni yerleşim yerinde konut, sağlık hizmetleri, eğitim, istihdam olanakları ve sosyal ağların yeniden kurulması gerekmektedir. Aynı zamanda, yer değiştiren bireyler ve topluluklar, kaybettikleri toplumsal bağları ve kültürel değerleri yeniden inşa etme sürecinden geçmektedir. Bununla birlikte yer değiştirme sürecinin yönetimi önemli görülmektedir. Yer değiştirme sürecinin yönetimi, etkilenen yerel halkın katılımıyla gerçekleştirilmelidir. Yerel halkın kendi geleceklerini şekillendirme süreçlerine aktif olarak katılmaları, daha sürdürülebilir ve adil çözümlerin üretilmesini sağlamaktadır. Bu süreç, aynı zamanda yerel, ulusal ve uluslararası

düzeydeki aktörler arasında koordinasyon ve işbirliğini gerektirmektedir. Yer değiştirme sürecinin başarılı bir şekilde yönetilmesi, sadece fiziksel ve ekonomik ihtiyaçların karşılanmasını değil, aynı zamanda sosyal adaletin ve yerel halkın dirençliliğinin güçlendirilmesini de hedeflemelidir.

Yer değiştirme sürecindeki dinamikler, etkilenen yerel halkın uzun vadeli entegrasyonu ve kalkınmasını da içerecek şekilde genişletilmelidir. Bu süreç, yerleşim yerlerinin fiziksel alanların yeniden inşasının ötesine geçerek, ekonomik canlanma, sosyal uyum ve kültürel entegrasyonu kapsamalıdır. Yeni yaşam alanlarında sürdürülebilir geçim kaynaklarının oluşturulması, yerel ekonomilerin güçlendirilmesi ve eğitim ile mesleki eğitim fırsatlarının artırılması, yer değiştiren bireylerin ve yerel halkın kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlamak için kritik öneme sahiptir. Entegrasyon sürecinde, çevresel sürdürülebilirlik de büyük bir önem taşımaktadır. Yeni yerleşim yerlerinin planlanması ve inşası sırasında, çevresel etkilerin minimize edilmesi, doğal kaynakların korunması ve yeşil alanların geliştirilmesi, sağlıklı yaşam ortamlarının oluşturulması açısından temel unsurlardır (Ceylan, 2010). Ayrıca, iklim değişikliği ve çevresel risklere karşı dirençli toplumlar oluşturmak, gelecekteki potansiyel yer değiştirmelerin önlenmesine yardımcı olabilmektedir. Aynı zamanda, yer değiştiren yerel halkın karar alma süreçlerine katılımının sağlanması ve seslerinin duyulmasıyla mümkündür. Topluluk odaklı yaklaşımlar, bireylerin ve yerel halkın ihtiyaçlarını, beklentilerini ve tercihlerini anlamayı ve bu doğrultuda çözümler geliştirmeyi mümkün kılmaktadır (Soysal, 1998). Bu yaklaşım, aynı zamanda sosyal uyumun ve toplumlar arası dayanışmanın güçlendirilmesine de katkıda bulunmaktadır. Uzun vadeli perspektiften bakıldığında, yer değiştirme sürecinin dinamikleri, yerel halkın yeni yaşam alanlarına başarılı bir şekilde entegre olmalarını, sosyal ve ekonomik olarak güçlenmelerini ve kültürel kimliklerini koruyarak geliştirmelerini destekleyen kapsamlı ve çok boyutlu stratejiler gerektirmektedir. Bu süreç, yer değiştiren topluluklara yönelik politika ve programların geliştirilmesinde, sürdürülebilir kalkınma, insan hakları ve sosyal adalet ilkelerinin merkeze alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Yer değiştirme sürecinin yönetimi, aynı zamanda, kültürel mirasın ve toplum değerlerinin korunması ve aktarılmasını önemsemektedir. Bu, yer değiştiren yerel halkın kültürel kimliğini, dilini, sanatını ve geleneklerini yeni yaşam alanlarına taşımalarını ve gelecek nesillere aktarmalarını sağlamaktadır (Tekeli, 2016a). Kültürel entegrasyon,

farklı topluluklar arasında karşılıklı anlayışın ve saygının teşvik edilmesiyle, sosyal uyum ve toplumsal barışın sağlanmasında hayati bir role sahiptir. Ayrıca, yer değiştirme sürecinde, teknolojinin ve dijital araçların potansiyelinden faydalanmak, eğitim, sağlık hizmetleri ve ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi açısından önem taşımaktadır. Dijital platformlar, yer değiştiren yerel halkın bilgiye erişimini kolaylaştırır, eğitim ve öğrenme fırsatlarını genişletir ve uzaktan çalışma gibi yeni istihdam modellerine kapı açmaktadır. Bu teknolojik entegrasyon, yer değiştiren yerel halkın yeni yaşam alanlarına daha hızlı ve etkin bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olabilir.

1.2.1. Yer Değiştirmeye Neden Olan Faktörler

Yer değiştirme, insan yerel halkın çeşitli nedenlerle mevcut yaşam alanlarından ayrılarak yeni yerlere yerleşmeleri sürecini ifade etmektedir (Akbulut, 2010). Bu süreç, tarih boyunca farklı zamanlarda ve çeşitli coğrafi bölgelerde gerçekleşmiştir. Yer değiştirme, insanların doğal afetler, savaşlar, ekonomik zorluklar, sosyal değişimler ve çevresel faktörler gibi dışsal etkiler nedeniyle yaşam alanlarını terk etmek zorunda kalmalarından kaynaklanmaktadır (Girgin, 1995). Hem bireyler hem de topluluklar için derin sosyal, ekonomik ve kültürel etkileri olan yer değiştirme süreçleri, aynı zamanda yeni yerleşim alanlarının oluşumunu ve mevcut yerleşim alanlarının yeniden yapılandırılmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda, yer değiştirmeye neden olan faktörlerin anlaşılması, bu süreçlerin yönetimi ve sonuçlarının değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Yer değiştirme, sadece fiziki bir hareket değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin tetikleyicisi olarak da önemli bir konudur. Bu süreçler, etkilenen yerel halkın yaşam kalitesini, sosyal uyumunu ve sürdürülebilirliğini doğrudan etkileyen kritik unsurlar barındırmaktadır.

Yer değiştirmeye neden olan faktörler, çeşitli doğal ve beşeri etkenlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan karmaşık dinamiklerle şekillenmektedir (Südaş, 2004). Doğal afetler, savaşlar, ekonomik nedenler ve sosyal değişimler, yer değiştirme süreçlerinin temel nedenleri arasında yer almaktadır. Doğal afetler, yerleşim alanlarının güvenliğini tehdit eden önemli faktörlerdendir. Depremler, sel, toprak kaymaları ve yangınlar gibi afetler, mevcut yerleşimlerin kullanılmaz hale gelmesine ve insanların daha güvenli bölgelere göç etmesine yol açmaktadır (Tuncel, 1974). Bu süreçte, insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için yeni yerleşim alanları bulmaları zorunlu hale gelmektedir. Savaşlar

ve siyasi çatışmalar da yer değiştirmeye neden olan önemli faktörlerdendir. Savaş bölgelerinde yaşayan insanlar, can güvenliklerini sağlamak ve yaşamlarını sürdürebilmek için güvenli bölgelere göç etmek zorunda kalmaktadır. Bu tür göçler, sadece fiziksel yer değiştirme değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel yapıların da yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Ekonomik nedenler ise, özellikle kırsal alanlardan kentsel bölgelere doğru gerçekleşen göçlerin başlıca sebeplerindendir (Türkan, 2021). Kırsal alanlarda yeterli geçim kaynaklarının bulunmaması, işsizlik oranlarının yüksek olması ve daha iyi yaşam koşulları arayışı, insanların şehir merkezlerine göç etmelerine yol açmaktadır (Ceylan ve Somuncu, 2018). Sosyal değişimler de yer değiştirme süreçlerini etkileyen önemli faktörler arasındadır. Eğitim, sağlık ve yaşam standartlarının yükseltilmesi amacıyla yapılan göçler, bireylerin ve ailelerin daha iyi yaşam koşullarına ulaşma isteğinden kaynaklanmaktadır (Geray, 1975). Ayrıca, kentleşme süreci, kırsal alanlarda yaşayan insanların yaşam tarzlarını değiştirerek, onları şehir hayatına adapte olmaya zorlar. Tüm bu faktörler, yer değiştirme süreçlerinin karmaşıklığını ve çok boyutlu yapısını ortaya koymaktadır. Bu süreçler, sadece fiziksel yer değiştirmeyi değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik yapının da dönüşümünü beraberinde getirmektedir. Yer değiştirme süreçlerinin yönetimi, etkilenen yerel halkın ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun stratejiler geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimler, ulusal ve uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve yerel halkın kendileri arasında etkin bir işbirliği ve koordinasyon sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Yer değiştirme süreçlerinin başarılı bir şekilde yönetilmesi, sadece fiziksel ve ekonomik ihtiyaçların karşılanmasını değil, aynı zamanda sosyal uyumun ve yerel halkın dirençliliğinin güçlendirilmesini hedeflemelidir (Şahin, 2009). Bu süreçte, etkilenen yerel halkın karar alma süreçlerine aktif katılımının sağlanması, sürdürülebilir ve adil çözümler üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, yeni yerleşim yerlerinin planlanması ve geliştirilmesi sırasında çevresel etkilerin minimize edilmesi, doğal kaynakların korunması ve yeşil alanların artırılması gibi çevresel faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu yaklaşım, yer değiştiren yerel halkın uzun vadeli sürdürülebilirliğini ve yaşam kalitesini artıracaktır.

Yer değiştirmeye neden olan faktörler, coğrafi dinamikler ve doğal süreçlerin etkisiyle şekillenen karmaşık bir yapıya sahiptir. Doğal afetler, iklim değişiklikleri,

jeolojik hareketler ve çevresel değişimler gibi coğrafi faktörler, insanların yerleşim yerlerini değiştirmelerinde kritik bir rol oynamaktadır (Tanoğlu, 1969). Özellikle doğal afetler, yer değiştirme süreçlerinin en belirgin ve acil nedenlerindendir. Depremler, volkanik patlamalar, sel, toprak kaymaları ve yangınlar gibi afetler, insanların mevcut yerleşim alanlarını terk etmelerine ve daha güvenli bölgelere göç etmelerine neden olmaktadır (Zaman, 2010). Örneğin, 1999 Marmara Depremi, binlerce insanın evlerini kaybetmesine ve yeni yerleşim alanları arayışına girmesine yol açmıştır. Bu tür afetler, sadece fiziki yapıları değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik yapıları da derinden etkilemektedir. İklim değişikliği, yer değiştirme süreçlerinin bir diğer önemli coğrafi faktörüdür. Küresel ısınma, deniz seviyelerinin yükselmesi, kuraklık, aşırı hava olayları ve tarımsal verimliliğin düşmesi gibi etkilerle, insanlar yaşadıkları bölgeleri terk etmek zorunda kalmaktadır (Nerse, 2017). Özellikle deniz seviyesinin yükselmesi, kıyı bölgelerinde yaşayan topluluklar için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Bangladeş gibi ölkelerde, milyonlarca insan bu nedenle iç bölgelere göç etmek zorunda kalmaktadır. Kuraklık ise, su kaynaklarının azalmasına ve tarımsal üretimin düşmesine neden olarak, kırsal kesimlerde yaşayan insanların geçim kaynaklarını tehdit etmekte ve onları göçe zorlamaktadır. Jeolojik hareketler, yer değiştirme süreçlerinde etkili olan diğer coğrafi faktörler arasında yer almaktadır. Tektonik plakaların hareketleri sonucu oluşan depremler ve volkanik patlamalar, insanların yaşadıkları bölgeleri terk etmelerine neden olabilmektedir (Taş, 2011). Örneğin, 1980'de ABD'deki Mount St. Helens'in patlaması, bölgedeki yerleşimlerin tamamen yok olmasına ve insanların yer değiştirmesine neden olmuştur. Bu tür jeolojik olaylar, kısa sürede büyük yıkımlara yol açarak, toplulukları hızla yeni yaşam alanları bulmaya zorlamaktadır. Çevresel değişimler de yer değiştirme süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Ormansızlaşma, çölleşme, su kaynaklarının kirlenmesi ve biyolojik çeşitliliğin azalması gibi çevresel sorunlar, insanların yaşam alanlarını tehdit etmektedir (Eres, 2013). Özellikle tarıma dayalı ekonomilerde, bu tür çevresel değişimler geçim kaynaklarının sürdürülemez hale gelmesine yol açmaktadır. Amazon Ormanları'nın yok edilmesi, bölgedeki yerli halkların göç etmesine ve yaşam biçimlerinin değişmesine neden olmuştur. Bu çevresel değişimler, insanların yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan doğal kaynaklara erişimini kısıtlar ve göç etmelerini kaçınılmaz kılmaktadır. Savaşlar ve siyasi çatışmalar, coğrafi açıdan önemli yer değiştirme nedenleri arasında yer almaktadır. Bu tür çatışmalar, insanların can

güvenliklerini tehlikeye atarak, onları güvenli bölgelere göç etmeye zorlamaktadır (İnanç, 2010). Ortadoğu'da yaşanan savaşlar ve iç çatışmalar, milyonlarca insanın yerinden edilmesine neden olmuştur. Bu göçler, hem bireyler hem de toplumlar için büyük sosyal ve ekonomik zorluklar yaratmaktadır. Savaşların neden olduğu yer değiştirme, sadece fiziksel bir hareket değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal yapının da derinlemesine etkilenmesine yol açmaktadır. Ekonomik nedenler de coğrafi faktörlerle ilişkilidir ve yer değiştirme süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Ekonomik fırsatların kısıtlı olduğu kırsal alanlardan, daha fazla iş imkanı sunan kentsel bölgelere göç, yaygın bir olgudur. Şehirler, sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde sundukları olanaklarla, kırsal kesimlerde yaşayan insanlar için çekici hale gelmektedir (Kurtuluş ve Şahin Güçhan, 2015). Bu tür ekonomik göçler, şehirlerin hızlı bir şekilde büyümesine ve kırsal alanların nüfusunun azalmasına neden olmaktadır. Bu durum, hem göç edenler hem de geride kalanlar için çeşitli sosyal ve ekonomik etkiler doğurmaktadır. Sonuç itibarıyla, yer değiştirmeye neden olan faktörler, coğrafi dinamikler ve doğal süreçlerle yakından ilişkilidir. Doğal afetler, iklim değişiklikleri, jeolojik hareketler, çevresel değişimler, savaşlar ve ekonomik nedenler, insanların yerleşim alanlarını değiştirmelerine yol açan başlıca etkenlerdir. Bu süreçler, sadece fiziksel yer değiştirmeyi değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik yapının da dönüşümünü beraberinde getirebilmektedir. Yer değiştirme süreçlerinin başarılı bir şekilde yönetilmesi, etkilenen yerel halkın ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun stratejiler geliştirilmesini gerektirmektedir.

1.2.2. Yer Değiştiren Yerleşmelerin Özellikleri

Yer değiştiren yerleşim yerleri, çeşitli dışsal faktörler nedeniyle mevcut konumlarından ayrılmak zorunda kalan yerel halkın oluşturduğu ve yeni çevre koşullarına uyum sağlama sürecinde belirgin özellikler sergileyen yerleşimlerdir (Zaman, 2010). Bu tür yerleşimler, doğal afetler, savaşlar, ekonomik zorluklar ve çevresel değişimler gibi nedenlerle mevcut yaşam alanlarını terk eden insanların, güvenli ve sürdürülebilir yeni yaşam alanları bulma çabası sonucunda ortaya çıkmaktadır (Tekeli, 2011). Yer değiştiren yerleşim yerlerinin fiziki, ekonomik, sosyal ve kültürel yapıları, yeni çevreye adaptasyon sürecinde önemli değişiklikler göstermektedir. Bu değişimler, yerleşimlerin yeni konumlarına uyum sağlama ve yerel halkın ihtiyaçlarını karşılama süreçlerini

yansıtmaktadır. Bu bağlamda, yer değiştiren yerleşim yerlerinin özellikleri, hem bu yerleşimlerin dinamiklerini anlamak hem de gelecekteki planlama ve yönetim stratejilerine ışık tutmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Yer değiştiren yerleşim yerlerinin özellikleri, bu yerleşimlerin hem fiziki hem de sosyo-ekonomik dinamiklerini yansıtan çok boyutlu ve karmaşık yapılar olarak tanımlanabilir (Tanoğlu, 1969). Bu yerleşimler, çeşitli nedenlerle mevcut konumlarından taşınmak zorunda kalan topluluklar tarafından oluşturulmakta ve yeni yerleşim alanlarına uyum sağlama sürecinde belirgin özellikler sergilemektedir (Şahin, 2009). Yer değiştiren yerleşimlerin ilk özelliği, doğal afetler, savaşlar veya ekonomik zorunluluklar gibi dışsal faktörlerin etkisiyle oluşmalarıdır. Bu faktörler, yerleşimlerin mevcut alanlarını terk etmelerini ve daha güvenli, ekonomik olarak daha uygun veya daha yaşanabilir bölgelere göç etmelerini zorunlu kılmaktadır.

Yer değiştiren yerleşim yerlerinin fiziki özellikleri, yeni çevre koşullarına uyum sağlama sürecinde önemli değişiklikler göstermektedir. Bu yerleşimlerde, yapı malzemeleri ve inşaat teknikleri, yerel çevre koşulları ve doğal kaynakların mevcudiyetine göre belirlenmektedir (Soysal, 1998). Örneğin, ormanlık alanlara taşınan topluluklar ahşap yapı malzemelerini tercih ederken, taşlık bölgelerde taş kullanımı yaygındır. Bu yerleşimlerdeki binalar genellikle bölgenin iklim koşullarına uygun şekilde tasarlanmaktadır. Bu anlamda sıcak bölgelerde kalın duvarlar ve küçük pencereler, soğuk bölgelerde ise iyi yalıtımlı yapılar tercih edilmektedir. Ayrıca, yerleşimlerin konumlandırılması, su kaynaklarına yakınlık, tarım arazilerinin kullanılabilirliği ve doğal afet risklerinden kaçınma gibi kriterlere göre yapılmaktadır. Sosyo-ekonomik özellikler açısından, yer değiştiren yerleşim yerleri, yerel halkın ekonomik faaliyetleri ve geçim kaynaklarına göre şekillenmektedir (Hayır Kanat, 2016). Yeni yerleşim alanlarında, tarım, hayvancılık veya ticaret gibi geçim kaynakları yeniden organize edilmektedir. Bu süreçte, yerel ekonominin canlandırılması ve sürdürülebilir geçim kaynaklarının oluşturulması önemlidir. Yeni yerleşimlerde istihdam olanaklarının artırılması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği, yerel halkın sosyal ve ekonomik uyumunu desteklenmektedir. Yer değiştiren yerleşim yerlerinde, toplumsal dayanışma ve karşılıklı yardımlaşma önemli bir rol oynamaktadır. Topluluk üyeleri, yeni yaşam alanlarına uyum sağlama sürecinde birbirlerine destek olurlar.

Kültürel özellikler de yer değiştiren yerleşim yerlerinde belirgin bir şekilde

gözlemlenmektedir (Gülümser, vd., 2010). Bu topluluklar, kendi kültürel kimliklerini, geleneklerini ve sosyal yapılarını yeni yerleşim alanlarına taşırlar. Ancak, yeni çevre koşulları ve farklı kültürel etkileşimler, bu yerleşimlerin sosyal ve kültürel yapısında değişimlere yol açabilmektedir. Yer değiştiren topluluklar, yeni yaşam alanlarında kültürel entegrasyon ve uyum sağlama sürecinde, hem kendi geleneklerini sürdürme hem de yeni çevreye adapte olma çabası içindedirler (Geray, 2011). Bu süreç, kültürel zenginliklerin korunmasını ve yerel halkın kimliklerinin devamlılığını sağlamaktadır.

Yer değiştiren yerleşim yerlerinin yönetimi ve planlaması, bu süreçlerin başarılı bir şekilde yürütülmesi için kritik öneme sahiptir. Planlama sürecinde, yerel halkın fiziki, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının dengeli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (Çiftçi Yeşiltuna, 2016). Altyapı hizmetlerinin sağlanması, konutların inşa edilmesi, eğitim ve sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği gibi faktörler, yer değiştiren yerel halkın yeni yaşam alanlarına uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, çevresel sürdürülebilirlik de göz önünde bulundurularak, doğal kaynakların korunması ve ekolojik dengenin sağlanması hassas noktalardır. Bu bağlamda, yer değiştiren yerleşim yerlerinin özellikleri, hem fiziki çevreye uyum sağlama hem de yerel halkın sosyal ve ekonomik yapılarının yeniden organize edilmesi sürecinde belirginleşmektedir.

Yer değiştiren yerleşim yerleri, dışsal faktörlerin etkisiyle mevcut konumlarından taşınmak zorunda kalan topluluklar tarafından oluşturulan ve yeni çevre koşullarına uyum sağlama sürecinde fiziki, ekonomik, sosyal ve kültürel dinamiklerin bir arada değerlendirildiği karmaşık yapılar olarak tanımlanabilir (Çevik ve Tekinel, 1998). Bu yerleşimlerin başarılı bir şekilde yönetilmesi ve planlanması, yerel halkın yeni yaşam alanlarına uyum sağlamalarını ve sürdürülebilir bir yaşam kalitesine ulaşmalarını desteklemektedir. Yer değiştirme süreci, yerel halkın dayanıklılığını ve adaptasyon yeteneklerini güçlendirerek, gelecekteki benzer durumlar karşısında daha dirençli olmalarını sağlamaktadır. Yer değiştiren yerleşim yerlerinin coğrafi özellikleri, bu yerleşimlerin yeni çevre koşullarına uyum sağlama sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Çelik, 2006). Coğrafi özellikler, yer değiştiren yerel halkın yeni yerleşim alanlarını seçme, bu alanları geliştirme ve bu alanlarda yaşamlarını sürdürme süreçlerinde kritik öneme sahiptir (Bakırcı, 2007). Bu bağlamda, yeni yerleşim yerlerinin topografyası, iklimi, su kaynakları, toprak yapısı ve doğal afet riskleri gibi faktörler, yerleşimlerin planlanmasında ve gelişiminde dikkate alınması gereken temel unsurlar arasındadır.

Topografya, yer değiştiren yerleşimlerin coğrafi özellikleri arasında önemli bir yer tutmaktadır (Ceylan ve Somuncu, 2018). Yeni yerleşim alanlarının topografik özellikleri, arazinin kullanım biçimini ve yerleşmelerin dağılımını doğrudan etkilemektedir. Örneğin, dağlık bölgelerde yerleşim yerleri, yamaçlar ve vadiler boyunca sınırlı alanlarda yayılırken, düz arazilerde yerleşim yerleri daha geniş alanlara yayılabilir. Topografyanın yanı sıra, arazinin eğimi ve yükselti farkları da yerleşimlerin konumlandırılmasında dikkate alınmaktadır. Eğimi fazla olan arazilerde erozyon riski yüksek olduğundan, bu tür arazilerde yerleşim planlaması dikkatle yapılmalıdır. Ayrıca, su baskını riski taşıyan düşük alanlardan kaçınılmalı ve yerleşimler daha yüksek kotlarda inşa edilmelidir. İklım, yer değiştiren yerleşimlerin coğrafi özelliklerini şekillendiren bir diğer önemli faktördür. Yeni yerleşim alanlarının iklim koşulları, bu alanlarda inşa edilecek yapıların tasarımını, kullanılan malzemeleri ve tarımsal faaliyetlerin türünü belirlemektedir (Türkan, 2021). Sıcak ve kurak iklimlerde, yerleşim yerlerinde güneşten korunmayı sağlayan geniş saçaklı yapılar tercih edilirken, soğuk iklimlerde iyi yalıtımlı ve ısıyı muhafaza eden yapılar inşa edilmektedir. Ayrıca, yağışlı bölgelerde çatılar genellikle dik eğimli yapılarak suyun hızlı bir şekilde tahliye edilmesi sağlanmaktadır. İklım koşulları, tarımsal faaliyetlerin planlanmasında da belirleyici rol oynamaktadır. Örneğin, su kaynaklarının kısıtlı olduğu kurak bölgelerde, su tasarrufu sağlayan sulama teknikleri ve suya dayanıklı bitki türleri tercih edilmektedir. Su kaynakları, yer değiştiren yerleşimlerin coğrafi özelliklerinde merkezi bir konuma sahiptir. Yeni yerleşim alanlarının su kaynaklarına yakınlığı, hem içme suyu temini hem de tarımsal faaliyetler açısından hayati öneme sahiptir. Su kaynaklarının yeterli ve erişilebilir olması, yerleşimlerin sürdürülebilirliği için kritik bir gerekliliktir (Tapur ve Tuncer, 2012). Yerleşim yerlerinin planlanması sırasında, su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir yönetimi için uygun stratejiler geliştirilmelidir. Ayrıca, yer altı su kaynaklarının kullanımı da dikkate alınmalı ve suyun etkin bir şekilde yönetilmesi sağlanmalıdır. Su kaynaklarının yetersiz olduğu bölgelerde, suyun geri dönüştürülmesi ve tasarruflu kullanımı için teknolojik çözümler uygulanmalıdır. Toprak yapısı ve verimliliği, yer değiştiren yerleşimlerin tarımsal faaliyetlerini ve geçim kaynaklarını doğrudan etkilemektedir. Yeni yerleşim alanlarının toprak yapısı, bu bölgelerde hangi tür bitkilerin yetiştirilebileceğini ve tarımsal verimliliğin seviyesini belirlemektedir (Yılmaz, 2005). Verimli tarım arazilerine sahip bölgelerde, yerleşim yerleri tarımsal üretimi artırmak amacıyla bu alanlara yakın inşa

edilmektedir. Toprak yapısının analizi, tarımsal faaliyetlerin planlanmasında ve uygun tarım tekniklerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, toprağın erozyon riskine karşı korunması ve verimliliğinin sürdürülebilir bir şekilde artırılması için uygun tedbirler alınmalıdır. Doğal afet riskleri, yer değiştiren yerleşimlerin coğrafi özelliklerini şekillendiren ve yerleşim planlamasında dikkate alınması gereken önemli faktörlerdendir. Deprem, sel, toprak kayması ve yangın gibi doğal afet riskleri, yeni yerleşim alanlarının seçiminde ve yerleşimlerin inşa edilmesinde belirleyici rol oynamaktadır (Gök, 2001). Deprem riski yüksek bölgelerde, yerleşim yerlerinin depreme dayanıklı yapılarla inşa edilmesi ve zemin etütlerinin titizlikle yapılması gereklidir. Sel riski taşıyan bölgelerde ise, yerleşimlerin daha yüksek kotlarda inşa edilmesi ve suyun yönlendirilmesi için uygun altyapının oluşturulması önemlidir. Ayrıca, yangın riski taşıyan ormanlık alanlarda, yerleşim yerlerinin bu riskleri minimize edecek şekilde planlanması ve yangınla mücadele önlemlerinin alınması gerekmektedir. Biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri, yer değiştiren yerleşimlerin sürdürülebilirliği açısından önemli coğrafi özellikler arasında yer almaktadır. Yeni yerleşim alanlarının biyolojik çeşitliliğinin korunması, ekosistem hizmetlerinin devamlılığı için kritik öneme sahiptir. Yerleşim yerlerinin planlanması sırasında, yerel flora ve fauna türlerinin korunması ve ekosistemlerin bozulmasının önlenmesi hedeflenmelidir. Bu bağlamda, yeşil alanların ve doğal habitatların korunması, yerleşimlerin ekolojik dengeye zarar vermeden gelişmesini sağlamaktadır. Ayrıca, ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilir yönetimi, yerleşim yerlerinin uzun vadeli yaşam kalitesini arttırmaktadır. Sonuç olarak, yer değiştiren yerleşim yerlerinin coğrafi özellikleri, bu yerleşimlerin yeni çevreye uyum sağlama ve sürdürülebilir bir yaşam alanı oluşturma süreçlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Biricik, 2001). Topografya, iklim, su kaynakları, toprak yapısı, doğal afet riskleri ve biyolojik çeşitlilik gibi coğrafi faktörler, yerleşim yerlerinin planlanmasında ve gelişiminde dikkate alınması gereken temel unsurlar arasındadır. Bu özelliklerin dikkatle değerlendirilmesi ve uygun stratejilerin geliştirilmesi, yer değiştiren yerleşimlerin sürdürülebilirliğini ve yerel halkın refahını sağlamaktadır. Bu bağlamda, yer değiştiren yerleşim yerlerinin coğrafi özellikleri, sadece mevcut ihtiyaçları karşılamakla kalmaz, aynı zamanda yerel halkın yeni koşullara ve uzun vadede yaşam kalitesini ve sürdürülebilirliğini de garanti altına almaktadır.

1.3.Modernleşme ve Yerleşim Yerlerinin Dönüşümü

Modernleşme, yerleşim yerlerinin dönüşümünde kritik bir rol oynamakta ve bu süreç, ekonomik gelişme, teknolojik ilerleme ve sosyo-kültürel değişimleri içermektedir. Geleneksel kırsal yaşam tarzlarının dönüşümü, mimari yapıların evrimi ve yerleşim alanlarının genel yapısında önemli değişiklikleri beraberinde getirmektedir. Modernleşme, kırsal alanlardan şehirlere veya gelişmekte olan kentsel bölgelere göçü teşvik ederken, kırsal alanlarda kalan yerleşimlerin de fiziksel ve sosyal yapısını dönüştürmektedir (Tekeli, 2016b).

Modernleşmenin yer değiştiren yerleşmeler üzerindeki etkisiyle mimari ve planlama yaklaşımlarında önemli değişiklikler gözlemlenmektedir. Geleneksel malzeme kullanımından modern inşaat malzemelerine geçiş, daha dayanıklı, uzun ömürlü ve bazen daha ekonomik yapılar inşa etmeye olanak tanımaktadır (Hayır Kanat, 2016). Bu malzemeler, geleneksel yöntemlerle karşılanamayan yeni ihtiyaçlara cevap verebilir ve yerleşim yerlerinin genişlemesi veya yoğunlaşması gibi değişen koşullara adaptasyonu sağlamaktadır. Bu anlamda kırsal mimari yapılarının doğal malzemelerden yapıldığı görülmektedir. Mimari yapıların duvarlarının bölgenin doğal yapısına uygun yapılmaktadır. Pencere ve kapıların ise güvenlik amacıyla ahşap malzemelerde yapılmaktadır. Bununla birlikte çatı tipleri ile bölgenin iklim özelliği ve doğal malzemelere göre değişiklik göstermektedir. Sıcak iklimlerde çatıların taş veya samanlardan düz olarak yapıldığı görülmüştür. Ilıman ve yağışlılık bölgelerde ise genellikle ahşap malzemelerde kırma şeklinde yapıldığı görülmüştür. Modernleşmeye bağlı olarak mimari yapılarda değişikliklerin olduğu bilinmektedir. Bu anlamda modernleşme yerleşim yerlerinde önemli değişimlere öncülük etmektedir (Eres, 2013). Altyapı ve hizmetlerin geliştirilmesi yoluyla kırsal yerleşimlerin yaşam kalitesi artmaktadır. Elektrik, temiz su tedariki, kanalizasyon sistemleri, internet erişimi ve ulaşım ağlarının iyileştirilmesi, kırsal alanlarda yaşayan insanların sağlık, eğitim ve ekonomik fırsatlara erişimini kolaylaştırmaktadır. Bu değişiklikler, kırsal yerleşimlerin kentsel alanlarla daha entegre hale gelmesine ve kırsal-şehir bağlantılarının güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Modernleşme süreci, sosyal yapı ve kültürel dinamiklerde de dönüşümlere yol açmaktadır. Geleneksel topluluk yapısının yerini bireysellik ve modern yaşam tarzları

alabilir, bu durum geleneksel değerlerin ve kültürel pratiklerin erozyonuna yol açabilirken, yeni sosyal kimliklerin ve topluluk bağlarının oluşumuna da olanak sağlamaktadır. Modern eğitim ve iletişim araçlarının yaygınlaşması, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin bilgiye erişimini arttırmakta ve dünya görüşlerini genişletmektedir. Böylece yerel ve global kültürler arasında daha karmaşık etkileşimlere olanak tanınmaktadır (Bağbancı ve Aksoy, 2015). Ancak modernleşme süreci, geleneksel yaşam tarzları ve ekolojik dengeler üzerindeki baskıları artırabilir, yerel topluluklar ve kültürel miras risk altına girebilir. Bu nedenle yer değiştiren yerleşmelerde modernleşme sürecinin yönetimi, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin yanı sıra sosyal adalet, kültürel koruma ve çevresel sürdürülebilirlik gibi faktörleri dengeli bir şekilde ele almayı gerektirmektedir.

Modernleşme sürecinin yerleşim yerlerinin dönüşümünde getirdiği yenilikler ve zorluklar, kapsamlı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu süreç, yerleşim alanlarının fiziksel yapısını, sosyal ilişkilerini ve ekonomik dinamiklerini etkileyerek kentsel ve kırsal bölgelerin yeniden şekillenmesine yol açmaktadır. Modernleşme ile birlikte, sürdürülebilir kalkınma, çevresel koruma ve yerel halkın sosyal yapısının korunması gibi konular, yerleşim yerlerinin dönüşümü sürecinde ön plana çıkmaktadır (Aydemir, 2010). Bir yandan, teknolojik yenilikler ve altyapı gelişmeleri, yerleşim yerlerinde yaşam kalitesini artırma potansiyeline sahiptir. Öte yandan, bu hızlı dönüşüm, geleneksel toplum yapılarını zorlayabilir ve ekolojik dengeler üzerinde baskı oluşturabilmektedir. Modernleşme, aynı zamanda, küresel ekonomik sistemlerle daha fazla entegrasyon anlamına gelmekte, bu da yerel ekonomilerin dışa bağımlılığını artırabilmekte ve geleneksel geçim kaynaklarını zorlayabilmektedir. Modernleşme sürecinde, kentsel planlama ve yerleşim tasarımı önemli bir rol oynamaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri, yeşil alanların korunması, toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesi ve enerji verimliliğine dayalı inşaat tekniklerinin benimsenmesi gibi sürdürülebilir yaklaşımları içermektedir (Erbilen, 2019). Bu yaklaşımlar, kentsel alanların daha yaşanabilir, erişilebilir ve evre dostu hale gelmesine yardımcı olabilmektedir. Ancak, bu süreçlerin başarısı, yerel halkın ihtiyaçları ve tercihleri ile yerel çevresel koşulların dikkate alınmasına bağlıdır. Modernleşme sürecinin yerleşim yerlerinin dönüşümünde dikkate alınması gereken bir başka önemli faktör de, yerel halkın katılımıdır. Yerel halkın, yerleşim yerlerinin dönüşüm süreçlerine aktif olarak katılımı, bu süreçlerin sosyal adalet ve katılımcılık

ilkelerine uygun bir şekilde yönetilmesini sağlamaktadır. Bu katılım, yerleşim yerlerinin dönüşümünün, sadece fiziksel bir değişim süreci olmanın ötesinde, yerel halkın ihtiyaçlarına ve hedeflerine hizmet eden bir gelişim yolculuğu olmasını garanti etmektedir. Böylece, modernleşme ve yerleşim yerlerinin dönüşümü, sadece altyapı ve teknolojik gelişmelerin ötesinde, yerel halkın sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını şekillendiren karmaşık bir süreç olarak görülmelidir. Bu sürecin yönetimi, çeşitli paydaşların işbirliği ve katılımıyla, sürdürülebilir kalkınma, çevresel koruma ve sosyal adalet hedeflerine ulaşmak için dengeli bir yaklaşım gerektirmektedir. Bununla birlikte modernleşmeye bağlı olarak son yıllarda ortaya konan kentsel dönüşüm projeleri, modernleşmenin önemli bir yansımasıdır. Kentsel dönüşüm projeleri, genellikle modernleşme sürecinin bir parçası olarak görülmekte ve bu projeler, şehirlerin fiziksel yapısını iyileştirme ve ekonomik fırsatları genişletme amacı taşımaktadır (Tunçdilek, 1978). Ancak, bu tür projelerin uygulanması sırasında, yerel halkın yerinden edilmesi, sosyal dokunun bozulması ve geleneksel mahallelerin kaybı gibi olumsuz sonuçlar da ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle, kentsel dönüşümün sosyal boyutları, projelerin planlanması ve uygulanmasında merkezi bir öneme sahiptir. Modernleşme sürecinde, ekolojik sürdürülebilirlik de önemli bir konu haline gelmiştir. Yerleşim yerlerinin dönüşümünde çevresel faktörlerin dikkate alınması, doğal kaynakların korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi, modern kentlerin ve kırsal alanların gelecekteki yaşanabilirliği için kritik önem taşımaktadır. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, atık yönetimi sistemlerinin geliştirilmesi ve yeşil bina standartlarının benimsenmesi, modernleşme sürecinin çevresel açıdan sürdürülebilir bir şekilde ilerlemesine yardımcı olabilmektedir (Tanoğlu, 1969). Teknolojinin ve dijitalleşmenin ilerlemesi, yerleşim yerlerinin dönüşümünde yeni fırsatlar sunmaktadır. Akıllı şehir teknolojileri, veri analitiği ve internet tabanlı hizmetler, şehir yönetimini, kamu hizmetlerinin sunumunu ve vatandaşların yaşam kalitesini iyileştirebilir. Ancak, bu teknolojik gelişmelerin getirdiği faydaların eşit olarak dağıtılması ve dijital bölünmenin azaltılması, modernleşme sürecinde önemli bir meydan okumadır. Toplumların modernleşme sürecinde karşılaştığı zorluklar ve fırsatlar, yerleşim yerlerinin dönüşümünü çok boyutlu bir olgu haline getirmektedir. Bu dönüşüm sürecinin yönetimi, çeşitli sosyal, ekonomik ve çevresel faktörleri dengeli bir şekilde ele almayı, yerel halkın katılımını sağlamayı ve teknolojik yenilikleri akılcı bir şekilde kullanmayı gerektirmektedir. Böylece, modernleşme, sadece

fiziksel altyapıların gelişimini değil, aynı zamanda sosyal adaleti, kültürel çeşitliliği ve ekolojik dengeyi de destekleyen kapsayıcı ve sürdürülebilir bir geleceğin inşasını hedeflemelidir.

BÖLÜM 2

KIRSAL MİMARİ

Kırsal mimari, yerel çevre koşulları, kullanılan malzemeler ve yaşam tarzları gibi faktörlere özgü yapısal özellikleri ve estetik değerleri ile tanımlanan bir mimari yaklaşımdır (Vatansever ve Çitçi, 2019). Bu mimari tür, genellikle kırsal bölgelerdeki yerel halkın ihtiyaçlarına, geleneklerine ve doğal çevrelerine uyum sağlamak amacıyla gelişmiştir. Kırsal mimarinin temelini, çevresel sürdürülebilirlik, ekolojik denge ve yerel kaynakların verimli kullanımı oluşturmaktadır (Tokay ve Duran, 2018). Kırsal mimari, belirli bir bölgenin kültürel, ekonomik, çevresel ve sosyal dinamiklerine dayalı olarak şekillenen yerel mimari uygulamalarını ifade etmektedir (Bozkurt, 2013). Bu mimari tarz, genellikle tarım, hayvancılık, ormancılık gibi ekonomik faaliyetlerin hakim olduğu, nüfus yoğunluğunun ve yapılaşmanın şehirsiz alanlara göre daha az olduğu kırsal yerleşim alanlarında görülmektedir (Taş, 2011). İnsanlar, kırsal mimaride doğal kaynaklara yakın alanlarda yerleşim kurmakta ve yaşam tarzları, bu kaynakların kullanımına bağlı olarak şekillenmektedir. Bu anlamda mimari yapılar, yaşam tarzını ve doğal çevrenin özelliklerini yansıtmaktadır. Böylece anlamsal olarak kırsal yerleşim ve mimari yapı arasında doğal bir birleşim oluşmaktadır. Kırsal yerleşme ve mimari yapı, insanların doğayla iç içe yaşadığı, ekonomik faaliyetlerinin ve sosyal yaşamlarının bu doğal çerçeveye uyum sağladığı bir bütünlük oluşturmaktadır.

Kırsal mimarinin tanımlamaları üzerinden geniş bir perspektif kazandırıldığında, bu mimari türün insan ve doğa arasındaki uyumu, yerel halkın kültürel değerlerini ve sosyal yapısını yansıttığı görülmektedir (Bahçeci ve Aytaç, 2017). Kırsal mimaride kullanılan malzemeler genellikle bölgede kolayca bulunabilen ve çevreye minimal zarar veren doğal kaynaklardır. Örneğin, ormanlık alanlarda ahşap, taş ocaklarının yakınında ise taş, kırsal mimaride sıklıkla kullanılan malzemeler arasındadır. Bu malzemelerin seçimi, yapıların iklim koşullarına dayanıklı olmasını sağlar ve enerji tüketimini minimize etmektedir. Kırsal mimarideki yapılar genellikle alçakgönüllü ve işlevseldir. Konutlar, çiftlik binaları, ambarlar ve diğer yardımcı yapılar, arazi kullanımı ve tarımsal faaliyetlerle doğrudan ilişkilidir (Bağbancı ve Aksoy, 2015). Örneğin, geniş çatı saçakları, yağmur suyunu toplamak ve güneşin dik açılarla geldiği yaz aylarında gölge sağlamak için tasarlanmış olabilir. Ayrıca, kırsal mimaride binaların konumu ve

yönelimi, genellikle rüzgarın etkisi, güneş ışığından yararlanma ve arazinin eğimi gibi doğal faktörlere göre belirlenmektedir.

Modernleşme süreçleri, kırsal mimarinin korunması ve sürdürülebilirliği açısından hem fırsatlar hem de zorluklar sunmaktadır. Teknolojik gelişmeler, enerji verimliliği ve ekolojik dengenin korunması gibi alanlarda yenilikçi çözümler sunarken, aynı zamanda geleneksel mimari öğelerin ve yapı tekniklerinin unutulmasına veya göz ardı edilmesine neden olabilir. Bu nedenle, kırsal mimarinin korunması ve geliştirilmesi, modern teknolojilerin ve sürdürülebilirlik ilkelerinin geleneksel bilgi ve pratiklerle entegre edilmesini gerektirmektedir (Eres, 2016). Kırsal mimari, aynı zamanda, yerel halkın ekonomik faaliyetlerine ve sosyal yaşamına uyum sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Tarım, hayvancılık ve diğer kırsal ekonomik faaliyetler, kırsal yerleşim yerlerinin ve yapıların planlanmasında ve kullanımında önemli bir rol oynamaktadır. Yapıların konumu, yönelimi ve düzeni, maksimum verimlilik ve konfor sağlamak için doğal koşullar ve arazi özellikleriyle uyumlu bir şekilde belirlenmektedir. Kırsal mimari, sadece bir yapısal ve estetik yaklaşım değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi, kültürel ifade ve çevresel uyumun bir yansımasıdır (Çavdar ve Ergün, 2010). Kırsal mimarinin korunması ve sürdürülebilir şekilde geliştirilmesi, gelecek nesillere aktarılacak zengin bir kültürel ve çevresel mirasın korunması anlamına gelmektedir. Bu süreç, yerel yerel halkın, planlamacıların, mimarların ve politika yapımcıların işbirliği ve katılımı ile mümkün olabilmekte, böylece kırsal alanların kimliği korunurken, modern yaşamın gereksinimleriyle de uyumlu hale getirilmektedir.

Kırsal yerleşim alanlarında mimari, topluluğun sosyal yapısı ve kültürel değerleri ile de yakından ilişkilidir. Ortak kullanım alanları, topluluk merkezleri ve dini yapılar, bu yerleşimlerde sosyal bağları ve topluluk içi etkileşimi güçlendirmektedir. Yapıların estetiği ve düzeni, bölgenin kültürel mirasını ve geleneklerini yansıtmakta, zaman içinde bu özellikler yerel kimliğin ve topluluk ruhunun korunmasına katkıda bulunmaktadır. Sürdürülebilir kırsal yerleşim ve mimari, ekolojik dengenin korunması, enerji verimliliğinin artırılması ve doğal kaynakların akılcı kullanımını içermektedir (Nerse, 2017). Günümüzde, geleneksel tekniklerle modern sürdürülebilirlik ilkelerinin entegrasyonu, kırsal alanlarda yaşam kalitesini artırırken, çevresel ayak izini azaltmayı hedefleyen yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Kırsal mimaride, doğal aydınlatma ve havalandırma, enerji tüketimini azaltmak ve iç mekan

konforunu artırmak için önemli unsurlardır. Yapıların konumu ve yönelimi, güneş ışığından maksimum düzeyde yararlanacak ve rüzgar gibi doğal iklimlendirme faktörlerini etkin bir şekilde kullanacak şekilde belirlenmektedir. Bu yaklaşım, enerji verimliliğini artırmakta ve yapıların uzun vadeli sürdürülebilirliğine katkıda bulunur. Son olarak, kırsal mimari, yerel halkın ve bireylerin doğa ile uyum içinde yaşama biçimlerini destekleyen bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu mimari tarz, ekolojik dengenin korunması, yerel kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve kültürel değerlerin muhafazası gibi kavramları merkeze almaktadır. Kırsal mimari, modern dünyada sürdürülebilir yaşam ve doğayla uyumlu bir yaşam tarzının mümkün olduğunu gösteren canlı bir örnektir.

2.1. Kırsal Mimari Dokuyu Oluşturan Unsurlar

Kırsal dokuyu oluşturan unsurlar, bölgenin doğal çevresi, toplumsal yapısı, ekonomik faaliyetleri ve kültürel özellikleri gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu unsurlar, kırsal alanların fiziksel görünümünü, sosyal dinamiklerini ve yaşam tarzlarını şekillendirmekte, böylece benzersiz bir kırsal kimlik oluşturmaktadır (Erbilen, 2019). Doğal çevre, kırsal dokunun en temel unsurlarından biridir. Toprak türü, su kaynakları, bitki örtüsü ve hayvan popülasyonu gibi çevresel faktörler, kırsal alanların ekonomik faaliyetlerini ve yerleşim yerlerinin konumlanışını belirlemektedir. Bu anlamda verimli topraklar tarım faaliyetlerini, ormanlık alanlar ise ormancılık ve hayvancılığı desteklemektedir. Bu doğal kaynakların varlığı, kırsal bölgenin ekonomik yapısını ve toplumun yaşam biçimini doğrudan etkilemektedir. Toplumsal yapı, kırsal dokunun şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Aile bağları, komşuluk ilişkileri ve topluluk içindeki sosyal etkileşim, kırsal alanlarda güçlü bir toplumsal uyum ve dayanışma duygusu oluşturmaktadır (Çakır, 2000). Geleneksel toplumsal değerler ve normlar, üretim sistemleri, kırsal yerel halkın sosyal organizasyonunu ve karşılıklı yardımlaşma sistemlerini şekillendirmektedir. Bununla birlikte ekonomik faaliyetler, kırsal dokuyu belirleyen bir başka önemli unsurdur. Tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık gibi geleneksel kırsal ekonomik faaliyetler, bölgenin ekonomik yapısını oluşturmaktadır. Bu faaliyetler, yerleşim yerlerinin konumlanışından, yapıların tasarımına ve kullanılan malzemelere kadar kırsal mimarinin özelliklerini etkilemektedir (Aydemir, 2010).

Kültürel özellikler ise kırsal dokunun en canlı yönlerinden biridir. Diller, lehçeler, festivaller, ritüeller, el sanatları ve yemek kültürü gibi kültürel unsurlar, yerel halkın kimliğini ve bölgesel çeşitliliğini yansıtmaktadır. Bu kültürel ifadeler, kırsal alanların sosyal yaşamını zenginleştirmekte ve bölgeye özgü bir kimlik kazandırmaktadır. Kırsal dokunun oluşumunda altyapı ve teknolojik erişim de önemli faktörler arasında yer almaktadır. Ulaşım yolları, su ve enerji tedariki gibi altyapı hizmetlerinin varlığı, kırsal alanların ekonomik ve sosyal gelişimine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda, teknolojik erişim, özellikle iletişim ve bilgi teknolojileri, kırsal yerel halkın dış dünya ile bağlantısını güçlendirmekte ve yeni ekonomik fırsatların ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır (Geray, 1975). Kırsal dokuyu oluşturan bu unsurlar, birbirleriyle sürekli etkileşim içinde olup, kırsal alanların dinamik ve çok yönlü yapısını ortaya koymaktadır. Bu yapının anlaşılması, kırsal kalkınma politikalarının ve stratejilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamakta, böylece kırsal alanların sürdürülebilirliği ve yaşam kalitesinin artırılması hedeflenmektedir (Eres, 2016).

Kırsal yerleşmelerin dokusunu şekillendiren temel yapı taşı, şüphesiz ki evlerdir. Bu evler, kırsal kesimlerde sadece yaşam alanı olarak değil, aynı zamanda bir işletmenin merkezi olarak da işlev görmektedir. Evlerin çevresinde, tarım, hayvancılık ve benzeri faaliyetler için ayrılmış alanlar bulunmakta, bu sayede yaşam ve çalışma alanları iç içe geçmiş bir bütünlük oluşturmaktadır (Levi ve Taşçı, 2016). Kırsal evler, genellikle geniş arsalar üzerine kurulu olup, bu alanlar hem evin kendisi için hem de ilgili ekonomik faaliyetler için gereken mekanları barındırmaktadır. Kasaba gibi daha yoğun yerleşim alanlarında, evler ve onlara ait arsaların büyüklüğü çeşitlilik göstermektedir. Bazı durumlarda, kırsal kesimlerdeki geniş arsalı evlerin özelliklerini korurken, diğer durumlarda arsa büyüklüklerinin azalmasıyla daha çok kentsel bir dokuya, yani bitişik düzene doğru evrilmektedir (Sarıkaya ve Arpacıoğlu, 2019). Bu evrim, yerleşim yerlerinin sosyo-ekonomik yapılarındaki değişikliklerle ve toplumun ihtiyaçlarıyla yakından ilişkilidir. Sokak düzeni, geleneksel kırsal ve kasaba yerleşmelerinde önemli bir öğedir. Evlerin bir araya gelmesiyle oluşan sokaklar, arazi yapısının sunduğu imkanlara göre şekillenmekte ve genellikle insan yaşam koşullarına uygun bir yapıda gelişmektedir (Kurtuluş ve Şahin Güçhan, 2015). Bu sokaklar, topluluğun sosyal hayatında merkezi bir rol oynamakta; mahalle camileri gibi topluluk için önemli toplanma noktalarından başlayarak, daha büyük merkezi camilere veya ticaret bölgelerine doğru organik bir ağ

oluşturmaktadır. Bu düzenleme, yerleşim yerlerinin sadece fiziksel yapısını değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel yaşamını da şekillendirmektedir.

Kırsal yerleşimlerin temelinde yatan felsefe, doğayla uyum içerisinde yaşamaktır. Bu yerleşimlerin mimarisinde öne çıkan, doğal koşullara uyum sağlama yeteneğidir. Evler yerleşme coğrafyasında eklenti denilen diğer yapılar, geleneksel mimaride çevreyle bir çatışma içinde olmaktan ziyade, onun bir parçası olarak kurgulandığı görülmektedir (Ulusoy Binan, 1994). Bu, yapılar yerel halkın ihtiyaçlarına ve yerel ölçülere dayanarak tasarlanmasıyla sağlanmaktadır. Böylece bir bakıma iç güdüsel olarak doğanın sunduğu imkanlardan maksimum derecede yararlanılmalı ve bu sayede hem enerji verimliliği hem de çevresel sürdürülebilirlik hedeflenmektedir.

Türkiye'nin farklı coğrafi bölgeleri, çeşitli iklim ve arazi yapılarına ev sahipliği yapmaktadır. Bu çeşitlilik, yerleşim dokularının şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Örneğin, Karadeniz Bölgesi'nde, arazi yapısının engebeli olması nedeniyle, bakı manzara faktörü etkisiyle evler çoğunlukla kuzeye dönük inşa edilmektedir. Düz arazilere sahip bölgelerde ise, manzara seçeneği olmadığından, iklim koşulları ve su kaynağı yerleşim yerlerinin biçimlenişinde daha baskın bir faktör haline gelmektedir (Delibaş, 2016). Doğaya saygı, kırsal yerleşim dokularının bir diğer önemli özelliğidir. Yerleşimler, doğal çevrenin karakteristik özelliklerini bozmakta, aksine onları güçlendirmektedir. Karadeniz Bölgesi'ndeki ahşap evler, Anadolu'nun subaşlarında bulunan düz çatılı kerpiç evler veya Doğu Anadolu'nun sarp kayalıklarında yer alan taş evler, yerleşimlerin doğayla ne kadar uyumlu olduğunun kanıtlar niteliktedir. Bu evler, çevreyle bütünleşik bir yaşam biçimini desteklemekte ve bölgenin kültürel özelliklerini vurgulamaktadır. Yerleşim dokularının yeşil dokusu da bu uyumun bir parçasıdır. Yoğun yerleşim bölgelerinde bile, arka bahçelerdeki zengin bitki örtüsü, ayırık düzenli yapıların yan bahçe duvarlarından sarkan dallar, sarmaşıklar ve çiçekler, geleneksel yerleşim dokularının doğaya olan saygısını yansıtmaktadır (İnanç, 2010). Bu unsurlar, kırsal mimarinin sadece estetik bir tercih olmadığını, aynı zamanda çevresel bir farkındalık ve sürdürülebilir bir yaşam biçimi olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle kırsal yerleşmeler, doğal çevreyle uyumlu bir yaşam felsefesi üzerine kurulmuştur. Bu yerleşimler, çevreye saygılı, enerji verimli ve sürdürülebilir mimari anlayışının bir yansıması olarak, bölgenin doğal ve kültürel değerlerini koruyarak gelecek nesillere aktarmaktadır.

Kırsal yerleşim alanlarında evlerin bir araya geliş biçimi, komşuluk ki bu komşular büyük çoğunlukla akrabalık ilişkilerine dayanan derin bir saygıya ve iş birliğine dayanmaktadır. Yeni bir yapı inşa edilirken, komşuların hakları ve ihtiyaçları öncelikli olarak dikkate alınmaktadır (Çavdar ve Ergün, 2010). Bu, yapıların yüksekliği, birbirine olan yakınlığı ve yapısal çıkıntılar gibi özelliklerin, karşılıklı anlayış ve uzlaşa ile belirlendiği bir süreci ifade etmektedir. Bu yaklaşım, yerleşim dokularının rekabetçi olmaktan ziyade, birbirini tamamlayıcı ve çevreye saygılı bir biçimde gelişmesini sağlamaktadır. Anıtsal yapılar ve doğal manzaralar, bu süreçte özenle korunur ve kırsal dokunun bütünlüğüne katkıda bulunmaktadır. Bektaş (2005), kırsal yapı ürünlerinin inşasında, günümüzdeki gibi katı imar kurallarına gerek duyulmamıştır. Yerel halkın, sorunları diyalog yoluyla, "konuşa konuşa" çözmüşlerdir. "Komşunun içine bakmamak" gibi saygı kuralları, topluluk içindeki uyumu ve mahremiyeti korumanın temelini oluşturmaktadır. Saygısızlık durumlarında, genellikle o yörenin yaşlılar kurulu sorunlara müdahale etmekte ve aldığı kararlar ciddiyetle uygulanmaktadır. Bu, topluluk içindeki düzenin ve uyumun korunmasında önemli bir mekanizma işlevi görmektedir.

Kırsal Konutların Biçimlenmesindeki Unsurlar	Doğal Etkenler	Sosyo-Kültürel Etkenler
	İklim	Ekonomik Yapı
	Topoğrafya	Geçim Kaynağı
	Malzeme	Aile Yapısı
		Mahremiyet

Tablo 2.1. Kırsal Konutların Biçimlenmesindeki Unsurlar (Bektaş, 2005)

Bektaş (2005) kırsal konutların biçimlenmesindeki unsurları, doğal ve sosyo-kültürel etkenler bağlamında ayrıntılı olarak ele almaktadır. Bu tablo, kırsal konutların mimari özelliklerinin, bulunduğu coğrafi bölgenin iklim ve topoğrafik özellikleri ile toplumsal ve ekonomik yapısına nasıl bağlı olduğunu göstermektedir. Doğal etkenler kapsamında, iklim ve topoğrafya unsurları ön plana çıkmaktadır. İklim, bir bölgedeki konutların tasarımını ve yapı malzemelerinin seçiminde belirleyici rol oynamaktadır. Örneğin, sıcak ve kurak iklimlerde konutlar, güneş ışığını minimize edecek şekilde tasarlanırken, soğuk iklimlerde ısı yalıtımı ön planda tutulmaktadır. Aynı şekilde, yağışlı bölgelerde dik çatılar suyun hızlı bir şekilde tahliye edilmesi için tercih edilirken, kuru bölgelerde düz çatılar yaygındır. Topoğrafya ise, konutların yerleşim yerlerini belirlemektedir. Dağlık ve engebeli arazilerde konutlar, arazinin eğimine uyum

sağlayacak şekilde inşa edilmekte ve genellikle teraslama yöntemi kullanılmaktadır. Düz ve geniş arazilerde ise konutlar daha serbest ve geniş alanlara yayılabilir. Malzeme kullanımı da doğal etkenlerin önemli bir bileşenidir. Yerel çevrede bulunan doğal malzemeler, kırsal konutların inşasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin, ormanlık bölgelerde ahşap, taşlık alanlarda ise taş malzemeler yaygındır. Bu malzemeler, hem çevresel sürdürülebilirlik hem de ekonomik nedenlerle tercih edilmektedir. Yerel malzemelerin kullanımı, yapıların çevreye uyumunu ve enerji verimliliğini arttırmaktadır. Sosyo-kültürel etkenler kapsamında ise ekonomik yapı, geçim kaynağı, aile yapısı ve mahremiyet unsurları dikkate alınmaktadır. Ekonomik yapı, kırsal konutların büyüklüğünü ve kompleksliğini belirlemektedir. Ekonomik açıdan güçlü aileler, daha büyük ve donanımlı konutlar inşa edebilirken, ekonomik olarak daha zayıf olanlar daha küçük ve basit yapılar tercih etmektedir. Geçim kaynağı, konutların işlevselliğinde önemli bir rol oynamaktadır. Tarım ve hayvancılık gibi faaliyetler, konutların yanında depolar, ahırlar ve atölyeler gibi ek yapıların inşasını gerektirmektedir. Bu tür yapılar, ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Aile yapısı, konutların iç düzenini ve oda sayısını belirlemektedir. Geniş aileler, birden fazla nesli barındıracak şekilde daha büyük konutlar inşa ederken, çekirdek aileler daha küçük yapılar tercih edebilir. Aile yapısı ayrıca, konutların sosyal yapısını ve kullanım alanlarını da etkilemektedir. Mahremiyet unsuru, özellikle kırsal alanlarda toplumsal normlara ve kültürel değerlere bağlı olarak şekillenmektedir. Geleneksel toplumlarda, mahremiyetin korunması için evin iç düzeninde özel alanlar oluşturmakta ve bu alanlar, aile üyelerinin sosyo-kültürel beklentilerine göre tasarlanmaktadır. Bektaş (2005) fiziksel çevreye sahip çıkma bilinci, kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliğinin ve estetik bütünlüğünün korunmasında kritik bir faktördür. Bu bilinçle hareket eden topluluklar, kendi çevrelerini koruma ve geliştirme konusunda aktif rol almakta ve alınan kararlara büyük bir saygı göstermektedir. Ancak, günümüzde bazı bölgelerde fiziksel çevrenin bozulmasına yol açan temel faktörlerden biri, yerel halkın çevrelerine sahip çıkma bilincinin azalmasıdır. Bu durum, kırsal dokunun ve çevresel değerlerin korunması konusunda ciddi zorluklar yaratmaktadır.

	Doğal Etkenler	Sosyo-Kültürel Etkenler	Bireysel Etkenler
	İklim	Dünya Görüşü	Bireyin Konut

Kırsal Konutların Biçimlenmesindeki Unsurlar			ile Kurduğu İlişki
	Topoğrafya	Kültürel Normlar	Yaşam Yoğunluğu
	Malzeme	Din	Bireyin Öz İmgesi
		Aile Büyüklüğü	
		Yaşam Biçimi	
		Mahremiyet	

Tablo 2.2. Kırsal Konutların Biçimlenmesindeki Unsurlar (Gür, 2000)

Gür (2000) kırsal konutların biçimlenmesindeki unsurları doğal, sosyo-kültürel ve bireysel etkenler bağlamında kapsamlı bir şekilde ele alarak, bu unsurların konut tasarımı ve inşası üzerindeki etkilerini detaylandırmaktadır. Doğal etkenler, iklim, topoğrafya ve malzeme kullanımı gibi çevresel faktörlerden oluşmaktadır. İklim, konutların tasarımını ve yapı malzemelerinin seçimini belirlemektedir. Sıcak iklimlerde serinliği artıran özellikler, soğuk iklimlerde ise ısı yalıtımını sağlayan tasarımlar ön plana çıkmaktadır. Topoğrafya, konutların yerleşim düzenini etkilemekte, dağlık bölgelerde teraslama ve yamaç yapılaşması yaygınken, düz arazilerde daha geniş ve yayvan yapılar tercih edilmektedir. Malzeme kullanımı, yerel kaynakların değerlendirilmesine dayanmakta; ahşap, taş ve kil gibi doğal malzemeler, çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik nedenlerle sıkça kullanılmaktadır. Sosyo-kültürel etkenler, konutların toplumsal ve kültürel bağlamda nasıl şekillendiğini göstermektedir. Dünya görüşü ve kültürel normlar, konutların sosyal yapısını ve iç düzenini etkilemektedir. Din, konutların iç mekan düzenlemelerinde ve mahremiyetin sağlanmasında belirleyici olabilir. Aile büyüklüğü, konutların büyüklüğünü ve oda sayısını belirlerken, yaşam biçimi konutların işlevselliğini ve kullanım alanlarını etkilemektedir. Mahremiyet, özellikle geleneksel toplumlarda, konutların tasarımında önemli bir yer tutar ve evin iç düzeninde özel alanlar oluşturulmasını gerektirmektedir. Bireysel etkenler ise, konutların kişisel tercih ve ihtiyaçlara göre nasıl biçimlendiğini göstermektedir. Bireyin konut ile kurduğu ilişki, konutun tasarımını ve kullanımını etkilemektedir. Günlük yaşam yoğunluğu, bireyin günlük aktivitelerini ve konutun işlevselliğini belirlemektedir. Bireyin öz imgesi, konutun

estetik ve kişisel özelliklerini yansıtmaktadır. Bu etkenler, konutun sadece bir barınma alanı olmanın ötesine geçerek, bireyin kimliğini ve yaşam tarzını yansıtan bir mekan haline gelmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak, kırsal yerleşimlerde evlerin ve yerleşim dokusunun şekillenmesi, karşılıklı saygı, iş birliği ve topluluk içi diyalog temeline dayanmaktadır. Bu yaklaşım, yerleşimlerin doğal ve kültürel çevreye uyumlu, estetik ve sürdürülebilir bir şekilde gelişmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda, yerel halkın fiziksel çevreye sahip çıkma bilinci, kırsal alanların korunması ve gelecek nesillere aktarılması için hayati öneme sahiptir.

2.2. Kırsal Mimari Yerleşim Karakterleri

Kırsal mimari yerleşim karakterleri, bir bölgenin coğrafi, kültürel ve tarihsel özelliklerini yansıtan karakteristik niteliklere sahiptir. Bu karakterler, yerel malzeme kullanımı, çevreyle uyumlu tasarım, yerel halkın yaşam biçimi ve geleneksel yapım tekniklerinden etkilenmektedir (İncedemir, 2019). Kırsal mimarinin bu özellikleri, yerleşimlerin doğal çevreye duyarlı ve sürdürülebilir bir biçimde entegre olmasını sağlamaktadır. Kırsal mimari yerleşimleri, genellikle yerel malzemelerin kullanımıyla karakterize edilmektedir (Yeler, 2021). Ahşap, taş, kerpiç ve saman gibi malzemeler, çevreye uyum sağlamak ve yerel iklim koşullarına en iyi şekilde cevap vermek amacıyla tercih edilmektedir. Bu malzemelerin seçimi, enerji verimliliği ve yapıların dayanıklılığı açısından da önem taşımakta, aynı zamanda bölgenin estetik ve kültürel değerlerini yansıtmaktadır. Çevresel uyum, kırsal mimari yerleşimlerin bir diğer özelliklerinden biridir. Yapılar, topoğrafyaya, arazi yapısına ve mevcut ekosisteme zarar vermeden tasarlanmaktadır. Bu, güneş ışığından maksimum düzeyde yararlanma, doğal havalandırma ve yağmur suyu toplama gibi ekolojik tasarım prensiplerinin uygulanması anlamına gelmektedir. Kırsal yerleşimler, bu sayede doğal kaynakları etkin bir şekilde kullanılmakta ve çevresel ayak izini minimize etmektedir. Yerel halkın yaşam biçimi, kırsal mimari yerleşim karakterlerinin temelini oluşturmaktadır. Mahalle camileri, köy meydanları ve ortak kullanım alanları gibi sosyal mekanlar, topluluk içindeki etkileşimi ve sosyal dayanışmayı teşvik etmektedir. Bu alanlar, şenlik, kültürel etkinlikler, festivaller ve toplu ritüeller için bir araya gelme noktaları olarak işlev görmektedir, böylece yerel halk arasında güçlü bir bağ ve aidiyet duygusu oluşturmaktadır.

Geleneksel yapım teknikleri, kırsal mimari yerleşimlerin başka bir önemli özelliğidir. Yerel zanaatkarların bilgi ve becerileri, nesilden nesile aktarılmaktadır. Bu teknikler, modern inşaat yöntemleriyle birleştirilerek, hem geçmişin korunması hem de günümüz ihtiyaçlarına cevap veren yapılar oluşturulmasında kritik bir rol oynamaktadır. Kırsal mimari yerleşim karakterleri, bölgenin doğal ve kültürel mirasını koruyan, çevresel sürdürülebilirliği ve toplumsal değerleri ön planda tutan bir yaşam biçimini ifade etmektedir (Özhancı ve Yılmaz, 2017). Bu karakterler, kırsal alanların benzersiz kimliğini ve çeşitliliğini oluştururken, aynı zamanda modern dünyanın zorluklarına karşı dirençli ve uyumlu çözümler sunmaktadır.

Yapıların yerleşim düzeni üzerine yapılan coğrafi araştırmalar, beşeri coğrafyanın temel konularından birini oluşturmaktadır. Bu araştırmalar, hem şehirlerdeki hem de kırsal bölgelerdeki yerleşimlerin nasıl organize edildiğini anlamaya yöneliktir (Usman, 2011). Kırsal alanlarda yapılan yoğun çalışmalarda, yerleşimlerin organizasyonu genellikle "toplu" ya da "dağınık" ve yerleşim dokusunun "gevşek" ya da "çekirdekleşmiş" olup olmadığı üzerine odaklanılmıştır. Bu tür sınıflandırmalar, özellikle A. Demangeon gibi Fransız coğrafyacı tarafından yoğun bir şekilde ele alınmıştır. Dağınık yerleşme modeli, özellikle sulu tarıma dayalı ekonomik faaliyetlerin hakim olduğu kırsal alanlarda görülmektedir (Balta ve Atik, 2019). Bu tür yerleşimler, genellikle büyük çiftlikler veya aile işletmeleri olarak iki farklı formda karşımıza çıkmaktadır. Büyük çiftliklerde, yaşam standartları genellikle daha yüksektir ve tarımsal üretim daha verimli bir şekilde gerçekleştirilmektedir (Toprak, 2020). Ancak bu yerleşimlerde alt yapı maliyetleri de önemli ölçüde yüksektir. Aile işletmeleri ise, büyük çiftlikler ile toplu yerleşimler arasında bir geçiş noktası olarak düşünülebilmektedir. Örneğin, Antalya, Alanya'daki portakal bahçeleri, bu tür bir yerleşim modelinin tipik bir örneğidir (Görgün ve Yörür, 2018). Dağınık yerleşimlerin nedenleri çeşitlidir ve bu nedenler bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir. Yerleşimlerin dağılımını etkileyen temel faktörler, coğrafi, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik unsurların etkileşimi sonucu şekillenmektedir. Yerleşimlerin dağılımını etkileyen temel faktörler, coğrafi, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik unsurların etkileşimi sonucu şekillenmektedir. Coğrafi faktörler, yerleşimlerin dağılımında kritik bir rol oynamakta; iklim, su kaynaklarına yakınlık, topografya ve toprak verimliliği gibi doğal unsurlar, insanların nerede yaşayacağını belirleyen başlıca etkenlerdir. Örneğin, su kaynaklarına yakınlık, tarih

boyunca yerleşimlerin nehir vadileri, göl kenarları ve kıyı bölgelerinde yoğunlaşmasını sağlamıştır. İklim koşulları da yerleşimlerin dağılımını etkilemekte; ılıman iklimler, tarım ve hayvancılık için uygun koşullar sunarak yerleşimlerin bu bölgelerde yoğunlaşmasına yol açarken, aşırı sıcak veya soğuk iklimler yerleşim yoğunluğunu sınırlar. Ekonomik faktörler de yerleşimlerin dağılımında belirleyici bir rol oynamaktadır. Sanayi, ticaret, tarım ve hizmet sektörü gibi ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu bölgeler, iş imkanları ve ekonomik fırsatlar nedeniyle daha fazla nüfus çekmektedir. Sanayi devrimiyle birlikte kentleşme hız kazanmış ve şehirler, ekonomik faaliyetlerin merkezi haline gelmiştir. Ticaret yolları, limanlar ve sanayi bölgeleri, nüfusun bu alanlarda yoğunlaşmasını teşvik etmektedir. Sosyal ve kültürel faktörler de yerleşimlerin dağılımını etkiler. Eğitim, sağlık hizmetleri, kültürel faaliyetler ve sosyal yaşam olanaklarının yoğun olduğu bölgeler, insanların bu alanlara göç etmesini sağlamaktadır. Kültürel ve dini merkezler, tarih boyunca yerleşimlerin odak noktaları olmuştur. Politik faktörler, yerleşimlerin dağılımında önemli bir etkiye sahiptir. Devlet politikaları, şehir planlaması, altyapı yatırımları ve teşvikler, yerleşimlerin dağılımını doğrudan etkilemektedir. Hükümetler, belirli bölgeleri ekonomik olarak canlandırmak amacıyla teşvik politikaları uygulayabilir veya stratejik önem taşıyan bölgelerde yerleşim yoğunluğunu artırmak için altyapı yatırımları yapılabilir. Güvenlik ve savunma politikaları da yerleşimlerin dağılımını etkileyen bir diğer politik faktördür. Savaş ve çatışma durumlarında, insanlar güvenli bölgelere göç eder ve bu da yerleşimlerin yeniden dağılımına yol açmaktadır. Yerleşimlerin dağılımını etkileyen temel faktörler, coğrafi koşullar, ekonomik fırsatlar, sosyal ve kültürel olanaklar ve politik kararların etkileşimi ile belirlenmektedir. Bu faktörlerin her biri, insanların nerede ve nasıl yaşayacağını, hangi bölgelerin daha yoğun yerleşim alanları olacağını şekillendirmektedir. Bu dinamiklerin anlaşılması, yerleşim planlaması ve sürdürülebilir kalkınma politikaları için kritik öneme sahiptir.

Kırsal yerleşimler, şekillerine ve konumlarına göre çeşitli isimler almaktadır. Yol kenarı, dere boyu, yamaç, ova, dağ, yuvarlak, yıldız, küme ve dağınık köyler, Türkiye'nin kırsal mimarisinde karşılaşılan yaygın yerleşim düzenlerinden bazılarıdır (İner ve Erdoğan, 2010). Her biri, yerel coğrafi koşullar, sosyal yapılar ve ekonomik faaliyetlerle şekillenen özellikler yansıtmaktadır. Yol kenarı köyler, ana yolların iki yanında gelişen yerleşmelerdir (Yıldırım, 2021). Bu köyler, hem yaşam alanları hem de ekonomik faaliyetler için önemli bir ulaşım ağı sağlamaktadır. Dükkanlar, imalathaneler, dini

yapılar, eğitim kurumları ve diğer sosyal tesisler, bu köylerin canlı sosyal ve ekonomik hayatının merkezlerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte Yuvarlak köyler veya meydan civarında oluşan köyler, genellikle bir meydan etrafında toplanan konutlardan oluşmaktadır (Toprak, 2020). Bu meydanlar, köyün sosyal ve kültürel etkinliklerinin gerçekleştiği, insanların bir araya geldiği merkezi alanlardır. Yıldız köyler, genellikle birden fazla yolu birleştiren veya çeşitli yönlerdeki köylere ve çalışma alanlarına bağlantı sağlayan stratejik noktalarda gelişmektedir (Balta ve Atik, 2019). Bu köyler, hem yol köyü özelliklerini taşımakta hem de bölgesel bir ulaşım ve iletişim merkezi işlevi görmektedir. Yıldız köyler, coğrafi konumları itibarıyla çevre köyler ve kasabalar için önemli bir kavşak noktası oluşturarak, mal ve hizmetlerin taşınması, insanların seyahati ve iletişimi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu köyler, yerel ekonominin canlanmasına katkıda bulunurken, aynı zamanda kültürel ve sosyal etkileşimlerin de merkezinde yer almaktadır. Yol ağlarının kesişim noktasında bulundukları için, ticaretin ve sosyal ilişkilerin gelişmesi bu köylerde daha hızlı ve verimli bir şekilde gerçekleşmektedir. Örneğin, tarımsal ürünlerin pazara ulaştırılması, köyler arası dayanışma ve iş birliğinin artması, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin daha kolay erişilebilir olması gibi avantajlar sağlamaktadır. Küme köyler, daha serbest bir düzende kurulan ve geleneksel köy yaşamının tipik özelliklerini taşıyan yerleşmelerdir (İner ve Erdoğan, 2010). Bu köyler, genellikle doğayla uyumlu bir şekilde, arazi koşullarına ve doğal kaynaklara göre şekillenmektedir. Vadiler, nehir ağzları, verimli tarım arazileri veya su kaynaklarına yakınlık gibi avantajlı konumlar, bu tür köylerin kuruluşu ve gelişiminde belirleyici faktörlerdir. Küme köylerin düzeni, merkezi bir meydanın etrafında toplanmış evler, ahırlar, samanlıklar ve diğer tarımsal yapılarla karakterize edilmektedir. Bu yerleşim biçimi, köylüler arasında güçlü sosyal bağların kurulmasına ve sürdürülmesine olanak tanımaktadır. Aynı zamanda, tarımsal faaliyetlerin kolaylaştırılması ve günlük yaşamın organize edilmesi açısından da avantaj sağlamaktadır. Örneğin, merkezi bir su kaynağına erişim, toplu tarım arazilerinin kullanımı ve ortak hayvancılık alanlarının varlığı, küme köylerin verimli ve sürdürülebilir bir şekilde işlemlerini desteklemektedir. Dağınık köyler, bireysel konutların birbirinden uzakta ve serbest bir düzende yerleştiği bir yerleşim türüdür (Toprak, 2020). Bu köylerdeki dağınıklık, tarım alanının arazi koşullarından dolayı dağınık olmasından ötürü genellikle her bireyin veya ailenin kendi tarım arazisi veya çalışma alanına yakın yaşama

isteğinden kaynaklanmaktadır. Bu yerleşim biçimi, geniş ve yayılmış bir arazi kullanımını teşvik etmekte ve genellikle tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelerde görülmektedir. Dağınık köylerin en belirgin özelliklerinden biri, her hanenin kendi bağımsız alanında yer almasıdır. Bu durum, ailelerin kendi tarım arazileri üzerinde yakın olmasına bağlı olarak daha fazla kontrol sahibi olmasını ve günlük işlerini daha verimli bir şekilde yürütebilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda, geniş araziler üzerinde yerleşim, doğal kaynakların daha etkin kullanılmasına olanak tanımaktadır. Örneğin, her evin kendi su kaynağına veya mera alanına sahip olması, köylülerin geçimlerini sürdürebilmeleri için önemlidir. Bu çeşitli yerleşim türleri, Türkiye'nin kırsal mimarisinin ve yerleşim karakterlerinin zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Her bir yerleşim türü, yerel halkın yaşam tarzlarını, ekonomik faaliyetlerini ve sosyal ilişkilerini şekillendiren benzersiz özellikler ve ihtiyaçlar sunmaktadır.

Kırsal yerleşim alanlarının çeşitliliği, Türkiye'nin coğrafi ve kültürel manzarasını şekillendiren önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu yerleşimler, tarımsal üretim, doğal kaynak yönetimi ve toplumsal yaşam biçimleri arasındaki derin bağlantıyı göstermektedir. Kırsal mimari ve yerleşim düzenleri, sadece fiziksel yapılarıyla değil, aynı zamanda sosyal organizasyon, ekonomik dayanışma ve çevresel uyum gibi kavramları da içermektedir (Yeler, 2021). Kırsal alanlardaki yerleşim düzenleri, doğal çevrenin sunduğu olanaklara ve kısıtlamalara uyum sağlama yeteneğini yansıtmaktadır. Dağınık arazilerdeki yerleşimlerin yamaçlara yayılması, düz arazilerdeki köylerin ise tarım arazilerine kolay erişim sağlayacak şekilde düzenlenmesi, yerleşimlerin coğrafi koşullara göre şekillendiğini göstermektedir (Özhancı ve Yılmaz, 2017). Bu, kırsal yerel halkın çevresel koşullara duyarlı ve esnek bir yaklaşım benimsediğini, yaşam alanlarını doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve çevresel dengenin korunması prensiplerine göre düzenlediklerini ifade etmektedir.

Kırsal yerleşimlerin sosyal yapısı, komşuluk ilişkileri ve topluluk içi dayanışma üzerine kuruludur (İncedemir, 2019). Yerleşim birimlerinin konfigürasyonu, komşular arasında etkileşimi teşvik etmekte ve yerel halkın birbirlerine destek olmalarını sağlamaktadır. Bu sosyal yapının temelinde, ortak kullanım alanları, geleneksel etkinlikler ve yerel yönetim mekanizmaları yer almaktadır. Kırsal topluluklar, karar alma süreçlerinde genellikle kolektif bir yaklaşım benimsemekte ve topluluk ihtiyaçlarına yanıt vermek üzere bir araya gelmektedir. Ekonomik açıdan, kırsal yerleşimlerin düzeni,

tarımsal faaliyetlerin ve diğer kırsal ekonomik işletmelerin verimli bir şekilde yürütülmesine olanak tanımaktadır. Yerleşimlerin ve tarım arazilerinin konumu, ürün çeşitliliği, hayvancılık ve ormancılık gibi faaliyetlerin sürdürülebilirliğini desteklemektedir. Bu ekonomik yapı, kırsal yerel halkın gıda güvenliği, istihdam ve gelir dağılımı gibi temel ihtiyaçlarını karşılamada kritik bir role sahiptir. Sonuç itibarıyla kırsal mimari ve yerleşim karakterleri, Türkiye'nin kırsal dokusunun zenginliğini ve çeşitliliğini gözler önüne sermektedir. Bu yerleşimler, doğal çevreyle uyumlu yaşam biçimleri, sosyal dayanışma, ekonomik sürdürülebilirlik ve kültürel mirasın korunması gibi değerler etrafında şekillenmektedir. Kırsal yerleşimler, modernleşme süreçlerinin getirdiği zorluklara rağmen, bu değerleri gelecek nesillere aktarmanın ve kırsal yaşamın sürdürülebilirliğini sağlamanın canlı örnekleridir.

2.2.1. Kırsal Mimarinin Korunması ve İlgili Düzenlemeler

Kırsal yerleşimler ve mimari, tarih boyunca toplumların yaşam tarzları, kültürel değerleri ve çevresel adaptasyonları hakkında derinlemesine bilgiler sunmaktadır. Bu bağlamda, geçmişten günümüze, bu benzersiz mirasın korunması konusunda artan bir farkındalık söz konusu olmuş, ancak bu farkındalığın yasal ve mevzuat düzeyinde somutlaşması beklenenden daha yavaş ilerlemiştir. Modernleşme ve küreselleşme süreçlerinin getirdiği homojenleşme tehdidi altında, kırsal mimarinin ve kültürel peyzajların korunması, sadece estetik ve tarihi değerlerin muhafazası açısından değil, aynı zamanda kültürel çeşitliliğin ve ekolojik dengeye saygının bir göstergesi olarak ön plana çıkmıştır. Kırsal mimari ve yerleşimlerin korunması, çok disiplinli bir yaklaşımı gerektirir; bu, mimarlık, şehir planlama, antropoloji, çevre bilimi ve hukuk gibi farklı alanlardan uzmanların bir araya gelmesini zorunlu kılmaktadır. Bu süreç, yerel yerel halkın katılımı ve bilgilerinden yararlanılmasıyla zenginleşir, çünkü bu topluluklar yüzyıllar boyunca bu yapıları ve peyzajları şekillendirmiş ve sürdürmüştür (Kiper ve Akbaş, 2022). Dolayısıyla, koruma stratejileri, yerel halkın ihtiyaçlarına ve beklentilerine duyarlı olmalı ve sürdürülebilir turizm, eğitim ve ekonomik kalkınma gibi konuları entegre etmelidir.

Kırsal mimari, bir bölgenin kültürel, tarihi ve sosyal dokusunu yansıtan önemli bir unsurdur. Bu yapılar, genellikle yerel malzemelerin kullanımı, geleneksel inşaat

teknikleri ve çevreyle uyumlu tasarımlar ile karakterize edilmektedir (Muşkara, 2017). Kırsal mimarinin korunması, sadece mimari değerlerin korunması açısından değil, aynı zamanda bir topluluğun kimliğini, tarihini ve kültürünü gelecek nesillere aktarmanın bir yolu olarak da büyük önem taşımaktadır. Bu süreç, yerel halkın katılımı ve desteği, sürdürülebilir koruma yöntemlerinin kullanımı ve bölgesel karakteri koruyarak modern ihtiyaçlara uyum sağlayacak yenilikçi yaklaşımların entegrasyonunu gerektirmektedir. Ayrıca, kırsal mimarinin korunması, turizm gibi ekonomik fırsatları arttırabilmekte ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilmektedir. Bu nedenle, devlet kurumları, sivil toplum örgütleri ve yerel halk arasında işbirliği ve koordinasyon, bu değerli mirasın korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanılmasının anahtarıdır. Kırsal mimarinin korunmasına yönelik stratejiler, hem fiziksel yapıların korunmasını hem de bunların canlı kültürel pratiklerin bir parçası olarak devam ettiği yaşayan topluluklar içindeki rolünü dikkate almalıdır. Kırsal mimari ve yerleşimlerin korunması, 19. yüzyıldan 20. yüzyılın ortalarına kadar giderek artan bir ilgiye sahne olmuştur (Tunca, 2021). Ancak, bu ilgiye rağmen, ilgili mevzuatta bu alanların korunması için gerekli kararların alınması uzun süre ihmal edilmiştir. Bu anlamda Eres (2017) artan tektipleşmenin kırsal mimariyi ve onun benzersiz özelliklerini tehdit ettiğini, bu nedenle de bu örneklerin korunarak gelecek nesillere aktarılmasının daha da önemli hale geldiğini vurgulamıştır.

Kırsal mimari ve yerleşimlerin korunması, geçmişin değerlerini ve bilgilerini geleceğe aktarma çabasıdır. Bu çaba, kültürel mirasın canlı ve dinamik bir parçası olarak korunması ve sürdürülmesi için global bir işbirliği ve yerel yerel halkın aktif katılımını gerektirmektedir. Böyle bir yaklaşım, kültürel çeşitliliği ve tarihi zenginliği korurken aynı zamanda kırsal alanların ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliğine katkıda bulunacaktır. Bu, sadece koruma politikalarının oluşturulması ve uygulanmasıyla değil, aynı zamanda bu değerlerin yeni nesillere aktarılmasıyla da mümkün olmaktadır. Kırsal alanların korunması konusunda uluslararası alanda yapılan ilk önemli vurgulardan biri, Venedik Tüzüğü'nün birinci maddesinde yer almaktadır. Bu madde, tarihi kültür varlığının tanımını genişleterek, sadece mimari eserleri değil, aynı zamanda belirli bir uygarlığın, önemli bir gelişimin veya tarihi bir olayın tanığı olan kentsel veya kırsal yerleşimleri de kapsayacak şekilde genişletmiştir (Güler, 2020). Bu, kırsal mimarinin ve yerleşimlerin korunmasının, yalnızca fiziksel yapıların ötesine geçen, geniş bir kültürel ve tarihi mirasın korunması meselesi olduğunu göstermektedir. 1965'te Palma Tavsiye Kararları'nda da,

kırsal yerleşimlerin tarihi, estetik, bilimsel, doğal ve etnolojik açıdan önemli sitlerin korunma kapsamına dahil edilebileceği belirtilmiştir. Bu kararlar, kırsal mimari ve yerleşimlerin korunmasının, sadece yerel veya ulusal değil, aynı zamanda uluslararası bir mesele olarak ele alınması gerektiğini vurgulayan önemli bir adımı temsil etmektedir. Bu bağlamda, kırsal mimari ve yerleşimlerin korunması, geçmişin değerlerini geleceğe aktarmanın yanı sıra, bu alanların sürdürülebilirliğini ve canlılığını sağlama amacı taşımaktadır. Bu süreç, çeşitli disiplinler arası yaklaşımlar ve geniş bir işbirliği ağının desteklenmesini gerektirmekte, böylece kırsal mimari, sadece geçmişin bir yansıması olmakla kalmaz, aynı zamanda gelecekte de yaşamaya devam eden bir kültürel varlık olarak önemini korumaktadır. 1970'ler, kırsal mimari ve yerleşimlerin korunmasına yönelik uluslararası alanda bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde, kırsal mimarinin kültürel mirasın ayrılmaz bir parçası olduğu anlayışı güçlenmiş ve bu yönde birçok bilimsel toplantı düzenlenmiştir. Bu bilimsel çalışmalar,, koruma çabalarının sadece şehir merkezlerini ve bireysel anıtsal yapıları değil, aynı zamanda kırsal bölgeleri ve bu alanların sunduğu kültürel ve doğal değerleri de kapsamı gerektiğini vurgulamıştır (Çakan, 2019).

Avrupa Mimari Miras Tüzüğü, kırsal alanların mimari mirasın bir parçası olarak tanınmasının yanı sıra, bu bölgelerdeki koruma çabalarının bütüncül yaklaşımlarla ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu yaklaşım, kırsal mimari ve peyzajların korunmasının, yalnızca fiziksel yapıların muhafazasıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda çevresel ve kültürel bütünlüğün de gözetilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte Amsterdam Bildirgesi gibi dokümanlar, mimari mirasın tanımını genişleterek, tüm kentsel ve kırsal alanları, tarihsel ve kültürel özellikleriyle birlikte kapsayacak şekilde açıklamıştır. Bu geniş tanım, kırsal dokuların ve peyzajların korunmasının, genel mimari miras koruma stratejilerinin bir parçası olması gerektiğini ortaya koymuştur.

Bölgesel Planlama İçinde Kırsal Mimari Sempozyumu, kırsal mimarinin korunmasının, bölgesel planlama ve sürdürülebilir kalkınma çabalarıyla entegre edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Bu anlamda, kırsal yerleşimlerin yalnızca somut yapıları değil, aynı zamanda somut olmayan kültürel ve sosyal değerleri de barındırdığını ve bu yönleriyle yaşamsal belleğin göstergesi olduğunu vurgulamıştır. 1980'lerde geliştirilen yaklaşımlar, kırsal yerleşimlerin somut olmayan özelliklerine, örneğin folklorik unsurlar ve bölgesel kültürel özelliklere odaklanmıştır. Bu dönemde yayınlanan, Deschambault

Bildirgesi, miras kavramını insan ve doğanın ortak üretimi olarak tanımlayarak, kültürel ve doğal mirasın birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğunu ve koruma çabalarının bu bütünlüğü göz önünde bulundurarak ilerlemesi gerektiğini ifade etmiştir (Arslanoğlu, 2022). Bu yaklaşımlar, kırsal mimari ve yerleşimlerin korunmasının, geniş bir perspektiften, hem somut hem de somut olmayan değerlerin korunmasını içerecek şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir. 1985 yılında kabul edilen Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi, mimari mirasın tanımını genişletmiş ve kalıcı varlıkları anıtlar, bina grupları ve ören yerleri olmak üzere üç ana kategoriye ayırmıştır. Bu tüzük, kırsal bölgelerdeki bina gruplarının topografik özellikleri, tarihsel ve kültürel önemleri ile birlikte korunmalarının önemini vurgulamıştır. Bu yaklaşım, kırsal mimari mirasın korunmasına yönelik bütüncül bir perspektif sunmuştur. 1980'lerin sonları ve 1990'ların başlarında, kırsal mirasın doğal çevre ile birlikte değerlendirilmesi yönünde bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir (Öğdül, 2019). Bu dönemde, tarımsal üretim ve sosyal dönüşümlerin geleneksel kırsal mimariyi nasıl etkilediği ve bu tehditlere karşı kırsal mirasın korunmasının önemi üzerine odaklanılmıştır. 1989 yılında alınan Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve Değerinin Arttırılması Hakkında Tavsiye Kararı, bu tehditlere karşı koruma politikalarının oluşturulmasını tavsiye etmiş ve kırsal mimari mirasın çeşitli yönlerinin tanımlanması ve korunması gerektiğini vurgulamıştır.

Nara Özgünlük Belgesi (1994), kültürel mirasın korunmasında toplumların somut ve soyut özelliklerinin önemini vurgulamıştır. Bu belge, kültürel çeşitliliğin korunması ve değerlendirilmesinde, mirasa atfedilen değerlerin ve kültürel bağlama göre şekillenen değerlendirme ölçütlerinin dikkate alınmasının gerekliliğine işaret etmiştir.

Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü (1999), geleneksel mimari mirasın karşılaştığı sosyo-ekonomik kaynaklı değişimler ve bu değişimlerin yol açtığı sorunlara dikkat çekmiştir. Bu tüzük, geleneksel mirasın sadece fiziksel yapıları değil, aynı zamanda kullanım ve algılama biçimleri ile toplumun gelenek ve göreneklerini de kapsadığını vurgulamıştır.

2003 yılında imzalanan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, kırsal yerleşimlerin fiziksel özelliklerinin yanı sıra yerel yerel halkın sözlü geleneklerinin ve anlatımlarının korunmasının önemini vurgulamıştır. Bu sözleşme, gelenek ve birikim unsurlarıyla şekillenen gösteri sanatları, ritüeller, kutlamalar ve yöresel bilgilere yönelik koruma çabalarının mimari miras alanlarının korunmasında önemli bir potansiyel

taşıdığını belirtmiştir.

Avrupa'nın Kırsal ve Ada Bölgelerinde Doğal, Mimari ve Kültürel Mirasın Korunması Kararları (2006), kırsal alanların kültürel miras bağlamındaki önemine vurgu yapmış ve kırsal mimarlık mirasının korunmasını zorlaştıran değişen yaşam şekilleri, ekonomik zorluklar ve kentlere göç gibi unsurlara dikkat çekmiştir. Bu kararlar, koruma sorunlarına çözüm geliştirilmesi ve kültürel mirasın bütüncül korunması gerektiğini vurgulamıştır.

Son olarak, ICOMOS-IFLA İlkeleri (2017), kırsal peyzaj mirasının anlaşılması ve sürdürülebilir bir dönüşüm geçirmesi için somut ve somut olmayan değerlerin korunmasının önemini vurgulamıştır. Bu ilkeler, kırsal yerleşimlerin ve manzaraların korunmasında, demografik değişiklikler ve çevresel etkiler gibi zorluklara karşı savunmasız olduğunu belirterek, bu değerlerin anlaşılması, korunması ve sürdürülebilir yönetilmesi yönünde eylem planlarının geliştirilmesinin önemine dikkat çekmiştir.

Kırsal mimarinin korunması, sadece fiziksel yapıların muhafazasını değil, aynı zamanda bu yapıların içinde barındırdığı kültürel, tarihi ve sosyal değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını da içermektedir. Bu nedenle, kırsal mimariyi koruma çabaları, çok disiplinli ve katılımcı bir yaklaşımı gerektirmektedir. Özellikle yerel yerel halkın bilgi ve deneyimlerinden yararlanmak, koruma stratejilerinin etkinliğini artırır ve bu yerel halkın sürece aktif katılımını sağlamaktadır. Bu katılım, hem sürdürülebilir turizmin teşvik edilmesi hem de yerel ekonominin desteklenmesi açısından önemlidir. Kırsal mimarinin korunması ve geliştirilmesi, modern teknolojiler ve sürdürülebilirlik ilkeleri ile geleneksel bilgi ve pratiklerin entegrasyonunu gerektirmektedir. Yerel malzemelerin kullanımı, enerji verimliliği, doğal kaynakların korunması gibi çevre dostu uygulamalar, kırsal mimarinin ekolojik ayak izini azaltmada kritik bir rol oynamaktadır.

2.3. Geleneksel Kırsal Mimaride Kullanılan Malzeme ve Teknikler

Türkiye'deki kırsal mimarlık konsepti üzerine yapılan araştırmalar, bu alandaki tanım ve kavramların çeşitliliğini ortaya koymuştur. Sümerkan (1990) bu çeşitliliğin içinde "geleneksel" kavramının öne çıktığını ve bu terimin kırsal kesim mimarlığını tanımlamada sıkça kullanıldığını göstermiştir. Literatürde karşılaşılan halk mimarlığı, sivil mimarlık, anonim ve mimarsız mimarlık, yöresel ve vernaküler mimarlık gibi kavramlar, bu alanın zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtırken, Sümerkan (1990)

"geleneksel kırsal kesim" tanımıyla bu kavramları bir çatı altında toplamayı ve kırsal mimarlığın özgün yönlerini vurgulamayı amaçlamıştır. Dilbilimsel açıdan "geleneksel" kelimesi, köklerine bağlı, ananelere saygılı ve zaman içinde süregelen pratikleri ifade etmektedir (Bayraktar, 2020). Mimarlıkta ise bu terim, yapıların form ve işlevlerinin dilini, yerel ve etnik özelliklerle örülü bir mimarlık anlayışını temsil etmektedir (Çetin, 2019). Bu anlayış, Paul Oliver gibi alanın öncülerinin belirttiği üzere, sosyal, iklimsel ve teknolojik değişimlere adapte olabilen, bölgesel değerleri, ekonomik koşulları, yaşam tarzlarını ve kültürel derinliği yansıtan bir mimariyi kapsamaktadır.

Geleneksel konutlar, coğrafi konumlarına ve çevresel faktörlere göre çeşitlenmektedir. Bu çeşitlilik, özellikle kırsal alanlarda, yerel malzeme kullanımı, yapım teknikleri ve mekânsal düzenlemeler gibi unsurlarla kendini göstermektedir. Bu özellikler, her bölgenin kendine özgü geleneksel kırsal mimarisini şekillendirmektedir. Kırsal mimarlık, doğal çevrenin ve sosyo-kültürel yapıların etkisi altında gelişen, yerel malzeme ve tekniklerle zenginleştirilen, geleneklere dayalı bir üretim süreci olarak tanımlanabilir (Aydın ve Lakot Alemdağ, 2014). Bu yapılar, sade araçlar ve yöntemlerle, iklim ve yerel koşullara duyarlı bir şekilde inşa edilmekte ve bu sayede çevresel uyum sağlamaktadır (Acar, 2019). Basit görünümlerinin altında, bir bölgenin iklimi, malzeme kullanımı ve inşa teknikleri hakkında derin bilgiler saklamaktadır. Böylece, kırsal mimarlık, sadece bir inşa yöntemi değil, aynı zamanda bir bölgenin kültürel ve çevresel koşullarına adapte olan zengin bir bilgi ve deneyim birikiminin temsilcisi haline gelmektedir. Bu mimarlık anlayışı, geçmişten geleceğe aktarılan bilgi ve uygulamaların, modern ihtiyaçlarla nasıl bütünleşebileceğini de göstermektedir (Erdem, 2020). Bu anlamda yapılar, bulundukları coğrafyanın doğal koşullarına, iklimine ve sosyal ihtiyaçlarına yanıt verir şekilde tasarlanmıştır (Akgün, Gökuç ve Kabakoğlu, 2023). Geleneksel kırsal mimaride kullanılan malzemeler genellikle doğal ve yerel kaynaklardan elde edilenlerdir. Bu malzemeler arasında taş, kerpiç, ahşap, saman ve bambu gibi çeşitlilik gösteren ögeler bulunmaktadır. Taş, özellikle dayanıklılığı ve ısı yalıtımı özellikleri nedeniyle tercih edilen bir malzemedir. Taş yapılar, sıcak yaz aylarında serinlik ve kış aylarında ısı tutma özelliği ile bilinmektedir (Taşcı ve Pekdoğan, 2018). Kerpiç ise, toprak, su ve genellikle saman karışımıyla hazırlanan ve güneşte kurutularak sağlamlaştırılan bir malzemedir. Kerpiç, mükemmel bir ısı yalıtımı sağlar ve sürdürülebilir bir yapı malzemesi olarak değerlendirilir çünkü üretimi için az enerji

gerektirir ve çevreye zararı minimumdur. Bununla birlikte ahşap, esnekliği, işlenme kolaylığı ve estetik değeri ile geleneksel kırsal mimaride yaygın olarak kullanılan bir başka malzemedir. Ahşap malzeme, özellikle deprem riski olan bölgelerde esnek yapısı sayesinde tercih edilmektedir (Akbaş, 2015). Ayrıca, ahşap yapılar yerel ağaç türlerine göre şekillendirilir ve böylece çevresel etkiyi azaltırken bölgesel mimari karakteri de yansıtmaktadır. Saman ve bambu gibi bitkisel malzemeler ise, özellikle hafif yapılar ve çatı kaplamalarında kullanılmaktadır. Bambu, hızlı yenilenme özelliği ve yüksek dayanıklılığı ile dikkat çekerken, saman özellikle çatı kaplaması ve izolasyon malzemesi olarak kullanıldığında iyi bir ısı yalıtımı sağlamaktadır (Özgünler, 2017). Sonuç itibarıyla yüzyıllar boyunca aktarılan bilgi ve deneyimlere dayanmaktadır. Çatı yapımında, örneğin, suyu yönlendirme ve ısı yalıtımı sağlama gibi iklim koşullarına uygun çözümler geliştirilmiştir (Çetin ve Mutlu, 2021). Duvar yapımında ise, malzemenin özelliklerine göre farklı örgü teknikleri ve birleştirme yöntemleri kullanılmaktadır. Kerpiç duvarlar genellikle kalın yapılırken, taş duvarlar arasına kireç harcı gibi bağlayıcılar eklenmektedir. Ahşap yapılar ise çivi kullanılmadan, çentik ve geçme teknikleri ile bir araya getirilmektedir (Akbaş ve Özcan, 2018). Bu geleneksel yapı teknikleri ve malzemeleri, sürdürülebilirlik, çevreyle uyum ve enerji verimliliği gibi modern yapı inşaatı değerlerine de uygun düşmektedir. Geleneksel kırsal mimari, yerel kimliği ve kültürel mirası korurken aynı zamanda günümüzde de değerli öğrenimler sunmaktadır. Bu yapılar, gelecek nesiller için hem bir ilham kaynağı hem de sürdürülebilir yaşam biçimlerinin mümkün olduğunu gösteren canlı örnekler olarak kalmaya devam etmektedir.

2.3.1. Doğal Malzemelerin Kullanımı

Geleneksel kırsal mimaride kullanılan malzemeler, coğrafi konum, iklim, çevresel koşullar ve kültürel etkiler gibi bir dizi faktöre bağlı olarak büyük çeşitlilik göstermektedir. Bu malzemeler genellikle yerel kaynaklardan elde edilmekte ve uzun yıllar boyunca topluluklar tarafından edinilen bilgi ve tecrübeye dayanarak kullanılmaktadır. Doğal taş, kerpiç, ahşap, saman, bambu ve kireç gibi malzemeler, geleneksel kırsal mimarinin inşasında yaygın olarak tercih edilmektedir. Doğal taş, özellikle dağlık veya taş ocaklarının bulunduğu bölgelerde popüler bir malzemedir

(Hacisalihoğlu Yaşar, 2013). Taş, dayanıklılığı ve uzun ömürlülüğü ile bilinir; ayrıca bakımı kolaydır ve zamanla daha da güzelleşebilmektedir. Kerpiç ise, toprak, su ve organik malzemelerin karışımından oluşmakta ve kuruduktan sonra güneşte sertleşmektedir. Bu malzeme, özellikle sıcak ve kuru iklimlerde tercih edilir çünkü mükemmel bir termal kütleye sahiptir, yani iç mekanları yazın serin, kışın ise sıcak tutmaktadır (Şenol ve Akan, 2011). Ahşap, esnekliği ve işlenebilirliği nedeniyle kırsal mimaride çok yönlü bir malzeme olarak öne çıkmaktadır (Yeler, 2021). Yenilenebilir bir kaynak olan ahşap, farklı iklim koşullarına uyum sağlayabilir ve doğal yalıtım özellikleri sayesinde enerji verimliliğine katkıda bulunmaktadır. Saman, çatı kaplaması veya duvar dolgusu olarak kullanılmakta ve özellikle saman balyaları şeklinde, yalıtım malzemesi olarak popülerliğini korumaktadır. Bununla birlikte bambu, hızlı büyüyen bir malzeme olarak sürdürülebilir mimaride giderek daha fazla kullanılmaktadır; hem hafif hem de dayanıklı olmasıyla bilinmekte ve deprem gibi doğal afetlere karşı esneklik sağlamaktadır (Koç ve Koç, 2019). Kireç ise, özellikle duvar sıvaları ve boyalar için kullanılmaktadır. Nefes alabilen bir malzeme olan kireç, nem kontrolünde etkilidir ve sağlıklı yaşam alanları oluşturmaktadır (Pınar, 2018). Geleneksel kırsal mimaride kullanılan bu malzemeler, sadece pratik işlevlerini yerine getirmekle kalmaz, aynı zamanda estetik ve kültürel değerleri de yansıtmaktadır. Yerel halkın el becerileri, sanatsal ifadeleri ve mimari geleneği, bu malzemelerin kullanım şekillerinde kendini göstermekte ve böylece her bölgenin kendine özgü mimari kimliği oluşmaktadır. Bu malzemelerin seçimi ve kullanımı, aynı zamanda ekolojik dengenin korunmasına ve sürdürülebilir yaşam biçimlerinin teşvik edilmesine de katkıda bulunmaktadır.

Geleneksel kırsal mimari, yerel çevre ve kültürel değerlerle uyumlu bir şekilde gelişmiştir. Bu da kullanılan malzemelerin geniş bir çeşitliliğe sahip olmasına olanak sağlamıştır (Erkul, 2018). Bu malzemelerin seçiminde, sadece mevcudiyet ve işlevsellik değil, aynı zamanda estetik ve çevresel uyum gibi unsurlar da önemli rol oynamaktadır. Geleneksel yapı malzemeleri arasında yerel olarak bulunan ve işlenen doğal kaynaklar öne çıkmaktadır. Bu malzemeler, sürdürülebilirlik ve ekolojik dengeyi göz önünde bulundurarak, yüzyıllar boyunca birikmiş bilgi ve deneyimlerle şekillendirilmiştir. Buradan hareketle, modern inşaat teknikleri ve malzemeleriyle kıyaslandığında, sadece estetik ve işlevsellik açısından değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği açısından da birçok avantaj sunmaktadır. Bu malzemelerin kullanımı,

binaların çevreye uyumlu olmasını sağlamakta ve yerel ekosistemler üzerindeki etkileri minimize etmektedir (Uzun, 2018). Ayrıca, geleneksel mimari pratiğin korunması ve aktarılması, kültürel mirasın ve zanaatkarlık becerilerinin gelecek nesillere aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu malzemelerin kullanılmasıyla inşa edilen yapılar, sadece fiziksel mekanlar değil, aynı zamanda yaşayan kültürel ifadeler ve yerel halkın kimliklerinin somutlaşmış halleri olarak kabul edilmektedir (Ataman ve Konakoğlu, 2022).

Geleneksel kırsal mimari, çeşitliliği ve uygulama yöntemleriyle, yerel yerel halkın doğa ile uyumlu yaşam biçimlerini yansıtmaktadır. Bu mimari, kullanılan malzemelerin yanı sıra, bunların işlenmesi ve yapıya entegre edilme biçimleriyle de özgündür. Malzeme çeşitliliğine ek olarak, bu malzemelerin elde edilmesi, işlenmesi ve kullanılması sırasında geliştirilen teknikler ve yöntemler, mimarinin sadece fiziksel değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutlarını da derinleştirmektedir (Efeoğlu, 2014). Örneğin, toprak bazlı malzemelerin kullanımı, kerpiçten taşa ve kireç sıvalara kadar genişlemektedir. Bu malzemelerin hazırlanışı ve uygulanışı, bölgesel iklim koşullarına, mevcut kaynaklara ve yerel inşaat tekniklerine göre değişiklik göstermektedir. Toprak, suyun oranına ve katkı maddelerinin (örneğin, saman veya hayvan gübresi) eklenmesine bağlı olarak farklı özellikler kazanmaktadır (Demirrenk ve Erarslan, 2018). Bu, malzemenin nihai kullanım alanına ve beklenen performansına göre ayarlanabilmektedir. Ahşap kullanımı da benzer şekilde, yerel orman kaynaklarına, ağaç türlerine ve işleme tekniklerine bağlıdır. Geleneksel ahşap birleşim teknikleri, çivi veya yapıştırıcı kullanmaksızın yapıları bir arada tutmaktadır. Bu teknikler, yapısal bütünlüğü korurken aynı zamanda deprem gibi doğal afetlere karşı esneklik sağlamaktadır. Ahşabın işlenişi, yerel zanaatkarların beceri ve yaratıcılığını sergileyen detaylara yansımakta, bu da yapıları hem işlevsel hem de estetik açıdan benzersiz kılmaktadır. Bambu ve diğer bitkisel malzemelerin kullanımı, hafiflik, esneklik ve dayanıklılık gibi özellikleri sayesinde özellikle deprem riski yüksek bölgelerde avantaj sağlamaktadır. Bambu, hızlı yenilenebilir bir kaynak olmasıyla çevresel sürdürülebilirliği desteklemekte ve çeşitli şekillerde işlenip uygulanabilmektedir (Oğuz ve Halifeoğlu, 2017). Yapısal elemanlardan iç mekan detaylarına kadar geniş bir kullanım alanı sunmaktadır. Kireç ve diğer doğal sıvalar, iç ve dış mekanlarda kullanılarak yapıların nefes almasını sağlamakta, nem dengesini korur ve sağlıklı yaşam alanları oluşturmaktadır. Bu malzemeler, antibakteriyel özellikleri ve zararlı kimyasalları

içermemeleri nedeniyle, özellikle duyarlı bireyler için tercih edilmektedir. Ayrıca, doğal renklendiriciler ve pigmentler ile birlikte kullanılarak, estetik açıdan çekici yüzeyler yaratılabilmektedir.

Geleneksel kırsal mimaride kullanılan malzemeler ve teknikler, yerel ekosistemlerin korunmasına ve kültürel çeşitliliğin sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Yapıların çevreye olan uyumu, sadece malzeme seçimiyle değil, aynı zamanda yerleşim planlaması, doğal ışık ve havalandırma gibi pasif tasarım stratejileriyle de sağlamaktadır. Bu yaklaşım, enerji tüketimini azaltmakta, karbon ayak izini düşürür ve genel olarak sürdürülebilir yaşam biçimlerini teşvik etmektedir. Geleneksel kırsal mimari, malzeme ve inşaat tekniklerinin ötesinde, bir topluluğun çevresel bilincini, kültürel kimliğini ve sürdürülebilir yaşam biçimlerine olan bağlılığını yansıtan zengin bir miras sunmaktadır. Bu mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması, sadece mimari çeşitliliği ve estetiği değil, aynı zamanda ekolojik denge ve sosyal uyum açısından da büyük önem taşımaktadır. Geleneksel kırsal mimarinin malzeme ve yöntemlerindeki çeşitlilik, yerel halkın kendilerini ifade etme biçimlerinde ve sosyal yapılarında da kendini göstermektedir (Naycı, 2012). Bu mimari, sadece yaşam alanları oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal ilişkiler, ritüeller ve gelenekler için bir sahne sunmaktadır. Yapılar, belirli bir coğrafya ve iklimle uyumlu olacak şekilde tasarlanırken, aynı zamanda yerel halkın ihtiyaçlarına ve sosyal düzenlemelere de cevap vermektedir. Doğal ve yerel malzemelerin kullanımı, aynı zamanda ekolojik bilinci ve sürdürülebilir yaşam pratiklerini teşvik etmektedir. Yapı malzemelerinin yerel olarak elde edilmesi ve işlenmesi, karbon ayak izini azaltmakta ve çevresel sürdürülebilirliği desteklemektedir (Uzun, 2018). Bu yaklaşım, yerel halkın kendi kaynaklarını verimli bir şekilde kullanma ve çevreyle uyumlu bir şekilde yaşama yeteneklerini göstermektedir. Geleneksel kırsal mimari, aynı zamanda zanaatkarlık ve el işçiliğinin bir vitrini olarak hizmet etmektedir. Yapıların inşası ve süslenmesi sırasında kullanılan teknikler, yerel zanaatkarların ustalığını ve yaratıcılığını sergilemektedir. Bu zanaatkarlık, topluluk üyeleri arasında bilgi ve becerilerin aktarılmasını sağlamakta ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunmaktadır (Oğuz ve Halifeoğlu, 2017). Yapıların estetik detayları, desenleri ve süslemeleri, aynı zamanda topluluk tarihini, mitolojisini ve kültürel değerlerini anlatmaktadır. Geleneksel mimari, ayrıca doğal afetlere karşı dirençli ve esnek yapılar oluşturma bilgisini içermektedir (Pınar, 2018). Yerel malzemelerin ve inşaat tekniklerinin

seçimi, deprem, sel ve fırtına gibi doğal olaylara karşı yapıların dayanıklılığını arttırmaktadır. Bu bilgi, yüzyıllar boyunca topluluk deneyimleri ve gözlemleri sonucu geliştirilmiş ve nesilden nesile aktarılmıştır. Son olarak, geleneksel kırsal mimari, yerel halkın doğayla ve birbirleriyle olan ilişkilerini derinleştiren ve zenginleştiren bir yaşam biçimi sunmaktadır. Bu mimari, sadece barınak sağlamakla kalmaz, aynı zamanda kültürel kimlik, sosyal uyum ve çevresel sürdürülebilirlik için bir temel oluşturmaktadır. Bu nedenle, geleneksel kırsal mimarinin korunması ve canlandırılması, gelecek nesillere aktarılabilecek değerli bir miras olarak görülmelidir. Bu miras, modern dünyada bile, toplumların sürdürülebilir ve anlamlı yaşam biçimlerine nasıl ulaşabileceğine dair önemli dersler sunmaktadır.

2.3.2. Geleneksel Yapım Teknikleri

Geleneksel mimaride kullanılan yapım teknikleri, yerel kaynakların kullanılması, iklim koşullarına uygunluk ve kültürel etkileşimler gibi faktörlerden etkilenmiştir (Naycı, 2012). Bu teknikler, yüzyıllar boyunca gelişmiş ve çevresel koşullara, malzeme erişimine ve topluluk ihtiyaçlarına göre uyarlanmıştır. Geleneksel yapım teknikleri, çevreyle uyumlu, sürdürülebilir ve enerji verimli yapılar oluşturmak için zengin bir bilgi ve deneyim birikimi sunmaktadır. Birçok geleneksel yapı tekniği, doğrudan yerel çevreden elde edilen malzemeleri kullanılmaktadır. Örneğin, kerpiç, toprak, su ve organik malzemelerin bir karışımı kullanılarak hazırlanmakta ve güneşte kurutulmaktadır. Bu malzeme, ısı ve nem dengesini doğal olarak düzenleyebilir, bu da iç mekanların yıl boyunca rahat kalmasını sağlamaktadır. Kerpiç, esnek bir malzeme olduğu için deprem gibi doğal afetlere karşı da dirençli olabilmektedir (Demirrenk ve Erarslan, 2018).

Taş duvarlar, taşın mevcut olduğu bölgelerde popüler bir seçenektir. Taş, dayanıklılığı ve uzun ömürlülüğü nedeniyle tercih edilmektedir (Efeoğlu, 2014). Duvarlar, genellikle kuru taş duvar teknikleri kullanılarak, harç kullanmadan inşa edilmektedir. Bu teknik, taşların birbirine mükemmel uyum sağlaması ve buna bağlı olarak yüksek yapısal bütünlük elde etmesi üzerine kuruludur. Ahşap iskelet yapılar, özellikle ormanlık alanlarda yaygındır. Bu teknik, ahşabın esnekliğinden ve hafifliğinden faydalanılmaktadır (Ataman ve Konakoğlu, 2022). Geleneksel ahşap birleştirme teknikleri, çivi veya yapıştırıcıya gerek kalmadan, ahşap elemanların birbirine geçmesini

sağlamaktadır. Bu yöntemler, yapıya esneklik katar ve doğal afetlere karşı daha dayanıklı hale getirmektedir. Bambu, hızlı yenilenen bir kaynak olarak özellikle Asya'nın bazı bölgelerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bambu, hafif, esnek ve aynı zamanda son derece dayanıklı bir malzemedir. Bambu kullanılarak yapılan yapılar, sismik aktiviteye karşı mükemmel bir direnç sunmaktadır (Uzun, 2018). Çatı yapımında, yerel bitki örtüsünden elde edilen malzemeler, örneğin, saman, saz ve palmye yaprakları kullanılmaktadır. Bu malzemeler, su geçirmezlik ve ısı yalıtımı sağlarken, aynı zamanda havalandırmayı arttırmakta ve iç mekanın serin kalmasına yardımcı olmaktadır (Erkul, 2018). Sıva yapımında kireç ve diğer doğal malzemeler tercih edilmektedir. Kireç sıva, duvarların nefes almasını sağlamak, nem kontrolüne yardımcı olmak ve sağlıklı iç mekan hava kalitesini desteklemektedir. Doğal pigmentlerle renklendirilebilir ve estetik bir çekicilik katmaktadır. Geleneksel mimaride, yapıların doğal ışıktan ve havalandırmadan en iyi şekilde yararlanması için tasarım önemli bir rol oynamaktadır. Pencereler, kapılar ve diğer açıklıklar, güneşin pozisyonuna ve rüzgarın yönüne göre stratejik olarak yerleştirilmiştir (Pınar, 2018). Bu, yapının enerji verimliliğini arttırmakta ve yapay ısıtma ve soğutma ihtiyacını azaltmaktadır.

Geleneksel yapı teknikleri, yerel halkın yerel kaynakları koruma ve sürdürülebilir şekilde kullanma bilgisini yansıtmaktadır (Koç ve Koç, 2019). Bu teknikler, modern sürdürülebilir mimari uygulamaları için ilham kaynağı olmaya devam etmekte ve çevreyle uyumlu, enerji verimli ve dayanıklı yapılar oluşturma konusunda değerli dersler sunmaktadır. Geleneksel mimari, sadece geçmişin bir mirası değil, aynı zamanda gelecekteki sürdürülebilir yaşam biçimlerine yönelik bir yol göstericidir. Geleneksel mimarideki yapı teknikleri, derin kültürel bağlam ve yerel çevrenin anlayışı ile iç içe geçmiştir. Bu teknikler, yerel halkın yüzyıllar boyunca doğa ile uyum içinde yaşama ve ondan en iyi şekilde yararlanma bilgisi birikimini temsil etmektedir. Geleneksel yapı teknikleri, sadece malzeme kullanımıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bu malzemelerin bir araya getirilme biçimleri, mekansal düzenlemeler ve doğal koşullarla etkileşim konularında da zengin bir çeşitlilik sunmaktadır.

Yerleşim yerlerinin konumlandırılması ve yönlendirilmesi, geleneksel mimaride önemli bir yere sahiptir. Yapılar genellikle, güneş ışığının en iyi şekilde alınabileceği, rüzgar ve su kaynaklarından en verimli şekilde yararlanılabileceği şekilde konumlandırılmaktadır (Şenol ve Akan, 2011). Bu yaklaşım, doğal kaynakların

kullanımını optimize etmekte ve yapının çevresel etkilerini en aza indirmektedir. Su yönetimi teknikleri, birçok geleneksel mimari pratiğin temelini oluşturmaktadır. Yağmur suyunun toplanması, yönlendirilmesi ve depolanması, suyun kıt olduğu bölgelerde hayati öneme sahiptir. Bu sistemler, suyun verimli kullanımını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda yapıların ve çevresel alanların sel ve su baskınlarına karşı korunmasına da yardımcı olmaktadır. Zemin hazırlığı ve temel atma yöntemleri de çeşitlilik gösterir ve genellikle yerel zemin koşullarına uyum sağlamak üzere geliştirilmiştir (Hacisalihoğlu, 2013). Örneğin, sismik aktivitenin yüksek olduğu bölgelerde, yapıların zemine zarar vermeden hareket edebilmesini sağlayacak esnek temel teknikleri kullanılmaktadır. Bu, yapıların doğal afetler sırasında daha dayanıklı olmasını sağlamaktadır. Doğal havalandırma ve ısı kontrolü, geleneksel mimaride önemli bir yer tutmaktadır. Yapılar, sıcak hava akışını yönlendirerek ve soğuk hava depolarını kullanarak doğal bir şekilde serinletilmektedir (Özgünler, 2017). Bu teknikler, enerji tüketimini azaltırken iç mekanların konforunu arttırmaktadır. Ayrıca, ısıtma ihtiyacını azaltmak için pasif güneş ısıtma elemanları da sıklıkla kullanılmaktadır (Akbaş, 2015). Geleneksel mimari ayrıca, yapıların süslenmesi ve estetik ifadesi konusunda da çeşitli teknikler sunmaktadır. Doğal malzemelerin işlenmesi ve süsleme teknikleri, yerel halkın kültürel ifadesinin bir parçasıdır. Duvar resimleri, oymalar ve mozaığın kullanımı, yapıların sadece işlevsel değil, aynı zamanda kültürel ve sanatsal bir değer taşımasını sağlamaktadır (Akgün, Gökuç ve Kabakoğlu, 2023).

Geleneksel mimarinin yapım teknikleri, modern mimari ve şehircilik pratiğine de önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu teknikler, çevresel sürdürülebilirlik, enerji verimliliği ve doğal kaynakların korunması konularında değerli dersler içermektedir. Ayrıca, yerel kültürlerin ve yerel halkın derinlemesine anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, geleneksel mimari tekniklerinin incelenmesi ve bu bilginin günümüzde uygulanması, hem kültürel mirasın korunması hem de sürdürülebilir yaşam biçimlerinin teşvik edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Geleneksel mimarideki yapım teknikleri, yerel halkın doğayla ve birbirleriyle olan ilişkilerini derinlemesine yansıtan bir mimari dil oluşturmaktadır. Bu teknikler, sadece yapısal ve estetik değerlerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda sosyal adalet, ekolojik dengeler ve ekonomik sürdürülebilirlik gibi konulara da dokunmaktadır (Erdem, 2020). Geleneksel mimari, yerel yerel halkın yaşam tarzlarını, inanç sistemlerini ve çevreyle olan etkileşimlerini somut bir şekilde

göstermektedir. Yerel halkın kendi çevreleriyle kurduğu ilişki, geleneksel mimarideki yapım tekniklerinde açıkça görülmektedir. Örneğin, belirli bir bölgedeki su kıtlığı, o bölgede suyu verimli kullanma ve yönetme tekniklerinin gelişimini teşvik etmiştir (Acar, 2019). Bu, hem mimari tasarımda su toplama sistemlerinin entegrasyonunu hem de peyzaj düzenlemelerinde suyun yeniden kullanımını içermektedir. Su, sadece bir kaynak olarak değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel etkinliklerin merkezi olarak da işlev görmektedir.

Yerel malzemelerin kullanımı, geleneksel mimarinin ekolojik sürdürülebilirliğe olan katkısını vurgulamaktadır. Yapı malzemelerinin taşınmasında ortaya çıkan karbon emisyonlarını azaltmak, yerel ekonomiyi desteklemek ve çevresel ayak izini minimize etmek için yerel kaynaklardan yararlanılmaktadır (Bayraktar, 2020). Bu, aynı zamanda yerel zanaatkarlık ve işçiliğin korunmasına ve geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Geleneksel mimaride, mekansal düzenlemeler ve yapı gruplandırmaları, yerel halkın sosyal ilişkileri ve hiyerarşiyi yansıtmaktadır. Köy meydanları, topluluk merkezleri ve ibadet yerleri, toplumsal etkileşimin ve kolektif kimliğin pekiştirilmesinde merkezi roller oynamaktadır. Bu alanlar, topluluğun bir araya gelmesi, kutlamalar yapması ve sosyal dayanışmayı sürdürmesi için tasarlanmıştır (Taçcı ve Pekdoğan, 2018).

Geleneksel yapım tekniklerinin en belirgin özelliklerinden biri, yerel malzemelerin ve kaynakların maksimum düzeyde kullanımıdır. Bu, sadece çevresel etkiyi azaltmakla kalmaz, aynı zamanda binaları çevreleriyle uyumlu hale getirmektedir. Malzeme seçimi, işçilik ve uygulama yöntemleri, yüzyıllar boyunca deneyim ve gözlemle geliştirilmiş, her biri belirli bir coğrafya ve iklim koşullarına özgü çözümler sunmuştur. Yapıların yönlendirilmesi ve konumlandırılması, güneşin yörüngesinden, rüzgarın yönünden ve arazinin eğiminden en iyi şekilde yararlanacak şekilde titizlikle planlanmıştır. Bu, doğal ışıklandırmanın ve havalandırmanın maksimize edilmesini sağlar, enerji ihtiyacını azaltır ve iç mekanların konforunu arttırmaktadır. Aynı zamanda, yapılar arasındaki mesafe ve konum, sosyal etkileşimi teşvik edecek ve topluluk hissini güçlendirecek şekilde düşünülmektedir. Son olarak, geleneksel mimari teknikleri, modern sürdürülebilir mimari uygulamalar için bir ilham kaynağı olarak hizmet etmektedir. Bu teknikler, günümüzde enerji verimliliği, çevresel etkinin azaltılması ve yerel kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi konularda yeniden değerlendirilmektedir. Geleneksel mimari, sadece geçmişin bir mirası değil, aynı zamanda geleceğe yönelik

sürdürülebilir çözümler sunan yaşayan bir bilgi kaynağıdır. Bu nedenle, geleneksel yapıım tekniklerinin korunması, araştırılması ve uygulanması, hem kültürel çeşitliliğin korunması hem de gelecek nesillere sürdürülebilir yaşam biçimleri aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır.

2.4. Modernleşme Sürecinin Kırsal Mimariye Etkiler

Modernleşme süreci, kırsal mimari üzerinde derin ve çok yönlü etkiler yaratmıştır. Bu süreç, teknolojik gelişmeler, ekonomik dönüşümler, sosyal değişimler ve kültürel etkileşimler gibi bir dizi faktör tarafından şekillendirilmiştir. Modernleşmenin kırsal mimari üzerindeki etkilerini incelemek, bu değişimlerin hem yerel hem de küresel ölçekte nasıl farklı şekillerde ortaya çıktığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Teknolojik gelişmeler, kırsal mimarinin materyali, yapıım teknikleri ve tasarım anlayışı üzerinde belirgin etkiler yaratmıştır. Geleneksel olarak doğal malzemelerin kullanıldığı kırsal yapılar, modernleşme ile birlikte endüstriyel ürünlerin ve yeni inşaat teknolojilerinin kullanımına yönelmiştir (Baran, 1939). Bu durum, hem yapıların fiziksel özelliklerinde hem de estetik anlayışında önemli değişikliklere yol açmıştır (Demiraslan, 2007). Örneğin, çelik ve beton gibi malzemelerin kullanımı, daha büyük açıklıklar ve daha cesur yapısal formların mümkün olmasını sağlamıştır. Ekonomik dönüşümler, kırsal bölgelerde yaşam tarzlarında ve dolayısıyla mimari ihtiyaçlarda değişikliğe neden olmuştur (Asiliskender, 2008). Tarımın mekanizasyonu, kırsal nüfusun azalmasına ve kentlere göçe yol açmıştır (Işık, 2015). Bu süreç, kırsal alanlarda sosyal ve ekonomik yapının değişimini hızlandırmış ve kırsal mimariye olan talebi değiştirmiştir. Örneğin, daha az iş gücü gerektiren ve daha fazla makine kullanımına dayalı tarım yöntemleri, geniş depolama alanlarına ve yeni tür tarım binalarına ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Sosyal değişimler, kırsal mimarinin işlevselliği ve sosyal alanların kullanımı üzerinde etkili olmuştur. Modernleşme ile birlikte, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi sosyal hizmetlerin kırsal bölgelere yayılması, bu tür yapıların sayısında ve çeşitliliğinde artışa olanak sağlamıştır (Aritan, 2019). Ayrıca, kırsal yerel halkın sosyal yapısındaki değişiklikler, konut mimarisinde de değişimlere yol açmıştır (Kaypak, 2013) Bu anlamda aile yapısındaki değişiklikler, konutların iç mekan düzenlemelerini ve odaların işlevlerini etkilemiştir. Kültürel etkileşim ise, kırsal mimari üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Küreselleşme ve medya aracılığıyla yayılan küresel kültürler, yerel mimari gelenekler üzerinde baskın hale gelmiş ve bazen yerel özelliklerin erozyonuna neden olmuştur (Gökalp, 2019). Ancak bu durum, aynı zamanda, farklı kültürel öğelerin bir araya gelmesiyle yeni mimari ifadelerin ortaya çıkmasına da olanak tanımıştır. Bu çeşitlilik, kırsal mimarinin global ve yerel öğeleri harmanlayarak yeni ve özgün tasarımlar üretmesine imkan sağlamıştır (Taşkın, 2016).

Modernleşme süreci, kırsal mimariyi hem zorlayıcı hem de fırsatlar sunan bir dizi değişimle karşı karşıya bırakmıştır. Bu süreç, kırsal mimarinin malzeme kullanımından, yapım tekniklerine, işlevsel ihtiyaçlardan estetik anlayışlara kadar birçok yönünü yeniden şekillendirmiştir (Ceylan ve Somuncu, 2018). Modernleşme, kırsal mimariyi sadece fiziksel yapılar olarak değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlerin bir yansıması olarak da ele alınmasını gerektirmektedir. Bu, kırsal mimariyi anlamak ve değerlendirmek için çok yönlü ve kapsamlı bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Bu yaklaşım ile beraber modernleşme kırsal mimarinin yalnızca fiziksel ve estetik dönüşümlerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda kırsal yerel halkın yaşam biçimleri ve sosyal organizasyonları üzerinde de derin etkiler yaratmıştır. Bu sürecin getirdiği yenilikler ve zorluklar, kırsal alanların ve orada yaşayan yerel halkın geleceğini şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır.

Kırsal alanlardaki demografik değişimler de modernleşmenin etkileri arasında yer almaktadır. Kentlere göç, kırsal alanlarda nüfus azalmasına yol açarken, geride kalan yerel halkınve yaşam tarzlarının değişmesine neden olmuştur (Sınmaz ve Tekin, 2023). Bu değişim, kırsal mimaride daha küçük, daha işlevsel ve bakımı daha kolay yapıların tercih edilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda, kırsal turizm ve ekoturizmin yükselişi, geleneksel kırsal mimariyi koruma ve yeniden canlandırma çabalarını teşvik etmiş, böylece hem ekonomik fayda sağlamış hem de kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunmuştur. Küresel ekonomideki yer değişiklikleri ve kırsal ekonomilerin dönüşümü, kırsal mimarinin işlevsel ihtiyaçlarını ve tasarım önceliklerini de etkilemiştir. Tarım, hayvancılık, el sanatları gibi geleneksel kırsal ekonomik faaliyetlerin yanı sıra, yenilenebilir enerji üretimi, teknoloji tabanlı uzaktan çalışma ve turizm gibi yeni ekonomik faaliyetler, kırsal mimarinin çeşitlenmesine ve yenilenmesine olanak sağlamıştır (Polat ve Kartal, 2018). Bu yeni ekonomik yapılar, kırsal mimaride esnek ve çok işlevli alanların tasarlanmasını gerektirmiş, bu da kırsal alanlarda yaşam ve çalışma

biçimlerinde yenilikçi değişimlere yol açmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, kırsal mimari ve yaşam alanlarının dönüşümünde önemli bir rol oynamıştır (Demir, 2021). İnternet ve mobil teknolojilerin yaygınlaşması, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin bilgiye erişimini artırmış, eğitim, sağlık hizmetleri ve pazarlara uzaktan erişim imkanları sunmuştur. Bu teknolojik değişimler, kırsal mimaride ev ofisler, çevrimiçi öğrenme alanları gibi yeni işlevsel alanların ortaya çıkmasına imkan sağlamış ve binaların tasarımında dijital teknolojilerin entegrasyonunu teşvik etmiştir.

Küresel ve yerel ekonomiler arasındaki etkileşimler, kırsal mimarinin ekonomik temellerinde dönüşümlere yol açmıştır (Hazaea, 2020). Küresel pazarlara entegrasyon, kırsal alanlarda üretilen ürünlerin pazarlanması ve dağıtımı için yeni stratejilerin geliştirilmesini gerektirmiştir. Bu durum, üretim tesisleri, paketleme ve lojistik merkezleri gibi yeni yapı tiplerinin ortaya çıkmasına ve kırsal mimariye entegre edilmesine olanak sağlamıştır. Ayrıca, küresel rekabet, yerel üreticileri ürün kalitesini artırma ve sürdürülebilir üretim yöntemlerini benimseme yönünde teşvik etmiş, bu da kırsal alanlarda sürdürülebilir mimari uygulamalarına olan ilgiyi artırmıştır. Son tahlilde, modernleşme sürecinin kırsal mimariye etkileri, basitçe yapısal ve estetik değişimlerden çok daha fazlasını içermektedir. Bu süreç, yerel halkın ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamını şekillendiren derin ve karmaşık bir dizi değişimi ifade etmektedir. Kırsal mimari, bu değişimlerin hem ürünü hem de aracı olarak, kırsal alanların ve orada yaşayan yerel halkın geleceğini şekillendirme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, modernleşme sürecinin kırsal mimariye etkilerini anlamak, bu alanların sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde gelişimine katkıda bulunacak stratejiler geliştirmek için kritik öneme sahiptir. Kırsal mimarideki değişimler, toplumsal değerler ve kültürel kimliklerin yeniden tanımlanmasına da katkıda bulunmuştur. Modernleşme süreci, yerel ve geleneksel mimari öğeler ile modern tasarım anlayışlarının entegrasyonunu teşvik ederek, bölgesel kimliklerin ve kültürel mirasın korunması ve yeniden yorumlanması için yeni fırsatlar sunmuştur (Alagöz ve Güner, 2022). Bu entegrasyon, kırsal mimarinin sadece geçmişe yönelik nostaljik bir özlemi temsil etmekten öte, dinamik ve evrilen kültürel ifadelerin bir aracı haline gelmesini sağlamıştır.

2.4.1. Modern Malzeme Tekniklerin Kırsal Mimaride Kullanımı

Modern malzeme ve tekniklerin kırsal mimaride kullanımı, son yıllarda mimari pratiğin önemli bir yönü haline gelmiştir (Ünlü ve Atay, 2014). Bu yeni yaklaşım, kırsal alanlardaki yapıların sürdürülebilirliğini, dayanıklılığını ve işlevselliğini artırmayı amaçlarken, aynı zamanda estetik ve kültürel değerleri de korumayı ve geliştirmeyi hedeflemektedir (Kırboğa, 2016). Modern malzeme ve teknikler, geleneksel kırsal mimari anlayışıyla uyumlu bir şekilde entegre edilerek, hem yerel özellikleri yansıtan hem de çağdaş ihtiyaçlara cevap veren yapılar oluşturulmasını sağlamıştır. Modern malzemelerin kırsal mimaride kullanımı, enerji verimliliği ve çevresel sürdürülebilirlik konusunda önemli avantajlar sunmaktadır. Örneğin, yüksek izolasyon değerlerine sahip malzemeler, binaların ısıtma ve soğutma ihtiyaçlarını önemli ölçüde azaltarak enerji tüketimini düşürmektedir. Bu malzemeler, kırsal alanlardaki yapıları daha enerji verimli hale getirirken, aynı zamanda karbon ayak izinin azaltılmasına da katkı sağlamaktadır (Kayserili ve Kocaman, 2014). Ayrıca, güneş panelleri ve diğer yenilenebilir enerji sistemlerinin entegrasyonu, kırsal yapıları enerji açısından kendine yeterli hale getirilebilmekte ve uzun vadede enerji maliyetlerini düşürebilmektedir.

Modern yapı teknikleri, kırsal mimaride maliyet ve inşaat süresini optimize etme potansiyeline sahiptir (Varolgüneş, 2021). Önceden hazırlanmış yapı elemanları ve modüler inşaat sistemleri, inşaat sürecini hızlandırmakta ve işçilik maliyetlerini azaltmaktadır (Müştak, 2016). Bu yöntemler, özellikle ulaşımın zor olduğu kırsal bölgelerde avantaj sağlamaktadır. Çünkü yapı elemanları fabrikada üretilip montaj yerine taşınabilir, böylece inşaat süresi ve maliyeti önemli ölçüde azaltılabilmektedir. Ayrıca, modüler inşaat yaklaşımları, yapıların gelecekteki ihtiyaçlara göre kolayca genişletilmesine veya yeniden konfigüre (yapılandırma) edilmesine olanak tanımaktadır. Bu da kırsal mimaride esnekliği ve adaptasyonu arttırmaktadır. Modern malzemeler, kırsal mimaride dayanıklılığı ve bakım kolaylığını artırarak uzun vadeli sürdürülebilirliği desteklemektedir. Paslanmaz çelik, alüminyum, kompozit malzemeler ve yüksek performanslı beton gibi malzemeler, geleneksel malzemelere göre daha az bakım gerektirir ve daha uzun ömürlüdür (Yavuzçehre, 2013). Bu malzemeler, aşırı hava koşullarına, zararlılara ve çürümeye karşı daha dayanıklı olduğundan, kırsal yapıların uzun vadeli korunmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, bu malzemelerin kullanımı, kırsal mimaride estetik çeşitliliği arttırmakta ve tasarımcılara daha geniş bir yaratıcı alan sunmaktadır.

Modern malzeme ve tekniklerin kullanımı, kırsal mimaride kültürel ve estetik değerlerin korunması ve ifade edilmesi açısından da önemlidir. Çağdaş malzemelerin ve tekniklerin seçimi ve uygulanması, yerel mimari geleneklerle uyumlu bir şekilde gerçekleştirildiğinde, hem yenilikçi hem de kökleri yerel kültüre bağlı yapılar yaratılabilmektedir (Tütenk, 2017). Bu yaklaşım, geleneksel mimari öğelerin modern malzemelerle yeniden yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Böylece kırsal mimarinin hem tarihi hem de çağdaş ihtiyaçları yansıtan bir köprü görevi görmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte, sürdürülebilirlik, dayanıklılık, maliyet etkinliği ve estetik çeşitlilik açısından önemli avantajlar sunmaktadır. Bu yaklaşım, kırsal alanlardaki yapıların hem mevcut hem de gelecekteki ihtiyaçları karşılamaını sağlayarak, kırsal mimarinin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Modern ve geleneksel öğelerin uyumlu entegrasyonu, kırsal mimarinin sürekli evrimini teşvik etmekte ve bu alanda yenilikçi ve sürdürülebilir çözümlerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu anlamda, mimari tasarımın ve yapım sürecinin her aşamasında yeni bir paradigma sunmaktadır. Bu yaklaşım, sadece yapıların fiziksel özelliklerini değil, aynı zamanda kırsal yerel halkın sosyo-kültürel yapısını ve çevresel etkileşimlerini de dönüştürme potansiyeline sahiptir. Bu dönüşüm, kırsal mimarinin sürdürülebilir kalkınma, adaptasyon kapasitesi ve estetik yenilikçilik açısından derinlemesine yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Sürdürülebilirlik ve çevresel duyarlılık, modern malzeme ve tekniklerin kırsal mimaride kullanımının önemli bir odak noktasıdır. Yeşil bina sertifikasyonları ve çevresel standartlar, kırsal yapıların tasarım ve inşaat süreçlerinde giderek daha fazla dikkate alınmaktadır (Eğri, 2010). Bu süreçte, suyun yeniden kullanımı, enerji tasarrufu sağlayan aydınlatma sistemleri, yerel ve geri dönüştürülebilir malzemelerin kullanımı gibi çevre dostu uygulamalar ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşım, kırsal alanlarda karbon ayak izinin azaltılmasına katkıda bulunurken, biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların korunmasını da desteklemektedir.

Modern malzeme ve tekniklerin kırsal mimaride kullanılması, geleneksel ve çağdaş mimari anlayışlar arasında bir köprü kurarak, kırsal mimarinin gelecekteki rolü ve potansiyelini yeniden tanımlanmaktadır (Köse, 2013). Bu entegrasyon, kırsal mimariyi sadece mekansal ve estetik bir olgu olarak değil, aynı zamanda ekolojik sürdürülebilirlik, toplumsal refah ve teknolojik inovasyonun bir sentezi olarak konumlandırmaktadır. Modern malzemeler ve tekniklerin getirdiği yenilikler, kırsal mimarinin çok boyutlu bir

evrime uğramasını sağlamakta; bu evrim, yerel ve global ölçekteki zorluklara yenilikçi çözümler sunma kapasitesini arttırmaktadır. Ekolojik sürdürülebilirliğin ötesinde, modern malzeme ve tekniklerin kırsal mimarideki kullanımı, enerji üretimi ve yönetimi konusunda da yeni perspektifler sunmaktadır. Geleneksel enerji kaynaklarına alternatif olarak, fotovoltaik sistemler, rüzgar türbinleri ve biyokütle enerji sistemleri gibi yenilenebilir enerji teknolojilerinin entegrasyonu, kırsal yapıların enerji tüketiminde özerkliğini ve verimliliğini arttırmaktadır (Akbulut, 2019). Bu teknolojiler, kırsal alanların kendi enerji ihtiyaçlarını karşılayabilmesinin yanı sıra, fazla üretilen enerjinin yerel şebekelere geri beslenmesine olanak tanıyarak, kırsal ekonomilere katkıda bulunmaktadır. Toplumsal refah açısından, modern malzeme ve teknikler, kırsal mimaride sağlık ve güvenlik standartlarını yükseltmektedir. Yapısal bütünlüğü artıran ve hava kalitesini iyileştiren malzemeler, kırsal yaşam alanlarını daha sağlıklı ve güvenli hale getirmektedir. Ayrıca, ses ve ısı izolasyonu gibi özellikler, yaşam konforunu artırarak, kırsal alanlarda yaşamın çekiciliğini ve sürdürülebilirliğini desteklemektedir (Özdoğan, 2018). Bu yaklaşım, özellikle genç nüfusun kırsal alanlara olan ilgisini artırarak, kırsal göçün tersine çevrilmesine katkı sağlayabilir. Teknolojik inovasyon, modern malzeme ve tekniklerin kırsal mimarideki kullanımının bir başka önemli boyutudur. Akıllı bina teknolojileri ve otomasyon sistemleri, kırsal yapıların enerji verimliliğini, güvenliğini ve konforunu artırırken, aynı zamanda kullanıcıların yaşam alanlarıyla etkileşim şeklini dönüştürmektedir. Bu teknolojiler, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin günlük yaşam pratiklerini kolaylaştırmakta ve yaşam kalitesini yükseltmektedir (Karakurt, 2006). Böylece, kırsal mimari, sadece fiziksel mekanların ötesinde, teknolojik inovasyonun ve dijital dönüşümün somut bir ifadesi haline gelmektedir. Son olarak, modern malzeme ve tekniklerin kırsal mimarideki kullanımı, kırsal alanların kültürel ve sosyal dokusunu yeniden şekillendirme potansiyeline sahiptir. Yenilikçi malzemeler ve tasarım yaklaşımları, kırsal mimariyi yerel kültürlerin ve yerel halkın dinamik bir ifadesi olarak yeniden canlanmaktadır. Bu süreç, kırsal alanların tarihini ve kültürel mirasını korurken, aynı zamanda çağdaş yaşam tarzlarına ve teknolojik gelişmelere uyum sağlama kapasitesini arttırmaktadır. Böylece, modern malzeme ve tekniklerin kırsal mimarideki kullanımı, kırsal alanları sürdürülebilir, canlı ve yenilikçi yaşam ortamlarına dönüştürme yolunda kritik bir rol oynamaktadır.

2.4.2. Geleneksel ve Modern Mimari Öğelerin Entegrasyonu

Geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonu, mimarlık dünyasında giderek daha fazla ilgi gören bir konsept haline gelmiştir. Bu yaklaşım, tarihi ve kültürel mirasın korunmasıyla yenilikçi tasarım ve teknolojik ilerlemelerin birleştirilmesini amaçlamaktadır (Şimşek, 2021). Bu sentez, mimari pratiğin çeşitli yönlerinde kendini gösterir ve sürdürülebilirlik, estetik, işlevsellik ve toplumsal katılım gibi kavramlar üzerinde derin etkiler yaratmaktadır.

Geleneksel ve modern mimari öğelerin bir araya getirilmesi, yerel mimari karakterin ve kültürel kimliğin korunması ve güçlendirilmesiyle başlamıştır. Geleneksel mimari, bir bölgenin iklimi, coğrafyası ve sosyo-kültürel yapısıyla uyumlu malzeme kullanımı, yapı teknikleri ve mekansal düzenlemeleri içermektedir. Bu öğeler, bölgesel özellikleri yansıtan ve yerel yerel halkın ihtiyaçlarına cevap veren tasarımların oluşturulmasında kritik öneme sahiptir. Modern mimari öğelerin entegrasyonu ise, enerji verimliliği, dayanıklılık, ve teknolojik olanaklar gibi çağdaş ihtiyaçları karşılamak için gerekli yenilikleri sağlamaktadır. Bu birleşim, hem geçmişin değerlerini korurken hem de geleceğe yönelik sürdürülebilir ve işlevsel çözümler sunmaktadır.

Sürdürülebilirlik, geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonunun temel bir amacıdır (Bilge, 2007). Geleneksel mimaride sıkça rastlanan pasif iklimlendirme teknikleri, doğal aydınlatma ve havalandırma stratejileri gibi çevre dostu uygulamalar, modern teknolojik çözümlerle birleştirildiğinde, enerji tüketiminin azaltılmasına ve yapıların çevresel ayak izinin minimizasyonuna katkıda bulunmaktadır. Bu yaklaşım, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, atık su yönetimi ve yeşil çatı sistemleri gibi modern sürdürülebilirlik stratejileriyle daha kullanılabilir hale gelmektedir. Estetik açıdan, geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonu, zengin ve katmanlı bir görsel dilin oluşturulmasını sağlamaktadır. Geleneksel öğeler, tarihsel ve kültürel bağlamı yansıtan zanaatkarlık ve malzeme kullanımı ile derin bir duygusal bağ kurmaktadır. Modern öğeler ise, temiz çizgiler, minimalizm ve yenilikçi malzemelerle çağdaş bir ifade sunmaktadır (Akbulut, 2019). Bu iki dünyanın birleştirilmesi, hem geçmişe saygıyı hem de geleceğe yönelik yenilikçi bir vizyonu bir arada barındıran, eşsiz ve çekici mekanlar yaratmaktadır. İşlevsellik bakımından, geleneksel ve modern mimari öğelerin birleştirilmesi, kullanıcı ihtiyaçlarının daha esnek ve çeşitli bir şekilde

karşılanmasına olanak tanımaktadır (Kırboğa, 2016). Geleneksel mimari, topluluk yaşamını destekleyen mekan düzenlemeleri ve sosyal etkileşim alanları sunarken, modern mimari, teknolojik entegrasyon ve akıllı bina sistemleri ile konfor ve güvenliği arttırmaktadır (Eğri, 2010). Bu entegrasyon, mekanların daha işlevsel, erişilebilir ve kullanıcı dostu olmasını sağlamaktadır. Toplumsal katılım açısından, geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonu, yerel yerel halkın projelerin tasarım ve uygulama süreçlerine aktif olarak katılmasını teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, projelerin yerel değerlere ve ihtiyaçlara duyarlı olmasını sağlamakta ve yerel halk arasında bir aidiyet duygusu oluşturmaktadır (Polat ve Kartal, 2018). Ayrıca, bu tür projeler, kültürel mirasın korunması ve aktarılması konusunda farkındalığı artırırken, aynı zamanda yerel halkın çağdaş dünyada aktif bir rol oynamasını desteklemektedir.

Geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonu, mimari tasarımın ve uygulamanın zenginleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu yaklaşım, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurarak, mimariyi hem kültürel ifadenin hem de teknolojik yeniliğin bir aracı haline getirmektedir (Demir, 2021). Bu sentez, sürdürülebilir, estetik açıdan tatmin edici, işlevsel ve topluma açık mimari çözümlerin geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Böylece mimarlık pratiğinin sürekli evrimini ve toplumsal katkısını desteklemektedir. Geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonu, günümüzde sadece mimari pratiğin bir unsuru olmanın ötesinde, kültürel süreklilik ve yenilik arasındaki dengeyi sağlama çabasının bir yansımasıdır. Bu süreç, binaların ve yaşam alanlarının tasarımında derin bir çeşitlilik ve zenginlik yaratırken, aynı zamanda ekolojik duyarlılık, teknolojik entegrasyon ve toplumsal katılım gibi çağdaş zorluklara yanıt verme kapasitesini de arttırmaktadır (Kaypak, 2013). Bu entegrasyonun sağladığı fırsatlar ve meydan okumalar, mimarlık dünyasında sürekli bir diyalog ve keşif sürecini teşvik etmektedir. Kültürel süreklilik açısından, geleneksel ve modern mimari öğelerin birleştirilmesi, bir bölgenin veya topluluğun tarihini ve kimliğini fiziksel formda somutlaştırmaktadır. Bu, mimarinin zaman içindeki evrimini bir anlatı olarak sunmakta ve geçmişin mirasını gelecek nesillere aktarırken, aynı zamanda çağdaş yaşam tarzları ve teknolojik ilerlemelerle uyum içinde olmasını sağlamaktadır (Taşkın, 2016). Bu yaklaşım, yapıların ve mekanların, geçmişten aldıkları ilhamla geleceğe yönelik yenilikçi çözümler üretmede köprü görevi görmesine olanak tanımaktadır. Ekolojik duyarlılık, geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonunun önemli bir boyutudur.

Geleneksel mimari, yerel iklim koşullarına ve doğal kaynakların kullanımına duyarlı tasarım prensipleri geliştirmiştir (Işık, 2015). Modern teknolojilerle bu prensiplerin entegrasyonu, binaların enerji verimliliğini ve çevresel sürdürülebilirliğini önemli ölçüde arttırmaktadır. Bu, hem karbon emisyonlarının azaltılmasına katkıda bulunur hem de doğal çevrenin korunmasını desteklemektedir. Ayrıca, bu entegrasyon, biyoçeşitlilik ve yerel ekosistemlerle uyumlu tasarım yaklaşımlarının geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Teknolojik entegrasyon, geleneksel ve modern mimari öğelerin bir araya getirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Akıllı bina teknolojileri, enerji yönetimi sistemleri ve dijital araçların kullanımı, binaların işlevselliğini ve kullanıcı deneyimini dönüştürmektedir. Bu teknolojik çözümler, geleneksel mimari öğelerle uyumlu bir şekilde entegre edildiğinde, hem estetik değerlerin korunmasını hem de mekanların daha verimli ve esnek kullanımını sağlamaktadır (Baran, 2019). Bu, binaların yaşam döngüsü boyunca adaptasyonunun ve yeniden kullanımının kolaylaştırılmasına katkıda bulunmaktadır.

Geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonu, mimaride zengin bir çeşitlilik ve derinlik yaratırken, çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal katılım gibi çağdaş zorluklara yanıt verme kapasitesini arttırmaktadır. Geleneksel mimari, yerel iklim koşulları ve doğal kaynaklara duyarlı tasarım prensipleri geliştirerek enerji verimliliği ve ekolojik dengeye katkıda bulunmaktadır. Modern teknolojilerle bu prensiplerin birleştirilmesi, yapıların enerji verimliliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda doğal çevrenin korunmasını da desteklemektedir.

Geleneksel ve modern öğelerin entegrasyonu, yerel mimari karakterin ve kültürel kimliğin korunmasına ve güçlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Geleneksel yapıım teknikleri ve malzemeler, bölgesel özellikleri yansıtarak yerel yerel halkın ihtiyaçlarına cevap veren tasarımlar oluşturmaktadır. Modern mimari öğeler ise enerji verimliliği, dayanıklılık ve teknolojik olanaklar gibi çağdaş ihtiyaçları karşılamak için yenilikler sunmaktadır. Bu birleşim, hem geçmişin değerlerini koruyarak hem de geleceğe yönelik sürdürülebilir ve işlevsel çözümler sunarak, mimarinin evrimini sürekli kılmaktadır. Ayrıca, geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonu, yapıların estetik ve işlevsellik bakımından zenginleştirilmesini sağlamaktadır. Geleneksel öğeler tarihsel ve kültürel bağlamı yansıtan zanaatkarlık ve malzeme kullanımı ile derin bir duygusal bağ kurarken, modern öğeler temiz çizgiler ve yenilikçi malzemelerle çağdaş bir ifade sunmaktadır. Bu iki dünyanın birleşimi, hem geçmişe saygıyı hem de geleceğe yönelik

yenilikçi bir vizyonu bir arada barındıran eşsiz ve çekici mekanlar yaratmaktadır. Sonuç olarak, geleneksel ve modern mimari öğelerin entegrasyonu, mimari tasarımın ve uygulamanın zenginleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu yaklaşım, mimariyi hem kültürel ifadenin hem de teknolojik yeniliğin bir aracı haline getirerek, sürdürülebilir, estetik açıdan tatmin edici ve topluma açık çözümler geliştirmektedir. Böylece, mimarlık pratiğinin sürekli evrimini ve toplumsal katkısını desteklemektedir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma modelinde tasarlanmıştır. Nitel araştırma, sosyal dünyayı anlamaya yönelik doğal ortamlarda gözlemsel, iletişimsel ve belgesel yöntemleri kullanan araştırmalardır (Riehl, 2001). Buradan hareketle araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay araştırma tekniği kullanılmıştır. Örnek olay araştırması, belirli bir sosyal olgunun bir ya da birkaç kesitinin derinlemesine incelendiği bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu anlamda araştırmada belirlenen yerleşim yerlerinin yer değiştirme sürecinde mimari yapılarındaki modernleşme evrimi derinlemesine incelenmiştir. Örneklem seçiminde örnek olay araştırması içerisinde araçsal örnek olay araştırması modeli kullanılmıştır. Araçsal örnek olay araştırması, bir durumun genellikle derinlemesine incelenmesinde, bağlamların irdelenmesinde, olağan faaliyetlerin detaylandırılmasında ve araştırmacının başka amaçlarının yerine getirilmesinde yardımcı olmaktadır (Stake, 1995). Aynı zamanda araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması tekniği uygulanmıştır. Literatür taraması, araştırmada ele alınan konu ve alt konuları ile ilgili ve araştırma sonuçlarının belirlenerek araştırma probleminin tanımlanması sürecinde başlar. Araştırma probleminin genel olarak belirlenmesinden sonra bununla ilgili çalışmalar incelenir. Böylece problemin, araştırılabilir olup olmadığına karar verilir (Büyüköztürk, vd., 2010) Bu anlamda araştırma sahası ile ilgili çeşitli dokümanlar incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen veriler içerik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi, nitel metinsel verilerle değişken nesne ve temalar arasındaki tutarlı kalıp ve ilişkileri tanımlamak için benzer varlıkları küme veya kavramsal kategorilere ayıran entelektüel bir süreçtir (Julien, 2008). Ayrıca araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Esnekliği ve belli düzeydeki standartlığı nedeniyle, yazmaya dayalı testler ve anketlerdeki sınırlılığı ortadan kaldırması ve belli bir konuda derinlemesine bilgi elde edinmeye yardımcı olması (Yıldırım ve Şimşek 2003:245) nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formunda yerel halk ile eski yerleşim yerindeki mevcut konutlar ile yeni yerleşim yerindeki konutlar üzerine sorular sorulmuştur. Elde

edilen veriler betimsel içerik analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Betimsel içerik analiz yöntemi, belirli bir konuda ya da alanda birbirinden bağımsız olarak yapılan nitel ve nicel çalışmaların derinlemesine incelenip düzenlemesi olarak tanımlanmaktadır (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, Türkiye'deki yer değiştiren kırsal yerleşmelerin dinamiklerini ve bu süreçlerin sosyo-ekonomik etkilerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, özellikle Tokat iline bağlı Taşlık Köyü ve Dereçaylı köyleri, araştırmanın odak noktasını oluşturmuştur. Bu iki köy, yer değiştirme sürecinin farklı yönlerini ve etkilerini temsil eden kritik örnekler olarak seçilmiştir. Araştırma sahasının belirlenmesinde güdümlü örneklem seçimi yöntemi uygulanmıştır. Güdümlü örneklem seçim yöntemi, bu araştırmanın temelini oluşturmuş ve öncelikle araştırma problemini en açık ve belirgin şekilde yansıtabilecek alanların tespiti için kullanılmıştır. Güdümlü örnekleme tekniğinin kullanıldığı araştırmalarda evrenin tamamı değil, sadece bir kısmı hakkında, araştırma problemini en belirgin olarak yansıttığı düşünülen grup hakkında bilgi toplanır (Sencer ve Senver, 1978). Aynı zamanda araştırmada amaçsal örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemler sayesinde, evrenin tamamını kapsamak yer değiştiren yerleşmelerinde araştırmanın konusuna en uygun alt grup olarak yer değiştiren Taşlık ve Dereçaylı köyleri belirlenmiştir. Taşlık ve Dereçaylı köyleri, bu süreçte yer değiştirme fenomeninin sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarını en net şekilde sergileyen yerleşim birimleri olarak öne çıkmıştır. Bununla birlikte araştırmada, benzer özellikler gösteren ve yer değiştirme sürecinin etkilerini benzer şekillerde yaşamış olan yerleşim birimlerini karşılaştırmak amacıyla benzeşik örneklem yöntemi kullanılmıştır. Benzeşik örneklem yöntemi, evrenden araştırmanın problemi ilgili olarak benzeşik bir alt grubun, durumun seçilerek çalışmanın burada yapılması olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2013) Bu yöntem, özellikle yer değiştiren yerleşim birimlerinin seçilmesinde kritik bir rol oynamıştır. Bu iki köyün seçimi, her ikisinin de yer değiştirme deneyimlerinin benzer özellikler göstermesi ve bu sürecin sonuçlarını yansıtmaya potansiyeline sahip olmaları açısından stratejik olmuştur.

Araştırmanın bir diğer örneklemini ise yeni yerleşim yerinde yaşayan yerel halk

oluşturmaktadır. Yerel halkın seçiminde basit seçkisiz örneklem yöntemi kullanılmıştır. Basit seçkisiz örneklemde her bir örneklem seçimine eşit seçilme olasılığı verilerek seçilen birimlerin örneklem olarak alındığı örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2013) Bu yöntem doğrultusunda her iki yerleşim yerinde yaşayan toplamda 30 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmeler doğrultusunda katılımcıların demografik bilgileri şu şekildedir;

Katılımcı Kodları	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum
1	Erkek	55	Evli
2	Erkek	43	Evli
3	Erkek	60	Evli
4	Kadın	64	Evli
5	Erkek	59	Evli
6	Kadın	72	Evli
7	Kadın	66	Evli
8	Kadın	59	Evli
9	Erkek	54	Evli
10	Kadın	64	Evli
11	Kadın	61	Evli
12	Erkek	70	Evli
13	Erkek	55	Evli
14	Erkek	57	Evli
15	Erkek	69	Evli
16	Kadın	60	Evli
17	Kadın	55	Evli
18	Kadın	63	Boşanmış
19	Erkek	49	Evli
20	Erkek	52	Evli
21	Kadın	59	Evli
22	Erkek	60	Evli
23	Kadın	45	Evli

24	Erkek	47	Evli
25	Kadın	66	Dul
26	Erkek	57	Evli
27	Erkek	45	Evli
28	Erkek	55	Evli
29	Kadın	63	Duş
30	Kadın	46	Evli

Tablo 3.1. Araştırma Grubundaki Katılımcıların Demografik Bilgileri

Araştırma grubunda yer alan katılımcıların demografik bilgileri oldukça çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, grubun 16'sı erkek, 14'ü kadın olarak belirlenmiştir. Yaş aralığına bakıldığında, en genç katılımcının 45 yaşında, en yaşlı katılımcının ise 72 yaşında olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu 55 ila 66 yaşları arasında olup, yaş dağılımı grubun olgun ve deneyimli bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Medeni durum açısından değerlendirildiğinde, 27 katılımcı evli, 2 katılımcı dul, 1 katılımcı ise boşanmış olarak kaydedilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırma, disiplinler arası bir yaklaşımla, ilgili araştırma sahasında derinlemesine bir inceleme gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bu süreçte, veri toplama ve analiz metodolojisi olarak literatür taraması, yapılandırılmamış gözlem tekniği ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Her üç metodolojinin entegrasyonu, araştırma konusunun çok yönlü bir perspektiften ele alınmasını sağlamıştır.

Literatür taraması, bu araştırmanın temel taşlarından biri olarak kabul edilmiştir. Bu yöntem, araştırma sahasının kuruluşundan itibaren yaşanan tarihsel gelişmelerin ve dönüşümlerin kapsamlı bir şekilde incelenmesini amaçlamaktadır. Bu süreçte, akademik dergiler, konferans bildirileri, kitaplar ve diğer bilimsel yayınlar dahil olmak üzere geniş bir literatür havuzundan yararlanılmıştır. Araştırma alanına dair mevcut istatistiksel verilerin yanı sıra, teorik çerçeveler ve önceki çalışmaların bulguları da detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Bu aşamada, literatür taramasının amacı, araştırma konusuna dair mevcut bilgi birikimini özetlemek ve araştırmanın odaklandığı sorun seti için bir temel

oluşturmak olarak tanımlanabilir.

Yapılandırılmamış gözlem tekniği ise, araştırmanın saha çalışması boyutunu temsil etmektedir. Yapılandırılmamış gözlem tekniği doğal ortamda ve sahada doğrudan katılım ile yapılmaktadır (Güçlü, 2021). Bu yöntemle, araştırma konusu doğal ortamında, gerçek zamanlı olarak incelenmiştir. Gözlem süreci, özellikle yerleşim yerlerinde meydana gelen yer değişikliklerini öncesi ve sonrasıyla karşılaştırmalı bir biçimde ele almak üzere tasarlanmıştır. Bu yöntemin uygulanması, araştırma sorularının doğrudan saha gözlemleriyle yanıtlanmasına olanak tanımıştır. Doğal ortamda yapılan gözlemler, araştırmanın konusunu oluşturan sosyal ve fiziksel değişimleri kaydetmekte ve bu değişimlerin altında yatan dinamikleri anlamada kritik bir öneme sahiptir. Bir diğer veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniğinde yer değiştirme sürecinde yaşayan katılımcılara eski yerleşim yerinin mimari yapısı ile yeni yerleşim yeri mimari yapısındaki değişimler üzerine toplamda 6 soru sorulmuştur. Görüşme formunun geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak adına toplamda 10 soru hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme soruları uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda 7 soru ile hazır hale getirilmiştir. Akabinde görüşme formunun geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak adına pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma sonucunda ise görüşme formunda 1 soru çıkartılarak 6 soru ile son haline getirilmiştir.

Veri toplama araçlarından yapılandırılmamış gözlem tekniğinin geçerliliği ve güvenilirliği sağlama amacıyla elde edilen verilerin katılımcılarla paylaşılması, saha gözlem sonuçlarının katılımcılar tarafından incelenmesi, görüntü kayıtlarının tutulması, fotoğrafların çekilmesi ve katılımcı yorumlarının dökümanite edilmesi ile sağlanmaktadır. Elde edilen veriler yerel halk ile paylaşılmış, geçerlilik ve güvenilirlik sağlanmıştır. Bu süreç, araştırma bulgularının şeffaflığını ve doğrulanabilirliğini artırmakta, aynı zamanda araştırma etiğine uygun bir şekilde gerçekleştirilmesini garanti etmektedir. Kısacası, bu çalışma, yapılandırılmamış gözlem tekniği etkin bir şekilde entegre edilmesiyle, araştırma sahasına dair derinlemesine ve kapsamlı bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır. Bu metodolojik yaklaşım, hem teorik hem de metodolojik katkılar sağlayarak ilgili alanda yeni araştırma yolları açmayı hedeflemektedir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, literatür taraması ve saha çalışması olmak üzere iki ana bileşenden oluşmaktadır. Literatür taraması ile başlayan süreç, yerleşim yerlerinin tarihsel gelişimini, modernleşme süreçlerini ve mimari değişimleri kapsayan geniş bir yelpazedeki akademik makaleler, kitaplar, tezler ve diğer bilimsel yayınların derinlemesine incelenmesini içermiştir. Bu aşama, araştırma konusunun teorik çerçevesinin oluşturulmasında ve araştırma sorularının daha net bir şekilde tanımlanmasında temel bir rol oynamıştır. Ardından saha çalışması aşamasına geçilmiş, bu kapsamda belirlenen köylerde yapılandırılmamış gözlem yöntemleri ve yarı yapılandırılmış görüşme yöntemleri doğrultusunda Nisan-Ağustos 2023 tarihlerinde veri toplanmıştır. Saha çalışması, araştırmanın odak noktasını oluşturan yerleşim yerlerindeki mimari değişimleri ve modernleşme süreçlerini yerinde gözlemlene imkanı sunmuştur. Yapılandırılmamış gözlem yöntemi doğrultusunda eski yerleşim yerinin konut mimarisi üzerine detaylı rölyef çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler dijital ortamda muhafaza edilmiş, eski yerleşim yerinin konut planları çıkarılmıştır. Akabinde yeni yerleşim yeri konut mimarisi rölyef çalışması yapılmıştır. Bununla birlikte yeni yerleşim yeri konut planı ve doku analizleri yapılmıştır. Sonraki aşamada yapılandırılmamış gözlem tekniğinin geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla elde edilen veriler yerel halk ile paylaşılmış gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Akabinde ise eski yerleşim yerinde yaşayan olmadığı için yeni yerleşim yerinde taşınma sürecinde yaşayan yerel halk ile görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu anlamda eski ve yeni yerleşim yerinin konut mimarisi üzerine sorular sorulmuştur. Veri toplama sürecinin geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanması amacıyla katılımcılara herhangi bir müdahale edilmemiş ve kişisel bilgiler üçüncü bir kişi ile paylaşılmayacağı dile getirilmiştir. Sonuç itibarıyla, gözlemler ve görüşmeler, araştırmacıya yerel halkın perspektiflerini, deneyimlerini ve bu süreçlerden nasıl etkilendiklerini anlama fırsatı vermiştir. Veri toplama süreci boyunca, elde edilen bulguların güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmak amacıyla, çeşitli veri triangülasyonu tekniklerinden yararlanılmıştır. Böylece, farklı kaynaklardan elde edilen bilgiler karşılaştırılarak, araştırma bulgularının doğruluğu ve tutarlılığı pekiştirilmiştir. Tüm bu süreç, araştırmanın bilimsel rigorunu ve kapsamlı analizini destekleyen bir yapıda tasarlanmış ve uygulanmıştır, böylelikle araştırma sorularına yanıt verilmesinde önemli

bir katkı sağlamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, Taşlık ve Dereçaylı köylerinin eski ve yeni yerleşim yerlerinde bulunan konutların detaylı bir şekilde incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma, her iki köydeki eski yerleşim yerlerinde var olan konutların kapsamlı bir rölöve çalışması ile başlamıştır. Bu çalışma, konutların mimari özelliklerini, yapısal detaylarını ve kullanılan malzemeleri belgelemeyi amaçlamaktadır. Akabinde, yer değiştirme sürecinin ardından inşa edilen yeni konutlar da benzer bir rölöve çalışması ile detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu ikinci aşama, yer değiştirme sürecinin mimari üzerindeki etkilerini ve yeni yerleşim yerlerindeki konutların tasarım ve yapısal özelliklerindeki değişiklikleri ortaya koymaktadır.

Araştırmada elde edilen veriler, daha sonra bilgisayar ortamına aktarılarak analiz edilmek üzere kullanılabilir hale getirilmiştir. Bu dijitalleştirme süreci, verilerin sistematik bir şekilde işlenmesini ve çeşitli analiz tekniklerinin uygulanmasını kolaylaştırmıştır. Böylece, eski ve yeni konutlar arasındaki farklılıkların yanı sıra, yer değiştirme sürecinin mimariye etkileri daha net bir şekilde ortaya konulabilmektedir. Bu anlamda saha çalışmasında elde edilen rölyef çalışması ArcGIS 10.5 programı doğrultusunda haritalandırılmıştır. Ayrıca, araştırma kapsamında yeni yerleşim yerlerinde yaşayan yerel halkla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler, yer değiştirme sürecinin sosyal ve kültürel boyutlarına dair önemli bilgiler sunmuş, aynı zamanda yeni konutların kullanımı ve bu konutların yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkileri hakkında detaylı veriler sağlamıştır.

Elde edilen tüm veriler, son aşamada betimsel içerik analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Bu analiz, araştırma verilerinin tematik olarak incelenmesini ve önemli bulguların sistematik bir şekilde ortaya konulmasını sağlamıştır. Betimsel içerik analizi, araştırmanın bulgularını derinlemesine anlamlandırmak ve yer değiştirme sürecinin mimari ve sosyal boyutlarına dair kapsamlı bir değerlendirme sunmak için kullanılmıştır. Bu metodolojik yaklaşım, Taşlık ve Dereçaylı köylerindeki yer değiştirme sürecinin kapsamlı bir analizini sunarak, bu sürecin yerel topluluklar ve mimari üzerindeki

etkilerini aydınlatmaktadır. Araştırma, yer değiştirme sürecinin mimari, sosyal ve kültürel boyutlarını kapsayıcı bir bakış açısıyla ele almakta ve bu sürecin karmaşıklığını ve çok boyutluluğunu ortaya koymaktadır.

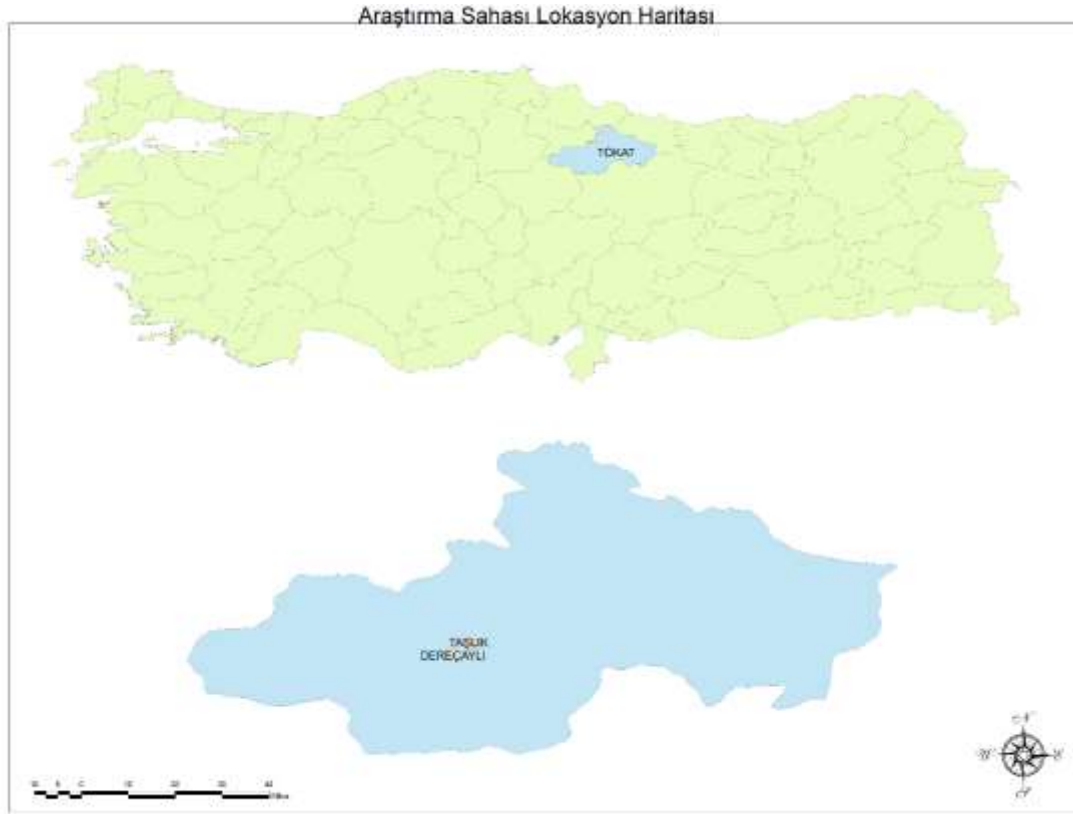

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1. Araştırma Sahasının Genel Özellikleri

Araştırma sahasını Orta Karadeniz Bölgesi'nde, Tokat iline bağlı Taşlık ve Dereçaylı köyleri oluşturmaktadır (Şekil 4.1.). Bu iki köy, genel itibarıyla engebeli arazilerde ve dağ eteklerinde kurulmuş yerleşim alanlarıdır.

Şekil 4.1. Araştırma Sahası Lokasyon Haritası

Bölgenin coğrafi yapısı, yerleşim yerlerinin mimari ve sosyal yaşantısını doğrudan etkilemektedir. Karadeniz ikliminin hüküm sürdüğü bu alanlarda, yağış miktarının yüksek oluşu ve nemli hava koşulları, yerel tarım ve hayvancılık faaliyetlerini şekillendirmektedir. Taşlık ve Dereçaylı köylerindeki ekonomi, bu doğal kaynaklardan maksimum fayda sağlama amacı güden geleneksel tarım ve hayvancılık üzerine kuruludur. Tarım arazilerinin genişliği ve verimliliği, köylülerin temel geçim kaynağını

oluştururken, hayvancılık da özellikle küçükbaş ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği ile ön plana çıkmaktadır. Yerleşim yerlerinin fiziksel konumları, dağlık ve engebeli arazi koşulları nedeniyle, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yanı sıra, yerleşim yerlerinin yapısal özelliklerini de belirlemektedir. Köylerin mimari yapısı, genellikle doğal malzemelerin kullanımı ve coğrafi koşullara uyum sağlayan geleneksel yöntemlerle şekillenmiştir. Taş, ahşap ve kerpiç gibi yerel malzemeler, bölgenin mimari karakterini ve estetiğini yansıtan temel yapı elemanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, yerleşim yerlerinin dağ eteklerine kurulmuş olması, su kaynaklarına erişim ve tarımsal arazilerin sulanması gibi konularda belirli avantajlar sağlamaktadır. Bu coğrafi avantajlar, köylerin tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde sürdürülebilirliği desteklemekte ve yerel ekonominin canlılığını korumaktadır. Taşlık ve Dereçaylı köylerinin sosyal yapısı da, bu coğrafi ve ekonomik koşullar çerçevesinde şekillenmiştir. Köylerdeki yerel halkın yaşamı, komşuluk ilişkileri, ortak çalışma kültürü ve geleneksel değerlere bağlılık gibi sosyal dinamiklerle zenginleşmektedir.

4.1.1. Taşlık Köyü

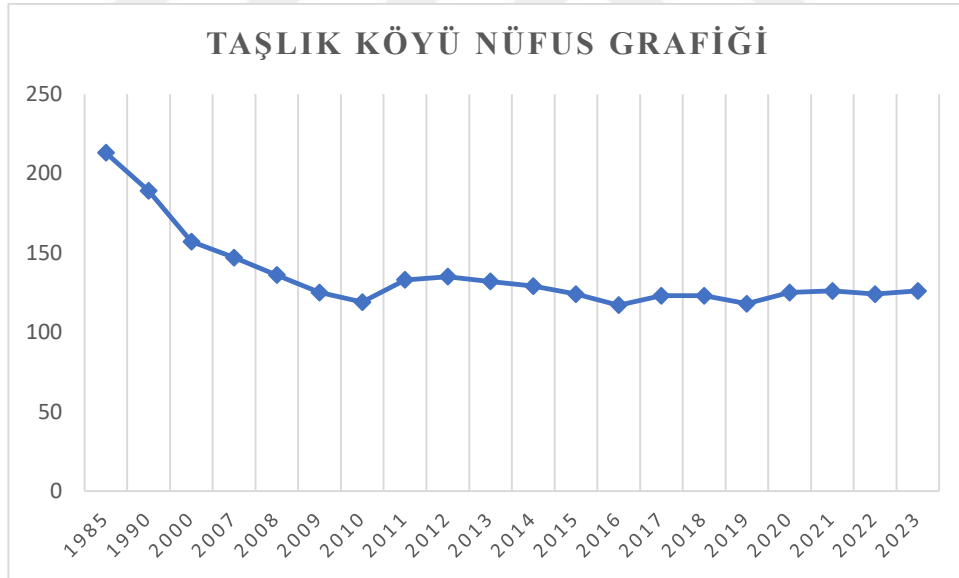
Tokat il merkezine 22 kilometre mesafede bulunan bu köy, Pazar ilçesine ise sadece 3 kilometre uzaklıkta konumlanmıştır. Yerleşim alanının bu stratejik konumu, hem il merkezine hem de ilçe merkezine kolay erişim sağlaması açısından önemlidir. Köy, Karadeniz Bölgesi'nin karakteristik iklim özelliklerini yansıtan, yağışlı ve nemli bir iklime sahiptir. Bu iklim şartları, köyün tarım ve hayvancılık faaliyetlerine elverişli bir zemin hazırlamaktadır.

Taşlık köyü, 1928 yılından itibaren günümüze kadar aynı ismi koruyarak, köklü bir tarihe ve zengin bir kültürel geçmişe sahip olduğunu göstermektedir. 1987 yılına kadar Tokat'ın Turhal ilçesine bağlı olan yerleşim yeri, bu tarihten itibaren yapılan idari düzenleme ile Pazar ilçesine dahil edilmiştir. Bu idari değişiklik, köyün sosyal ve ekonomik yapısında yeni gelişmelere zemin hazırlamıştır. Bu anlamda Pazar ilçesi ile olan bağlarını güçlendirmiştir.

Köyün ekonomisi, Karadeniz ikliminin sunduğu doğal avantajlardan faydalanarak gelişmiştir. Tarım, Taşlık köyünün birincil ekonomik faaliyetini oluştururken, iklim koşulları sayesinde çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesine olanak tanımaktadır. Köy sakinleri, bu verimli topraklarda geleneksel tarım yöntemlerini kullanarak, hem kendileri

için hem de ticaret için önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Hayvancılık ise köyün ikincil ekonomik faaliyeti olarak öne çıkmaktadır. Küçükbaş ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, bölgenin doğal çayırları ve otlak alanları sayesinde gelişmiştir. Köylüler, hayvancılık faaliyetlerini genellikle aile işletmeleri çerçevesinde yürüterek, süt, et ve yün gibi ürünler elde etmektedirler. Bu faaliyetler, köy ekonomisine önemli bir katkı sağlamanın yanı sıra, yerel halkın yaşam standartlarının yükseltilmesinde de etkili olmaktadır. Taşlık köyünün sosyal yapısı, komşuluk ilişkileri ve dayanışma kültürü üzerine kuruludur. Köy meydanları, düğün, bayram ve diğer topluluk etkinlikleri için merkezi bir rol oynamaktadır. Yerel halk, bu etkinliklerde bir araya gelerek, köyün kültürel ve sosyal yaşamını canlı tutmaktadır. Geleneksel değerlerin ve yaşam tarzlarının korunduğu Taşlık köyü, modernleşme sürecine rağmen, kültürel mirasını ve toplumsal dokusunu sürdürmeyi başaran nadir yerleşim yerlerinden biridir.

Yerleşim yerinin nüfusu belli yıllar arası azalma eğilimi göstermiştir. Günümüze yakın yıllarda ise yatay seyir izlediği görülmüştür.

Grafik 4.1. Taşlık Köyü Yıllara Göre Nüfus Grafiği

Taşlık Köyü'nün 1985-2023 yılları arasındaki nüfus değişimini verilmiştir (Grafik 4.1). Grafik, 1985 yılında köy nüfusunun 200'ün üzerinde olduğunu ve sonraki yıllarda kademeli bir düşüş yaşandığını ortaya koymaktadır. 1990'ların başında nüfusun 200'den 150'ye düştüğü görülmektedir. 2000'li yılların başında nüfus azalması devam etmiş ve 2010 yılına kadar nüfus yaklaşık 130 civarına inmiştir. Bu noktadan sonra, köy nüfusunun

2010'dan 2023'e kadar nispeten stabil kaldığı, sadece küçük dalgalanmalar yaşandığı gözlenmektedir. 2023 yılı itibariyle nüfus, 100 ile 150 arasında bir seviyede sabitlenmiş görünmektedir. Bu veriler, köydeki nüfusun zaman içinde belirgin bir şekilde azaldığını ancak son yıllarda daha stabil bir seyir izlediğini göstermektedir. Bu durum dış göç olduğunu göstermektedir.

Nüfus değişimindeki bu dalgalanmaların temel nedenlerinden biri, köyün yaşadığı doğal afetler ve buna bağlı olarak gerçekleşen yer değiştirme sürecidir. Taşlık köyü 31 Mart 2009 tarihinde meydana gelen heyelan neticesinde öncesinde bulunduğu konumdan günümüzdeki yerine taşınmıştır (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Sahaları

Eski konumu ile yeni yeri arasında yaklaşık olarak 750-1000 m'lik bir mesafe mevcuttur. Meydana gelen heyelan, zeminin kayması şeklinde olup arazi çalışmalarında yapılan incelemelerde köyün bulunduğu zemin bazı yerlerde 5-10m kadar yamaç doğrultusunda hareket etmiştir. Heyelan esnasında zeminin hareket etmesine bağlı olarak köy içerisinde yer yer yarıklar meydana gelmiş, yamacın alt kesiminde de şişkinlik ortaya çıkmıştır.

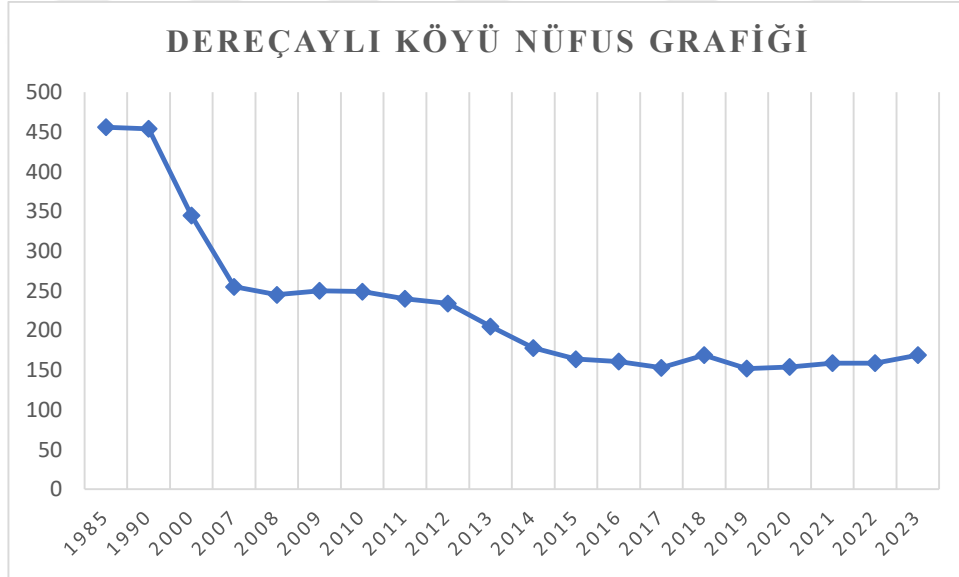
Köy halkından edinilen bilgilere göre gece 02:30 dolaylarında meydana gelen heyelan olayını 30 Mart 2009 seçimlerinde görevli olan ve heyelan esnasında görevinden yeni dönen köy imamı fark etmiştir. Köylünün de imam tarafından uyarılması neticesinde hemen konutlar boşaltılmış ve can kaybının önüne geçilmiştir. Meydana gelen heyelan neticesinde herhangi bir can kaybı olmamış, ev ve çeşitli yapılar hasar görmüştür. 2010 yılı Kasım ayında Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından günümüzdeki yerine tek katlı evler yapılmış ve köyde bulunan 39 hane halkı buraya taşınmıştır. Köyün eski yerleşmesinde birçok bina hasar görmüş veya yıkılmıştır.

4.1.2. Dereçaylı Köyü

Dereçaylı köyü, Tokat ilinin pitoresk (yapı) peyzajına gömülü bir yerleşim birimidir ve Pazar ilçesine idari olarak bağlıdır. Tokat il merkezine otuz üç kilometrelik bir uzaklıkta konuşlanan bu köy, ilçe merkezi Pazar'a ise üç kilometrelik bir mesafede yer almaktadır. Bu mevki, hem ulaşım kolaylığı hem de çevre köyler ve ilçe merkezi ile olan etkileşimi açısından Dereçaylı köyü birçok sosyo-ekonomik ve kültüre özelliğine etki eden önemli bir stratejik konum sunmaktadır. Yerleşimin bulunduğu bölge, Karadeniz Bölgesi'nin tipik iklimsel özelliklerini, yani bol yağışlı ve nemli hava koşullarını sergilemektedir. Bu iklim yapısı, yerel tarım üretimine müsait şartlar yaratırken, özellikle bitki örtüsünün gürleşmesine ve tarımsal çeşitliliğin artmasına katkı sağlamaktadır. Dereçaylı köyünün kuruluşu, bölgedeki bir dere yatağı üzerinde gerçekleşmiştir. Bu konumlandırma, köyün tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katkıda bulunan doğal sulama avantajları sağlamış, ancak aynı zamanda sel baskını gibi doğal afetlere karşı belirli riskler de içermiştir. Yöre halkı, yüzyıllar boyunca dere yatağının sunduğu verimli topraklardan maksimum verim almayı hedefleyerek tarımsal faaliyetlerini şekillendirmiş ve bu doğal kaynaklardan en iyi şekilde yararlanmıştır. Köyün coğrafi konumu, tarım dışında hayvancılık için de elverişli bir ortam sunmaktadır. Bölgeye özgü bitki örtüsü,

hayvancılık için zengin bir besin kaynağı oluşturmakta ve bu durum, küçükbaş ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliğini destekleyen faktörlerden biri haline gelmiştir. Geleneksel hayvancılık pratikleri, köyün ekonomik yapısının önemli bir bölümünü oluşturmakta ve yerel halkın yaşam biçimini büyük ölçüde etkilemektedir. Köyün adlandırılma süreci de ilginç bir tarihsel evrime sahiptir. İlk olarak 1925 yılında Çaylı ismiyle anılan yerleşim, 1946 yılında ise Dereçay adını almıştır. Bu ad değişikliği, köyün coğrafi ve sosyal kimliğinin yanı sıra, yerel tarih ve mirasın bir parçası olarak da önemli bir yere sahiptir. Dereçaylı, tarihsel geçmişini modern dönemle harmanlayarak, kültürel zenginliğini ve toplumsal dokusunu koruma çabası içindedir. Nihayetinde Dereçaylı köyü, Karadeniz ikliminin tüm özelliklerini yansıtan, dere yataklarının sunduğu doğal avantajlardan yararlanan, tarımsal ve hayvancılık faaliyetleri ile ekonomik yapılanmasını sürdürülebilir bir şekilde devam ettiren, Tokat ilinin Pazar ilçesine bağlı, köklü bir tarihe ve kültürel kimliğe sahip bir yerleşim birimi olarak ön plana çıkmaktadır.

Yerleşim yerinin nüfusu belli yıllar arası azalma eğilimi göstermiştir. Günümüze yakın yıllarda ise yatay seyir izlediği görülmüştür.

Grafik 4.2. Dereçaylı Köyü Yıllara Göre Nüfus Grafiği

Dereçaylı Köyü'nün 1985-2023 yılları arasındaki nüfus değişimini gösterilmiştir (Grafik 4.2.). Grafik, 1985 yılında köy nüfusunun 450 civarında olduğunu ve 1990 yılına kadar bu seviyede kaldığını ortaya koymaktadır. Ancak, 1990'dan sonra nüfusta belirgin bir düşüş yaşanmıştır. 1995 yılı itibariyle nüfus yaklaşık 300'e düşmüştür. Bu azalma

eğilimi 2000'li yıllarda da devam etmiş ve 2010 yılına kadar nüfus 200'ün altına inmiştir. 2010'dan sonra ise nüfus, 2023 yılına kadar nispeten stabil kalmış ve yaklaşık 150-200 arasında dalgalanmalar göstermiştir. Bu veriler, Dereçaylı Köyü'nün nüfusunun zaman içinde belirgin bir şekilde azaldığını ancak son yıllarda daha istikrarlı bir seyir izlediğini göstermektedir. Nüfustaki bu azalma, köydeki sosyo-ekonomik değişimlerin, göçlerin ve diğer demografik faktörlerin etkisiyle açıklanabilir. Sonuç olarak, grafik, Dereçaylı Köyü'nün nüfus dinamiklerinde önemli değişimler yaşandığını ve bu değişimlerin belirli bir dönemde daha belirgin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nüfus değişiklerinin ardında yatan temel nedenlerden biri de köyün maruz kaldığı doğal afetlerdir.

Şekil 4.3. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Sahaları

Dereçaylı Köyü, bulunduğu konum itibarıyla su basması ve heyelan neticesinde 17 Temmuz 1962 yılında bulunduğu konumdan günümüzdeki yerine taşınmıştır (Şekil 4.3.). Eski konumu ile yeni yeri arasında yaklaşık olarak 1000-1600 m'lik bir mesafe mevcuttur. Meydana gelen su basması sonucunda yatay eğilimli olarak yaklaşık olarak 3 metrelik baskın meydana gelmiştir. Su basması sonucunda yerleşim yeri kuzey yönde taşınma gerçekleşmiştir. Taşınma ile ilgili detaylı bilginin olmaması nedeniyle bu taşınma saha taşınmıştır. Akabinde gerçekleşen heyelan sonucunda yerleşim yerinin yamaç kısımlarında 3-8m kadar yamaç doğrultusunda hareket etmiştir. Bu durumu takip eden süreçte gerçekleşen heyelan sonucunda yerleşim yerinde meydana gelen şişkinlik sonucunda yerleşim yeri resmi olarak taşınma gerçekleşmiştir. Arazi belirgin şekilde heyelan etkisi altındaki bir araziye göstermektedir. Bu tür toprak kaymaları, genellikle yoğun yağış, sismik aktivite veya arazinin doğal stabilitesinin insan etkisiyle bozulması gibi faktörler sonucunda gerçekleşmektedir. Arazideki açık renkli yollar ve toprak yüzeyleri, heyelanın bıraktığı yıkım ve değişiklikleri işaret etmektedir. Çevredeki bitki örtüsü ve ormanlık alanların kesilmiş veya zarar görmüş bölümleri de heyelanın etki alanının genişliğine dair ipuçları sunmaktadır. Yerleşim yerinin taşınmasının ardından, önceden evlerin, ahırların ve diğer yapıların bulunduğu alanlar artık terk edilmiş ve muhtemelen doğal hale bırakılmıştır. Bu tür bir taşınma işlemi, genellikle yerel halkın güvenliği ve refahı için hayati önem taşır ve geniş kapsamlı bir toplumsal ve ekonomik etki yaratarak, yerleşim yerlerinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini etkiler. Meydana gelen heyelan neticesinde herhangi bir can kaybı olmamış, ev ve çeşitli yapılar hasar görmüştür. 1962 yılında Devlet tarafından taşınması gerçekleşmiştir. 1962 yılında heyelan sonrası devlet tarafından gerçekleştirilen yer değiştirme süreci, zarar görmüş evler ve çeşitli yapılar için gerekli bir tedbir olmuştur. Eğer bu taşınma işlemi yapılmamış olsaydı, mevcut ve potansiyel riskler devam edeceğinden, toplum için daha büyük kayıplar yaşanabilirdi. Yapıların heyelan riski taşıyan bölgelerde konumlandırılmasını belirleyen pek çok faktör vardır, bunlar arasında tarihsel yerleşim paternleri, arazi kullanımı ve yerel coğrafi koşullar yer almaktadır.

4.2. Taşlık Köyü Yer Değiştirme Süresince Mimari Yapı Değişim

Mimarlık, toplumların tarihi ve coğrafyasının somut bir dökümüdür. Taşları ve sıvaları, o yerel halkın hikayesini ve zaman içindeki değişimini anlatmaktadır. Kırsal yapılar, doğal çevrelerinden ilham almaktadır. Toprak, taş, ahşap gibi yerel kaynaklarla uyum içinde tasarlanmaktadır. Bu yapılar, dayanıklılıkları, kullanışlılıkları ve doğal afetlere dirençleri ile topluluğun ekonomik gelişimine ve sosyal istikrarına katkıda bulunmaktadır. Taşlık Köyü'nde mimari yapı değişiminin gözlemlenmesi, bir yerleşimin yer değiştirdiği zamanlarda karşılaşılan zorluklara, beklentilere ve adapte olma süreçlerine dair derin bir anlayış sağlamaktadır. Eski yapıların güçlendirilmesi ve modern yapıların inşası, geçmişin deneyimleriyle geleceğin beklentileri arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır. Bu mimari dönüşüm, sadece fiziksel mekanların değişimini değil, aynı zamanda toplumsal değerler, yaşam tarzları ve kimlik anlayışlarının da dönüşümünü ifade etmektedir. Yer değiştirme sırasında yapılan yeni konutlar, sadece köy sakinlerine yeni bir çatı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda onların günlük yaşam pratiklerini, sosyal etkileşimlerini ve toplum içi rollerini de yeniden şekillendirmektedir. Bu mimari yenilenme, yerel halkın fiziksel ve sosyal çevrelerine nasıl cevap verdiklerinin, onlarla nasıl etkileşimde bulunduklarının ve zorluklara karşı nasıl çözümler geliştirdiklerinin bir göstergesidir.

Taşlık Köyü'nün yer değiştirme sürecinde gözlemlenen mimari yapı değişimi, yerel ve geleneksel mimari anlayıştan modern yapım teknikleri ve malzemelerin kullanımına doğru kayan bir evrime tanıklık etmektedir. Bu dönüşüm, yerleşim yerlerinin ve onların sosyo-ekonomik dinamiklerinin, çevresel koşullara ve teknolojik ilerlemelere yanıt olarak nasıl evrilebileceğinin bir örneğini temsil etmektedir.

Eski yapılar, zamanın ve doğal şartların etkisiyle aşınmış, bakım ve onarım gerektiren geleneksel yapılar olduğu görülmektedir. Bu yapılar, yerel malzemelerin kullanıldığı, genellikle doğaya ve çevreye duyarlı mimari özellikler taşımakla birlikte, modern inşaat standartları ve yaşam ihtiyaçları açısından yetersiz kalmaktadır. Görülen ahşap iskeletler, çamur ve kerpiç duvarlar, yıpranmış çatılar, bu köy evlerinin geleneksel kırsal mimarinin özelliklerini taşıdığına işaret etmektedir. Buna karşın, yeni yapılan evlerde kullanılan malzemeler ve inşaat teknikleri, günümüz mimarisinin standartlarını yansıtmaktadır. Düzgün kesilmiş taşlar, betonarme çerçeveler, düz çizgiler ve simetri,

modern yapı tekniklerinin bu köydeki uygulamalarını göstermektedir. Yeni binaların çatıları dikkatlice yerleştirilmiş kiremitlerle kaplıdır ve duvarların düzgün sıva ile kaplanmış olması, modern yapı malzemelerinin estetik ve işlevsel avantajlarını göstermektedir. Bu mimari dönüşüm, sosyal ve ekonomik faktörlerin yanı sıra, belki de bir yer değiştirme sürecinde karşılaşılan zorluklara ve ihtiyaçlara bir yanıttır. Yer değiştiren yerel halkın ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, daha dayanıklı, bakımı daha kolay ve konforlu yaşam alanları yaratma hedefi güdülmektedir. Yeni yapılar, geleneksel yaşam tarzlarından ziyade modern yaşamın taleplerini karşılayacak şekilde tasarlanmış ve donatılmıştır. Bu geçiş, aynı zamanda teknolojik ilerlemelerin ve yerel mimari anlayışın entegrasyonunu da göstermektedir. Örneğin, modern inşaat malzemelerinin kullanımı, yapıların enerji verimliliğini, ses ve ısı yalıtımını artırabilir, böylece yaşam kalitesinde önemli bir iyileşme sağlamaktadır. Bununla birlikte, bu tür dönüşümler, yerel mimari mirasın korunması ve kültürel değerlerin sürdürülmesi konusunda çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir.

Köyün yeni mimarisinde, çevre koşulları ve kullanıcı ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılan stratejik tercihler de dikkat çekmektedir. Örneğin, daha dik çatı eğimleri, yoğun kar yağışları gibi hava şartlarına daha iyi direnç göstermek amacıyla tercih edilmiş olabilmektedir. Bununla birlikte yeni inşa edilen yapılar, belki de deprem gibi doğal afetlere karşı daha fazla direnç sağlamak için güçlendirilmiş temeller ve yapısal elemanlar içermektedir. Ayrıca, enerji verimliliği ve sürdürülebilir yaşam prensiplerini destekleyen çözümler de bu yeni yapılarda göze çarpmaktadır. Bu mimari evrim, Taşlık Köyü'nün sadece fiziksel çehresinin değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal dokusunun da nasıl değişebileceğini göstermektedir. Geleneksel yapıların yerine yapılan yeni evler, köyün modernleşme sürecinin bir parçası olarak görebileceğimiz yeni sosyal ve kültürel normları da temsil etmektedir. Yeni mimari, sakinlerin sosyal etkileşimleri ve topluluk içi ilişkileri üzerinde de etkili olmaktadır. Bu anlamda daha fazla özel alan sunarak veya farklı aile yapılarını ağırlayacak şekilde düzenlenebilmektedir. Bununla birlikte, bu tür bir mimari dönüşüm, geleneksel mimari anlayışların ve yöntemlerin kaybı anlamına da gelmektedir. Köyün tarihi ve kültürel mirası, yeni yapıların inşasıyla değişebilmekte veya silinebilmektedir. Bu yüzden, modernleşme sürecinde geleneksel mimari unsurların ve el sanatlarının korunması ve entegrasyonu, köyün kültürel kimliğini ve mirasını sürdürmenin önemli bir yönü olabilir. Sonuç itibarıyla, Taşlık Köyü'nün mimari değişimi,

geleneksel ve modern pratiklerin, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurarak bir araya gelmesinin bir örneği olarak görülebilir. Yapısal dönüşüm, topluluğun karşı karşıya olduğu zorluklara yanıt verirken, köyün mimari ve kültürel geleceğini de şekillendiren dinamik bir süreçtir. Bu süreç, genişleyen küresel bağlamlarda yerel yerel halkın nasıl değişim geçirdiğine ve bu değişimin nasıl yönetilebileceğine dair genel bir anlayış sunmaktadır.

4.2.1. Duvarların Değişimi

Bir yerleşim yerinin yer değiştirmesi sırasında mimari yapılar, çevreyle olan ilişkilerinde en bariz değişiklikleri duvarlarında sergilemektedir. Duvarlar, bir yapının sadece fiziksel sınırlarını değil, aynı zamanda o toplumun teknolojik erişimini, malzeme seçimini ve estetik tercihlerini de temsil etmektedir. Kırsal mimaride duvarların evrimi, yerel malzemeden modern inşaat malzemelerine geçişin, aynı zamanda toplumun yaşam tarzı ve çevresel adaptasyon stratejilerinin bir yansımasıdır. Bu süreçte, köy sakinlerinin güvenlik, sağlamlık ve konfor beklentileri, yeni duvarlarda kullanılan malzemeler ve tekniklerle karşılanmaktadır. Duvarların dönüşümü, sakinlerin dış dünya ile etkileşimlerini ve iç mekanların mahremiyetini ortaya koymaktadır. Böylece hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yeni yaşam biçimlerine geçişi kolaylaştırmaktadır. Günümüzde duvarlar, sadece bir sığınak sağlamakla kalmaz, aynı zamanda enerji verimliliği, dayanıklılık ve estetik değer gibi modern yaşamın taleplerini de karşılamaktadır. Bu nedenle, yer değiştirme sürecinde duvar değişimleri, toplumun karşı karşıya kaldığı zorluklara ve bunlara karşı geliştirdiği çözümlere dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Fotoğraf 4.1. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Konut Duvar Görünümü

Taşlık Köyü'nün eski ve yeni yerleşim yerlerindeki duvarların görsellerine bakarak, köyün yaşadığı mimari değişim çarpıcı bir şekilde göze çarpmaktadır. Eski yerleşim yerindeki duvarlar, yerel ve doğal malzemelerin kerpiç, taş ve ahşap kullanımını dikkatleri çekmektedir. Kerpiç, kil, su ve organik liflerin (genellikle saman) karışımından oluşmaktadır (Foto 4.1.). Bu karışım kalıplara dökülerek veya elle şekillendirilerek bloklar halinde kurutulmaktadır. Kurutma işlemi genellikle güneş altında gerçekleşmekte, bu da düşük maliyetli ve enerji verimli bir üretim sağlamaktadır. Kerpiç duvarlar, yatay katmanlar halinde üst üste dizilerek inşa edilmekte ve her katman arasında çamur harcı kullanılmaktadır. Bu duvarlar genellikle kalındır, 50-70 cm arasında olabilmektedir. Bu da hem yapısal dayanıklılığı artırır hem de etkili bir ısı izolasyonu sağlamaktadır. Bu kalınlık, iç mekanın yazın serin, kışın ise sıcak kalmasına yardımcı olmaktadır. Bu malzemeler, yerel halkın çevreyle bütünleşen, kendilerini doğal afetlere karşı koruyan ve iklimsel şartlara dayanıklı yapılar inşa etmelerini sağlamıştır. Ancak zamanla, bu geleneksel yapılar, hava koşulları ve yapısal yıpranma nedeniyle bozulmaya başlamış. Çatılardaki kiremitlerin dökülmesi, duvarlardaki çatlaklar ve yarıklar, bu yapıların bakım ve yenilemeye ihtiyaç duyduklarını gösteriyor. Buradan hareketle araştırma katılan Katılım 1 “*Eski yerleşim yerinde evlerimizin duvarları genellikle kerpiçten yapılırdı. Kerpiç, kil, su ve saman karışımından oluşurdu. Bu malzemeler doğal ve yerel kaynaklardan elde edilirdi. Duvarlar kalın ve yalıtımlı olurdu, böylece yazın serin, kışın ise sıcak tutardı. Ancak, kerpiç duvarlar zamanla çatlayabiliyor ve bakım gerektiriyordu.*” şeklinde ifade ederken Katılımcı 3 “*Eski yerleşim yerinde duvarlar*

ahşap iskelet üzerine kerpiç dolgulu yapıldı. Ahşap iskelet, yapının esnek olmasını sağladı ve kerpiç dolgu iyi bir yalıtım malzemesiydi. Ancak, bu yapı malzemeleri sık sık bakım gerektirirdi.” şeklinde ifade etmiştir. Bu anlamda eski yerleşim yerinde yer alan kırsal konutların doğal malzemelerden yapıldığı görülmektedir.

Fotoğraf 4.2. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Konut Duvar Görünümü

Yeni yerleşim yerlerinde ise, modern inşaat teknikleri ve malzemelerinin kullanımını yansıtan duvarlar göze çarpmaktadır. Bu konutun duvarları, genellikle betonarme ve prefabrik malzemelerle inşa edilmiştir. Betonarme yapılar, çimento, kum, çakıl ve su karışımından oluşmakta ve çelik donatılarla güçlendirilmektedir (Foto 4.2). Bu yapı tekniği, yüksek mukavemet ve dayanıklılık sağlamaktadır. Aynı zamanda depreme karşı dirençlidir. Bu anlamda Katılımcı 2 “*Yeni yerleşim yerinde duvarlar tamamen betonarme olarak inşa edildi. Betonarme duvarlar, inşaat sürecini hızlandırdı ve daha güçlü yapılar oluşturdu. Ayrıca, beton duvarlar yangına karşı da daha dayanıklı.*” şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte Katılımcı 6 “*Yeni evlerimizde tamamen beton duvarlar kullanıldı. Beton duvarlar çok daha dayanıklı ve uzun ömürlü. Ayrıca, beton duvarlar nem ve suya karşı daha dirençli. Yeni duvarların inşası, eskiye göre daha hızlı ve pratik oldu.*” şeklinde ifade etmiştir. Modernleşmeye bağlı ortaya çıkan beton, çimento gibi malzemelerin sağlamlığı üzerine Katılımcı 3 “*Yeni yerleşim yerine taşındığımızda evlerimizin duvarları betonarme malzemeden yapılmaya başlandı. Beton, çimento, kum ve çakıl karışımı ile çok daha dayanıklı ve uzun ömürlü. Ayrıca, beton duvarlar depreme karşı daha dirençli. Yeni duvarlar, eskiye göre daha ince ancak daha güçlü ve dayanıklı.*” şeklinde ifade etmiştir. Sonuç itibarıyla, yeni yapılar, köyün iklimsel ve coğrafi koşullarına uygun olarak tasarlanmış, daha az bakım gerektiren ve enerji

verimliliği gibi modern yaşam standartlarını karşılamak üzere inşa edilmiştir. Bu iki yerleşim arasındaki mimari farklılıklar, yerel halkın ihtiyaçlarındaki değişiklikleri, kullanılabilir kaynaklarındaki evrimi ve yaşam kalitesine yönelik beklentilerin yükselmesini göstermektedir. Eski duvarlar, topluluğun köklü geçmişini ve doğayla uyum içinde yaşama biçimini temsil ederken, yeni duvarlar, modern dünyaya uyum sağlama ve onun getirdiği yenilikleri benimseme arzusunu yansıtmaktadır. Modernleşme ile birlikte, köy sakinlerinin daha dayanıklı, güvenli ve konforlu yaşam alanlarına yönelik istekleri, duvarların malzemesinden işçiliğine kadar her aşamada kendini göstermektedir. Duvarlardaki bu dönüşüm, Taşlık Köyü'nün fiziksel ve sosyal dokusundaki genel değişimin küçük bir parçasını temsil etmektedir. Köyde yaşayan insanların geçmişten geleceğe uzanan yolculuklarında, duvarlar hayatta kalmak için uyum sağlamanın ve sürekli değişen dünyada ayak uydurmanın taşa kazınmış izleri olarak kalmaktadır.

4.2.2. Taban ve Tavan Değişimleri

Taşlık Köyü'ndeki yer değiştirme sürecinde, taban yapılarında da önemli değişiklikler gözlemlenmiştir. Eski yerleşim yerlerinde tabanlar genellikle doğal malzemelerden yapılmıştır. Aynı zamanda, yerel iklim koşullarına uygun olarak tasarlanmıştır. Kerpiç, taş ve ahşap gibi malzemeler, köyün taban yapılarında yaygın olarak kullanılmıştır. Bu tabanlar, köy evlerinin doğal yapısıyla uyumlu olup, yerel zanaatkarlar tarafından geleneksel yöntemlerle inşa edilmiştir. Ancak, modern yerleşim yerlerinde taban yapıları, beton ve prefabrik malzemeler gibi daha modern ve dayanıklı malzemelerle değiştirilmiştir. Bu değişim, yapıların sağlamlığını ve uzun ömürlülüğünü artırırken, aynı zamanda inşaat sürecini hızlandırmış ve bakım gereksinimlerini azaltmıştır. Modern tabanlar, eski yapıların doğal dokusunu kaybettirse de, daha güvenli, hijyenik ve konforlu yaşam alanları sunmaktadır. Bu değişimler, köyün modernleşme sürecinin bir parçası olarak değerlendirilebilir ve yerel halkın yaşam kalitesini artırmıştır. Eski yapılarda tavanlar genellikle taşıyıcı ahşap kirişler ve üzerlerine serilen kiremit, saz veya benzeri doğal malzemelerden oluşmaktadır. Bu anlamda Katılımcı 4 *“Eski yerleşim yerimizde tabanlar genellikle kerpiç, taş ve ahşap gibi doğal malzemelerden yapılmıştı. Bu malzemeler, yerel iklim koşullarına uyum sağlıyordu. Ancak yeni yerleşim yerinde modern malzemeler kullanılıyor. Beton ve prefabrik malzemeler daha dayanıklı ve uzun*

ömürlü, ama eski doğal dokuyu kaybettik.” şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte Katılımcı 9 “Eski evlerimizde tavanlar ahşap kirişler ve kiremitlerle yapıldı. Bu geleneksel tavanlar, zamanla bakım gerektirirdi çünkü ahşap çürüyebilir ve kiremitler kayabilirdi. Yeni yerleşim yerinde ise tavanlar daha sağlam ve modern malzemelerle yapıldı. Çelik ve beton kullanılarak yapılan tavanlar hem daha dayanıklı hem de ısı yalıtımı daha iyi sağlıyor.” şeklinde ifade etmiştir. Buradan hareketle geleneksel tavanlar, yerel iklimin zorluklarına uyum sağlamış, ancak zaman içinde bakım ve onarım gerektiren yapılar ortaya çıkarmıştır. Ahşap kirişlerin çürümesi veya eğilmesi, kiremitlerin kayması, sızıntıların oluşması gibi sorunlar, tavanların yenilenmesi veya tamir edilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.

Fotoğraf 4.3. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Konut Tavan Görünümü

Modernleşme süreci ile birlikte, tavanlar daha sağlam, izolasyonlu ve uzun ömürlü malzemelerle yeniden tasarlanmıştır. Çelik, beton ve modern izolasyon materyalleri, günümüz tavanlarının inşasında sıklıkla tercih edilen malzemelerdir. Modern tavanlar, ses ve ısı yalıtımı, yangına dayanıklılık ve uzun süreli dayanıklılık gibi özelliklerle tasarlanmıştır. Bu değişim, enerji verimliliğini artırma, bakım masraflarını azaltma ve güvenliği sağlama yönünde önemli adımlar atıldığının göstergesidir. Bu yeni tavanlar, ısı yalıtımı, su geçirmezlik ve akustik performans gibi özellikleri iyileştirerek enerji verimliliğini artırmakta ve iç mekanın konforunu yükseltmektedir. Sonuç itibarıyla görülen tavan değişimleri, Taşlık Köyü'nde yaşanan toplumsal ve ekonomik dönüşümün yanı sıra, yeni teknolojilere ve malzemelere erişimdeki artışın da bir göstergesidir. Köy

sakinlerinin değişen ihtiyaçları ve modern yapı standartlarına yönelik talepleri, bu yeni tavan yapıları ile karşılanmaktadır. Günümüzde topluluklar, özellikle yer değiştirme gibi kritik dönemlerde, geleneksel yöntemlerin yanı sıra, yenilikçi çözümleri de benimseyerek yaşam alanlarını geliştirmeye devam etmektedir. Bu değişimler, hem mekânsal konfor ve güvenlik anlamında hem de kültürel adaptasyon ve toplumsal ilerleme açısından köyün dönüşümünü gözler önüne sermektedir.

Taban değişimleri, Taşlık Köyü'nde modernleşme süreciyle birlikte önemli dönüşümler geçirmiştir. Eski yerleşim yerinde tabanlar genellikle yerel ve doğal malzemelerden yapılmaktaydı. Katılımcıların ifadelerine göre, kerpiç, taş ve ahşap gibi malzemeler, köyün iklim koşullarına ve çevresel faktörlere uyum sağlamak amacıyla kullanılıyordu. Katılımcı 21, *"Eski yerleşim yerimizde tabanlar genellikle kerpiç, taş ve ahşap gibi doğal malzemelerden yapılmıştı. Bu malzemeler, yerel iklim koşullarına uyum sağlıyordu,"* diyerek bu durumu açıklamaktadır. Bu tür tabanlar, yerel zanaatkarların bilgi ve becerilerini yansıtırken, aynı zamanda doğal bir estetik sunuyordu. Ancak, bu doğal malzemeler zamanla bakım gerektiriyordu; kerpiç çatlayabilir, ahşap rme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir ve taşlar yerinden oynayabilirdi. Katılımcı 3, *"Eski tabanlar doğal malzemelerden yapıldığı için zamanla bakım gerektiriyordu,"* diyerek bu zorlukları vurgulamaktadır.

Fotoğraf 4.4. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Tavan Görünümü

Yeni yerleşim yerinde ise modern malzemeler ve inşaat teknikleri tercih edilmiştir. Betonarme tabanlar, seramik kaplamalar ve prefabrik malzemeler, yeni evlerin

temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Katılımcı 25'in de belirttiği gibi, *"Yeni yerleşim yerinde modern malzemeler kullanılıyor. Beton ve prefabrik malzemeler daha dayanıklı ve uzun ömürlü, ama eski doğal dokuyu kaybettik."* Bu malzemeler, hem dayanıklılık hem de uzun ömürlülük açısından eski malzemelerden daha üstündür. Betonarme tabanlar, yapısal bütünlük sağlar ve bakım gereksinimlerini minimize ederken, seramik kaplamalar estetik bir görünüm sunar ve hijyenik bir yaşam alanı oluşturur. Köy halkı, bu değişimlerin yaşam kalitelerini artırdığını belirtmektedir. Katılımcı 3, *"Yeni yerleşim yerinde betonarme ve seramik tabanlar kullanılıyor. Bu malzemeler hem daha dayanıklı hem de bakımı daha kolay,"* diyerek yeni malzemelerin avantajlarını dile getirmektedir. Yeni taban malzemeleri, evlerin iç mekanlarında daha temiz ve modern bir ortam sağlamıştır. Aynı zamanda, beton ve seramik gibi malzemelerin bakımı daha kolaydır, bu da ev sahiplerinin yaşamını kolaylaştırmaktadır. Eski tabanlarda sıkça karşılaşılan bakım ve onarım sorunları, modern malzemelerle büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Sonuç olarak, Taşlık Köyü'nde taban değişimleri, geleneksel ve doğal malzemelerden modern ve dayanıklı malzemelere geçişi simgelemektedir. Katılımcı 5'in ifade ettiği gibi, *"Yeni yerleşim yerinde tabanlar daha modern malzemelerle yapıldı. Betonarme tabanlar ve asma tavanlar kullanılarak hem estetik açıdan daha hoş bir görünüm elde edildi hem de yapısal olarak daha sağlam bir ortam sağlandı."* Bu değişim, köyün mimari dokusunu modernleştirirken, köy halkının yaşam standartlarını da yükseltmiştir. Bu dönüşüm, hem estetik hem de işlevsellik açısından önemli kazanımlar sağlamış, aynı zamanda köyün modernleşme sürecinin önemli bir parçası olmuştur.

4.2.3. Kapı ve Pencere Değişimi

Kapı ve pencereler, ışığın, havanın ve insanların geçişine izin verirken aynı zamanda iç mekânın mahremiyetini ve güvenliğini korumaktadır. Bir köyün yer değiştirme sürecindeki kapı ve pencere değişimleri, toplumun teknolojik, ekonomik ve estetik değerlerindeki evrimi sergilemektedir. Geleneksel kapı ve pencereler, sıklıkla el yapımı, doğal malzemelerle, yerel ustalar tarafından üretilmiş ve genellikle yapıların genel mimari tarzı ile uyum içindedir. Bu öğeler, zamanla ve çevresel etkenlerle yıpranmaya, aşınmaya ve eski teknolojilerin sınırlılıklarına meydan okumaktadır.

Yeni yerleşim yerlerindeki kapı ve pencereler ise, modern inşaat malzemeleri ve teknikleri kullanılarak tasarlanmıştır. PVC, alüminyum, çelik gibi malzemeler,

dayanıklılık, kolay bakım ve enerji verimliliği sağlayarak geleneksel malzemelerin yerini almıştır. Çift camlı pencereler, ısı ve ses yalıtımını artırırken, kapılarda kullanılan yeni kilit sistemleri ve dayanıklı malzemeler güvenliği üst düzeye çıkarmaktadır. Estetik anlamda, modern kapı ve pencereler, genellikle daha sade ve minimalist bir tasarım anlayışını yansıtır; renk, form ve boyut bakımından geniş bir yelpazeye sahip olabilirler.

Kapı ve pencere değişimleri, aynı zamanda toplumun dış dünya ile olan ilişkilerindeki değişimi ve evlerin iç mekân kalitesine verilen önemi de göstermektedir. Modern malzemelerle yapılan kapı ve pencereler, dışarıdan gelen istenmeyen faktörlere karşı daha iyi koruma sağlarken, iç mekânın konforunu ve kullanılabilirliğini artırır. Bu yenilikler, köy sakinlerinin yaşam kalitesine, sağlığına ve güvenliğine verdiği değerin bir yansımasıdır. Katılımcı 18, *"Yeni yerleşim yerinde kullanılan PVC pencereler ve çelik kapılar, hem dayanıklılık hem de güvenlik açısından büyük avantaj sağladı. Eski ahşap kapılarımız ve pencerelerimiz zamanla yıpranıyor ve bakımı zor oluyordu,"* diyerek bu değişimin pratik faydalarını vurgulamaktadır. Taşlık Köyü'nün yer değiştirme sürecinde kapı ve pencere değişimleri, yerel halkın geçmişin zanaatkarlık geleneğinden, geleceğin teknoloji ve inovasyon odaklı yaklaşımlarına doğru yol aldığını işaret etmektedir. Bu değişimler, yerel halkın, yaşadığı sosyal ve fiziksel çevre ile etkileşim biçiminde meydana gelen dönüşümün ve genişleyen dünya görüşünün somut göstergeleridir. Katılımcı 2, *"Eski evlerimizde kapılar ve pencereler yerel ustalar tarafından el yapımı olarak üretilirdi. Şimdi ise fabrikasyon ürünler kullanıyoruz, bu da hem estetik hem de işlevsellik açısından önemli bir fark yaratıyor,"* diyerek bu geçişin köy halkı üzerindeki etkisini açıklamaktadır. Kapı ve pencere tasarımlarındaki evrim, Taşlık Köyü'nün yerleşim yerlerindeki modernleşme sürecinin önemli yönlerini ortaya koymaktadır. Eski yerleşim yerindeki yapıların kapı ve pencereleri, geleneksel yapı malzemelerinin kullanıldığı, fonksiyonellikten ziyade yerel kaynakların kullanılabilirliği ve işlenmesinin kolaylığı gibi faktörlere odaklanıldığı görülmektedir. Bu kapı ve pencerelerde, ahşabın ve el işçiliğinin ağırlıkta olduğu, izolasyonun ve dayanıklılığın günümüz standartlarına göre daha düşük olabileceği anlaşılmaktadır. Katılımcı 20, *"Yeni yerleşim yerinde çift camlı pencereler kullanılıyor, bu da ısı ve ses yalıtımını büyük ölçüde artırdı. Eski pencerelerimizde böyle bir imkan yoktu,"* diyerek yeni malzemelerin sağladığı konforu ve enerji verimliliğini dile getirmektedir. Taşlık Köyü'nün yer değiştirme sürecinde kapı ve pencere değişimleri, sadece fiziksel bir dönüşümü değil, aynı zamanda toplumun teknolojik ve estetik

değerlerindeki evrimi de yansıtmaktadır. Katılımcı 4, *"Modern kapı ve pencereler, evlerimizin görünümünü değiştirdi ve yaşam kalitemizi artırdı. Artık daha güvenli, daha konforlu ve bakımı daha kolay evlerde yaşıyoruz,"* diyerek bu değişimlerin köy halkı için ne kadar önemli olduğunu belirtmektedir. Bu dönüşüm, köyün modernleşme sürecinin ayrılmaz bir parçası olup, yerel halkın yaşam tarzında ve evlerinin yapısal özelliklerinde belirgin bir iyileşme sağlamıştır.

Fotoğraf 4.5. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Kapı ve Pencere Görünümü

Yeni yerleşim yerindeki kapı ve pencereler, modern inşaat malzemelerinin kullanımını ve çağdaş tasarım anlayışını yansıtmaktadır. PVC veya metal gibi malzemelerle üretilmiş, ısı ve ses yalıtımı gibi özelliklere sahip ürünler, enerji verimliliği ve bakım kolaylığı gibi modern yaşam ihtiyaçlarını karşılamak üzere tercih edilmiştir. Bu yeni kapı ve pencereler, aynı zamanda güvenlik donanımları gibi ek özelliklerle donatılmıştır. PVC (Polivinil Klorür) pencereler, yüksek dayanıklılık, düşük bakım gereksinimi ve mükemmel yalıtım özellikleri nedeniyle yaygın olarak tercih edilmektedir. Bu malzeme, neme, çürümeye ve UV ışınlarına karşı dirençli olup, uzun ömürlü kullanım sağlar. Ayrıca, PVC pencerelerin çok katmanlı yapısı, ısı kaybını minimuma indirerek enerji tasarrufu sağlar ve iç mekanın ısını dengede tutar. Metal pencereler ise, özellikle alüminyum ve çelik malzemelerle üretilen modeller, hem dayanıklılık hem de estetik açıdan öne çıkmaktadır. Alüminyum pencereler, hafifliği ve korozyona karşı dayanıklılığı

ile bilinirken, elik pencereler yüksek güvenlik ve sağlamlık sunar. Çift camlı pencereler, aralarındaki hava veya gaz dolu katman sayesinde ısı yalıtımını artırır ve enerji maliyetlerini düşürür. Bu camlar ayrıca dış gürültüyü azaltarak daha sessiz ve konforlu bir iç mekan sağlar. Modern kapılarda kullanılan güvenlik donanımları ise, çok noktadan kilitleme sistemleri ve dayanıklı malzemelerle hırsızlığa karşı yüksek koruma sağlar. Tüm bu teknik özellikler, yeni yerleşim yerlerinde enerji verimliliği, güvenlik ve konforun en st düzeye çıkarılmasına yardımcı olur. Sonuç itibariye Taşlık Köyü'nde kapı ve pencere tasarımlarındaki bu dönüşüm, bölgenin sosyo-ekonomik değişimlerinin ve yeni teknolojik erişiminin bir sonucudur. Yapı malzemelerindeki ve tasarım anlayışlarındaki bu değişiklikler, köyün modernleşme sürecine ayak uydurduğunu ve köy sakinlerinin yaşam kalitesine verdiği önemin arttığını göstermektedir.

4.2.4. Merdiven Değişimleri

Merdivenler, mimaride sadece farklı katlar arasındaki fiziksel geçişleri sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda yapısal estetik ve tasarım anlayışının da önemli bir ögesidir. Merdiven tasarımlarındaki evrim, yer değiştirme ve modernleşme süreçlerinin topluluklar üzerindeki etkilerini anlamak için zengin bir kaynaktır. Bu değişim, mekânın kullanımı, malzeme inovasyonları ve inşaat tekniklerindeki gelişmelerle sıkı sıkıya ilişkilidir.

Geleneksel köy yerleşimlerinde merdivenler, genellikle fonksiyonel ihtiyaçları karşılayacak şekilde tasarlanmaktadır. Yerel malzemelerle, çoğunlukla ahşap veya taş gibi, inşa edilmektedir. Bu merdivenler, basitlik, malzemenin elde edilebilirliği ve yerel inşaat becerileriyle sınırlıdır. Yapıların karakteristiği ve çevresel adaptasyon ihtiyaı, bu tür merdivenlerin estetik ve yapısal özelliklerini belirleyen temel faktörler arasında yer almaktadır.

Modern yapıların merdivenleri ise, güvenlik kodlarına, malzeme bilimindeki ilerlemelere ve ergonomik tasarım ilkelerine uygun olarak inşa edilmektedir. elik, cam, beton ve hatta gelişmiş kompozit malzemeler, modern merdivenlerde yaygın olarak kullanılmakta ve bu merdivenler estetik çekicilik, dayanıklılık ve uzun ömürlülük açısından optimize edilmektedir. Ayrıca, modern merdivenler, genellikle enerji verimliliği ve sürdürülebilirlik gibi ağdaş mimari eğilimleri de yansıtmaktadır.

Taşlık Köyü'ndeki merdiven değişimlerini modernleşme süreci, merdiven

tasarımı ve malzeme kullanımındaki dönüşümlerin sadece teknolojik ve ekonomik faktörlerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda estetik değerler, güvenlik standartları ve kullanıcı deneyimi gibi faktörlerle de şekillendiğini göstermektedir. Bu bağlamda, merdivenlerin değişimi, mimari pratiğin ve toplumsal ihtiyaçların zaman içinde nasıl evrildiğinin kapsamlı bir anlatımını sunmaktadır.

Fotoğraf 4.6. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Merdiven Görünümü

Eski yerleşim yerinde yer alan merdiven yapısı, taşlık ve kırsal bir yerleşim alanında yaygın olarak görülen geleneksel bir yapı örneğidir. Bu tür merdivenler genellikle yerel ve doğal malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir. Bu anlamda, merdivenin temel yapısında taş ve ahşap malzemelerin kullanıldığı görülmektedir. Taş malzemeler, dayanıklılık ve uzun ömürlülük sağlarken, ahşap malzemeler ise esneklik ve kolay işlenebilirlik açısından tercih edilmektedir. Merdivenin basamakları taş bloklardan oluşturulmuş olup, bu taşlar doğal çevreden temin edildiği düşünülmektedir. Bu taşlar, yerleştirildikleri zemine uyum sağlamak amacıyla dikkatlice şekillendirilmiş ve yerleştirilmiştir. Ahşap parçalar ise merdivenin üst kısmındaki basamaklarda ve korkuluklarda kullanılmıştır. Ahşap malzemenin zamanla çürüyerek deformasyona uğraması, merdivenin kullanılabilirliğini azaltmış ve yapının genel estetiğini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca, taş ve ahşap gibi doğal malzemelerin bir arada kullanılması, bu yapıların yerel ustalık ve zanaatkarlık geleneğini yansıtmaktadır. Ancak, bu malzemeler çevresel faktörlere karşı oldukça hassastır. Özellikle ahşap kısımlar, nem ve böcekler gibi dış etkenlere maruz kalarak hızlı bir şekilde bozulabilmektedir. Taş basamaklar ise,

zeminin doğal hareketleri ve erozyon gibi etkiler nedeniyle zamanla yerinden oynayabilmekte veya çatlayabilmektedir.

Fotoğraf 4.7. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Merdiven Görünümü

Yeni yerleşim yerinde bulunan merdiven yapısı, modern inşaat teknikleri ve malzemeleri kullanılarak inşa edilmiştir. Merdiven basamakları, seramik kaplama veya beton gibi dayanıklı ve uzun ömürlü malzemelerden yapılmış olup, bu malzemeler hem estetik bir görünüm sunmakta hem de kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Merdivenlerin düzgün ve simetrik dizilimi, modern inşaat tekniklerinin bir göstergesidir ve yapının genel estetiğini olumlu yönde etkilemektedir. Merdivenin korkulukları, muhtemelen metalden yapılmış olup, dayanıklılık ve güvenlik sağlamaktadır. Bu tür korkuluklar, kullanıcıların güvenli bir şekilde merdiveni kullanmalarını sağlamakta ve aynı zamanda yapının modern görünümünü pekiştirmektedir. Metal korkuluklar, çevresel etkenlere karşı oldukça dayanıklıdır ve uzun süreli kullanımda bile minimum bakım gerektirmektedir. Merdivenlerin çevresi, bitkilerle ve düzenli bir bahçe alanıyla çevrili olup, bu da estetik bir değer katar ve yapının çevresiyle uyumlu bir şekilde bütünleşmesini sağlamaktadır. Bitkiler ve yeşil alanlar, hem görsel olarak hoş bir atmosfer yaratır hem de çevresel sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Buradan hareketle, köyde yaşanan sosyo-kültürel dönüşümün yanı sıra, yerleşim yerlerinin planlanması ve inşasında kullanılan malzemelerde ve tekniklerde meydana gelen değişiklikleri de açığa çıkarıyor. Eski yerleşim yerlerindeki ahşap malzeme kullanımının sıcaklık ve geleneksel estetik anlayışıyla ilişkilendirilmesine karşın, yeni yerleşim yerlerinde betonarme ve fayans gibi modern malzemelerin tercihi, topluluğun modern yapı teknolojilerine ve malzeme inovasyonlarına olan adaptasyonunu yansıtmaktadır. Bu tür malzeme ve inşaat teknikleri, mevcut inşaat normları ve standartlarının yanı sıra, köy sakinlerinin güvenlik, dayanıklılık ve düşük bakım ihtiyacı gibi beklentilerini de gözler önüne sermektedir.

4.2.5. Çatı Değişimleri

Çatılar, bir yapıyı çevresel etmenlerden koruyan en üst unsurdur ve mimaride teknolojik ilerlemenin, malzeme biliminin ve estetik tercihlerin sentezi olarak görülebilmektedir. Çatı tasarımları ve yapım yöntemlerindeki değişimler, bir toplumun iklimsel adaptasyonu, inşaat teknikleri ve kültürel değerlerinin zaman içinde nasıl evrildiğinin önemli göstergelerindendir.

Geleneksel çatılar genellikle yerel malzemelerle inşa edilmekte ve genellikle iklim koşulları, elde edilebilir kaynaklar ve inşaat becerileri gibi yerel faktörlere dayanmaktadır. Kiremit, saz, taş veya ahşap gibi malzemeler, bu çatıların yapımında kullanılan ana malzemelerdir. Genellikle manuel işçilik gerektirir. Bu tür çatıların bakımı ve onarımı sürekli dikkat gerektirir ve yapısal bütünlükleri zamanla doğal etmenlere karşı dirençlerini kaybedebilir.

Modern çatı sistemleri ise, inşaat teknolojilerindeki ilerlemeleri ve malzeme inovasyonlarını yansıtmaktadır. Çelik, alüminyum, sentetik membranlar ve kompozit malzemeler gibi modern malzemeler, hafiflik, uzun ömürlülük ve düşük bakım gereksinimleri gibi özellikler sunarak tercih edilmektedir. Modern çatılar, aynı zamanda, ısı yalıtımı, su sızdırmazlık ve rüzgar yükü direnci gibi performans faktörlerini optimize eder ve genellikle enerji verimliliği standartlarına uygun olarak tasarlanmaktadır.

Taşlık Köyü'nde yaşanan çatı değişimleri, toplumun yerleşim yerinin yer değiştirmesi sürecinde, inşaat malzemelerindeki ve yöntemlerindeki dönüşümü yansıtmaktadır. Eski çatılardaki geleneksel yapı malzemeleri ve tekniklerinin yerini alan modern çatı malzemeleri ve sistemleri, köyün sosyo-ekonomik gelişimini ve teknolojik kapasitesini artırdığını göstermektedir. Bu dönüşüm, toplumun çevresel koşullara ve mimari beklentilere nasıl yanıt verdiğinin bir göstergesi olup, yerleşim yerinin modernleşme sürecinin kapsamlı bir anlayışını sağlamaktadır.

Fotoğraf 4.8. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Çatı Görünümü

Eski yerleşim yerindeki yapıların çatıları, doğal ve geleneksel malzemelerden yapılmıştır. Katılımcı 19'in belirttiği gibi, *"Eski çatılarımızda yerel olarak temin edilen kiremitler kullanılırdı. Bu kiremitler, bölgenin iklimine uygun ve dayanıklıydı."* Kullanılan malzemelerin ve yapı tekniklerinin seçimi, geçmiş dönemlerin yapısal bilgi birikimini ve o dönemin koşullarına uygun çözümleri yansıtmaktadır. Katılımcı 2, *"Kiremitler zamanla hava koşullarına maruz kaldıkça yıpranıyor ve sık sık bakım gerektiriyordu,"* diyerek bu durumu vurgulamaktadır. Bu çatılar, hava koşullarına karşı dayanıklılık sağlamak için tasarlanmış olup, yerel malzemelerin kullanımını yansıtmaktadır. Katılımcı 3, *"Çatılarımızın bakımı zor olsa da, yerel mimarinin estetik ve kültürel özelliklerini taşırdı,"* diyerek bu çatıların kültürel önemine dikkat çekmiştir. Eski çatılar, bölgenin iklimine uygun, yerel olarak temin edilen kiremitler kullanılarak inşa edilmiştir. Bu kiremitler, zamanla yıpranmakta ve bakım gerektirmektedir, ancak aynı zamanda yerel mimarinin estetik ve kültürel özelliklerini de taşımaktadır.

Fotoğraf 4.9. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Çatı Görünümü

Yeni yerleşim yerindeki yapıların çatıları ise, modern inşaat malzemelerini ve yöntemlerini temsil etmektedir. Çağdaş çatılar, dayanıklılık, yalıtım ve uzun ömür gibi özelliklerle modern yaşam standartlarını karşılamaktadır. Görülen yeni çatılarda, muhtemelen hafif metal çerçeveler veya betonarme yapılar kullanılmış ve bu yapılar üzerine su geçirmez membranlar veya modern kiremitler yerleştirilmiştir. Ayrıca, bu çatılar genellikle solar paneller gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına uyumlu hale getirilmiş olabilir, bu da enerji verimliliğine ve sürdürülebilir yaşam anlayışına verilen önemi göstermektedir. Buradan hareketle, Taşlık Köyü'nde çatılar arasındaki geçişin, malzeme bilimi ve inşaat mühendisliği alanlarındaki gelişmelerin yanı sıra köyün sosyo-kültürel dönüşümünü de açıkça ortaya koymaktadır. Eski çatıların korunması ve restorasyonu, kültürel mirasın korunmasının bir parçası olabilirken, yeni çatı tasarımları, güvenlik, konfor ve enerji verimliliği gibi modern ihtiyaçları karşılama çabasını yansıtmaktadır. Bu durum, Taşlık Köyü'nde yaşamın her yönüyle nasıl değiştiğini ve yerleşim yerlerinin bu değişimlere nasıl uyum sağladığını gösteren kapsamlı bir resim çizmektedir.

4.2.6. Eklenti Değişimleri

Bir yerleşim yerindeki eklentiler, kullanım amacına göre çeşitli yapısal eklemeleri ifade etmektedir. Bu eklentilerin zaman içindeki değişimi, toplumların yaşam tarzlarındaki dönüşümü, ekonomik durumları ve mekânsal ihtiyaçlarını yansıtmaktadır.

Eklentiler, mevcut yapıya fonksiyonel alanlar ekleyerek, yaşam alanını genişletmektedir. Bu yapılarda yapılan değişiklikler, aynı zamanda teknolojik gelişmeler ve mekânsal tasarım anlayışlarındaki evrimin bir sonucudur.

Geleneksel yerleşim yerlerinde, eklentiler genellikle evin temel işlevlerini desteklemek amacıyla inşa edilmektedir. Aynı zamanda eklentiler konutların hemen yanında veya bitişik olarak inşa edilmektedir. Yapı malzemesi ve inşaat teknikleri, genellikle yerel kaynakların kullanılabilirliği ve geleneksel yöntemlere dayanmaktadır. Bu tür eklentiler, zamanla yerel iklim ve çevre koşullarına adapte olmuş ve genellikle topluluğun kültürel değerlerini ve estetiğini yansıtmaktadır.

Modern yerleşim yerlerindeki eklentiler ise, genellikle bireysel yaşam tarzı tercihleri ve fonksiyonel gereksinimler doğrultusunda, daha geniş bir yelpazede inşa edilmektedir. Garajlar, depo alanları, teraslar veya seralar gibi modern eklentiler, sakinlerin araçlarını park etme, eşya depolama veya boş zaman etkinliklerini gerçekleştirme gibi ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Aynı zamanda eklentiler konutlardan uzak veya belli bir alanda yapılmaktadır. Malzeme seçimi ve inşaat yöntemleri, enerji verimliliği, dayanıklılık ve estetik anlayışlar göz önünde bulundurularak modernize edilmiştir. Modern eklentilerde kullanılan prefabrik yapı elemanları, hafif çelik konstrüksiyonlar ve kompozit malzemeler gibi yenilikçi malzemeler, bu değişimin teknolojik yönünü göstermektedir.

Genel olarak, eklenti değişimleri, bir yerleşim yerinin sosyo-ekonomik durumunun ve teknolojik erişiminin yanı sıra, mekânsal organizasyon ve yapısal tasarım trendlerinin bir göstergesi olarak görülebilir. Eklentilerin evrimi, sadece bireysel ve toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği gibi çağdaş meselelere yönelik çözümlerin entegrasyonunda da önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Taşlık Köyü'nde yapılan eklentilerin değişimi, köyün genel modernleşme sürecine paralel olarak, yaşam standartlarının ve inşaat tekniklerinin nasıl geliştiğini anlamamız açısından değerli bir örnek teşkil etmektedir.

Fotoğraf 4.10. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Eklenti Görünümü

Eklenti, geleneksel malzemeler ve tekniklerle inşa edilmiş tipik bir kırsal eklentiyi temsil etmektedir. Yapının ana gövdesi taş ve kerpiçten yapılmış olup, çatısı ise yerel olarak temin edilen kiremitlerle kaplanmıştır. Zamanla bu kiremitler yıpranmış ve bazı bölümlerinde çökmeler meydana gelmiştir. Duvarlarda görülen çatlaklar ve aşınmalar, yapı malzemelerinin zaman içerisinde maruz kaldığı doğal etkenler ve bakım eksiklikleri nedeniyle oluşmuştur. Ahşap kapı ise, doğal etmenlere karşı oldukça dayanıksız olup, çürümüş ve boyası dökülmüştür. Eski yerleşim yerindeki eklentiler, genellikle çok amaçlı kullanım için tasarlanmış ahşap yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcı 4, *"Eklentilerimizi genellikle tarım aletlerini saklamak, hayvanları barındırmak veya ürünlerimizi depolamak için kullanırdık,"* diyerek bu yapıların işlevselliğini açıklamaktadır. Bu yapılar, tarım aletlerinin saklandığı, hayvanların barındığı veya depolama alanı olarak kullanılan geleneksel yapılardır. Ahşap yapının ve çatının yıpranmış hali, bu yapıların zaman içinde karşılaştıkları doğal etmenlerin yanı sıra bakım ve onarım ihtiyaçlarını da göstermektedir. Katılımcı 2, *"Eski ahşap yapılarımız zamanla çürüdü ve çatılarımız sık sık onarım gerektirdi,"* diyerek bu yapıların zamanla nasıl yıprandığını belirtmektedir. Katılımcı 27 ise, *"Bu yapılar, her ne kadar yıpranmış olsa da, yerel mimarinin ve kültürümüzün önemli bir parçasıdır,"* diyerek bu yapıların kültürel değerine dikkat çekmektedir. Bu eklentiler, geleneksel kullanım amaçlarına hizmet etmiş

olup, günümüz modern yapılarına kıyasla daha fazla bakım ve onarım gerektirmiştir.

Fotoğraf 4.11. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Eklenti Görünümü

Yeni yerleşim yerindeki eklenti, modern inşaat teknikleri ve malzemeleri kullanılarak inşa edilmiştir. Yapının temelinde betonarme kullanılmış olup, bu da yapıya sağlamlık ve dayanıklılık kazandırmaktadır. Duvarlar, modern yapı malzemeleri ile yapılmış olup, suya ve neme karşı dirençli malzemelerle kaplanmıştır. Çatı kaplaması ise, su geçirmez özellikteki modern kiremitlerle döşenmiş, bu sayede çevresel etkenlere karşı uzun ömürlü bir koruma sağlanmıştır. Yapının tasarımı, daha az bakım gerektiren ve çevresel faktörlere daha dayanıklı olacak şekilde planlanmıştır. Yeni yerleşim yerlerindeki eklentiler, daha modern ve dayanıklı malzemelerden yapılmış, genellikle tek amaca hizmet eden yapılar şeklindedir. Katılımcı 6, *"Yeni eklentiler, betonarme temeller ve su geçirmez çatı kaplamaları ile inşa edildi, bu da onların bakımını kolaylaştırıyor,"* diyerek bu yapıların modern özelliklerine dikkat çekmektedir. Betonarme temeller, metalden veya modern, hafif kompozit malzemelerden yapılmış destekler ve su geçirmez çatı kaplamaları, bu yeni eklentilerin özellikleridir. Katılımcı 22, *"Eski eklentilerimiz sürekli bakım gerektiriyordu, ancak yeni yapılar daha dayanıklı ve uzun ömürlü,"* diyerek yeni malzemelerin avantajlarını vurgulamaktadır. Yeni eklentiler, genellikle daha az bakım gerektiren ve çevresel faktörlere daha dayanıklı malzemelerle inşa edilmiş, bu da onların uzun ömürlü ve fonksiyonel kalmasını sağlamaktadır. Katılımcı 5 ise, *"Yeni yerleşim yerindeki eklentiler, hem estetik hem de işlevsellik açısından büyük bir ilerleme kaydetti,"* diyerek modern yapıların estetik ve pratik faydalarına dikkat çekmektedir. Bu

yapıların, modern mimari anlayışla inşa edilmesi, köy halkının yaşam standartlarını yükseltmiş ve uzun ömürlü, fonksiyonel yapılar sunmuştur.

Eklentiler arasındaki bu kontrast, yerleşim yerlerinin yer değiştirme ve modernleşme sürecindeki yapısal adaptasyonları yansıtmaktadır. Eski yerleşim yerindeki eklentilerin geleneksel yöntemlerle inşa edilmesi, o dönemin sosyal ve ekonomik koşullarının bir yansıması iken, yeni yerleşim yerindeki eklentilerin modern inşaat teknikleri ve malzemeleri kullanarak yapılmış olması, günümüzün yapısal ihtiyaçlarına ve teknolojik ilerlemelere uyum sağlandığını göstermektedir. Bu, bölgede yaşayan insanların günlük yaşamlarını nasıl sürdürdükleri ve mekanları nasıl kullandıkları konusunda da önemli bilgiler vermektedir. Bu yapıların değişimi, köyün modernleşme sürecinin bir parçası olarak, mimari pratiklerin ve toplumsal ihtiyaçların zaman içerisinde nasıl değiştiğini ve dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

4.2.7. Ortak Mesken Yapı Değişimleri

Ortak mesken, yerel halkın yaşamında bireylerin veya ailelerin bir arada yaşadıkları, ortak kullanım alanlarına sahip yapıları ifade etmektedir. Bu yapılar, sosyal ilişkiler, komşuluk bağları ve topluluk duygusunu güçlendirmek gibi fonksiyonları yerine getirmektedir. Ortak mesken yapılarındaki değişim, toplumun sosyal dinamiklerindeki, yaşam tarzlarındaki ve demografik yapıdaki değişikliklerin yanı sıra, mevcut ekonomik ve teknolojik gelişmelerin de bir yansımasıdır. Geleneksel ortak mesken yapıları, genellikle topluluğun kolektif ihtiyaçlarını ve kültürel değerlerini yansıtacak şekilde inşa edilmektedir. Bu yapılar, yerel malzemeler ve inşaat teknikleri kullanılarak oluşturulur ve genellikle geniş aileler veya birden fazla nesil tarafından kullanılmaktadır. Geleneksel yapılar, sıkı komşuluk ilişkilerini ve bir arada yaşamayı teşvik eder ve genellikle ortak kullanım alanlarına, geniş avlulara veya çok amaçlı toplantı salonlarına sahiptir. Bu tür yapılar, sosyal sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla sıkı komşuluk ilişkilerini ve topluluk dayanışmasını destekleyecek şekilde tasarlanmıştır. Kullanılan inşaat malzemeleri ve teknikleri, genellikle yerel kaynaklara dayanmakta ve yerel iklim koşullarına uygun olarak seçilmektedir. Örneğin, taş, ahşap ve kerpiç gibi malzemeler, hem ekonomik hem de çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli rol oynamaktadır. Bu yapıların mimari özellikleri, hem fonksiyonel hem de estetik gereksinimleri karşılamak üzere gelişmiştir.

Fotoğraf 4.12. Taşlık Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Ortak Mesken Görünümü

Eski yerleşim yerinde bulunan cami, doğal afet ve taşınma süresince büyük bir hasar almıştır. Minare, geleneksel Osmanlı mimarisine özgü özellikler taşımaktadır. Yapının gövdesi, genellikle tuğla ve taş malzemenin bir arada kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Minarenin dış yüzeyinde görülen zikzak desenler, estetik bir görünüm sağlarken aynı zamanda yapının strüktürel bütünlüğünü güçlendirmektedir. Bu desenler, Osmanlı mimarisinin süsleme sanatına verdiği önemi de göstermektedir. Minarenin kaide kısmı, büyük olasılıkla yerel taşlardan inşa edilmiştir. Taşların düzenli bir şekilde yerleştirilmesi, yapının sağlamlığını ve dayanıklılığını artırmaktadır. Ayrıca, minarenin üst kısmındaki balkon, imamın ezan okumak için kullandığı bir platformdur ve güvenlik açısından metal korkuluklarla çevrelenmiştir. Minare, çevresindeki bitki örtüsü ve diğer yapılarla birlikte değerlendirilerek, bölgenin topografik ve iklimsel özelliklerine uygun olarak konumlandırılmıştır. Bu tür yapılar, genellikle yüksek ve belirgin olmaları nedeniyle köylerin merkezinde veya önemli bir noktada yer almaktadır. Minarelerin inşasında kullanılan teknikler, yerel ustaların bilgi ve becerilerini yansıtırken, aynı zamanda dönemin teknolojik imkanlarını da gözler önüne sermektedir.

Fotoğraf 4.13. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Ortak Mesken Kullanım Alanı Görünümü

Yeni yerleşim yerinde ortak mesken yanında eklenen park alanı, modernleşmenin sadece yapısal değişimleri değil, aynı zamanda toplumsal yaşamın kalitesini artırmaya yönelik düzenlemeleri de beraberinde getirdiğini göstermektedir. Park alanının varlığı, özellikle çocuklar ve aileler için sosyal etkileşim ve boş zaman aktiviteleri sunarak yerel halkın sağlığına ve refahına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, bu yeşil alanların ve oyun parklarının eklenmesi, doğaya olan yakınlığın ve toplum içindeki sosyal etkileşimlerin korunup güçlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

4.2.8. Konut Plan Değişimi

Modernleşme sürecinin bir parçası olarak yer değiştiren yerleşimlerde, konut planları önemli değişiklikler geçirmektedir. Geleneksel mimaride kullanılan basit, işlevsel ve yerel malzemelerle inşa edilen evlerin yerini, modern mimarinin etkisiyle daha kompleks, estetik ve farklı malzemelerle yapılan yapılar almaktadır. Bu değişim, yalnızca fiziksel yapıların değil, aynı zamanda toplumsal yaşamın ve kültürel değerlerin de yeniden şekillenmesine yol açmaktadır. Yeni konut planları, daha geniş yaşam alanları, çok odalı tasarımlar, modern mutfak ve banyolar gibi unsurları içermekte, bu da yaşam

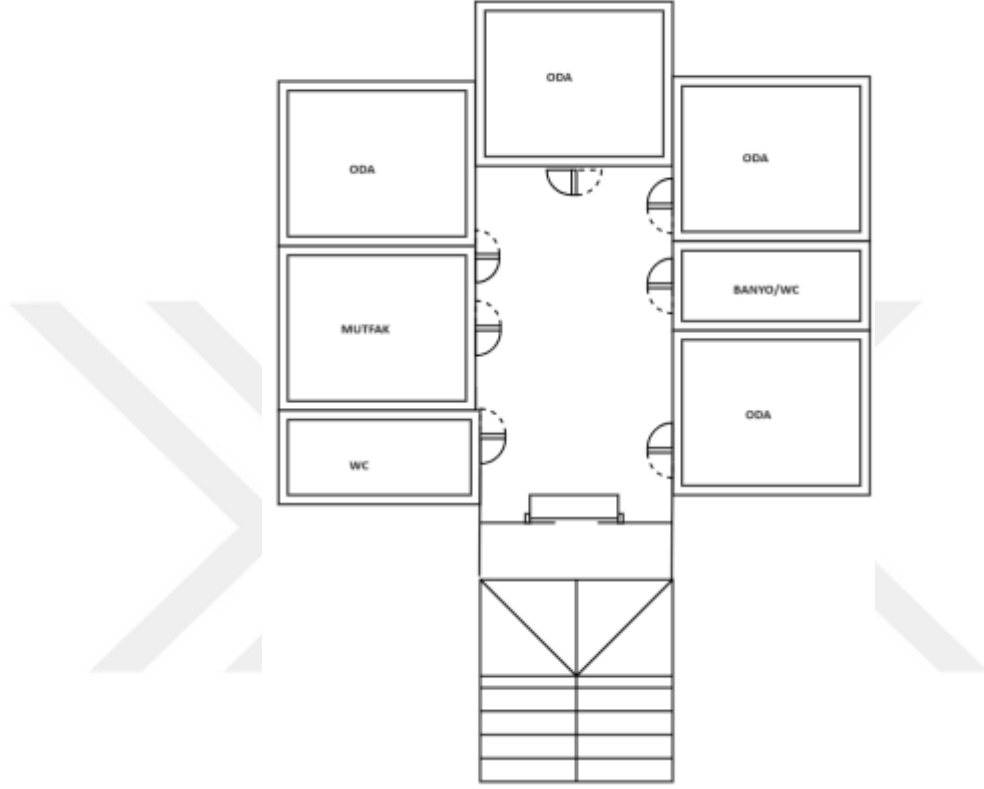
kalitesinin artmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, enerji verimliliği ve sürdürülebilirlik gibi modern kriterlere uygun inşa edilen yapılar, çevre dostu yaklaşımlar benimsemekte ve uzun vadede ekonomik tasarruf sağlamaktadır. Bu bağlamda, konut plan değişimi, modernleşme sürecinin yer değiştiren yerleşimlerdeki somut bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4.4. Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Konut Planı

Taşlık Köyü Eski Yerleşim Yeri Konut Planı, geleneksel köy mimarisinin tipik özelliklerini yansıtan, fonksiyonel ve sade bir düzenlemeye sahiptir. Konut planında, merkezi bir koridor etrafında düzenlenmiş odalar bulunmaktadır. Giriş kısmında geniş bir balkon yer alırken, bu balkon ana yaşam alanına açılmaktadır. Merkezî alanın çevresinde dört adet oda bulunmakta bu odalar, genel olarak aile bireylerinin yaşam alanlarını oluşturmaktadır. Planın sağ kısmında, bir banyo ve mutfak alanı dikkat çekmektedir. Banyo, oldukça küçük ve temel ihtiyaçları karşılayacak şekilde tasarlanmıştır. Mutfak ise nispeten geniş bir alana sahip olup, günlük yemek pişirme ve diğer ev işlerinin yapılabileceği bir mekân sunmaktadır. Mutfak ve banyo arasında küçük bir eklenti alanı yer almaktadır. Bu eklenti, depolama veya ek işlevler için kullanılmaktadır. Tüm odalar, merkezî alana açılan kapılarla birbirine bağlanmış olup, evin içindeki hareket akışını kolaylaştırmaktadır. Bu tür bir düzenleme, hem işlevsellik hem de sosyal etkileşim açısından geleneksel köy yaşamını desteklemektedir. Ev planında kullanılan geniş balkon, geleneksel köy yaşamının bir özelliğidir.

ve merkezi koridor, aile üyeleri arasında iletişimi ve etkileşimi artıran sosyal alanlar olarak önemli rol oynamaktadır.

Şekil 4.5. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Konut Planı

Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Konut Planı, modern mimari ve yerleşim düzenlemelerinin bir yansıması olarak, geleneksel yapıya kıyasla daha işlevsel ve düzenli bir yapı sunmaktadır. Konut planı, merkezi bir giriş koridoru etrafında simetrik olarak yerleştirilmiş odalar ile dikkat çekmektedir. Giriş kısmında, merkezi koridora açılan bir kapı ve bu kapıya erişimi sağlayan bir merdiven bulunmaktadır. Merkezi koridorun sol tarafında, mutfak ve WC bulunmaktadır. Mutfak alanı, konutun diğer bölümleriyle uyumlu bir şekilde planlanmış olup, geniş ve kullanışlı bir alan sunmaktadır. WC ise mutfak ile merkezi koridor arasında yer almakta ve erişim kolaylığı sağlamaktadır. Koridorun sağ tarafında ise banyo/WC ve iki adet oda yer almaktadır. Banyo/WC, modern konut ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde geniş ve ferah bir alan olarak tasarlanmıştır. Bu düzenleme, hijyen ve konfor açısından önemli bir gelişme göstermektedir. Banyo/WC'nin yanında yer alan iki oda ise, aile bireylerinin konforlu bir

yaşam alanına sahip olmalarını sağlamaktadır. Merkezi koridorun sonunda, karşılıklı olarak yerleştirilmiş üç adet oda bulunmaktadır. Bu odalar, konutun ana yaşam alanlarını oluşturmakta ve aile bireylerinin mahremiyetine önem vermektedir. Merkezi koridor, tüm odaların erişimini kolaylaştırmakta ve iç mekânda akıcı bir hareketlilik sağlamaktadır. Yeni yerleşim yeri konut planında, fonksiyonellik ve estetik ön planda tutulmuş olup, modern yaşamın gereksinimlerine uygun bir düzenleme yapılmıştır.

4.3. Taşlık Köyü Yeni Yerleşim Yeri Doku Analizleri

Yerleşim yerlerinin dönüşümü, insanlık tarihindeki en önemli dinamiklerden biridir. Taşlık Köyü, bu dönüşümün canlı bir örneği olarak, geleneksel kırsal yaşamın modernleşme sürecinde nasıl evrildiğini gözler önüne sermektedir. Yer değiştirme, doğal afetler, kalkınma projeleri veya çevresel değişiklikler gibi faktörlerle tetiklenebilir ve yerel halk için hem zorluklar hem de yeni fırsatlar doğurabilmektedir. Yeni yerleşim yerinin doku analizleri, yerleşim yerinin işlevsel yapısından kullanım durumlarına, sağlamlık durumundan kat sayısına, yol durumundan doluluk-boşluk analizlerine kadar geniş bir yelpazede incelenmiştir. İşlevsel analiz, konutların ve diğer yapıların nasıl kullanıldığını, hangi amaçlarla tasarlandığını ve günlük yaşam aktivitelerini nasıl desteklediğini ortaya koymaktadır. Kullanım durumu analizi, yapıların ne ölçüde etkin ve verimli kullanıldığını değerlendirilmektedir. Bu analizler, Taşlık Köyü'nün yeni yerleşim yerindeki yaşamın, geleneksel öğelerle modern ihtiyaçlar arasında nasıl bir denge kurduğunu ortaya koymaktadır. Geleneksel kırsal mimarinin unsurları, modern yaşamın gereksinimleriyle harmanlanarak, işlevsel ve sürdürülebilir bir yaşam alanı yaratılmıştır. Yerleşim yerinin dönüşüm süreci, hem fiziksel yapıları hem de sosyal ve kültürel dinamikleri etkilemiş, bu da topluluğun genel refahını artıran yenilikçi çözümler ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, yeni yerleşim yerindeki doku analizleri, modernleşmenin yerel mimari ve yaşam tarzı üzerindeki etkilerini, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Taşlık Köyü'nün yeni yerleşim yerinde yapılan bu analizler, gelecekte benzer dönüşüm süreçleri için önemli veriler ve stratejik öneriler sunmaktadır.

ve ailelerin günlük yaşam aktivitelerini sürdürdükleri ana mekanlardır ve köyün sosyal yapısının omurgasını oluşturmaktadır. Kahverengiyle işaretlenmiş cami, köyün dini ve toplumsal etkinliklerinin merkezi olarak dikkat çekmektedir. Cami, köylülerin bir araya geldikleri, sosyal etkileşimde bulundukları ve dini ibadetlerini yerine getirdikleri bir toplanma noktasıdır. Caminin konumu ve büyüklüğü, onun köy yaşamındaki önemini ve merkezi rolünü vurgulamaktadır. Açık sarı renkle gösterilen ahırlar, köyün tarım ve hayvancılıkla ilgili işlevlerini yansıtmaktadır. Ahırların yerleşim alanlarına yakın olması, köylülerin hayvancılık faaliyetlerinin günlük yaşamın bir parçası olduğunu ve kırsal ekonominin önemli bir yönünü oluşturduğunu gösteriyor. Buradan hareketle köyün yapısal organizasyonunu ve kırsal yerleşim dokusunu anlamamıza yardımcı olmaktadır. Konutlar, köyün merkezi bölgelerinde yoğunlaşmış olup, ahırlar genellikle konutların çevresinde yer almaktadır. Bu dağılım, tarımsal faaliyetlerin köy yaşamında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Camiler, toplumsal ve dini yaşamın merkezi olarak köyün stratejik noktalarında konumlandırılmıştır.

4.3.2. Kullanım Durumu Analizi

Kullanım durumu analizi, bir yerleşimin mekânlarının mevcut ve potansiyel kullanımını değerlendirirken, bu alanların fiziksel durumu, fonksiyonel uygunluğu ve etkinlik düzeyi gibi parametreleri incelemektedir. Bu anlamda, Taşlık Köyü yeni yerleşim yerindeki yapıların güncel kullanımının kapsamlı bir resmini çizmeyi ve kullanılmayan veya alt kullanılan alanları tespit etmeyi hedeflemektedir. Kullanım durumu analizi, yerleşim yerinin canlılığını, yerel ekonominin gücünü ve sosyal altyapının etkinliğini anlamak için temel bir araçtır.

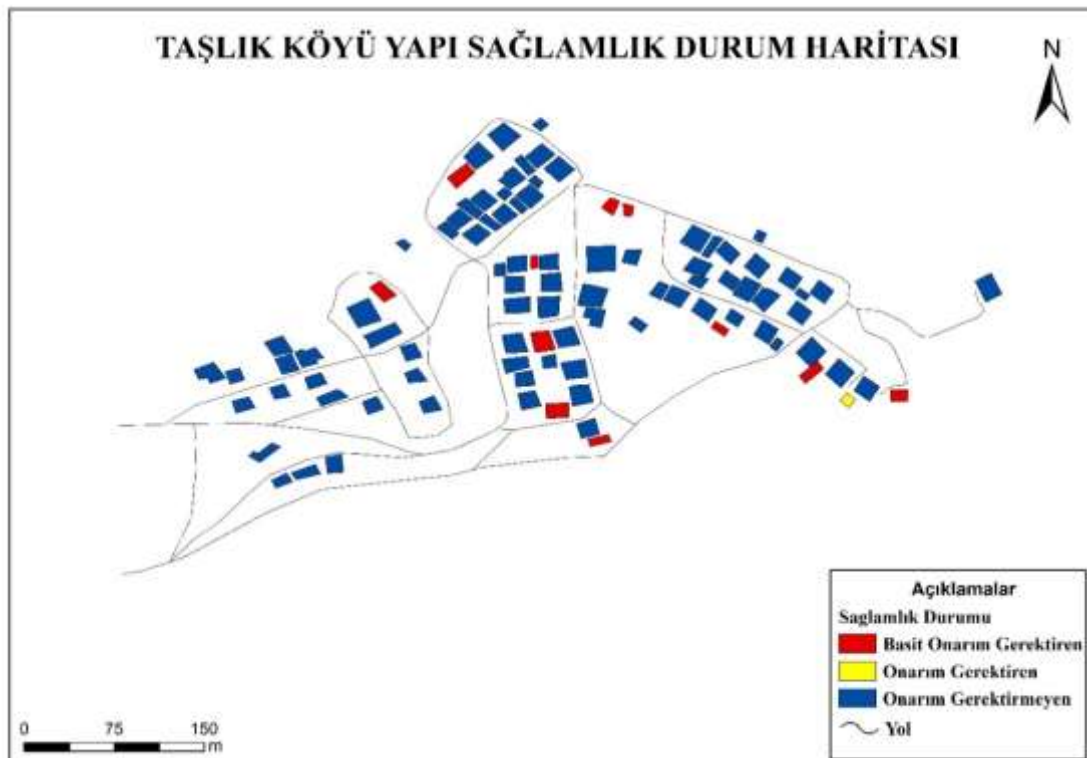
Şekil 4.7. Taşlık Köyü Yapı Kullanım Türü Haritası

Taşlık Köyü Yapı Kullanım Türü Haritası, köyün mekansal kullanım özelliklerini göstermektedir. Haritada göze çarpan mavi renkle vurgulanan yapıların 'Dolu' olarak işaretlenmiştir. Buradan hareketle köydeki binaların çoğunun aktif olarak kullanıldığını belirtmektedir. Bu durum, köyün canlı bir yerleşim alanı olduğunu ve yapıların büyük bir kısmının konut veya toplumsal faaliyetler için sürekli olarak kullanımda bulunduğunu göstermektedir. Yapıların dağılımı ve yoğunluğu, köy içerisindeki yaşamın dinamik yapısını ve yerleşimcilerin mekânı nasıl kullandıklarını gözler önüne sermektedir. Aktif kullanımdaki binaların konumları, köyün sosyal yapısını ve topluluk içindeki hareketliliği yansıtırken, köy planlaması ve gelişimi hakkında önemli veriler sunmaktadır.

4.3.3. Sağlık Durumu Analizi

Sağlık durumu analizi, yapıların fiziksel bütünlüğünü ve dayanıklılığını değerlendirme sürecidir. Bu analiz, mevcut yapıların uzun vadeli sürdürülebilirliğine ve dayanıklılığına odaklanmaktadır. Deprem, sel, aşırı hava koşulları gibi potansiyel doğal

afetlere karşı dirençlerini incelemektedir. Taşlık Köyü için yapılan sağlamlık durumu analizi, köyün inşa edilmiş çevresinin güncel durumunu ve gelecekteki gelişimine yönelik stratejileri belirleme konusunda kritik bir öneme sahiptir. Bu anlamda, yapıların mevcut durumunu değerlendirirken, onarıma ya da güçlendirilmeye ihtiyaç duyan alanları belirler ve bu süreçte yerel halkın güvenliğini ön planda tutmaktadır.

Şekil 4.8. Taşlık Köyü Yapı Sağlamlık Durum Haritası

Harita incelendiğın yapıların mevcut durumunu üç farklı renkle sınıflandırılmıştır. Kırmızı ile işaretlenen binalar, onarım gerektiren yapıları gösterirken, sarı renk onarım gerektirmeyen yapıları işaret etmektedir. Mavi renkle gösterilen yapılar ise basit onarım gerektiren yapıları belirtmektedir. Onarım gerektiren kırmızı ile işaretlenmiş yapılar, yapısal güçlendirme veya kapsamlı onarım ihtiyacı olan, köydeki risk altındaki yapıları işaret etmektedir. Bu binalar, güvenlik açısından öncelikli olarak ele alınması gereken ve potansiyel olarak ciddi tehlikeler arz edebilecek durumları ifade etmektedir. Basit onarım gerektiren mavi ile işaretlenmiş yapılar, daha az ciddi sorunlar barındırmaktadır. Ancak yine de dikkate alınması ve zaman içinde bakım gerektirebilecek yapıları göstermektedir.

Sarı renkli, onarım gerektirmeyen yapılar ise iyi durumda olduklarını ve mevcut koşullarda güvenle kullanılabileceklerini göstermektedir. Ayrıca konutlar afet konutları olması nedeniyle konutlar aynı yılda yapılmıştır. Bu anlamda konutların sağlamlık düzeyleri de benzerlik göstermektedir.

4.3.4. Kat Adedi Analizi

Kat adedi analizi, bir yerleşim bölgesindeki yapıların yükseklik profillerini ve bu yüksekliklerin yerleşim dokusuna, görsel estetiğe ve işlevselliğe olan etkilerini değerlendiren bir süreçtir. Taşlık Köyü'nde yapılacak olan kat adedi analizi, köyün mevcut ve gelecekteki kentsel morfolojisini anlamada kritik bir rol oynamaktadır. Yapıların kat sayılarının incelenmesi, yerel halkın sosyal etkileşimleri ve komşuluk ilişkilerini etkileyebilir; aynı zamanda, enerji verimliliği, inşaat maliyetleri ve altyapı yatırımları üzerinde de önemli etkilere sahip olabilmektedir. Taşlık Köyü gibi kırsal yerleşimlerde kat adedi analizi, geleneksel yapılaşma modellerinin korunması ve modernleşme arasındaki dengeyi sağlamak için de değerli bir araçtır. Bu analiz, köyün gelecekteki büyüme potansiyelini, kırsal kalkınma politikalarını ve yerleşim yerinin estetik ve fonksiyonel evrimini destekleyen planlama stratejilerinin geliştirilmesinde önemli bir temel sağlamaktadır.

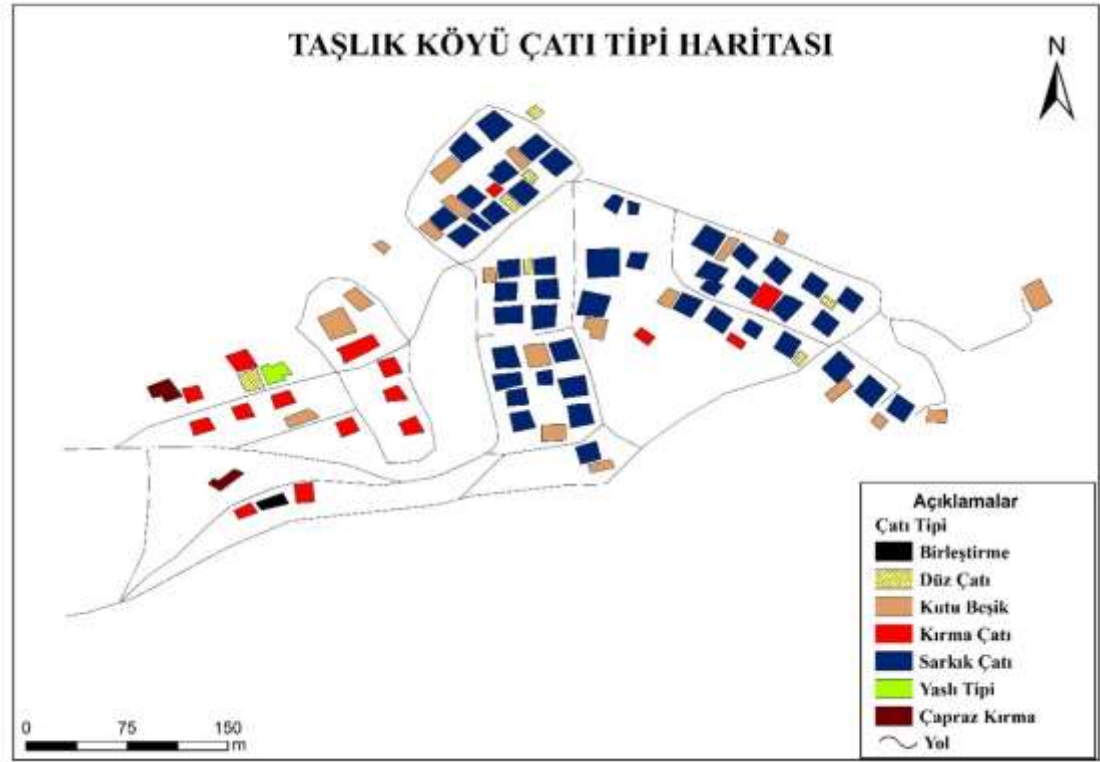
Şekil 4.9. Taşlık Köyü Yapı Kat Adeti Durumu

Haritada gösterilen Taşlık Köyü Yapı Kat Adeti Durumu, yapıların çoğunluğunun tek katlı olduğunu göstermektedir. Koyu kahverengi ile işaretlenen tek katlı yapılar, köy dokusunun düşük yoğunluklu ve genellikle yatay bir genişlemeye sahip olduğunu işaret etmektedir. Bu durum, köyün geleneksel kırsal karakterini koruduğunu ve yüksek yoğunluklu, çok katlı yapıların baskın olmadığını göstermektedir. Bu tür bir yerleşim yapısı, genellikle yerel halk odaklı ve komşuluk ilişkilerini destekleyen bir yaşam tarzını yansıtmaktadır. Aynı zamanda, harita, köyün bina stokunun daha yeni ve daha az bakım gerektirecek yapılarla sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu, yerleşim planlaması ve altyapı yatırımlarında mevcut yapıların sürdürülebilirliğine ve bakımına odaklanmanın önemini vurgulamaktadır.

4.3.5. Çatı Tipi Analizi

Çatı tipi analizi, yerleşim alanlarının karakteristiğini ve iklimsel uyumunu

anlamada belirleyici bir faktördür. Bu analiz, çatı formlarının çeşitliliği, yapısal özellikleri ve malzeme kullanımını değerlendirerek, yerel mimari tarzın ve kültürel mirasın korunmasını ele almaktadır. Taşlık Köyü'nde gerçekleştirilecek olan çatı tipi analizi, köyün estetik yapısını ve mevsimsel şartlara adaptasyonunu ortaya koymaktadır. Çatı tipleri, kar ve yağmur suyu drenajından güneş ışığına ve hava sirkülasyonuna kadar birçok işlevsel yönü etkilemektedir. Köyün çatı tipi analizi, ayrıca, enerji verimliliği ve sürdürülebilirlik açısından binaların performansını da belirlemektedir. Eğimli çatılar, genellikle yağmur suyu toplama sistemleri için uygunken, düz çatılar güneş panelleri için ideal yüzeyler sunabilmektedir.

Şekil 4.10. Taşlık Köyü Çatı Tipi Haritası

Haritada kullanılan renk, köydeki yapıların çatı tiplerini sınıflandırmaktadır. Birleştirme çatılar yeşil çizgilerle, düz çatılar turuncu renkle, kutu beşik tipi çatılar kırmızı renkle, kırma çatılar mavi renkle, sarkık çatılar açık kahverengiyle, yassı tip çatılar sarı çizgilerle ve çapraz kırma çatılar koyu kırmızı renkle belirtilmiştir. Harita aynı zamanda köyün yol ağını siyah çizgilerle detaylandırarak, köyün genel yerleşim planını

da sunmaktadır. Bu anlamda çatı tiplerinin dağılımı, köyün farklı bölgelerinde belirgin mimari farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, kırma çatılar köyün merkezi ve doğu kısımlarında yoğunlaşırken, kutu beşik tipi çatılar batı kısmında daha yaygın olarak görülmektedir. Bu dağılım, köydeki yapıların inşa edildiği dönemler, malzeme erişimi ve mimari tercihlerin zaman içinde nasıl değiştiği hakkında da ipuçları sunmaktadır.

4.3.6. Yapı İnşa Türü Analizi

Taşlık Köyü'nün yapım türü analizi, köyün mevcut yapı envanterini ve bu yapıların mimari özelliklerini detaylıca inceleyen bir süreçtir. Bu analiz, köydeki binaların inşaat materyallerini, yapısal özelliklerini ve mimari stillerini belirlerken, bu yapıların köyün sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki etkilerini de değerlendirmektedir. Yapı türlerinin sınıflandırılması, köyün mimari çeşitliliğini ve yerel kültürle olan ilişkisini gösterirken, aynı zamanda topluluğun sürdürülebilirlik, dayanıklılık ve estetik beklentilerini de yansıtmaktadır. Bu anlamda hem geleneksel hem de modern inşaat tekniklerinin köyün dokusuna nasıl entegre edildiğini incelemekte ve bu süreç, gelecekteki yerleşim ve kalkınma planlarını yönlendirmek için temel veriler sunmaktadır.

Şekil 4.11. Taşlık Köyü Yapım Türü Haritası

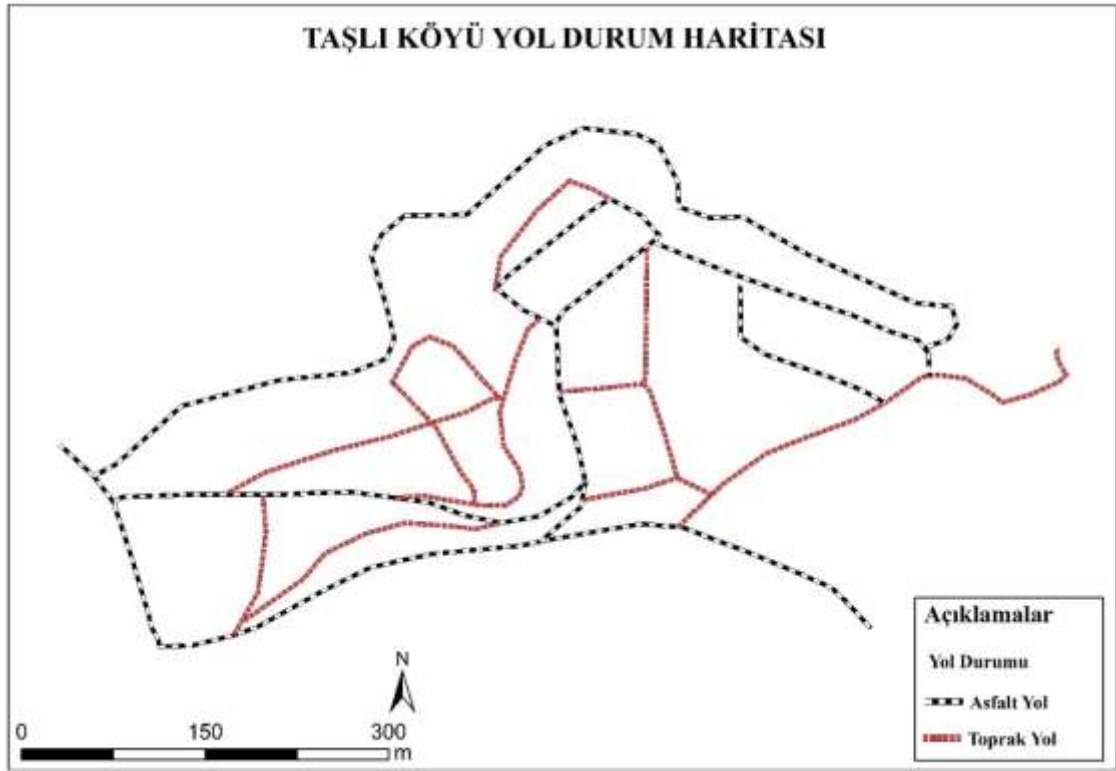
Taşlık Köyü yapı türü haritası, tüm yapıların betonarme olduğunu belirten tek bir renkle—kahverengiyle—gösterilmiştir. Betonarme yapılar, genellikle dayanıklılıkları ve sismik dirençleri nedeniyle tercih edilirler, bu da köyün modern yapı malzemelerine geçiş yaptığını veya bölgedeki inşaat standartlarının bu tür malzemeleri gerektirdiğini göstermektedir.

Betonarme yapıların baskınlığı, köyün yapısal homojenliğini ifade ederken, bu durum köyün geleneksel mimari özelliklerinden ziyade daha modern bir yapılaşma eğilimi içinde olduğunu da işaret etmektedir. Buradan hareketle, Taşlık Köyü'nün yapısal kapasitesi ve altyapı gelişimi için önemli bilgiler sağlar ve köyün sürdürülebilir kalkınması için gerekli planlama ve stratejilerin geliştirilmesinde yardımcı olmaktadır.

4.3.7. Yol Durum Analizi

Yol durum analizi, bir yerleşim bölgesinin erişilebilirliği, ulaşım ağının etkinliği köy içindeki ve dışındaki bağlantıları inceleyen bir süreçtir. Taşlık Köyü gibi kırsal bir alanda gerçekleştirilecek yol durum analizi, mevcut yolların kalitesini, çeşitliliğini ve

düzenini değerlendirirken, bu yolların sakinlerin günlük yaşamları ve ekonomik faaliyetler üzerindeki etkisini göz önünde bulundurmaktadır. Yollar, sadece bir yerden bir yere gitmek için değil, aynı zamanda yerel halk arasında sosyal etkileşim ve ekonomik değişim için de hayati öneme sahiptir. Yol durum analizi, kırsal kalkınma, afet riski azaltma ve sürdürülebilir ulaşım planlaması gibi konular için temel bir referans sağlamaktadır..

Şekil 4.12. Taşlık Köyü Yol Durum Haritası

Harita, Taşlık Köyü'nün yol durumunu göstermekte olup, asfalt ve toprak yolları farklı renklerle işaretlenmiştir. Kırmızı çizgilerle belirtilen asfalt yollar, köyün ana ulaşım arterlerini temsil etmekte ve bu yolların sağlam ve dayanıklı yapıları, köy içi ve çevresine etkin bir erişim sağladığını göstermektedir. Bu yolların varlığı, köy sakinlerinin daha geniş bölgelere ulaşımının yanı sıra, acil servislerin ve ticari faaliyetlerin düzgün bir şekilde işleyebilmesi için önemli olabilmektedir. Siyah çizgilerle işaretlenmiş toprak yollar ise daha az yapılandırılmış yolları ve köyün daha kırsal alanlarına erişimi sağlayan

yolları göstermektedir. Toprak yolların mevcudiyeti, bölgenin hala gelişmekte olduğunu ve belki de mevsimsel koşullara bağlı olarak erişilebilirlik sorunları yaşayabileceğini işaret etmektedir. Toprak yollar genellikle daha düşük maliyetli olsa da, bakım ve hava koşullarına bağlı olarak erişimde değişkenlik gösterebilirler.

4.4. Dereçaylı Köyü Yer Değiştirme Sürecinde Mimari Yapı Değişimi

Yer değiştirme süreçleri, tarih boyunca insanların karşılaştığı en büyük zorluklardan biri olmuştur. Doğal afetler, ekonomik zorunluluklar veya kalkınma projeleri gibi çeşitli sebeplerle meydana gelen bu süreçler, yerleşim yerlerinin fiziksel, sosyal ve kültürel yapısını derinlemesine etkilemektedir. Köylerden şehir merkezlerine ya da yeni yerleşim alanlarına yapılan bu taşınmalar, sadece fiziksel mekanların değişimini değil, aynı zamanda yerel halkın yaşam tarzlarının, sosyal ilişkilerinin ve kültürel değerlerinin de dönüşümünü beraberinde getirmektedir. Yer değiştirme, bir yandan modernleşme ve gelişme fırsatlarını sunarken, diğer yandan geleneksel yaşam biçimlerinin ve yerel kimliğin korunması gerekliliğini de gündeme getirmektedir. Bu bağlamda, yeni yerleşim yerlerinin planlanması ve inşa edilmesi, hem modern yaşamın gereksinimlerine yanıt verecek hem de yerel halkın tarihsel ve kültürel mirasını sürdürecek şekilde ele alınmalıdır. Yeni yerleşim yerine taşınma, köyün geleneksel yapısında modernleşme ihtiyaçları ile geleneksel değerler arasında bir denge kurma çabasını ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte, mimari yapılar sadece barınma ihtiyacını karşılamakla kalmamış, aynı zamanda topluluğun sosyal yapısını ve kültürel mirasını yansıtan, zaman içinde evrilen yaşam tarzlarının bir göstergesi haline gelmiştir.

Yer değiştirme kararı alındığında, köy sakinlerinin karşılaştığı en büyük meydan okumalardan biri, yeni yerleşim yerindeki mimari yapıların, eski köyün ruhunu ve karakterini nasıl koruyabileceği ve aynı zamanda modern yaşamın gerekliliklerine nasıl uyum sağlayabileceğidir. Bu bağlamda, yapı malzemelerinin seçimi, inşaat teknikleri ve mekan planlaması gibi konular, köyün yeni yüzünü şekillendirmede kritik rol oynamıştır. Yeni yerleşim yerinde kullanılan modern malzemeler ve teknolojiler, enerji verimliliği, dayanıklılık ve konfor gibi günümüzün temel ihtiyaçlarını karşılarlarken, mimari tasarımda geleneksel öğelerin entegrasyonu, köyün tarihsel ve kültürel bağlamıyla olan bağlantısını güçlendirmiştir. Aynı zamanda, yer değiştirme süreci, yerel halk arasındaki sosyal

ilişkiler ve köyün genelindeki toplumsal yapı üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Yeni yerleşim yerindeki mimari düzenlemeler, komşuluk ilişkilerinden kamu ve özel mekanların kullanımına kadar günlük sosyal etkileşimleri şekillendirir. Bu etkileşimler, köyün sosyal dokusunun yeniden örülmesinde ve yer değiştirme sürecinin getirdiği zorluklara kolektif bir yanıt geliştirilmesinde hayati bir öneme sahiptir.

4.4.1. Duvarların Değişimi

Dereçaylı Köyü'nün yer değiştirme sürecindeki mimari yapıların dönüşümü, özellikle duvar yapılarındaki değişimlerle dikkat çekici bir örnek teşkil etmektedir. Bu değişim, hem köyün fiziksel manzarasını hem de toplumsal yaşamın dokusunu etkileyen çeşitli faktörlerin bir araya gelmesiyle gerçekleşmiştir. Yeni yerleşim yerindeki duvar yapılarında gözlemlenen evrim, geleneksel yapım tekniklerinin modern malzemeler ve yeni inşaat metodolojileri ile entegrasyonunu yansıtmaktadır. Bu süreç, yerel mimari anlayışın korunması ve geliştirilmesi ile modern yaşamın gereklilikleri arasında bir denge kurma çabasını göstermektedir. Duvarların dönüşümü, mimari pratiğin sadece estetik ve işlevsel yönlerini değil, aynı zamanda ekolojik sürdürülebilirlik, enerji verimliliği ve yapısal dayanıklılık gibi günümüzün önemli meselelerini de kapsayan geniş bir spektrumu ele almaktadır. Bu bağlamda, kullanılan malzemelerin seçimi, duvarların yalıtım özellikleri ve çevreye uyumlu inşaat teknikleri, Dereçaylı Köyü'nde duvar yapılarının dönüşümünde kritik faktörler olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, duvar yapılarında meydana gelen değişimler, topluluğun kültürel ve sosyal değerlerinin fiziksel çevreye nasıl yansıtıldığının da bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Geleneksel mimari motiflerin ve yerel inşaat malzemelerinin modern tasarımlarla birleştirilmesi, köyün tarihi ve kültürel kimliğinin yeni yerleşim yerinde nasıl korunup vurgulandığını ortaya koymaktadır. Bu süreç, yer değiştirme sonucu oluşan yeni mimari yapıların, köyün geçmişi ile geleceği arasında bir köprü işlevi görmesine olanak tanımaktadır.

Fotoğraf 4.14. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Duvar Görünümü

Geleneksel taş duvarlar, bölgenin kültürel ve tarihi inşaat pratiklerinin belirgin özelliklerini sergilemektedir. Katılımcı 9, *"Duvarlarımızda yerel taşları kullanırdık; bu taşlar hem dayanıklıydı hem de bölgemizin doğal kaynaklarından elde edilirdi,"* diyerek bu yapıların yerel kaynaklarla inşa edildiğini vurgulamaktadır. Bu yapılar, yerel topluluğun çevresel uyumluluğunu ve kaynak kullanımındaki becerisini yansıtmaktadır. Bu eski yapılar, doğal taşların toplanması ve ustalıklı bir araya getirilmesiyle oluşturulan duvarlar, zamanın ve hava koşullarının etkilerine tanıklık etmiş ve mimari bir direnç göstermiştir. Katılımcı 12, *"Yıllar boyunca bu taş duvarlar, sert kışlara ve sıcak yazlara rağmen sağlam kalabildi,"* diyerek taş duvarların dayanıklılığını belirtmektedir. Modernleşmeyle birlikte, duvarlarda kullanılan malzemeler ve inşaat tekniklerinde bir dönüşüm göze çarpmaktadır. Katılımcı 10, *"Yeni binalarımızda artık enerji verimliliğine ve yapısal güvenliğe daha fazla önem veriyoruz, bu yüzden sıvalı ve modern malzemeler kullanıyoruz,"* diyerek modern inşaat tekniklerinin önemine dikkat çekmektedir. Günümüzde, binaların enerji verimliliği, yapısal güvenlik ve ekonomik etkenler göz önünde bulundurularak yenilenmiş malzemelerle, geleneksel yöntemlerin modern gereksinimlere uygun hale getirilmesi öne çıkmaktadır. Sıva ile kaplanmış duvarlar, daha düzgün bir yüzey ve modern bir görünüm sunarken, alt kısımlardaki orijinal taş işçiliği, mimari sürekliliği ve kültürel mirasın korunmasını simgelemektedir. Katılımcı 9, *"Yeni*

evlerimizde sıva kullanarak daha modern ve bakımı kolay duvarlar elde ediyoruz, ama eski taş duvarlarımızın güzelliğini ve dayanıklılığını da korumaya çalışıyoruz," diyerek eski ve yeninin birleşimini ifade etmektedir. Bu, aynı zamanda, geleneksel yöntemlerin modern inşaat teknikleriyle nasıl entegre edildiğinin ve bölgesel mimarinin korunarak geleceğe nasıl taşındığının somut bir örneğidir. Bu anlamda Dereçaylı Köyü'nde yaşanan mimari dönüşümü ve modernleşmenin etkisini gözler önüne sermektedir. Katılımcı 8, *"Geçmişin zanaatkarlarının emeği ile modern tekniklerin birleşimi, köyümüzün mimarisini daha özel ve dayanıklı kılıyor,"* diyerek bu dönüşümün önemine değinmektedir. Geleneksel taş duvarların yanı sıra daha düz ve sıvalı duvar yüzeyleri, geçmişin ve geleceğin bir arada olduğu bir mimari diyalog yaratmakta ve böylece hem yapısal ihtiyaçları hem de estetik beklentileri karşılamaktadır. Bu bağlamda, eski ile yeninin uyumu, sürdürülebilir ve dayanıklı mimari çözümler üretme konusundaki yerel beceriyi vurgulamaktadır.

4.4.2. Taban ve Tavan Değişimleri

Taban ve tavan değişimleri, yer değiştirme süreçlerinde yaşanan mimari dönüşümlerin önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Tarihsel olarak, taban ve tavan yapıları, bir yapıdaki mekanın işlevselliğini, konforunu ve iç mekan iklimini doğrudan etkileyen öğelerdir. Geleneksel yapılar, genellikle yerel malzemelerle ve iklim şartlarına uygun teknikler kullanılarak inşa edilmiş tabanlar ve tavanlar barındırmaktadır. Bu yapılarda tabanlar doğrudan toprağa temas edebilmekte veya basit taş döşemelerden oluşurken, tavanlar ise genellikle ahşap kirişler ve lokal bitki örtüsü ile desteklenmektedir. Ancak modernleşme ile birlikte, taban ve tavan yapımında kullanılan malzeme ve teknolojilerde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Modernleşme süreçleri, taban ve tavanların yapısal güvenliğini, dayanıklılığını ve estetiğini artırma ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Modern yapı malzemeleri ve teknikleri, mekânların ısı ve ses yalıtımını geliştirirken, aynı zamanda kullanıcıların estetik beklentilerini karşılamada da büyük rol oynamıştır. Tabanlarda betonarme döküm, seramik veya laminant parke gibi malzemeler, sağlamlık ve kolay bakım gibi avantajlar sunarken; tavanlarda ise alçıpan, asma tavan sistemleri ve entegre aydınlatma çözümleri modern mimarinin tercih edilen

unsurları haline gelmiştir. Bu değişim, yerleşim yerlerinin sosyo-ekonomik dönüşümünün yanı sıra, toplumun teknolojik erişim ve inşaat metotlarındaki gelişmelerini de yansıtmaktadır. Taban ve tavan değişimleri, kullanıcıların konfor ve güvenlik standartlarındaki yükselişin, aynı zamanda tarihsel ve kültürel değerleri modern yaşamın gereksinimleriyle nasıl bütünleştirdiğinin somut göstergeleridir. Bu bağlamda, Dereçaylı Köyü'ndeki yer değiştirme sürecinde taban ve tavanların dönüşümü, köyün fiziksel ve sosyal dokusunda meydana gelen derin değişiklikleri, aynı zamanda yerel mimari geleneklerle çağdaş tekniklerin ve malzemelerin entegrasyonunu ortaya koyan bir fenomen olarak önem taşımaktadır. Katılımcı 9, *"Eski yerleşim yerimizde tabanlar genellikle taş ve ahşap gibi doğal malzemelerden yapılırdı. Bu malzemeler hem dayanıklıydı hem de yerel koşullara uygunluk sağlardı,"* diyerek eski yapının özelliklerini vurgulamaktadır. Eski yerleşim yerindeki taban ve tavan yapısı, taş ve ahşap gibi yerel ve doğal malzemelerin geleneksel yöntemlerle işlenmesiyle karakterize edilmektedir. Eski yerleşim yerlerinde ise, tavanın ahşap kirişlerle desteklendiği ve çatı malzemesinin bölgeye özgü tekniklerle entegre edildiği görülmektedir. Katılımcı 12, *"Tavanlarımız ahşap kirişlerle desteklenirdi ve bu kirişler, çatıyı sağlam tutmak için çok önemliydi,"* diyerek geleneksel yapıların önemini belirtmektedir. Ahşap kirişlerin, aralarındaki boşluklar ve taş duvarlar, yerleşim yerinin coğrafi koşullarına ve geçmişteki yaşam tarzına tanıklık eden bir yapıyı ortaya koymaktadır. Yeni yerleşim yerlerinde ise, tavan yapısında belirgin bir değişim gözlenmektedir. Modernizasyon süreciyle birlikte, betonarme ve prefabrik malzemeler yaygınlaşmıştır. Katılımcı 13, *"Yeni yerleşim yerinde betonarme tavanlar kullanılıyor, bu da yapının dayanıklılığını artırıyor ve bakımını kolaylaştırıyor,"* diyerek yeni malzemelerin avantajlarına dikkat çekmektedir. Bu değişim, inşaat sürecini hızlandırmak ve dayanıklılığı artırmak amacıyla tercih edilmektedir. Betonarme tavanlar, ahşap kirişlerin yerini alarak daha uzun ömürlü ve bakımı kolay yapılar sunmaktadır. Ayrıca, bu yeni malzemeler, yangın gibi doğal afetlere karşı da daha dirençlidir. Katılımcı 14, *"Betonarme tavanlar yangına karşı daha dayanıklı ve bu bizim için ekstra güvenlik sağlıyor,"* diyerek güvenlik konusundaki iyileşmeleri vurgulamaktadır. Yeni yerleşim yerlerinde, çatı malzemesi olarak genellikle kiremit veya metal levhalar kullanılmaktadır. Bu malzemeler, iklim koşullarına daha iyi uyum sağlayarak, yapıların su geçirmezlik ve yalıtım özelliklerini artırmaktadır. Ayrıca, modern tavan yapıları, enerji verimliliği göz önünde bulundurularak tasarlanmakta ve bu

sayede iç mekanların ısınma ve soğutma maliyetleri azaltılmaktadır. Katılımcı 15, *"Yeni tavan yapılarımız, enerji verimliliğini artırıyor ve bu da ısınma ve soğutma maliyetlerimizi düşürüyor,"* diyerek enerji verimliliğinin önemini belirtmektedir. Tavan yapısındaki bu değişim, sadece malzeme ve teknikler açısından değil, aynı zamanda estetik ve fonksiyonel açıdan da yeni yaklaşımları beraberinde getirmektedir. Yeni yerleşim yerlerindeki tavanlar, daha geniş ve açık alanlar yaratma amacıyla tasarlanmakta, böylece iç mekanların ferahlığı ve kullanım konforu artırılmaktadır. Katılımcı 16, *"Yeni tavanlarımız daha geniş ve açık alanlar yaratıyor, bu da evlerimizi daha ferah ve kullanışlı hale getiriyor,"* diyerek modern tavan tasarımlarının etkisini açıklamaktadır. Geleneksel yapının aksine, yeni tavan yapıları, modern yaşam tarzının gereksinimlerine daha uygun olarak şekillendirilmektedir. Bu dönüşüm, köyün modernleşme sürecinin önemli bir parçası olup, yaşam kalitesini artırmaktadır.

Fotoğraf 4.15. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Tavan Görünümü

Yeni yerleşim yerindeki tavanlar artık betonarme ile dökülmekte, üstüne estetik ve kolay temizlenen fayanslar döşenmektedir. Bu, modern inşaatın sunduğu dayanıklılık ve pratiklikle, geleneksel zemin uygulamalarına bir alternatif olarak ön plana

çıkılmaktadır. Katılımcı 9, *"Betonarme tabanlar, eski taş ve ahşap tabanlardan çok daha dayanıklı ve uzun ömürlü. Ayrıca, fayanslar sayesinde temizlik de çok daha kolay,"* diyerek yeni tabanların avantajlarını vurgulamaktadır. Betonarme tabanlar, yapıların sağlamlığını artırırken, fayans kaplamalar hem estetik bir görünüm sunmakta hem de hijyenik bir ortam sağlamaktadır. Tavanlarda ise, geleneksel ahşap kirişlerin yerini betonarme almış, üstünde ise modern asma tavan uygulamaları ile estetik bir görünüm sağlanmıştır. Katılımcı 12, *"Yeni tavanlarımızda artık betonarme kullanıyoruz, bu da yapının daha sağlam olmasını sağlıyor. Üstüne eklenen asma tavanlar ise, modern ve şık bir görünüm kazandırıyor,"* diyerek yeni tavan yapılarını anlatmaktadır. Betonarme tavanlar, yangın ve diğer doğal afetlere karşı daha yüksek bir direnç sunarken, modern asma tavan uygulamaları iç mekanların estetik açıdan da tatmin edici olmasını sağlamaktadır. Katılımcı 10, *"Asma tavanlar, hem görsel olarak hoş bir atmosfer yaratıyor hem de aydınlatma sistemlerini gizleyerek daha düzenli bir görünüm sağlıyor,"* diyerek asma tavanların estetik ve fonksiyonel faydalarını belirtmektedir. Betonarme tavanlar ve modern asma tavan uygulamaları, sadece dayanıklılık ve estetik açısından değil, aynı zamanda enerji verimliliği ve akustik kontrol açısından da avantajlar sunmaktadır. Katılımcı 14, *"Yeni tavan yapılarımız, ısı ve ses yalıtımı konusunda da çok daha etkili. Bu, iç mekanların hem daha sessiz hem de daha sıcak kalmasını sağlıyor,"* diyerek bu yapıların ek faydalarına dikkat çekmektedir. Asma tavanların içine yerleştirilen izolasyon malzemeleri, enerji tasarrufunu artırmakta ve mekanın akustik kalitesini iyileştirmektedir. Yeni yerleşim yerlerindeki taban ve tavan yapıları, modern inşaat malzemeleri ve teknikleri kullanılarak daha dayanıklı, estetik ve fonksiyonel hale getirilmiştir. Katılımcı 15, *"Yeni inşaat teknikleri sayesinde evlerimiz hem daha sağlam hem de daha modern görünüyor. Betonarme tabanlar ve asma tavanlar, yaşam kalitemizi artırdı,"* diyerek bu dönüşümün yaşamlarına olan olumlu etkilerini ifade etmektedir. Bu yapısal değişiklikler, köyün modernleşme sürecinin bir parçası olarak, hem geleneksel yöntemlerle uyumlu hem de çağdaş yaşamın gereksinimlerine uygun çözümler sunmaktadır.

Modernleşme sürecinde, mimari yapıların taban ve tavanlarında gözlemlenen bu dönüşüm, yerel mimari geleneklerle çağdaş yaşam beklentilerinin entegrasyonunu simgelerken, aynı zamanda bölgenin kültürel geçmişini yansıtan mimari öğeleri koruma çabasını da gözler önüne sermektedir. Eski ile yeninin bu uyumlu birleşimi, tarihi

dokunun muhafazası ve güncel yaşam standartlarının sağlanması arasında denge kurulmasını sağlamış ve mimari alandaki sürdürülebilir gelişimin bir örneği olarak öne çıkmıştır. Yeni yerleşim yerlerinde taban ve tavan yapılarının dönüşümü, topluluğun estetik zevklerinin, fonksiyonel gereksinimlerinin ve ekolojik duyarlılıklarının bir arada nasıl değerlendirildiğinin bir yansımasıdır.

4.4.3. Kapı ve Pencere Değişimi

Kapı ve pencere değişimi, yerleşim yerlerindeki mimari dönüşümün en belirgin göstergelerinden biridir. Geleneksel yapılarda genellikle yerel malzemeler kullanılarak el işçiliğiyle yapılan kapı ve pencereler, hem estetik hem de işlevsel açıdan önemli bir yer tutmaktadır. Ancak modernleşme süreci ile birlikte, kapı ve pencerelerde kullanılan malzemeler ve tekniklerde büyük değişiklikler yaşanmıştır. Günümüzde, ahşap ve demir gibi doğal ve ağır malzemelerin yerini, PVC, alüminyum ve kompozit gibi daha hafif, dayanıklı ve enerji verimliliği yüksek malzemeler almıştır. Bu değişim, sadece yapıların dayanıklılığını ve bakım gereksinimlerini azaltmakla kalmayıp, aynı zamanda ısı ve ses yalıtımı gibi konularda da önemli iyileşmeler sağlamaktadır. Kapı ve pencerelerin modern malzemelerle yenilenmesi, güvenlik, estetik ve kullanım kolaylığı açısından da büyük avantajlar sunarak, yerleşim yerlerinin genel yaşam kalitesini artırmaktadır.

Eski yerleşim yerindeki kapı ve pencere yapıları, resimlerden anlaşılacağı üzere, sadece yapıların fonksiyonel gerekliliklerini karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda köyün tarihi ve kültürel mirasını da yansıtan öğelerdir. Bir katılımcı, 7 "*Ahşap çerçeveler ve tahtadan yapılmış kapılar, geçmişin işçiliğini ve o dönemin malzeme kullanımını sergiliyor*" diyerek, bu yapı elemanlarının köyün tarihi değerlerini nasıl koruduğunu belirtmiştir. Pencerelerin küçük cam bölümleri ve doğrudan duvar açıklıklarına yerleştirilmiş olması, o zamanın inşaat tekniklerine ve estetik anlayışına işaret etmektedir. Katılımcı 10 ise, "*Pencerelerin bu yerleşimi, hem doğal ışık girişi sağlıyor hem de havalandırma ihtiyacını karşılıyor*" ifadesini kullanarak, yapıların fonksiyonel önemine dikkat çekmiştir. Bu elemanlar, yapıyı dış etkenlerden korumanın yanı sıra, iç mekâna doğal ışık girişi sağlamak ve havalandırma ihtiyacını karşılamak gibi önemli işlevlere de hizmet etmektedir. Katılımcı 13, "*Kapı ve pencere yapıları, hem fonksiyonel hem de estetik açıdan büyük bir değer taşıyor*" diyerek, bu yapı elemanlarının çok yönlü

işlevlerini vurgulamıştır. Kapı ve pencere yapılarının bu çok yönlü işlevleri, yerel inşaat tekniklerinin ve estetik anlayışının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Katılımcılar, bu yapı elemanlarının köyün tarihi ve kültürel mirasını koruma konusundaki önemini sık sık dile getirmektedir. Katılımcı 11 "*Bu kapı ve pencereler, sadece fonksiyonel değil, aynı zamanda kültürel bir miras*" diyen bir katılımcı, bu yapıların koruma altına alınmasının ve gelecek nesillere aktarılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, eski yerleşim yerindeki kapı ve pencere yapıları, hem tarihi değerleri hem de fonksiyonel gereksinimleri karşılaması açısından kritik öneme sahiptir.

Fotoğraf 4.16. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Kapı ve Pencere Görünümü

Modernleşme süreci içerisinde, kapı ve pencere yapıları teknolojik yenilikler ve değişen yaşam standartları doğrultusunda önemli ölçüde evrilmiştir. Yeni yerleşim yerlerinde kapı ve pencereler, yalıtım ve güvenlik gibi modern ihtiyaçları karşılamak amacıyla yeniden tasarlanmıştır. Katılımcı 12. "*Yeni kapılar, estetik ve işlevsel tasarımı birleştiriyor ve güvenlik özellikleri geliştirilmiş*" diyerek, modern kapıların işlevselliğini ve güvenliğini vurgulamaktadır. Bu kapılar ayrıca, daha büyük cam yüzeylere sahip olacak şekilde üretilmiştir. Katılımcı 11, "*Modern pencereler, daha iyi yalıtım sağlayan çift camlı sistemlerle donatılmış*" diyerek, pencerelerin enerji verimliliğine katkısını

belirtmiştir. Pencereler, genellikle daha geniş boyutlar alarak iç mekâna daha fazla doğal ışık sağlama eğilimindedir. Katılımcı 14, *"Geniş pencereler, iç mekâna daha fazla doğal ışık sağlıyor ve enerji verimliliğini artırıyor"* ifadesini kullanarak, modern pencerelerin avantajlarını dile getirmiştir. Bu yeni yapılar, aynı zamanda enerji verimliliğini artırmak ve mekânın genel konforunu iyileştirmek için tasarlanmıştır. Katılımcı 15 *"Yeni kapı ve pencereler, enerji verimliliğini artırmak ve genel konforu iyileştirmek amacıyla tasarlanmış"* diyerek, modern yapı elemanlarının kullanıcı memnuniyetine katkısını vurgulamaktadır. Modern kapı ve pencere sistemlerinin bu özellikleri, hem estetik hem de fonksiyonel açıdan önemli bir gelişim göstermektedir. Katılımcılar, bu teknolojik yeniliklerin yaşam standartlarını iyileştirdiğini ve modernleşme sürecinde önemli bir rol oynadığını ifade etmektedir. Modern kapı ve pencere yapıları, eskiye oranla daha fazla güvenlik, yalıtım ve estetik değer sunmakta ve değişen yaşam standartlarına uyum sağlamaktadır. Katılımcı 13 *"Modernleşme sürecinde kapı ve pencerelerin evrimi, yaşam kalitemizi artırdı"* diyerek, bu dönüşümün olumlu etkilerini özetlemektedir. Bu yeni yapı elemanları, sadece yapıların işlevselliğini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda enerji verimliliği ve iç mekân konforunu da iyileştirerek, modern yaşamın gereksinimlerine uygun çözümler sunmaktadır. Sonuç itibarıyla, Dereçaylı Köyü'nün yer değiştirme sürecinde, kapı ve pencere yapılarının modernleşmenin etkisi altında nasıl bir evrimden geçtiğini açıkça göstermektedir. Geleneksel yapılarla modern teknolojilerin ve malzemelerin harmanlanması, bölgenin mimari evriminin ve toplumsal değişiminin somut bir göstergesidir. Kapı ve pencere değişimleri, köyün mevcut mimari ve kültürel mirasının korunması ve geleceğe taşınması için atılan adımların, aynı zamanda yeni nesil konutların estetik ve işlevsel gereksinimlerini nasıl karşıladığının altını çizmektedir.

4.4.4. Merdiven Değişimleri

Merdiven değişimleri, yerleşim yerlerinin dönüşümünde hem pratik hem de sembolik önem taşımaktadır. Merdivenler, mekanların katlar arası geçişini sağlayarak, yapının çok katmanlı kullanımının ve ulaşılabilirliğinin temel taşıdır. Eski yapıların merdivenleri genellikle işlevsel gereklilikleri karşılayan, fakat günümüzün güvenlik ve ergonomi standartlarından uzak, yerel malzemelerle inşa edilen yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eski merdivenler, yalnızca fiziksel ulaşımı sağlamakla kalmaz, aynı

zamanda binaların tarihsel ve kültürel bağlamının birer ifadesi olarak da önem taşımaktadır. Modernleşme süreci içinde, merdivenlerin tasarım ve yapımında önemli yenilikler gerçekleşmiştir. Günümüzde merdivenler, güvenliği maksimize eden korkuluklar, daha geniş basamaklar ve rahat bir yürüyüş eğimi gibi ergonomik özellikleri içerecek şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca, malzeme seçimi ve tasarımında estetik değerler de ön planda tutularak modern iç mekan tasarımıyla uyum sağlayacak şekilde geliştirilmiştir. Betonarme, çelik ve cam gibi malzemeler kullanılarak, sağlam ve uzun ömürlü merdivenler inşa edilmektedir. Bu malzemeler, modern mimari anlayışın yanı sıra, bina içinde açık ve aydınlık alanlar yaratma eğilimine de katkıda bulunmaktadır.

Dereçaylı Köyü'nün yer değiştirme sürecindeki merdiven değişimleri, mekanın işlevselliğinin artırılmasının yanı sıra estetik beklentilere de cevap veren mimari elemanlar olarak dikkat çekmektedir. Merdivenler artık sadece bir üst kata çıkmak için değil, aynı zamanda mekanın görsel ve tasarım kalitesini yükseltmek için de önemli bir rol oynamaktadır. Bu yeni yaklaşım, kullanıcı deneyimini merkeze alan ve mekanın her yönünü göz önünde bulunduran çağdaş mimarinin bir yansımasıdır.

Dereçaylı Köyü'nün eski yerleşim yerindeki merdiven yapısı basit ahşap yapılar, bölgenin yerel kaynaklarını ve geleneksel inşaat yöntemlerini yansıtır. Merdivenler, pratik bir ulaşım aracından çok, yaşam alanlarının doğal bir uzantısı gibi görünmektedir. Eski yerleşim yerlerinde kullanılan ahşap merdivenler, her bir basamağın zamanla aşındığını ve evin hikayesini adeta basamak basamak anlattığını göstermektedir. Bu merdivenler, sadece fiziksel bir yükselti değil, aynı zamanda evin genel karakterini ve sakinlerinin yaşam biçimini de yansıtır.

Fotoğraf 4.17. Dereçaylı Köyü Eski ve Yeni Yerleşim Yeri Merdiven Görünümü

Yeni yerleşim yerlerinde ise, merdiven yapısı, mimari ve inşaat anlayışındaki değişiklikleri net bir şekilde göstermektedir. Ana girişler artık betonarme gibi sağlam ve dayanıklı malzemeler kullanılarak tasarlanmakta, bu da modern mimarinin estetiği ve fonksiyonelliği arasındaki dengeye olan özeni göstermektedir. Betonarme merdivenler, modern konut tasarımında uzun ömürlülük ve az bakım ihtiyacı gibi unsurları öne çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda güvenlik standartlarını da yükseltmektedir. İç mekanlarda ise, tek katlı yapılardan dolayı merdiven yapısına daha az ihtiyaç duyulduğu görülür, bu da mekanın daha akıcı ve erişilebilir olmasını sağlamaktadır. Bu durum, iç mekan planlamasında fonksiyonellik ve basitliğe verilen önemi de vurgulamaktadır.

Dereçaylı Köyü'nde yaşanan bu dönüşüm, merdivenlerin sadece birer erişim aracı olmanın ötesinde, toplumun ve mimarinin zaman içinde nasıl değiştiğinin ve adapte olduğunun bir göstergesi olarak ele alınabilir. Eski yerleşim yerindeki ahşap merdivenler, bölgenin doğal kaynaklarından en iyi şekilde nasıl yararlanıldığının bir örneği iken, yeni yerleşim yerindeki betonarme yapılar, modern inşaat teknolojisinin getirdiği yeniliklerin ve toplumun bu yeniliklere nasıl uyum sağladığının kanıtıdır.

4.4.5. Çatı Değişimleri

Çatı değişimleri, yerleşim yerlerinin mimari kimliklerinde ve yapısal bütünlüklerinde dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Çatılar, yapıları doğal etkenlere karşı korumanın yanı sıra, enerji verimliliği, iç mekan konforu ve estetik değer açısından da kritik önem taşımaktadır. Tarihi ve geleneksel mimaride çatılar, genellikle doğal malzemelerden - saman, kil kiremit veya ahşap gibi - yararlanarak, yerel iklim koşulları ve mevcut inşaat teknikleriyle uyumlu bir şekilde inşa edilebilmektedir. Bu çatılar, hem yapıya özgün bir karakter kazandırmakta hem de yerel mimari geleneğin bir parçası olarak kültürel mirası yansıtmaktadır. Modernleşme sürecinde çatı yapıları, daha dayanıklı malzemelerin kullanımı, ısı yalıtım özelliklerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilirlik ilkelerine uygun tasarımlar ile büyük bir evrim geçirmiştir. Yeni çatı sistemleri, metal, betonarme veya gelişmiş polimer bazlı kaplama malzemeleri gibi modern malzemelerle yapılarak, uzun süreli dayanıklılık ve az bakım gereksinimine odaklanmıştır. Ayrıca, enerji verimliliği ve çevresel etkilerin azaltılması, modern çatı tasarımının temel amaçları arasında yer almaktadır. Bu nedenle, çatılarda yalıtım malzemeleri, güneş panelleri gibi yenilenebilir enerji kaynakları ve yağmur suyu toplama sistemleri gibi ekolojik özellikler sıklıkla entegre edilmektedir.

Çatı değişimleri, Dereçaylı Köyü gibi yer değiştirmiş halkın, yeni sosyal ihtiyaçlar ve teknolojik gelişmelerin etkisi altında, geleneksel yapılardan modern yapıya geçişi temsil etmektedir. Köyün yer değiştirme sürecinde çatıların dönüşümü, bu yapıların sadece mevsimsel koşullara direnç göstermekle kalmayıp, aynı zamanda köyün estetik görünümünü şekillendiren ve toplumun değişen değerlerini yansıtan dinamik birer unsur olduğunu göstermektedir. Modern çatılar, yapıları koruma ve yerel halkın yaşam kalitesini iyileştirme açısından önemli bir rol oynarken, mimari inovasyon ve kültürel uyumun somut örneklerini de oluşturmaktadır.

Dereçaylı Köyü'nün eski yerleşim yerinden kalan çatı yapıları, zaman içerisinde ve modernleşmenin etkisi altında nasıl bir evrimden geçtiğini görsel bir dille anlatmaktadır. Eski çatılar, genellikle doğal malzemelerden inşa edilmiş ve bölgenin iklim koşullarına, kullanılabilir kaynaklara ve eldeki inşaat tekniklerine uygun yapılmıştır. Katılımcı 11 "Eski çatılar, kil kiremit, tahta çıtalar ve yerel bitki örtüsünden

faaydalanılarak geleneksel yöntemlerle örtölürdü" diyerek, bu yapıların köyün tarihi ve kültürel yapısının doğrudan bir yansıması olduğunu belirtmiştir.

Fotoğraf 4.18. Dereçaylı Köyü Eski Yerleşim Yeri Çatı Görünümü

Bu çatılar, kullanılan malzemelerin doğal ve yerel olmasının yanı sıra, inşaat teknikleri açısından da geçmişin bilgi ve deneyimini yansıtmaktadır. Katılımcı 11, *"Çatılarda kullanılan kil kiremitler, yerel ocaklardan çıkarılan toprakların pişirilmesiyle elde edilirdi"* ifadesini kullanarak, bu yapıların bölgeye özgü malzeme kullanımını vurgulamıştır. Çatılar, sadece yapıları koruma işlevi görmekle kalmamış, aynı zamanda estetik ve kültürel değerler taşıyan önemli öğeler olmuştur. Modernleşme süreci ile birlikte, çatı yapılarında da önemli değişiklikler gözlemlenmiştir. Modern çatılar, daha dayanıklı ve uzun ömürlü malzemelerden inşa edilmekte ve genellikle enerji verimliliğini artırıcı özelliklere sahip olacak şekilde tasarlanmaktadır. Katılımcı 12 *"Modern çatılarda metal kiremitler ve sentetik malzemeler kullanılıyor, bu da çatının dayanıklılığını ve izolasyon kabiliyetini artırıyor"* demiştir. Bu yeni malzemeler, hem bölgenin zorlu iklim koşullarına karşı daha iyi koruma sağlamakta hem de bakım maliyetlerini düşürmektedir. Çatı yapılarının modernleşmesi sürecinde, estetik ve işlevsellik arasında bir denge kurmak da önem kazanmıştır. Katılımcı 15 *"Yeni çatılar, geleneksel görünümleri koruyarak modern malzemelerle inşa ediliyor, bu da köyün tarihi dokusunu yaşıatıyor"* diyerek, bu dengenin nasıl sağlandığını açıklamıştır. Modern çatılar, enerji verimliliği ve yapısal güvenlik gibi modern ihtiyaçları karşılarken, estetik açıdan da köyün geleneksel

mimarisine uyum sağlamaktadır. Sonuç olarak, Dereçaylı Köyü'nün çatı yapılarının evrimi, hem tarihsel ve kültürel mirasın korunmasını hem de modernleşmenin getirdiği teknik avantajları bir araya getirmektedir. Bu dönüşüm süreci, yerel halkın yapı malzemeleri ve inşaat tekniklerindeki değişimlere nasıl adapte olduğunu ve modern gereksinimlerle geleneksel değerler arasında nasıl bir denge kurduğunu göstermektedir.

Fotoğraf 4.19. Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Çatı Görünümü

Görülen çatılar, işlevselliklerinin yanı sıra sadece zor hava koşullarına karşı bir koruma sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda bina estetiğinin ve köy silüetinin de bir parçasıdır. Katılımcı 11, *"Çatılar, köyün estetik görünümünün ayrılmaz bir parçası"* diyerek, bu yapıların köyün genel görüntüsündeki önemini vurgulamıştır. Kullanılan malzemeler ve yapı teknikleri, köyün doğal çevresiyle ve sakinlerinin yaşam tarzıyla uyum içindedir. Katılımcı 15, *"Çatılarda kullanılan malzemeler, köyün doğal çevresiyle uyumlu ve yerel yaşam tarzını yansıtıyor"* ifadesini kullanarak, bu uyumu dile getirmiştir. Ancak modernleşme ile birlikte, çatı malzemeleri ve inşaat yöntemlerinde bir değişim gözlemlenmiştir. Yeni yerleşim yerlerindeki çatılar artık daha dayanıklı, sızdırmazlık ve yalıtım özellikleri gelişmiş malzemelerden yapılmaktadır. Katılımcı 13 *"Modern çatılar, dayanıklılık ve yalıtım açısından çok daha üstün malzemelerle inşa ediliyor"* diyerek, bu değişimin teknik avantajlarına dikkat çekmiştir. Bu yeni çatılar, hem estetik hem de işlevsel gereksinimleri karşılamak üzere tasarlanmıştır. Katılımcı 10, *"Yeni çatı malzemeleri, sızdırmazlık ve yalıtım özellikleri sayesinde yapıları daha korunaklı hale getiriyor"* demiştir. Modern çatılar, geleneksel yapıların estetik değerlerini koruyarak, modern teknolojinin sağladığı avantajlarla birleştirilmektedir. Katılımcı 9 *"Yeni çatılar,*

hem geleneksel görünümleri koruyor hem de modern ihtiyaçlara yanıt veriyor" diyerek, bu birleşimin önemini vurgulamıştır. Modern çatılar, metal, betonarme ve gelişmiş polimerik malzemeler gibi daha dayanıklı ve enerji verimli malzemeler kullanılarak, mevcut inşaat standartlarına uygun şekilde tasarlanmıştır. Bununla birlikte, günümüz çatı tasarımlarında güneş panelleri gibi çevresel sürdürülebilirlik unsurları ve çatı bahçeleri gibi yeşil alanlar da giderek daha yaygın hale gelmiştir. Bu yeni çatı sistemleri, sadece yapıları korumakla kalmayıp aynı zamanda köyün sürdürülebilirlik hedeflerine katkıda bulunmak ve estetik bir görünüm sunmak için de tasarlanmıştır. Sonuç olarak, Dereçaylı Köyü'nün çatı yapısındaki bu değişim, yerleşim yerinin tarihi ve sosyal dönüşümünün yanı sıra teknolojik ilerleme ve çevresel bilincin artışı da yansıtan bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Modern çatılar, köyün mimari ve kültürel mirasının korunması ve geleceğe taşınması için atılan adımların bir parçası olarak toplumun estetik ve işlevsel gereksinimlerini karşılamakta ve bu suretle mimari inovasyon ile kültürel uyum arasında bir köprü görevi görmektedir.

4.4.6. Eklenti Değişimleri

Eklenti değişimleri, mimarideki fonksiyonel ve estetik dönüşümlerin somut örnekleridir. Eklentiler, mevcut yapılarla uyumlu bir şekilde, alan genişletme, ek işlevsellik veya estetik amaçlarla inşa edilen yapısal unsurlardır. Geleneksel mimaride, eklentiler genellikle mevcut yapının malzeme ve tasarım diline uygun, yerel kaynaklar ve teknikler kullanılarak inşa edilmektedir. Bu eklentiler, binaların zaman içinde evrilen ihtiyaçlarını yansıtmaktadır. Çoğunlukla ek depolama alanı, hayvan barınakları veya yaz mutfakları gibi özgül işlevlere hizmet etmektedir. Modernleşme ve yer değiştirme süreci, eklentilerin niteliklerinde ve köyün genel mimari dokusunda belirgin değişikliklere yol açmıştır. Eklentiler artık sadece ekstra alan sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda enerji verimliliği, dayanıklılık ve sürdürülebilirlik gibi çağdaş inşaat ilkelerini de göz önünde bulundurularak tasarlanmaktadır. Yapıların esnekliğini artırmak, mekanların kullanım ömrünü uzatmak ve çok fonksiyonlu alanlar yaratmak için modern malzemeler ve inşaat teknolojileri devreye girmiştir. Betonarme, çelik ve cam gibi malzemelerle inşa edilen modern eklentiler, estetik ve yapısal bütünlük sağlama yanında, binaların genel

performansını ve kullanıcı deneyimini iyileştirmekte önemli bir rol oynamaktadır.

Dereçaylı Köyü'nün yer değiştirme sürecinde eklentilerin dönüşümü, köyün mimari gelişimini ve toplumsal dinamikleri anlama açısından zengin bir veri kaynağıdır. Modern eklentiler, mekânın kullanımını çeşitlendiren ve yaşam kalitesini artıran yenilikçi çözümler sunmaktadır.. Bu çözümler, geleneksel mimari pratiğe modern teknolojilerin entegrasyonu ile mekânsal adaptasyonun birer örneği olarak değerlendirilebilir.

Eklentiler, eski ve yeni yerleşim yerlerinde farklı fonksiyonlar ve yapısal özellikler göstermektedir. Eski yerleşim yerindeki eklentilerin genellikle yığma taş ve kerpiç gibi geleneksel malzemelerle inşa edildiğini, temel ihtiyaçlar doğrultusunda ve mevcut kaynaklar çerçevesinde şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. Katılımcı 9 *"Eski eklentiler, yığma taş ve kerpiç gibi yerel ve geleneksel malzemelerle yapılmıştır"* diyerek, bu yapıların malzeme kullanımındaki gelenekselliği vurgulamıştır. Bu malzemeler, köyün doğal çevresi ve mevcut kaynaklarla uyumlu bir şekilde seçilmiştir. Eklentiler, eski yerleşim yerlerinde temel ihtiyaçları karşılamak üzere tasarlanmış ve mevcut kaynaklar doğrultusunda şekillendirilmiştir. Katılımcı 12 *"Eski yerleşim yerinde, eklentiler temel ihtiyaçlar doğrultusunda inşa edilirdi"* ifadesini kullanarak, bu yapıların işlevselliğini belirtmiştir. Bu eklentiler, genellikle depo, ahır veya ek mutfak gibi amaçlarla kullanılmış, yerel inşaat teknikleri ve malzemeleriyle yapılmıştır. Modernleşme süreciyle birlikte, yeni yerleşim yerlerindeki eklentilerde malzeme ve tasarım açısından önemli değişiklikler gözlemlenmiştir. Modern eklentiler, daha dayanıklı ve uzun ömürlü malzemeler kullanılarak inşa edilmekte ve genellikle enerji verimliliği ve konfor gibi modern ihtiyaçları karşılamak üzere tasarlanmaktadır. Katılımcı 15 *"Yeni eklentiler, modern malzemelerle daha dayanıklı ve konforlu hale getiriliyor"* diyerek, bu değişimin avantajlarını vurgulamıştır. Eski ve yeni yerleşim yerlerindeki eklentiler, kullanılan malzemeler ve yapısal özellikler açısından önemli farklılıklar göstermektedir. Katılımcı 11 *"Eski eklentiler geleneksel malzemelerle, yeniler ise modern malzemelerle inşa ediliyor"* ifadesiyle, bu farklılıkları özetlemiştir. Bu süreç, köyün tarihsel ve kültürel mirasının modern yaşamın gereksinimleriyle nasıl dengelendiğini göstermektedir. Eklenti olarak kullanılan yapılardan geriye kalanlar arasında özellikle betonarme yapılar dikkat çekmektedir. Bu, binaların zaman içindeki değişimini ve özellikle kamu yapılarının dayanıklılık ve fonksiyonellik açısından modern inşaat tekniklerine ne kadar bağlı kaldığını göstermektedir.

Fotoğraf 4.20. Dereçaylı Köyü Eski Yerleşim Yeri Eklenti Görünümü

Eklentilerin bu evrimi, toplumun sosyal yapısındaki ve mekan ihtiyaçlarındaki değişiklikleri yansıtmaktadır. Eski yerleşim yerinde kullanılan malzeme ve teknikler, zamanın ve mekânın ruhunu yansıtan ve sakinlerinin günlük yaşam pratiklerini destekleyen basit ve işlevsel çözümleri temsil etmektedir.

Fotoğraf 4.21. Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Eklenti Görünümü

Yeni yerleşim yerinde, mekan kullanımı, toplumun değerlerine ve modern yaşamın taleplerine uygun olarak daha planlı ve düzenli bir şekilde geliştirilmiştir. Modernleşme süreci, yerel mimari geleneklerin modern inşaat anlayışıyla nasıl bütünleştirildiğini ve bu sürecin toplumun mekânsal algısını ve kullanımını nasıl dönüştürdüğünü göstermektedir. Bu değişim, sadece mimari ve yapısal yeniliklerin değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel dönüşümün de bir göstergesi olarak okunabilir.

4.4.7. Ortak Mesken Değişimleri

Ortak mesken değişimleri, bir topluluğun mekan kullanımı ve sosyal dinamiklerinin evrimini yansıtan temel unsurlardır. Mesken, yalnızca bireylerin barınma ihtiyacını karşılamakla kalmaz; aynı zamanda bir arada yaşama biçimleri, komşuluk ilişkileri ve sosyal etkileşim alanları gibi toplumsal yapının somut birer göstergesidir. Geleneksel ortak meskenler, genellikle geniş aile üyeleri veya yakın bireyler tarafından paylaşılan, işlevsel ve basit yaşam alanları olarak tasarlanmaktadır. Bu yapılar, birlikte çalışma, sosyal destek ve ekonomik kaynakların paylaşımını kolaylaştıran ortak yaşam alanları sunmaktadır.

Modernleşme süreci ile birlikte, ortak mesken yapılarında, geleneksel yaşam tarzlarına modern inşaat malzemeleri ve tasarımlarının entegre edilmesiyle büyük değişimler gözlemlenmiştir. Yapı malzemelerindeki ve inşaat tekniklerindeki yenilikler, modern meskenlerin enerji verimliliğini, sismik dayanıklılığını ve konforunu artırmıştır. Modern ortak meskenlerde, bireylerin gizliliğine ve bağımsız yaşam alanlarına daha fazla önem verilmiş, bu da daha az sayıda aile bireyinin veya bireyin bir arada yaşadığı daha küçük ve fonksiyonel yaşam alanlarının oluşmasına yol açmıştır. Dolayısıyla, Dereçaylı Köyü'ndeki ortak mesken değişimleri, toplumun sosyal yapısındaki değişiklikleri, bireysel mahremiyet anlayışındaki gelişmeleri ve toplumsal yaşamın mekan üzerindeki etkilerini göstermektedir. Yeni yapılan meskenlerde, çok nesilden oluşan geniş aile yapısının yerini, bireyselleşme eğilimine uygun, daha az sayıda kişiye hizmet eden yapılara bıraktığı görülmektedir. Bu durum, aynı zamanda toplumun yaşam kalitesine,

sosyal ilişkilerine ve mekan ihtiyaçlarına verdiği önemi de yansıtmaktadır. Modern meskenler, sadece yapısal ve estetik açıdan değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel anlamda da toplumun değişim ve gelişimine tanıklık eden canlı yapılar olarak değerlendirilmelidir.

Eski yerleşim yerindeki yapı stokunun, sadece okul binasının ayakta kalması, bu tür kamu yapılarının tasarım ve inşaat süreçlerinde gösterilen dayanıklılık ve sağlamlığa verilen önemin bir yansımasıdır. Okul binasının betonarme olması ve günümüze dek harebe halinde kalabilmiş olması, devlet tarafından yapılan yapılarda kalitenin ve uzun ömürlülüğün hedeflendiğini göstermektedir. Ayrıca, kamu yapılarının sosyal alt yapı ve toplumsal dayanışma açısından merkezi bir rol oynadığı ve toplumun eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamada kilit bir işlev gördüğü de bu durumdan anlaşılabilir.

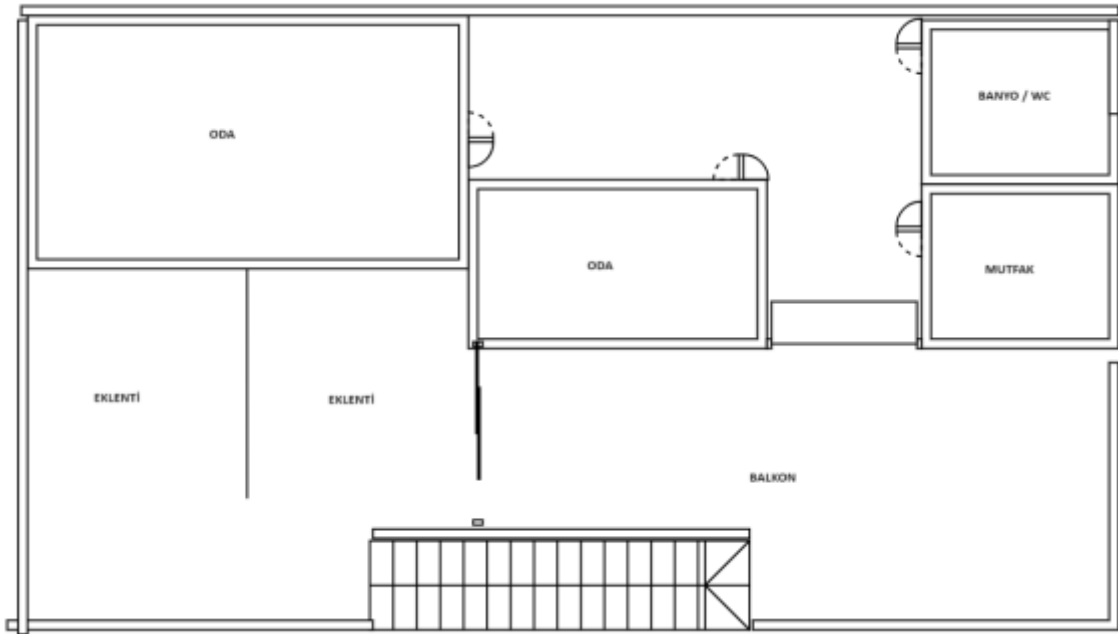
Fotoğraf 4.22. Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Ortak Mesken Görünümü

Yeni yerleşim yerinde inşa edilen cemevi, modernleşmenin ve yerel topluluğun mevcut sosyo-kültürel gereksinimlerine yanıt verme biçimindeki değişimleri simgelemektedir. Cemevi, topluluğun dini ve toplumsal etkinliklerini ağırlayan, toplumsal birlikteliğin ve kültürel ifadenin canlı bir merkezi olarak hizmet etmektedir. Cemevinin modern planlamaya uygun olarak inşa edilmiş olması, köyün modernleşme sürecinin bir parçası olarak dini ve toplumsal yapıların nasıl yeniden şekillendirildiğini göstermektedir. Modern mimari özelliklerle donatılmış olan köy okulu da, eğitim altyapısının geliştirilmesine yönelik modernleşme sürecinin bir diğer göstergesidir. Bu yapılar, yeni yerleşim yerinde toplumsal ihtiyaçlara cevap verirken, aynı zamanda yerleşim yerinin mekânsal ve sosyal dokusunu yeniden şekillendiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Meydanın varlığı ise, toplumsal etkileşim ve topluluk etkinlikleri için açık bir alanın önemini vurgulamaktadır. Meydan, herhangi bir yapıya gerek duymadan, etkinlikler, toplantılar ve sosyal birliktelikler için ortak kullanım alanı olarak işlev görmektedir. Bu durum, toplumun sosyal hayatındaki açık alanların önemini ve topluluk üyelerinin bir araya gelme ihtiyaçlarını göstermektedir. Sonuç olarak, yerleşim yerindeki ortak meskenlerin ve kamu yapılarının dönüşümü, Dereçaylı Köyü'nün toplumsal ve mimari evrimindeki stratejik eylemleri ve değişimleri yansıtan, topluluğun gelecek vizyonunu ve mevcut sosyal dinamiklerini ortaya koymaktadır. Yeni yerleşim yerindeki yapıların varlığı, köyün sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayarak, modernleşme sürecinin ve yerel halkın bu süreçteki aktif rolünün bir göstergesidir. Bu dönüşüm, hem mimari ve yapısal yenilikleri hem de toplumsal ve kültürel dönüşümü kapsayan, köyün geçmişiyle geleceği arasında köprü kurmaktadır.

4.4.8. Konut Plan Değişimi

Konut plan değişimi, yerleşim yerlerinin modernleşme sürecinde geçirdiği önemli yapısal dönüşümlerden biridir. Bu süreç, hem fiziksel mekânın organizasyonunu hem de toplumsal yaşamın dinamiklerini derinden etkileyen bir dizi değişikliği içermektedir. Geleneksel konut planlarından modern planlara geçiş, fonksiyonellik, estetik ve enerji

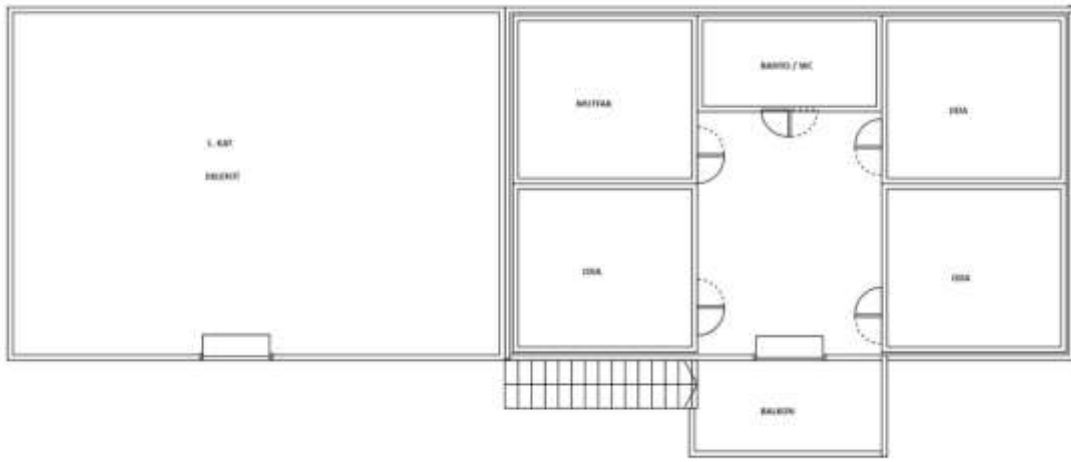
verimliliği gibi çeşitli faktörlerin etkisiyle şekillenmektedir. Modern konut planları, bireylerin yaşam kalitesini artırmak amacıyla daha geniş, aydınlık ve konforlu yaşam alanları sunmayı hedeflemektedir. Bu değişim, aynı zamanda teknolojik yenilikler ve sürdürülebilirlik prensiplerinin konut tasarımlarına entegrasyonunu da beraberinde getirmektedir. Yer değiştiren yerleşimlerin konut planlarındaki bu dönüşümler, sosyo-ekonomik ve kültürel yapılar üzerinde de önemli etkiler yaratmakta, yerel halkın, yeni yaşam koşullarına adaptasyon süreçlerini hızlandırmaktadır.

Şekil 4.13. Dereçaylı Köyü Eski Yerleşim Yeri Konut Planı

Dereçaylı Köyü Eski Yerleşim Yeri Konut Planı, geleneksel kırsal mimarinin karakteristik özelliklerini yansıtan bir düzenlemeye sahiptir. Konut planında, merkezi bir yaşam alanı etrafında düzenlenmiş odalar bulunmaktadır. Giriş kısmında geniş bir balkon yer almakta olup, bu alan sosyal etkileşimler için önemli bir alan sağlamaktadır. Balkon, konutun ana yaşam alanına açılmakta ve giriş-çıkış hareketlerini kolaylaştırmaktadır. Merkezi yaşam alanının sağında mutfak ve banyo/WC alanları bulunmaktadır. Mutfak, evin diğer bölümleriyle uyumlu bir şekilde planlanmış olup, günlük ev işlerinin yapılabilmesi için yeterli bir alan sunmaktadır. Banyo/WC ise küçük fakat işlevsel bir alan olarak tasarlanmıştır, bu da temel hijyen ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaktadır. Konut planında iki adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan biri merkezi alanın solunda,

diğeri ise arka kısmında yer almakta olup, aile bireylerinin mahremiyetini ve konforunu sağlamaktadır. Her iki oda da merkezi yaşam alanına kolay erişim imkânı tanımaktadır. Konutun sol kısmında yer alan geniş eklenti alanları, depolama veya ek işlevler için kullanılabilir alanlar sunmaktadır. Bu eklentiler, konutun işlevselliğini artırmakta ve çeşitli ev içi faaliyetler için esneklik sağlamaktadır. Eklenti alanları, tarım veya hayvancılık gibi kırsal yaşamın gereksinimlerine uygun olarak tasarlanmıştır.

Şekil 4.14. Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Konut Planı

Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Konut Planı, modern mimari anlayışın etkisiyle düzenlenmiş, fonksiyonel ve optimize edilmiş bir yapı sunmaktadır. Konut planında merkezi bir giriş koridoru etrafında simetrik olarak yerleştirilmiş odalar bulunmaktadır. Giriş kısmında yer alan geniş bir balkon, hem sosyal etkileşimler için alan sağlamak hem de estetik bir giriş noktası oluşturmaktadır. Merkezi koridorun sağında banyo/WC ve iki adet oda bulunmaktadır. Banyo/WC, modern yaşamın gereksinimlerine uygun olarak geniş ve kullanışlı bir şekilde tasarlanmıştır. Bu odalar, aile bireylerinin mahremiyetini ve konforunu sağlamak üzere düzenlenmiştir. Koridorun sol tarafında mutfak ve bir oda yer almaktadır. Mutfak, günlük ihtiyaçları karşılayacak genişlikte olup, modern mutfak gereksinimlerine uygun olarak tasarlanmıştır. Yanında yer alan oda, çok amaçlı kullanılabilir bir alan sunmaktadır. Konutun sol tarafında ise geniş bir eklenti alanı bulunmaktadır. Bu eklenti, tarım, hayvancılık veya depolama gibi kırsal yaşamın gerektirdiği işlevler için kullanılmaktadır. Eklentinin birinci katta yer alması, zemin katın

farklı amaçlar için kullanılabileceğini göstermektedir. Yeni yerleşim yeri konut planı, fonksiyonellik ve estetik açısından optimize edilmiştir. Merkezi koridor düzenlemesi, tüm odalara kolay erişim sağlarken, geniş balkon ve eklenti alanları, yaşam kalitesini artırmaktadır.

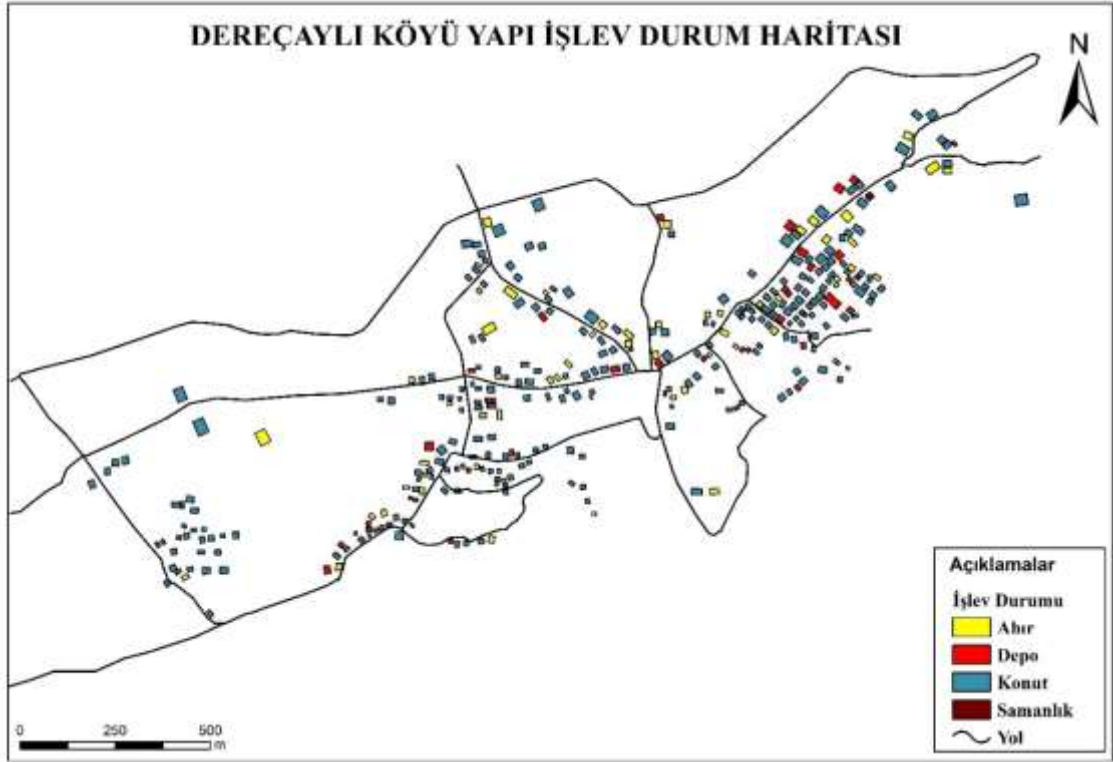
4.5. Dereçaylı Köyü Yeni Yerleşim Yeri Doku Analizleri

Yeni yerleşim yerlerinin doku analizleri, bölgenin mevcut ve potansiyel kullanımını anlamak ve gelecekteki kentsel gelişimine yön vermek için hayati öneme sahiptir. Dereçaylı Köyü yeni yerleşim yerinin doku analizi, köyün mekânsal yapısını, arazi kullanımını ve çevresel etkileşimlerini incelerken, sürdürülebilir ve işlevsel bir toplum yapısını desteklemek amacıyla yerleşim yerinin fiziksel ve sosyal özelliklerini değerlendirmektedir. Bu anlamda, yerleşim yerinin yapı tipolojileri, açık ve yeşil alanların dağılımı, yol ve altyapı sistemlerinin düzeni gibi çeşitli unsurlarını ele almasıdır. Dereçaylı Köyü'nün yeni yerleşim yeri için yapılan doku analizi, kırsal kalkınma ve topluluk odaklı planlama çabalarının bir parçası olarak, köyün mevcut yerleşim kalıplarını, büyüme trendlerini ve çevresel koşullarını ortaya koymaktadır. Köyün geleneksel mimari mirası ile modern gereksinimler arasında denge kurma ihtiyacı da bu analizin odak noktasıdır. Dereçaylı Köyü için doku analizinin sonuçları, kırsal alanda yaşam kalitesini yükseltme ve geleceğe dönük sürdürülebilir bir planlama yapma açısından kritik bir öneme sahiptir.

4.5.1. İşlevsel Analizi

İşlevsel analiz, yerleşim alanlarının kullanım efektifliğini ve mekanların toplumun ihtiyaçlarına ne derece hizmet ettiğini kapsamlı bir şekilde inceleyen bir süreçtir. Dereçaylı Köyü'nün yeni yerleşim yeri için yapılan işlevsel analiz, köyün mevcut altyapısının, yapıların ve sosyal mekanların etkinliğini değerlendirerek, köy sakinlerinin günlük yaşamlarını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu analiz, mekanların çeşitliliğini, erişilebilirliğini ve çok işlevliliğini ele almaktadır. Ayrıca, binaların ve ortak kullanım alanlarının tasarımını, sürdürülebilirliğini ve çevresel uyumunu da göz önünde bulundurmaktadır.

Dereçaylı Köyü için işlevsel analiz, mekanların kullanım sıklığı ve çeşitliliği, yerel halkın mekanlardan memnuniyeti, ve toplumsal etkileşim alanlarının yeterliliği gibi faktörleri incelemektedir. Aynı zamanda, bu analiz, köyün eğitim, sağlık, ticaret ve rekreasyon gibi temel hizmetlere erişimini de göz önünde bulundurmaktadır.

Şekil 4.15. Dereçaylı Köyü Yapı İşlev Durum Haritası

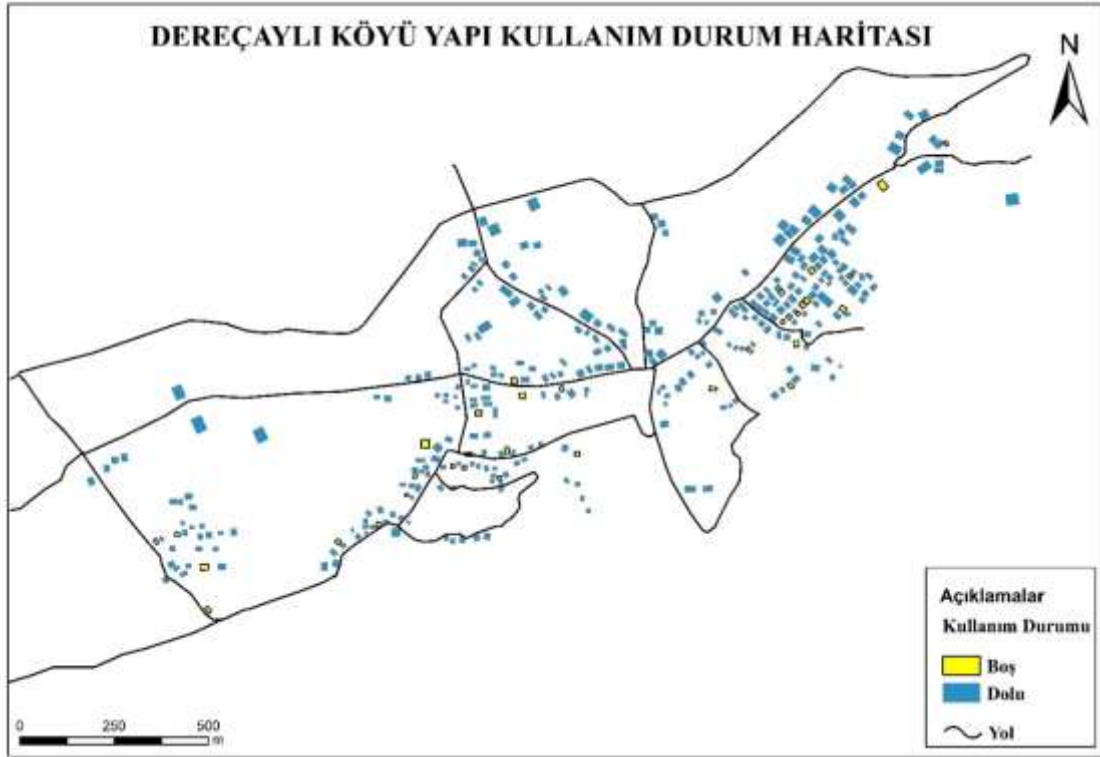
Dereçaylı Köyü'nün yapı işlev durum haritası, köyün yapısal çeşitliliğini ve her bir yapının işlevsel durumunu renklerle göstermektedir. Kırmızıyla işaretlenmiş konutlar, köyün yaşam alanlarını temsil eder ve köy dokusunun büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu konutlar, köyün demografik yapısını ve topluluk yaşamını yansıtmaktadır. Sarı renkli ahırlar, hayvancılığın köy ekonomisinde ve günlük yaşamda halen önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu yapılar genellikle aile işletmelerinin bir parçasıdır ve kırsal alanda ekonomik aktivitenin bir göstergesi olarak hizmet etmektedir. Maviyle belirtilen depolar, köydeki tarımsal üretimin saklanması ve yönetilmesi için kullanılan alanları göstermektedir. Bu tür yapılara olan ihtiyaç, köydeki tarımsal faaliyetlerin yoğunluğuna işaret etmektedir. Açık mavi renkteki samanlıklar,

köyde tarımın ve hayvancılığın desteklendiğini ve tarımsal üretimin bir parçası olarak önem taşıdığını göstermektedir. Samanlık varlığı, tarım ürünlerinin depolanması ve hayvan yemi gibi malzemelerin saklanması için kullanılan mekanlara işaret etmektedir.

Genel olarak, Dereçaylı Köyü'nün yapısal ve işlevsel karakteristiklerine ilişkin geniş bir perspektif sunmaktadır. Görülen yapıların dağılımı ve işlevleri, köyün mevcut sosyo-ekonomik yapısını ve gelecek planlamaları için kritik veriler sağlamaktadır. Özellikle tarımsal üretim ve hayvancılıkla ilgili yapıların yoğunluğu, köy ekonomisinin temel taşlarını gözler önüne sermektedir. Bu analiz, köydeki mevcut yapıların korunması ve geliştirilmesi için stratejik planlamalar yapmayı kolaylaştırmaktadır. Örneğin, ahır ve samanlıkların modernize edilmesi, tarımsal verimliliğin artırılmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca, yolların iyileştirilmesi, köy içi ulaşımın daha güvenli ve verimli hale gelmesine yardımcı olacaktır.

4.5.2. Kullanım Durumu Analizi

Kullanım durumu analizi, yerleşim alanlarındaki binaların mevcut kullanımını ve bu kullanımların yerel halkın ihtiyaçlarına ne ölçüde hizmet ettiğini değerlendirmektedir. Bu anlamda, bir yerleşim biriminin yapılarının fonksiyonel dağılımını, mekanların kullanım sıklığını ve mekansal kapasitesini incelerken, aynı zamanda kullanılmayan veya az kullanılan potansiyel alanları da ortaya çıkarmaktadır. Dereçaylı Köyü'nde gerçekleştirilecek kullanım durumu analizi, köy sakinlerinin günlük yaşam aktivitelerini, sosyal etkileşimlerini ve ekonomik işlevlerini destekleyen yapıları detaylandırırken, mevcut yapıların işlevselliğini ve topluluk için sağladığı değeri analiz etmektedir. Bu süreç, köyün fiziksel ve sosyal altyapısını anlamak, mekan kullanımındaki etkinlikleri ve eksiklikleri belirlemek, ve gelecekteki yerleşim planlamasına veri sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Kullanım durumu analizi, köyün kentsel formunun ve toplumun genel yaşam kalitesinin geliştirilmesine yönelik stratejik kararların alınmasında temel bir role sahip olup, köyün sürdürülebilir kalkınmasını destekleyecek planlama ve tasarım önerileri sunmaktadır.

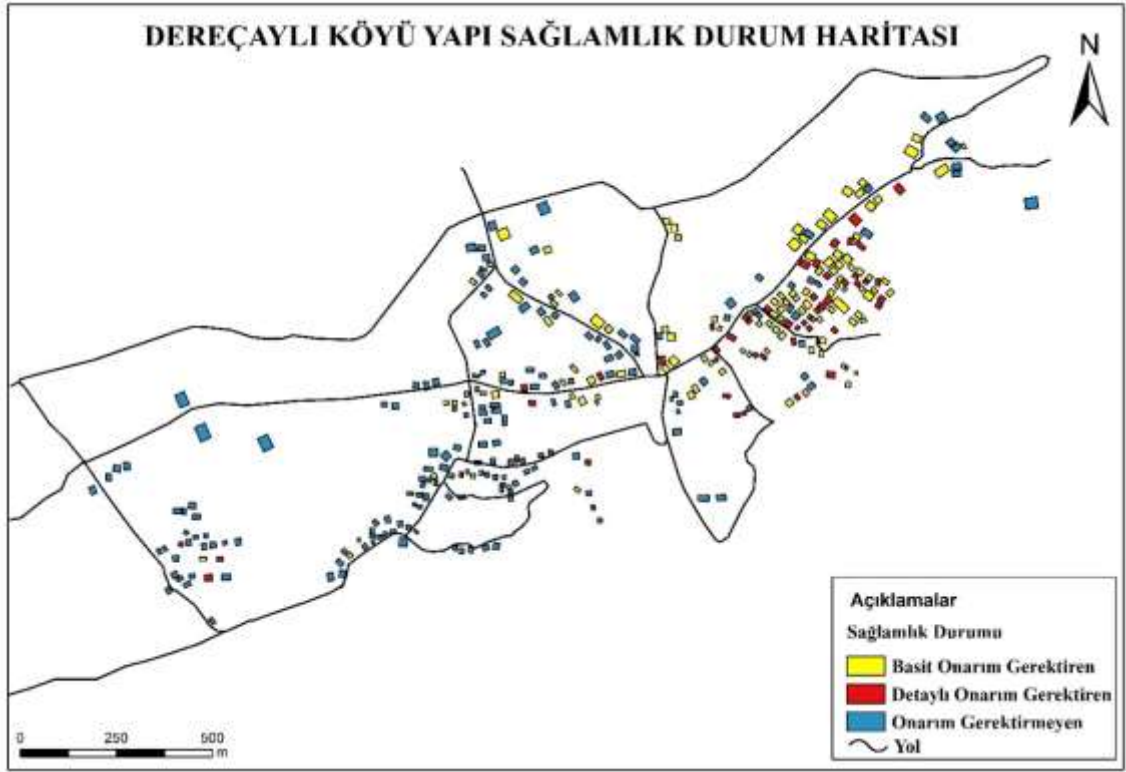
Şekil 4.16. Dereçaylı Köyü Yapı Kullanım Durum Haritası

Dereçaylı Köyü'nün yapı kullanım durum haritasında, sarı renk ile gösterilen boş yapılar ve mavi renk ile işaretlenen dolu yapılar yer almaktadır. Mavi renkli, dolu yapıların köyün çeşitli noktalarına dağılmış olması, köyün aktif ve kullanılan yapılara sahip olduğunu göstermektedir. Bu aktif kullanım, köy sakinlerinin yaşam alanları, iş yerleri veya kamu hizmetleri gibi çeşitli işlevler için bu yapıları kullandıklarını ima etmektedir. Sarı renkle gösterilen boş yapılar, kullanılmayan veya atıl durumda olan yapıları temsil etmektedir. Bu yapılar köydeki potansiyel gelişme alanlarını veya yeniden canlandırma ihtiyacı olan yerleri işaret etmektedir. Boş yapıların dağılımı, köydeki mekânsal planlamanın ve kalkınmanın dengesiz olduğunu veya belirli alanlarda gelişim fırsatlarının olduğunu göstermektedir. Genel itibariyle, Dereçaylı Köyü'nün mevcut yapı kullanımını ve yerleşim yerinin mekânsal dinamiklerini ortaya koymaktadır.

4.5.3. Sağlamlık Durumu Analizi

Sağlamlık durumu analizi, yerleşim yerlerindeki binaların mevcut fiziksel koşullarını, yapısal güvenliklerini ve uzun vadeli dayanıklılıklarını kapsamlı bir şekilde değerlendiren bir süreçtir. Dereçaylı Köyü gibi alanlarda yürütülecek bir sağlamlık durumu analizi, yapıların doğal afetlere, aşırı hava olaylarına ve zamanın yıpratıcı etkilerine karşı direncini incelemek için esastır. Bu tür analizler, çeşitli parametrelerin sistematik bir şekilde incelenmesini gerektirmektedir. İlk olarak, yapıların inşaat kalitesi değerlendirilir. Bu süreç, yapıların temelinden çatıya kadar her bileşenin ayrıntılı bir incelemesini içermektedir. Kullanılan malzemelerin türü ve kalitesi, malzemelerin yaşına ve maruz kaldıkları çevresel koşullara göre değerlendirilmektedir. Betonarme yapıların, ahşap kirişlerin ve taş duvarların dayanıklılığı ve bütünlüğü test edilmektedir. Özellikle betonarme yapıların karbonatlaşma, çatlaklar ve donma-çözülme döngülerine karşı direnci ölçülmektedir. İkincisi, yapıların statik ve dinamik yükler altında davranışları analiz edilmektedir. Deprem, rüzgar ve diğer dinamik yükler altında yapıların nasıl performans gösterdiği, modern analiz araçları kullanılarak simüle edilmektedir. Bu analizler, yapıların tasarım kriterlerine uygun olup olmadığını ve güçlendirme gerekip gerekmediğini belirlemek için kritiktir. Özellikle Dereçaylı Köyü gibi deprem riski yüksek bölgelerde, sismik analizlerin detaylı bir şekilde yapılması önemlidir. Üçüncüsü, yapıların bakım ihtiyaçları değerlendirilmektedir. Bu, mevcut hasarların, yıpranmaların ve bozulmaların dokümantasyonunu içermektedir. Yapısal elemanlardaki çatlaklar, nem sorunları, malzeme bozulmaları ve korozyon gibi faktörler incelenmektedir. Bu incelemeler, yapıların düzenli bakım ve onarım ihtiyaçlarını belirlemeye yardımcı olmaktadır. Örneğin, taş duvarlardaki derzlerin yenilenmesi veya ahşap elemanların korunması gibi spesifik bakım önerileri geliştirilir. Son olarak, olası güçlendirme gereklilikleri tespit edilir. Güçlendirme, yapıların mevcut dayanıklılığını artırmak için gerekli olan müdahaleleri tanımlamaktadır. Bu, yapıların temellerinin güçlendirilmesi, ek destek elemanlarının eklenmesi veya mevcut yapı malzemelerinin değiştirilmesi gibi işlemleri içerebilmektedir. Güçlendirme önerileri, yapıların ömrünü uzatmak ve güvenliğini sağlamak amacıyla detaylı mühendislik hesaplamalarına dayanmaktadır. Sağlamlık durumu analizi, sadece yapıların mevcut durumunu değil, aynı zamanda gelecekteki performanslarını da öngörmeyi amaçlamaktadır. Bu analizler, köyün genel

güvenliğini ve sürdürülebilirliğini artırmak için kritik bilgiler sağlar ve planlama ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Dereçaylı Köyü'nün yapı stoğunun bu şekilde detaylı bir değerlendirmesi, köyün altyapısının uzun vadeli dayanıklılığını ve güvenliğini sağlamak için temel bir adımdır.

Şekil 4.17. Dereçaylı Köyü Yapı Sağlamlık Durum Haritası

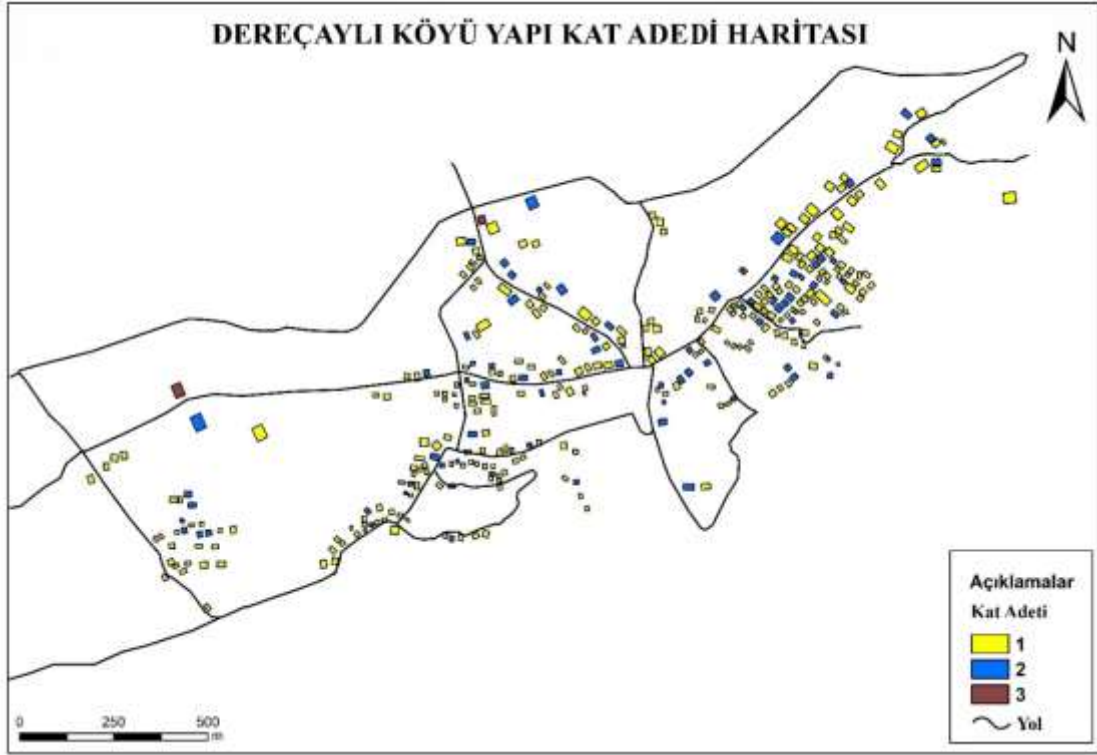
Dereçaylı Köyü'nün yapı sağlamlık durum haritası, köydeki binaların çeşitli onarım ihtiyaçlarını renklerle göstermektedir. Sarı renkli binalar basit onarımları, kırmızı renkli binalar detaylı onarımları gerektiren yapılardır ve mavi renkli binalar herhangi bir onarım gerektirmeyen yapıları ifade etmektedir. Sarı ve kırmızı renklerle işaretlenmiş binaların dağılımı, köyde belirli yapıların yapısal olarak zayıfladığını veya zaman içinde aşınmış olabileceğini göstermektedir. Özellikle kırmızıyla işaretlenmiş yapılarda, acil müdahale gerektiğini ve bu yapıların güvenliği açısından ciddi riskler taşıyabileceğini gösterir. Bu yapılar, öncelikle değerlendirilmeli ve güçlendirilmeli veya onarılmalıdır. Mavi renkle gösterilen onarım gerektirmeyen binaların varlığı, köyün bir kısmının iyi durumda olduğunu ve belki de daha yeni yapılar olduğunu veya iyi bakıldığını

göstermektedir. Genel itibariyle, Dereçaylı Köyü'nün yapı sağlamlık durum haritası, köyün mevcut yapı stoğunun durumu hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Köydeki yapıların yaş, malzeme kalitesi, bakım durumu ve çevresel etkenlere karşı dayanıklılığı gibi çeşitli faktörlerin etkilerini gözler önüne sermektedir. Sarı ve kırmızı renklerle işaretlenmiş binaların yoğun olduğu bölgelerde, yapıların düzenli bakım ve onarıma ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Bu bölgelerdeki yapıların güçlendirilmesi, köyün genel güvenliğini ve dayanıklılığını artırmak için kritik bir öncelik olmalıdır. Ayrıca, yerel yönetimlerin ve planlamacıların kaynakları etkin bir şekilde tahsis etmelerine yardımcı olabilmektedir. Böylece acil müdahale gerektiren yapılar öncelikli olarak ele alınabilir. Mavi renkli binaların varlığı ise, köyde sürdürülebilir bakım ve modern inşaat tekniklerinin başarıyla uygulandığını göstermektedir. Bu binalar, diğer yapılara örnek teşkil ederek, köyde genel bir iyileşme ve dayanıklılık stratejisinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Sonuç olarak, bu harita, köyün mevcut yapı durumunu kapsamlı bir şekilde analiz ederek, gelecekteki planlama ve geliştirme çalışmalarına yön verecek değerli veriler sunmaktadır.

4.5.4. Kat Adedi Analizi

Kat adedi analizi, bir yerleşim yerindeki binaların yüksekliklerini ve bu yüksekliklerin mekânsal kullanım, görsel silüet ve yerleşim dokusu üzerindeki etkilerini inceleyen bir süreçtir.

Yapıların kat sayıları, bölgenin sosyal ve ekonomik dinamiklerini yansıtırken, bölgedeki altyapı kapasitesi ve çevresel düzenlemeler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, daha fazla katlı binalar, yoğun nüfuslu bölgelerde ve belirli ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştığı alanlarda bulunabilirken, daha az katlı veya tek katlı yapılar genellikle daha düşük yoğunluklu ve geniş açık alanlara sahip yerleşim alanlarında bulunmaktadır. Dereçaylı Köyü'nün kat adedi analizi, mevcut ve gelecekteki planlama çabaları için kritik bir bilgi kaynağı olacak ve sürdürülebilir yerleşim gelişimine yönelik stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

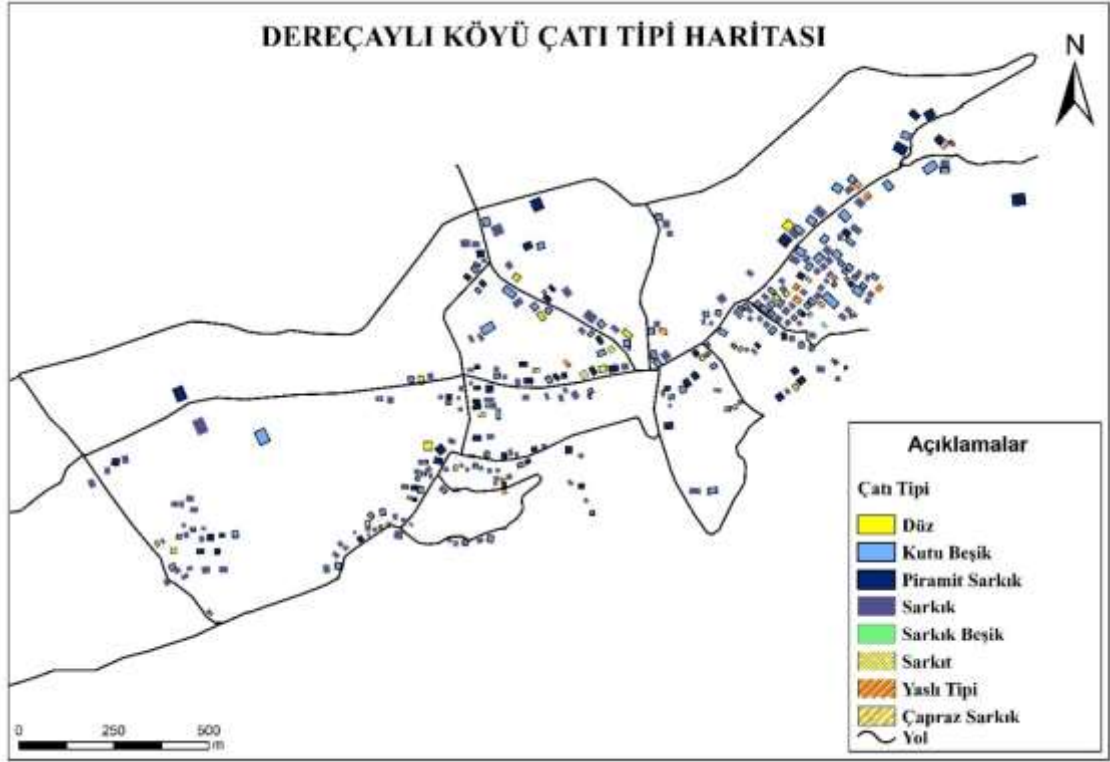
Şekil 4.18. Dereçaylı Köyü Yapı Kat Adedi Haritası

Dereçaylı Köyü'nün yapı kat adetlerini haritalandırılmıştır. Her bir binanın kat sayısını renklerle kodlanmıştır. Sarı renkli binalar tek katlı, kırmızı renkli binalar iki katlı ve mavi renkli binalar üç katlı yapıları temsil etmektedir. Bu anlamda, köyün büyük bir kısmında tek katlı yapıların yaygın olduğunu göstermektedir. Bu da köyün geleneksel veya düşük yoğunluklu bir yerleşim yapısına işaret edebilmektedir. İki katlı yapıların varlığı, belki de ailelerin büyüklüğü veya işletmelerin ihtiyaçlarından kaynaklanan biraz daha yüksek yoğunluklu yerleşim alanlarını göstermektedir. Bu, köy içindeki bazı bölgelerin, diğerlerine kıyasla daha fazla nüfus veya ekonomik aktivite barındırdığını düşündürebilir. Üç katlı yapılar, köyde nispeten daha az sayıda ve özellikle belirli noktalarda bulunmaktadır. Bu binaların varlığı, köydeki belirli ailelerin veya işletmelerin dikey genişleme ihtiyacını veya belki de köyün belli bölgelerinde yoğunlaşan belirli bir sosyoekonomik gelişmeyi temsil etmektedir. Genel olarak, Dereçaylı Köyü'nün yapı kat adetleri, köyün demografik ve sosyoekonomik yapısını anlamak için önemli ipuçları sunmaktadır. Tek katlı yapıların yoğunluğu, köyün geleneksel ve düşük yoğunluklu yerleşim karakterini vurgularken, iki ve üç katlı yapıların varlığı, köydeki demografik çeşitliliği ve farklı ekonomik faaliyetleri ortaya koymaktadır. Yapı kat adetlerindeki

Çeşitlilik, köydeki yaşam tarzlarının ve ekonomik faaliyetlerin çeşitliliğini de yansıtarak, köyün sosyal ve ekonomik dokusunu daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır.

4.5.5. atı Tipi Analizi

atı tipi analizi, bir yerleşim alanının mimari karakterini, çevresel uyumunu ve estetik değerlerini anlamak için yapılan kapsamlı bir değerlendirme sürecidir. Dereçaylı Köyü'nde yapılacak olan çatı tipi analizi, köyün çatı yapılarının çeşitliliğini, her bir çatı formunun fonksiyonel avantajlarını ve yerel iklim koşulları ile ilişkisini ele alınmıştır. Bu anlamda, binaların yağmur ve kar yüklerine, güneşlenmeye, havalandırmaya ve enerji verimliliğine nasıl tepki verdiğini belirlerken, aynı zamanda yerel mimari geleneklerin ve inşaat metodolojilerinin korunmasına da ışık tutmaktadır. Her atı tipi, malzeme seçimi, yapısal dayanıklılık ve maliyet gibi çeşitli faktörler açısından incelenirken, bu çatılar topluluk için sosyal ve kültürel birer simge olarak da değerlendirilmektedir. atı tipi analizi, Dereçaylı Köyü'nün kentsel ve kırsal kimliğinin korunması ve geliştirilmesi için temel veriler sunmaktadır. Gelecekteki restorasyon, yeniden yapılandırma ve geliştirme projelerine rehberlik etmektedir. Bu süreç, köyün sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği ile uyumlu bir gelişimini destekleme amacını da taşımaktadır.

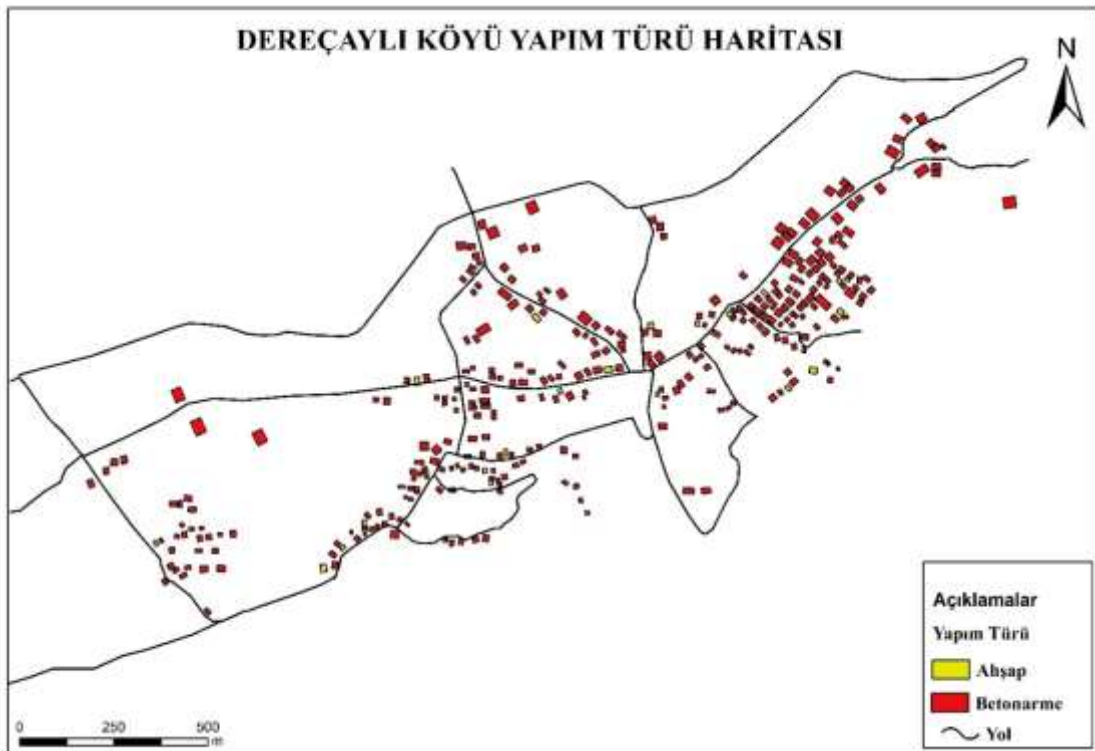
Şekil 4.19. Dereçaylı Köyü Çatı Tipi Haritası

Dereçaylı Köyü'nün çatı tipi haritası, köyde bulunan çeşitli çatı yapılarını farklı renklerle gösterilmiştir. Bu anlamda renkler, çatı tiplerini sınıflandırmaktadır. Aynı zamanda köydeki yapıların mimari çeşitliliğine işaret etmektedir.. Sarı renkle gösterilen düz çatılar, belki de bölgenin iklim koşullarına uygun pratik ve basit bir çözüm sunmaktadır. Mavi renkle işaretlenen kutu beşik çatılar, daha modern veya belirli bir mimari tarzı temsil etmektedir. Koyu maviyle belirtilen piramit şeklindeki şarkık çatılar, yağmur suyunun etkin bir şekilde yönlendirilmesini sağlamak için tasarlanmış olabilir ve bölgenin yağışlı iklim şartlarına uygun olabilmektedir. Turuncu çizgili şarkıt çatılar, belki de güneş ışığının ve havalandırmanın maksimize edilmesi amaçlanarak özel bir tasarıma sahip yapıları göstermektedir. Yeşil renkli şarkık beşik çatılar ve sarı çizgili çapraz şarkık çatılar ise daha karmaşık çatı formlarını ve yapısal çeşitliliği temsil etmektedir. Bu da köyün farklı dönemlerden kalma veya farklı fonksiyonlara sahip yapıları olduğunu göstermektedir. Genel olarak, Dereçaylı Köyü'nün çatı tipi haritası, köyün mimari zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Farklı çatı tiplerinin varlığı, köydeki yapıların zaman içinde nasıl evrildiğini ve çeşitli iklim koşullarına nasıl uyum sağladığını göstermektedir. Ayrıca, çatı tiplerindeki bu çeşitlilik, köyün sosyal ve kültürel dokusunun

zenginliğini yansıtarak, Dereçaylı Köyü'nün tarihi ve fonksiyonel yapısına dair derinlemesine bir anlayış sağlamaktadır.

4.5.6. Yapı İnşa Türü Analizi

Yapı türü analizi, bir yerleşim bölgesindeki binaların fonksiyonel özelliklerini, tasarım tiplerini ve inşaat yöntemlerini kapsamlı bir şekilde inceleyen bir süreçtir. Dereçaylı Köyü'nde gerçekleştirilecek yapı türü analizi, köyün mimari çeşitliliğini ve yapıların mevcut kullanımlarını ortaya koyarken, bu yapıların köy dokusu ve topluluk ihtiyaçlarıyla olan ilişkisini değerlendirmektedir. Analiz, konutlar, ticari binalar, kamu hizmet yapıları ve tarımsal yapılar gibi çeşitli yapı tiplerini ayırt etmektedir. Bu süreç, yerleşim alanının nasıl geliştiğini ve kullanıcılarının ihtiyaçlarına nasıl evrildiğini anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, bölgenin gelecekteki planlama ve kalkınma stratejileri için temel veriler sağlamaktadır. Bununla birlikte sürdürülebilir bir toplumsal yapının desteklenmesine katkıda bulunmaktadır. Yapı türü analizi, ayrıca, köyün altyapı durumunu, genel estetiğini ve yerel kültürel mirasını koruma ve geliştirme çabalarında da kritik bir araç olarak işlev görmektedir.

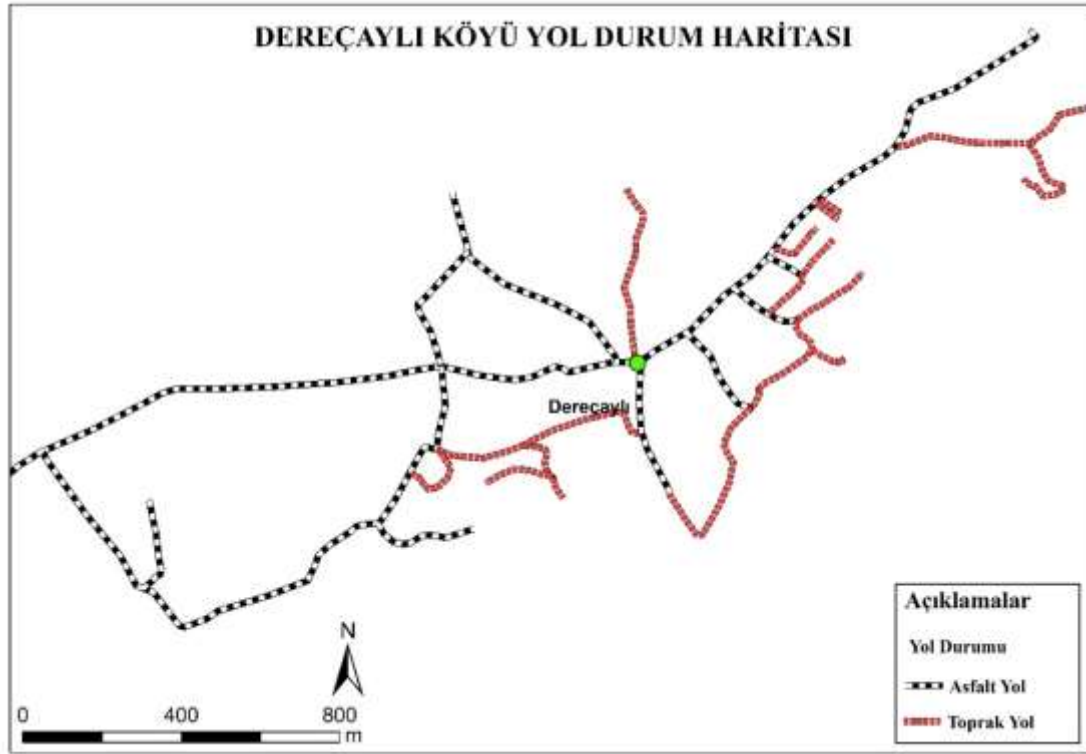
Şekil 4.20. Dereçaylı Köyü Yapım Türü Haritası

Dereçaylı Köyü'nün yapı türü haritası, yapıların inşa edildiği ana malzemelere göre sınıflandırılmıştır. Kırmızı renk ile gösterilen betonarme yapılar, dayanıklılık ve modern inşaat tekniklerinin bir göstergesi olarak köydeki yapı stokunun büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu betonarme binaların yaygınlığı, köyün belki de son yıllarda önemli bir yapısal gelişim geçirdiğini veya modernleşme eğiliminde olduğunu etmektedir. Sarı renkli ahşap yapılar ise, köydeki geleneksel mimari uygulamaları ve yerel inşaat malzemelerinin kullanıldığı görülmektedir. Ahşap yapıların varlığı, köyde sürdürülebilir ve çevre dostu inşaat yöntemlerine olan bağlılığı veya tarihsel ve kültürel değerleri yansıtmaktadır. Genel olarak, Dereçaylı Köyü'nün yapı türü haritası, köyün mimari ve inşaat pratiklerindeki çeşitliliği ve evrimini gözler önüne sermektedir. Betonarme yapıların artışı, köyün modernleşme sürecine girdiğinin bir işareti olabilirken, ahşap yapıların devamlılığı, geleneksel ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik bir bağlılığı göstermektedir. Yapı malzemelerindeki bu çeşitlilik, Dereçaylı Köyü'nün tarihsel gelişimini ve modern yapılaşma eğilimlerini yansıtarak, köyün mimari kimliğinin ve inşaat kültürünün zenginliğini ortaya koymaktadır.

4.5.7. Yol Durumu Analizi

Yol durum analizi, yerleşim alanlarının ulaşım altyapısının mevcut durumunu ve performansını değerlendirirken, erişilebilirlik, bağlantılılık ve taşıma kapasitesi gibi faktörleri kapsamlı bir şekilde incelenmektedir. Dereçaylı Köyü'nde yapılacak yol durum analizi, köy içi ve çevresindeki yolların fiziksel durumunu, malzeme kalitesini, bakım sıklığını ve trafik düzenini ele alarak, köy sakinlerinin günlük hayatlarındaki hareketliliğini ve köyün genel erişimini anlamaya olanak sağlayacaktır. Bu süreç, yolların mevcut koşullarını ve potansiyel iyileştirme ihtiyaçlarını belirlerken, köyün sürdürülebilir kalkınması ve afetlere hazırlıklılığını da göz önünde bulundurmaktadır. Köydeki yolların kalitesi, toplumun sosyoekonomik aktivitelerine doğrudan etki etmektedir. Köy içi ve dışı pazarlara, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırmakta veya zorlaştırmaktadır. Yol durum analizi, Dereçaylı Köyü'nün ulaşım planlamasına stratejik bir bakış açısı sunarken, güvenli ve etkin bir ulaşım ağı oluşturmak için gerekli olan kısa ve uzun vadeli

hedefleri belirlemede temel bir rol oynamaktadır. Bu analiz aynı zamanda, köydeki yaşam kalitesini artırmak ve topluluk rezilyansını güçlendirmek için altyapı yatırımlarının önceliklendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Şekil 4.21. Dereçaylı Köyü Yol Durum Haritası

Dereçaylı Köyü'nün yol durumunu gösterilmiştir. Bu anlamda farklı yol tiplerini iki renk ile kodlanmıştır. Siyah kesik çizgiler asfalt yolları işaret etmektedir. Bu yollar muhtemelen köyün ana ulaşım hatlarıdır ve köy içi ile dışı erişim için en çok kullanılan yollardır. Kırmızı kesik çizgiler ise toprak yolları temsil ediyor ve bu yollar daha az kullanılıyor veya köyün daha az erişilebilir alanlarına ulaşmaktadır. Asfalt yolların bulunduğu bölgeler, köyün daha gelişmiş ve erişilebilir olduğunu gösterirken, toprak yolların varlığı, hâlâ altyapı geliştirme ihtiyacı olan veya doğal ve tarım alanlarına erişim sağlayan bölgeleri işaret etmektedir. Asfalt yolların genellikle yerleşim alanlarının merkezinden geçtiği ve toprak yolların ise daha çok köyün kenarlarına veya dışındaki alanlara uzandığı görülmektedir. Genel olarak, Dereçaylı Köyü'nün yol durumu haritası, köyün ulaşım altyapısının mevcut durumunu ve gelişim potansiyelini ortaya koymaktadır. Asfalt yolların varlığı, köyün merkez bölgelerinde ulaşımın daha kolay ve erişilebilir

olduğunu gösterirken, toprak yolların yoğunluğu, köyün kenar ve dış bölgelerinin hala geliştirilme ihtiyacı içinde olduğunu göstermektedir. Özellikle tarım ve doğal alanlara erişimi sağlayan toprak yolların iyileştirilmesi, köydeki ekonomik faaliyetlerin ve yaşam kalitesinin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Yol durumundaki bu çeşitlilik, köyün farklı bölgelerindeki yaşam koşullarını ve ulaşım imkanlarını anlamak için önemli bir kaynak sunmaktadır.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Bu araştırmada, yer değiştiren yerleşmelerde yapısal dönüşüm ve modernleşme sürecinin mimari değişimler üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma kapsamında Taşlık ve Dereçaylı köylerinde yaşanan yer değişikliklerinin mimari yapılar ve yerleşim düzenleri üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, hem yerel hem de küresel literatürle karşılaştırılarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda mevcut teoriler ve modeller ışığında tartışılmıştır. Araştırma sonuçları, yer değiştirme süreçlerinin yerel mimari yapıların özelliklerini nasıl dönüştürdüğünü ve bu değişimlerin sosyo-ekonomik yapılar üzerindeki etkilerini gözler önüne sermektedir. Özellikle doğal afetler ve modernleşme sürecinin etkisiyle meydana gelen bu dönüşümlerin, yerel halkın yaşam tarzları ve kültürel pratikleri üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

Taşlık Köyü'nde duvar malzemelerinin değişimi, modernleşme sürecinin doğrudan bir sonucudur. Geleneksel taş ve kerpiç duvarların yerini beton ve tuğla duvarlar almıştır. Bu bulgu, Kaya (2002) tarafından yapılan çalışmalarda sonuçlarla uyumludur. Kaya (2002), modern malzemelerin dayanıklılığı artırdığını, ancak yerel estetik değerleri azalttığını belirtmiştir. Aynı şekilde, Yılmaz (2005) modern malzemelerin kırsal alanlardaki geleneksel mimariyi nasıl dönüştürdüğünü ve bu dönüşümün yerel estetiği nasıl etkilediğini vurgulamıştır. Araştırmada, bu değişimlerin yerel mimari kimliğin kaybolmasına neden olduğu da gözlemlenmiştir. Geleneksel taş ve kerpiç duvarlar, yerel kültürel mirası ve estetik değerleri yansıtırken, beton ve tuğla duvarlar bu özellikleri büyük ölçüde yitirmektedir. Bu durum, Tekeli (2011) ve Geray (2011) tarafından da vurgulanmıştır. Tekeli (2011), modernleşme süreçlerinin yerel kimliği zayıflattığını ve kültürel mirasın korunmasını zorlaştırdığını belirtirken, Geray (2011), modern malzemelerin kullanımının, geleneksel yapı tekniklerinin ve estetik değerlerin erozyonuna yol açtığını ifade etmiştir.

Taşlık Köyü'nde taban ve tavan malzemeleri de benzer bir dönüşüm geçirmiştir. Geleneksel ahşap ve toprak malzemeler yerine, beton ve prefabrik tavan sistemleri kullanılmıştır. Bu durum, modernleşme sürecinin getirdiği teknik avantajları vurgulayan Erbilen (2019) ve Tekeli (2011) tarafından yapılan çalışmaları doğrular niteliktedir. Erbilen (2019), beton ve prefabrik malzemelerin ısı yalıtımı, dayanıklılık ve bakım kolaylığı açısından üstün performans sergilediğini belirtmiştir. Benzer şekilde, Tekeli (2011), modern yapı malzemelerinin uzun ömürlü ve daha az bakım gerektiren yapılar oluşturduğunu vurgulamaktadır. Beton tavan sistemlerinin kullanımı, ısı yalıtımı ve dayanıklılık açısından önemli avantajlar sağlamaktadır. Geray (2011), modern malzemelerin kullanımıyla birlikte geleneksel yapı tekniklerinin ve estetik değerlerin kaybolduğunu vurgulamıştır. Taşlık Köyü'nde yapılan analizler, beton ve prefabrik tavan sistemlerinin teknik avantajlarına rağmen, yerel mimari kimliğin erozyonuna yol açtığını göstermektedir. Bu anlamda, Tekeli (2016a) tarafından yapılan çalışmalarda sonuçlarla uyumludur; bu çalışmalarda da modern malzemelerin teknik üstünlükleri ve yerel estetiğe olan olumsuz etkileri vurgulanmaktadır. Ayrıca, Tunçbilek (1978), beton ve prefabrik malzemelerin kullanımıyla birlikte yerel estetik değerlerin ve geleneksel yapı tekniklerinin nasıl zayıfladığını belirtmiştir. Bu bağlamda, Taşlık Köyü'ndeki taban ve tavan malzemelerindeki değişim, modernleşme sürecinin yerel mimari üzerindeki karmaşık etkilerini yansıtmaktadır. Beton ve prefabrik malzemelerin teknik avantajlarına rağmen, yerel estetik ve kültürel değerlerin korunması için yeni stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu durum, yerel halkın, mimarların ve planlamacıların işbirliği içinde çalışarak, modern tekniklerle yerel estetiği uyumlu hale getirebilecek çözümler üretmelerini zorunlu kılmaktadır.

Kapı ve pencerelerde yapılan değişiklikler de modernleşme sürecinin bir parçasıdır. Taşlık Köyü'nde geleneksel ahşap kapı ve pencereler, PVC ve alüminyum gibi modern malzemelerle değiştirilmiştir. Bu değişiklikler, yapıların enerji verimliliğini ve güvenliğini artırmıştır. PVC ve alüminyum malzemeler, daha iyi ısı yalıtımı sağladıkları için enerji tasarrufuna katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, bu malzemeler, bakım gereksinimlerini azaltarak uzun ömürlü ve dayanıklı çözümler sunmaktadır. İnanc (2010) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar gözlemlenmiştir. Bu çalışmalarda, modern malzemelerin enerji verimliliği ve dayanıklılık açısından avantajları vurgulanmıştır. Özellikle PVC pencerelerin, ısı yalıtımı ve hava sızdırmazlık performansı

ile geleneksel ahşap pencerelere kıyasla üstün olduğu belirtilmiştir. Ancak, bu yenilikler, yerel mimarının karakteristik özelliklerinin erozyonuna yol açmıştır. Geleneksel ahşap kapı ve pencereler, yerel zanaatkârlık becerilerini ve estetik değerleri yansıtırken, PVC ve alüminyum kapı ve pencereler bu özelliklerden yoksundur. Hayli (2007), modern malzemelerin kullanımının, yerel estetik ve kültürel değerlerin kaybolmasına neden olduğunu belirtmiştir. Karaca (2021) ise, modernleşme sürecinin kırsal mimari üzerindeki etkilerini inceleyerek, bu sürecin yerel mimari kimliğin zayıflamasına yol açtığını vurgulamıştır. Buradan hareketle kapı ve pencerelerdeki değişimlerin yapıların enerji verimliliğini ve güvenliğini artırdığını, ancak yerel mimari kimliğin erozyonuna neden olduğunu göstermektedir.

Merdivenlerdeki değişiklikler, özellikle güvenlik ve dayanıklılık açısından önemli iyileştirmeler getirmiştir. Taşlık Köyü'nde geleneksel ahşap merdivenler, beton ve metal gibi modern malzemelerle değiştirilmiştir. Bu değişim, yapıların genel güvenliğini ve dayanıklılığını artırarak daha uzun ömürlü ve sağlam yapılar oluşturulmasını sağlamıştır. Beton ve metal merdivenlerin, yangın dayanıklılığı ve taşıma kapasitesi açısından ahşap merdivenlere göre üstün olduğu belirtilmiştir. Beton ve metal merdivenler, yüksek dayanıklılıkları ve düşük bakım gereksinimleri ile öne çıkmaktadır. Yeler (2021), beton merdivenlerin uzun ömürlü ve bakım gerektirmeyen yapıları ile kırsal alanlardaki yapıların güvenliğini artırdığını belirtmiştir. Aynı şekilde, Görgün ve Yörür (2018), metal merdivenlerin dayanıklılık ve yangın güvenliği açısından üstün performans sergilediğini vurgulamaktadır. Bu malzemeler, özellikle sismik aktivitenin yüksek olduğu bölgelerde yapıların güvenliğini önemli ölçüde artırmaktadır. Ancak, bu değişiklikler yerel mimari estetiğin kaybolmasına yol açmıştır. Geleneksel ahşap merdivenler, yerel zanaatkârlık ve estetik değerleri yansıtan unsurlar olarak önemli bir yere sahiptir. Ahşap merdivenler, geleneksel yapım teknikleri ve estetik detayları ile yerel mimarının karakteristik özelliklerini taşıırken, beton ve metal merdivenler bu estetikten yoksundur. Muşkara (2017) tarafından yapılan çalışmalar, modern malzemelerin yerel estetik değerleri nasıl erozyona uğrattığını ve geleneksel mimari unsurların nasıl kaybolduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte çatılarda yapılan değişiklikler de dikkat çekicidir.

Eklentilerdeki değişiklikler, modern malzemelerin ve tekniklerin entegrasyonunu yansıtmaktadır. Taşlık Köyü'nde geleneksel yapılar, beton, çelik ve cam gibi modern malzemelerle güçlendirilmiş ve genişletilmiştir. Bu değişiklikler, yapıların işlevselliğini

ve dayanıklılığını önemli ölçüde arttırmıştır. Örneğin, beton ve çelik kullanımı, ek yapıların daha sağlam ve uzun ömürlü olmasını sağlarken, cam malzemelerin kullanımı iç mekanların daha aydınlık ve enerji verimli olmasına katkıda bulunmuştur. Bektaş (2001) ve İnanc (2010) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar gözlemlenmiştir. Bu çalışmalarda, modern malzemelerin entegrasyonunun, yapıların teknik performansını arttırdığı, ancak yerel estetik ve kültürel değerlerin kaybolmasına yol açtığını belirtilmiştir. Bektaş (2001), modern malzemelerin kullanımının, geleneksel yapıların karakteristik estetik özelliklerini zayıflattığını ve yerel mimarinin benzersiz kimliğini erozyona uğrattığını vurgulamaktadır. Geleneksel eklentiler, yerel zanaatkârlık becerilerini ve estetik değerleri yansıtırken, modern malzemelerle yapılan eklentiler bu özelliklerden yoksundur. Delibaş (2016) ve Vatansever ve Çiftçi (2019) tarafından yapılan çalışmalar, modernleşmenin yerel estetik değerler üzerindeki olumsuz etkilerini detaylandırmıştır. Delibaş (2016), modern malzemelerin kullanımının, yerel estetik değerleri zayıflattığını ve geleneksel yapı tekniklerinin yerini aldığını belirtmiştir. Taşlık Köyü'nde yapılan değişiklikler, modern malzemelerin entegrasyonunun, yapıların teknik performansını artırmasına rağmen, yerel estetik ve kültürel değerler üzerinde olumsuz etkiler yarattığını göstermektedir.

Ortak mesken alanlarındaki değişiklikler, toplumsal yapının modernleşmesine paralel olarak gerçekleşmiştir. Taşlık Köyü'nde geleneksel toplu yaşam alanları, modern dairelere dönüşmüştür. Bu dönüşüm, yerel halkın sosyal dinamiklerini değiştirmiştir. Geleneksel yaşam alanları, sosyal etkileşimi ve halkın dayanışmasını teşvik eden, genellikle birden fazla aileyi barındıran geniş ve açık alanlara sahipken, modern daireler daha fazla bireyselliği ve çekirdek aile yapısını desteklemektedir (Özhancı ve Yılmaz, 2017). Yıldırım (2021) ve Tunca (2021) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar gözlemlenmiştir. Yıldırım (2021), modern dairelerin, geleneksel toplu yaşam alanlarına kıyasla daha fazla mahremiyet ve bireysellik sağladığını, ancak topluluk içi etkileşimi azalttığını belirtmiştir. Tunca (2021) ise, modernleşmenin sosyal yapılar üzerindeki etkilerini incelerken, apartman yaşamının topluluk bağlarını zayıflattığını, ancak yaşam konforunu artırdığını vurgulamaktadır.

Konut planlarında yapılan değişiklikler, modern yaşam tarzına uyum sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Taşlık Köyü'nde geleneksel konut planları, modern ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenmiş, bu sayede konutların işlevselliği ve konforu

artırılmıştır. Geleneksel konut planları, genellikle geniş aile yapısını ve ortak yaşam alanlarını destekleyen, büyük avlular ve birden fazla odadan oluşan yapılar iken, modern konut planları daha kompakt, çekirdek aile yapısını destekleyen ve bireyselliği ön plana çıkaran özelliklere sahiptir. Bu dönüşüm, özellikle enerji verimliliği, ısı yalıtımı ve fonksiyonellik açısından önemli avantajlar sağlamıştır. Modern konut planları, daha verimli ısıtma ve soğutma sistemlerine sahip olup, enerji tüketimini azaltmaktadır. Ayrıca, modern planlar, iç mekân düzenlemelerinde daha esnek ve kullanıcı dostu çözümler sunmaktadır. Bu bulgular, Çakan (2009) ve Erdem (2020) tarafından yapılan çalışmalarda sonuçlarla da örtüşmektedir; bu çalışmalarda, modern konut planlarının enerji verimliliği ve işlevsellik açısından üstün olduğu belirtilmiştir. Ancak, bu yenilikler, yerel mimari kimliğin kaybolmasına neden olmuştur. Geleneksel konut planları, yerel kültürel mirası ve estetik değerleri yansıtırken, modern planlar bu özelliklerden yoksundur.

Taşlık Köyü'nde gerçekleştirilen işlevsel analiz, yerleşim yerinin kullanım amaçlarını, iç ve dış mekan ilişkilerini, mekansal organizasyonunu ve kullanıcı ihtiyaçlarını karşılama kapasitesini detaylı bir şekilde incelemiştir. Bu analiz, modern yaşamın gerektirdiği fonksiyonel ihtiyaçlar ile geleneksel yaşam biçimlerinin nasıl entegre edildiğini ortaya koymaktadır. Geleneksel kırsal mimari unsurları, modern yaşamın gereksinimleriyle harmanlanarak işlevsel ve sürdürülebilir bir yaşam alanı yaratılmıştır. Benzer şekilde, Özgünler (2017) ve Hacısalıhoğlu Yaşar (2013) tarafından yapılan çalışmalar, modern planlama ilkelerinin yerleşim yerlerine entegrasyonunun yerel halkın sosyal yapıları ve yaşam biçimleri üzerinde önemli etkiler yarattığını göstermektedir. Bu çalışmalar, sosyal etkileşimi ve topluluk sağlığını iyileştirme potansiyeline sahip olduğunu belirtmektedir. Taşlık Köyü'nde de kamusal ve yeşil alanların genişletilmesi, sosyal etkileşimi artırma ve topluluk sağlığını iyileştirme potansiyeline sahiptir. Ancak, bu süreçte yerel kültürel değerlerin ve geleneksel topluluk yapılarının nasıl uyumlu hale getirileceği önemli bir sorunsal olarak karşımıza çıkmaktadır.

Taşlık Köyü'nün yapısal doku analizi, köydeki yapıların dayanıklılık, malzeme kullanımı ve yapısal özelliklerini incelemektedir. Köydeki yapılar, modern malzemelerle (beton, çelik ve cam) güçlendirilmiş ve genişletilmiştir. Bu durum, yapıların fiziksel dayanıklılığını artırmış ancak yerel mimari kimliğin erozyonuna neden olmuştur. Ataman

ve Konakoğlu (2022), tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar gözlemlenmiştir; modern malzemelerin kullanımı, yapıların teknik performansını artırırken, yerel estetik değerleri zayıflatmaktadır.

Taşlık Köyü'nde yapılan kat adedi analizi, yapıların yükseklik profillerini ve bu yüksekliklerin yerleşim dokusuna görsel estetiğe ve işlevselliğe olan etkilerini değerlendirmiştir. Köydeki yapıların çoğunluğu tek katlı olup, bu durum köyün geleneksel kırsal karakterini koruduğunu göstermektedir. Tek katlı yapılar, topluluk odaklı ve komşuluk ilişkilerini destekleyen bir yaşam tarzını yansıtmaktadır. Oğuz ve Halifeoğlu (2017) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir; modern yerleşim yerlerinde çok katlı yapıların artması, topluluk içi sosyal etkileşimleri azaltabilirken, tek katlı yapıların bu etkileşimleri artırdığı belirtilmiştir.

Çatı tipi analizi, yerleşim alanlarının karakteristiğini ve iklimsel uyumunu anlamada belirleyici bir faktördür. Taşlık Köyü'nde gerçekleştirilen çatı tipi analizi, köyün estetik yapısını ve mevsimsel şartlara adaptasyonunu ortaya koymaktadır. Köyde, geleneksel kiremit ve ahşap çatılar yerine metal ve beton çatı sistemleri kullanılmaktadır. Bu değişiklikler, yapıların su yalıtımı ve dayanıklılığını artırmış ancak yerel mimari kimliğin erozyonuna neden olmuştur. Polat ve Kartal (2018) tarafından yapılan çalışmalar, modern malzemelerin yerel estetik değerleri nasıl erozyona uğrattığını detaylandırmıştır.

Yapı inşa türü analizi, köydeki binaların inşaat materyallerini, yapısal özelliklerini ve mimari stillerini belirlerken, bu yapıların köyün sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki etkilerini de değerlendirmektedir. Taşlık Köyü'nde, betonarme yapıların baskın olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, köyün yapısal homojenliğini ifade ederken, modern yapı malzemelerine geçiş yaptığını da göstermektedir. Betonarme yapıların baskınlığı, dayanıklılık ve sismik direnç açısından avantaj sağlamakla birlikte, yerel mimari kimliğin zayıflamasına yol açmaktadır. Hazaea (2020) tarafından yapılan çalışmalar da bu görüşü desteklemektedir; modern malzemeler, teknik üstünlüklerine rağmen, yerel estetik değerlerin korunmasını zorlaştırmaktadır.

Yol durum analizi, yerleşim bölgesinin erişilebilirliğini, ulaşım ağının etkinliğini ve topluluk içindeki ve dışındaki bağlantıları incelemektedir. Taşlık Köyü'nde, asfalt ve toprak yolların varlığı, köyün ana ulaşım arterlerini ve kırsal alanlara erişimi sağlamaktadır. Asfalt yollar, köy içi ve çevresine etkin bir erişim sağlarken, toprak yollar

mevsimsel koşullara bağlı olarak erişilebilirlik sorunları yaşatabilir. Kayserili ve Kocaman (2014) tarafından yapılan çalışmalarda, yolların sosyal etkileşim ve ekonomik faaliyetler için hayati öneme sahip olduğu vurgulanmıştır

Dereçaylı Köyü'nde duvar malzemelerinin değişimi, modernleşme sürecinin belirgin bir göstergesidir. Geleneksel taş ve kerpiç duvarların yerini beton ve tuğla duvarlar almıştır. Bu değişiklikler, yapıların fiziksel dayanıklılığını artırmış, ancak yerel estetik değerlerin kaybolmasına yol açmıştır. Taş ve kerpiç duvarların termal konforu ve çevresel uyumu, modern malzemelerle yapılan yapıların bazı durumlarda tekrarlanamamıştır. Bu bulgular, Varolgüneş (2021) tarafından yapılan çalışmalarla uyumludur; her iki çalışma da modern malzemelerin teknik üstünlüklerini ve yerel estetik üzerindeki olumsuz etkilerini vurgulamaktadır.

Dereçaylı Köyü'nde merdivenlerde yapılan değişiklikler, modern malzemelerin ve tekniklerin entegrasyonunu yansıtmaktadır. Geleneksel ahşap merdivenler, beton ve metal gibi modern malzemelerle değiştirilmiştir. Bu değişiklikler, yapıların güvenliğini ve dayanıklılığını artırmış, ancak yerel mimari estetiğin kaybolmasına yol açmıştır. Bu bulgular, Eğri (2010) tarafından yapılan çalışmalarda da belirtilmiştir. Her iki çalışma da modern malzemelerin teknik üstünlüklerini ve yerel estetik değerlerin erozyonunu vurgulamaktadır.

Eklentilerdeki değişiklikler, modern malzemelerin ve tekniklerin entegrasyonunu yansıtmaktadır. Geleneksel yapılar, beton, çelik ve cam gibi modern malzemelerle güçlendirilmiş ve genişletilmiştir. Bu değişiklikler, yapıların işlevselliğini ve dayanıklılığını önemli ölçüde artırmıştır. Ancak, bu değişiklikler yerel mimari estetiğin ve kültürel kimliğin korunması konusunda zorluklar yaratmıştır. Bu bulgular, Bilge (2007) tarafından yapılan çalışmalarda da desteklenmektedir; her iki çalışma da modern malzemelerin kullanımının yerel estetik ve kültürel değerler üzerindeki olumsuz etkilerini vurgulamaktadır.

Ortak mesken alanlarındaki değişiklikler, toplumsal yapının modernleşmesine paralel olarak gerçekleşmiştir. Geleneksel toplu yaşam alanları, modern apartman dairelerine dönüşmüştür. Bu durum, yerel yerel halkın sosyal dinamiklerini değiştirmiş, ancak aynı zamanda modern yaşamın getirdiği konfor ve güvenliği sağlamıştır. Müştak (2016) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar gözlemlenmiştir. Her iki çalışma da modern apartman dairelerinin sosyal etkileşimi azalttığını, ancak yaşam

konforunu artırdığını vurgulamaktadır.

Dereçaylı Köyü'nde konut planlarındaki değişiklikler, modern yaşam tarzına uyum sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Geleneksel konut planları, modern ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenmiş ve bu sayede konutların işlevselliği ve konforu artırılmıştır. Ancak, bu değişiklikler yerel mimari kimliğin kaybolmasına neden olmuştur. Bu bulgular, Efeoğlu (2014) tarafından yapılan çalışmalarda da desteklenmektedir; her iki çalışma da modern konut planlarının işlevsellik ve konfor açısından üstün olduğunu, ancak yerel estetik değerlerin zayıfladığını belirtmektedir.

Dereçaylı Köyü'nde gerçekleştirilen işlevsel analiz, yerleşim yerinin kullanım amaçlarını, iç ve dış mekan ilişkilerini, mekansal organizasyonunu ve kullanıcı ihtiyaçlarını karşılama kapasitesini detaylı bir şekilde incelemiştir. Yeni yerleşim yerlerinin tasarımında işlevsellik, erişilebilirlik ve topluluk içi etkileşimin teşvik edilmesi gibi unsurlar, modern planlama anlayışının önemli özelliklerini yansıtmaktadır. Bu bulgular, Uzun (2018) ve Akbaş ve Özcan (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da belirtilmiştir. Her iki çalışma da modern yerleşim planlarının, sosyal etkileşimi artırma ve topluluk sağlığını iyileştirme potansiyeline sahip olduğunu belirtmektedir. Dereçaylı Köyü'nde yeni yerleşim yerlerinin işlevsel analizi, köyün mevcut altyapısının, yapıların ve sosyal mekânların etkinliğini değerlendirerek köy sakinlerinin günlük yaşamlarını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu analiz, mekânların çeşitliliğini, erişilebilirliğini ve çok işlevliliğini ele almaktadır. Aynı zamanda binaların ve ortak kullanım alanlarının tasarımını, sürdürülebilirliğini ve çevresel uyumunu da göz önünde bulundurmaktadır.

Dereçaylı Köyü'nde yapılan sağlamlık durumu analizi, yapıların dayanıklılığını ve uzun ömürlülüğünü değerlendirmiştir. Modern malzemelerin ve tekniklerin kullanımı, yapıların fiziksel dayanıklılığını ve enerji verimliliğini önemli ölçüde artırmıştır. Ancak, bu değişikliklerin yerel mimari kimliğe ve estetiğe olan etkisi, geleneksel mimari değerlerin korunması ve sürdürülmesi açısından önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu bulgular, Koç ve Koç (2019) tarafından yapılan çalışmalarda da desteklenmektedir.

Dereçaylı Köyü'nde yapılan kat adedi analizi, yapıların yükseklik profillerini ve bu yüksekliklerin yerleşim dokusuna, görsel estetiğe ve işlevselliğe olan etkilerini değerlendirmiştir. Köydeki yapıların çoğunluğu tek katlı olup, bu durum köyün geleneksel kırsal karakterini koruduğunu göstermektedir. Tek katlı yapılar, topluluk

odaklı ve komşuluk ilişkilerini destekleyen bir yaşam tarzını yansıtmaktadır. Bu bulgular, Çetin ve Mutlu (2021) tarafından yapılan çalışmalarda da belirtilmiştir.

Dereçaylı Köyü'nde gerçekleştirilen çatı tipi analizi, köyün estetik yapısını ve mevsimsel şartlara adaptasyonunu ortaya koymaktadır. Köyde, geleneksel kiremit ve ahşap çatılar yerine metal ve beton çatı sistemleri kullanılmaktadır. Bu değişiklikler, yapıların su yalıtımı ve dayanıklılığını artırmış ancak yerel mimari kimliğin erozyonuna neden olmuştur. Bu bulgular, Akgün, Gökuç ve Kabakoğlu (2023) tarafından yapılan çalışmalarda da desteklenmektedir. Yapım türü analizi, köydeki binaların inşaat materyallerini, yapısal özelliklerini ve mimari stillerini belirlerken, bu yapıların köyün sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki etkilerini de değerlendirmektedir. Dereçaylı Köyü'nde, betonarme yapıların baskın olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, köyün yapısal homojenliğini ifade ederken, modern yapı malzemelerine geçiş yaptığını da göstermektedir. Betonarme yapıların baskınlığı, dayanıklılık ve sismik direnç açısından avantaj sağlamakla birlikte, yerel mimari kimliğin zayıflamasına yol açmaktadır.

Yol durum analizi, yerleşim bölgesinin erişilebilirliğini, ulaşım ağının etkinliğini ve topluluk içindeki ve dışındaki bağlantıları incelemektedir. Dereçaylı Köyü'nde, asfalt ve toprak yolların varlığı, köyün ana ulaşım arterlerini ve kırsal alanlara erişimi sağlamaktadır. Asfalt yollar, köy içi ve çevresine etkin bir erişim sağlarken, toprak yollar mevsimsel koşullara bağlı olarak erişilebilirlik sorunları yaşatabilir. Harman Aslan ve Can (2017) tarafından yapılan çalışmalarda, yolların sosyal etkileşim ve ekonomik faaliyetler için hayati öneme sahip olduğu vurgulanmıştır.

Taşlık Köyü ve Dereçaylı Köyü'nde yer değiştirme sürecinde, kullanılan malzeme ve teknikler üzerinde modernleşme sürecinin etkileri, derinlemesine bir dönüşümü işaret etmektedir. Bu süreç, yerel ve geleneksel yapım yöntemlerinden modern inşaat tekniklerine ve malzemelere doğru bir kaymayı göstermektedir. Modernleşmenin getirdiği bu değişiklikler, yapıların fiziksel özelliklerini iyileştirmiş olsa da, yerel mimari geleneğin korunması ve sürdürülmesi açısından önemli meydan okumaları da beraberinde getirmiştir. Geleneksel yapım tekniklerinin modern inşaat malzemeleri ve yöntemleriyle değiştirilmesi, yapıların sismik dayanıklılığını ve enerji verimliliğini artırmada önemli bir rol oynamıştır. Bu durum, yapıların uzun ömürlülüğünü ve kullanıcıların konforunu artırırken, aynı zamanda köyün genel altyapısının modern standartlara uyumlu hale gelmesine katkıda bulunmuştur. Ancak, bu teknik ve malzeme değişiklikleri, yerel çevre

ile uyumlu geleneksel yapım tekniklerinin ve malzemelerinin yerini alırken, yerel ekosistemin korunması ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlu pratiklerin geliştirilmesi konusunda yeni zorluklar ortaya çıkarmıştır. Modern malzemelerin kullanımının artması, aynı zamanda, yerel mimari estetiğin ve kültürel kimliğin korunması konusunda da önemli soruları beraberinde getirmiştir. Geleneksel malzemelerin estetik ve işlevsel özelliklerinin modern malzemelerle nasıl bütünleştirileceği, Taşlık Köyü ve Dereçaylı Köyü'nde kırsal mimarinin geleceği için temel bir mesele haline gelmiştir. Yerel mimari anlayışları ve geleneksel yapım tekniklerinin modernleşme sürecinde nasıl korunup sürdürülebileceği, köyün kültürel mirasının gelecek nesillere aktarılmasında kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, Taşlık Köyü ve Dereçaylı Köyü'nde modernleşme sürecinin kırsal mimaride kullanılan malzeme ve teknikler üzerindeki etkileri, kırsal mimarinin sürdürülebilirliği ve adaptasyon kabiliyeti açısından önemli bir inceleme alanıdır. Modern malzeme ve tekniklerin entegrasyonu, yerel kültürel değerlerin, geleneksel mimari anlayışların ve çevresel sürdürülebilirlik ilkelerinin korunmasıyla dengelenmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dereçaylı ve Taşlık köylerinde gerçekleştirilen araştırma, kırsal alanlarda modernleşme sürecinin mimari ve sosyal dokular üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Bu çalışmada, geleneksel yapı tekniklerinden modern yapı malzemelerine geçiş sürecinin yerel mimari ve toplumsal yaşam üzerindeki etkileri derinlemesine analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, modernleşmenin teknik avantajları kadar, yerel estetik ve kültürel değerler üzerindeki olumsuz etkilerini de ortaya koymaktadır. Yer değiştiren yerleşimlerin, yeni çevresel ve toplumsal dinamiklere uyum sağlama süreçleri, kırsal kalkınma ve sürdürülebilir mimari pratikler açısından önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Taşlık Köyü'nde gerçekleştirilen mimari yapı değişimleri, modernleşme sürecinin kırsal mimari üzerindeki derin etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymuştur. Bu süreç, geleneksel yapı malzemelerinin yerini modern inşaat malzemelerinin almasıyla karakterize edilmiş ve yapıların fiziksel dayanıklılığının yanı sıra estetik anlayışlarında da önemli dönüşümlere yol açmıştır. Taşlık Köyü'nde, geleneksel taş ve kerpiç duvarların yerini beton ve tuğla duvarlar almıştır. Bu anlamda modernleşme sürecine adapte etme çabalarının bir yansımasıdır. Yapılan analizler, modern malzemelerin kullanımının yapıların fiziksel dayanıklılığını ve işlevselliğini önemli ölçüde artırdığını göstermektedir. Beton ve tuğla gibi modern malzemeler, geleneksel taş ve kerpiç malzemelerin yerini alarak, yapıların deprem dayanıklılığını ve enerji verimliliğini artırmıştır. Duvar malzemelerindeki değişim, özellikle yapıların sismik dayanıklılığını artırmış, bu da doğal afetlere karşı daha güvenli yaşam alanları oluşturulmasını sağlamıştır. Ancak, bu değişimlerin bir sonucu olarak, yerel estetik değerler ve geleneksel mimari unsurlar erozyona uğramış, köyün özgün mimari kimliği zayıflamıştır. Taban ve tavan malzemelerinin modernleşmesi, ısı yalıtımı ve dayanıklılık açısından önemli iyileştirmeler sağlamış, beton ve prefabrik tavan sistemleri kullanılarak iç mekan konforu artırılmıştır. Ancak, bu yenilikler de geleneksel ahşap ve toprak malzemelerin estetik ve kültürel değerlerini koruyamamıştır. Kapı ve pencere sistemlerinde yapılan değişiklikler, enerji verimliliğini ve güvenliğini artırmış, PVC ve alüminyum gibi modern malzemeler, ahşap kapı ve pencerelerin yerini almıştır. Bu, enerji tasarrufuna katkı sağlamış olsa da, geleneksel zanaatkarlık ve estetik değerlerin kaybolmasına neden olmuştur.

Merdivenlerdeki modernleşme, yapıların güvenlik ve dayanıklılık performansını artırmış, beton ve metal malzemeler kullanılarak yangın güvenliği ve taşıma kapasitesi iyileştirilmiştir. Ancak, bu değişiklikler de yerel mimari estetiğin kaybolmasına yol açmıştır. Çatılarda yapılan modernleşme, su yalıtımı ve dayanıklılığı artırmış, metal ve beton çatı sistemleri kullanılarak yapıların uzun ömürlü ve bakım gerektirmeyen hale gelmesi sağlanmıştır. Ancak, bu da geleneksel kiremit ve ahşap çatıların yerel estetik değerlerini yitirmesine neden olmuştur. Eklentilerde yapılan değişiklikler, yapıların işlevselliğini ve dayanıklılığını artırmış, modern malzemelerle güçlendirilmiş ve genişletilmiştir. Ancak, bu değişiklikler de yerel mimari estetiğin ve kültürel kimliğin korunması konusunda zorluklar yaratmıştır. Ortak mesken alanlarındaki değişiklikler, toplumsal yapının modernleşmesine paralel olarak gerçekleşmiş, geleneksel toplu yaşam alanları, modern apartman dairelerine dönüşmüştür. Bu dönüşüm, yerel yerel halkın sosyal dinamiklerini değiştirmiş, ancak modern yaşamın getirdiği konfor ve güvenliği sağlamıştır. Taşlık Köyü'nde gerçekleştirilen yeni yerleşim yeri doku analizleri, modernleşme sürecinin köyün fiziksel ve sosyal dokusu üzerindeki etkilerini derinlemesine göstermektedir. Bu analizler, modern yaşamın gereksinimlerine uyum sağlamak için yapılan planlama ve tasarım değişikliklerinin yerel yerel halkın yaşam biçimleri üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Taşlık Köyü'nde yapılan işlevsel analizler, yeni yerleşim yerlerinin kullanım amaçlarını, iç ve dış mekan ilişkilerini ve mekansal organizasyonunu incelemiştir. Yeni yerleşim yerlerinin tasarımında işlevsellik, erişilebilirlik ve topluluk içi etkileşimin teşvik edilmesi gibi unsurlar ön planda tutulmuştur. Bu değişiklikler, köydeki sosyal etkileşimi artırma potansiyeline sahip olmuştur. Ancak, geleneksel sosyal yapılar ve yaşam biçimleri ile bu modern tasarım ilkelerinin nasıl entegre edileceği, köyün kültürel sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Kullanım durumu analizi, Taşlık Köyü'ndeki yapıların ne ölçüde etkin ve verimli kullanıldığını değerlendirmiştir. Kamusal ve yeşil alanların genişletilmesiyle sosyal etkileşimin artırılmasını hedeflemiştir. Ancak, bu değişikliklerin yerel halkın geleneksel sosyal yapıları ve yaşam biçimleri ile uyumlu olması gerekmektedir. Modern yaşamın gerektirdiği değişiklikler, geleneksel yaşam biçimlerinin korunması ve modern ihtiyaçların karşılanması arasında dengeli bir geçiş sağlamalıdır. Sağlamlık durumu analizi, yapıların dayanıklılığını ve uzun ömürlülüğünü değerlendirmiştir. Modern malzemelerin ve tekniklerin kullanımı, yapıların fiziksel dayanıklılığını ve enerji

verimliliğini önemli ölçüde artırmıştır. Ancak, bu değişikliklerin yerel mimari kimlik ve estetik değerler üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Geleneksel yapı malzemelerinin yerine modern malzemelerin kullanılması, yerel kültürel mirasın korunmasını zorlaştırmıştır. Kat adedi analizi, Taşlık Köyü'ndeki yapıların yükseklik profillerini ve bu yüksekliklerin yerleşim dokusuna, görsel estetiğe ve işlevselliğe olan etkilerini değerlendirmiştir. Köydeki yapıların çoğunluğu tek katlı olup, bu durum köyün geleneksel kırsal karakterini koruduğunu göstermektedir. Tek katlı yapılar, topluluk odaklı ve komşuluk ilişkilerini destekleyen bir yaşam tarzını yansıtmaktadır. Çatı tipi analizi, yerleşim alanlarının karakteristiğini ve iklimsel uyumunu anlamada belirleyici bir faktördür. Taşlık Köyü'nde, geleneksel kiremit ve ahşap çatılar yerine metal ve beton çatı sistemleri kullanılmaktadır. Bu değişiklikler, yapıların su yalıtımı ve dayanıklılığını artırmış ancak yerel mimari kimliğin erozyonuna neden olmuştur. Yapım türü analizi, köydeki binaların inşaat materyallerini, yapısal özelliklerini ve mimari stillerini belirlemiştir. Taşlık Köyü'nde, betonarme yapıların baskın olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, köyün yapısal homojenliğini ifade ederken, modern yapı malzemelerine geçiş yapıldığını göstermektedir. Betonarme yapıların kullanımı, dayanıklılık ve sismik direnç açısından avantaj sağlamakla birlikte, yerel mimari kimliğin zayıflamasına yol açmıştır. Yol durum analizi, yerleşim bölgesinin erişilebilirliğini, ulaşım ağının etkinliğini incelemiştir. Taşlık Köyü'nde, asfalt ve toprak yolların varlığı, köyün ana ulaşım arterlerini ve kırsal alanlara erişimi sağlamaktadır. Asfalt yollar, köy içi ve çevresine etkin bir erişim sağlarken, toprak yollar mevsimsel koşullara bağlı olarak erişilebilirlik sorunları ortaya çıkabilmektedir.

Dereçaylı Köyü'nde gerçekleştirilen mimari yapı değişimleri, köyün geleneksel mimari dokusunun modernleşme sürecine nasıl uyum sağladığını kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu değişim süreci, hem fiziksel yapıları hem de sosyal ve kültürel dinamikleri derinlemesine etkilemiştir. Dereçaylı Köyü'nde modern inşaat malzemelerinin kullanımı, yapıların fiziksel dayanıklılığını ve enerji verimliliğini artırmıştır. Beton, çelik ve cam gibi modern malzemeler, geleneksel taş ve kerpiç yapıların yerini alarak yapıların daha sağlam ve uzun ömürlü olmasını sağlamıştır. Ancak, bu değişim yerel mimari kimliğin ve estetik değerlerin kaybolmasına neden olmuştur. Geleneksel malzemelerin termal konforu ve çevresel uyumu, modern malzemelerle tam anlamıyla sağlanamamıştır. Konut planlarındaki değişiklikler, modern yaşam tarzına

uyum sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Geleneksel geniş avlulu ve çok odalı evler, daha kompakt ve işlevsel modern konut planlarıyla değiştirilmiştir. Bu değişiklikler, konutların işlevselliğini ve kullanıcı konforunu artırmış, ancak yerel mimari kimliğin kaybolmasına yol açmıştır. Ortak mesken alanlarındaki değişiklikler, toplumsal yapının modernleşmesine paralel olarak gerçekleşmiştir. Geleneksel toplu yaşam alanları, modern dairelere dönüşmüştür. Bu dönüşüm, yerel halkın sosyal dinamiklerini değiştirmiş, ancak modern yaşamın getirdiği konfor ve güvenliği sağlamıştır. Sosyal etkileşim alanlarının azalması, topluluk bağlarının zayıflamasına neden olmuştur. Çatı sistemlerinde yapılan modernleşme, su yalıtımı ve dayanıklılığı artırmıştır. Metal ve beton çatı sistemleri, geleneksel kiremit ve ahşap çatıların yerini almıştır. Bu değişiklikler, yapıların fiziksel dayanıklılığını artırmış, ancak yerel estetik değerlerin kaybolmasına yol açmıştır. Geleneksel çatıların estetik ve kültürel değeri, modern çatı sistemleriyle tam olarak korunamamıştır. Eklentilerde ve merdivenlerde yapılan değişiklikler, yapıların işlevselliğini ve dayanıklılığını artırmıştır. Modern malzemelerle yapılan güçlendirmeler ve genişletmeler, yapıların güvenlik ve kullanım ömrünü artırmıştır. Ancak, bu değişiklikler de yerel mimari estetiğin ve kültürel kimliğin korunmasını zorlaştırmıştır. Dereçaylı Köyü'nde gerçekleştirilen yeni yerleşim yeri doku analizleri, modernleşme sürecinin kırsal yerleşim alanlarının fiziksel ve sosyal dokusu üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu analizler, köyün mekânsal yapısını, arazi kullanımını ve çevresel etkileşimlerini değerlendirerek, sürdürülebilir ve işlevsel bir toplum yapısını desteklemeyi amaçlamıştır. Dereçaylı Köyü'nde yapılan işlevsel analizler, yerleşim alanlarının kullanım etkinliğini ve mekânların toplumsal ihtiyaçlara ne derece hizmet ettiğini kapsamlı bir şekilde incelemiştir. Yeni yerleşim yerlerinde işlevsellik, erişilebilirlik gibi planlama ilkeleri benimsenmiştir. Bu yaklaşım, köy sakinlerinin günlük yaşamlarını olumlu yönde etkilemiş ve sosyal etkileşim alanlarının artırılmasına katkı sağlamıştır. Ancak, bu modern planlama ilkelerinin, geleneksel sosyal yapılar ve yaşam biçimleri ile nasıl entegre edileceği, kültürel sürdürülebilirlik açısından kritik bir öneme sahiptir. Kullanım durumu analizi, Dereçaylı Köyü'ndeki yapıların ne ölçüde etkin ve verimli kullanıldığını değerlendirmiştir. Kamusal alanların ve yeşil alanların genişletilmesiyle sosyal etkileşimi ve topluluk sağlığını iyileştirme potansiyeli ortaya konmuştur. Ancak, bu tasarım kararlarının yerel yerel halkın geleneksel sosyal yapıları ve yaşam biçimleriyle uyumlu olması gerekmektedir. Modern yaşamın

gerektirdiği değişiklikler, geleneksel yaşam biçimlerinin korunması ve modern ihtiyaçların karşılanması arasında dengeli bir geçiş sağlamalıdır. Sağlamlık durumu analizi, yapıların dayanıklılığını ve uzun ömürlülüğünü değerlendirmiştir. Modern malzemelerin ve tekniklerin kullanımı, yapıların fiziksel dayanıklılığını ve enerji verimliliğini önemli ölçüde artırmıştır. Ancak, bu değişikliklerin yerel mimari kimlik ve estetik değerler üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Geleneksel yapı malzemelerinin yerine modern malzemelerin kullanılması, yerel kültürel mirasın korunmasını zorlaştırmıştır. Kat adedi analizi, Dereçaylı Köyü'ndeki yapıların yükseklik profillerini ve bu yüksekliklerin yerleşim dokusuna, görsel estetiğe ve işlevselliğe olan etkilerini değerlendirmiştir. Köydeki yapıların çoğunluğu tek katlı olup, bu durum köyün geleneksel kırsal karakterini koruduğunu göstermektedir. Tek katlı yapılar, komşuluk ilişkilerini destekleyen bir yaşam tarzını yansıtmaktadır. Çatı tipi analizi, yerleşim alanlarının karakteristiğini ve iklimsel uyumunu anlamada belirleyici bir faktördür. Dereçaylı Köyü'nde, geleneksel kiremit ve ahşap çatılar yerine metal ve beton çatı sistemleri kullanılmaktadır. Bu değişiklikler, yapıların su yalıtımı ve dayanıklılığını artırmış ancak yerel mimari kimliğin erozyonuna neden olmuştur. Yapım türü analizi, köydeki binaların inşaat materyallerini, yapısal özelliklerini ve mimari stillerini belirlemiştir. Dereçaylı Köyü'nde, betonarme yapıların baskın olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, köyün yapısal homojenliğini ifade ederken, modern yapı malzemelerine geçiş yapıldığını göstermektedir. Betonarme yapıların kullanımı, dayanıklılık ve sismik direnç açısından avantaj sağlamakla birlikte, yerel mimari kimliğin zayıflamasına yol açmıştır. Yol durum analizi, yerleşim bölgesinin erişilebilirliğini, ulaşım ağıının etkinliğini ve topluluk içindeki ve dışındaki bağlantıları incelemektedir. Dereçaylı Köyü'nde, asfalt ve toprak yolların varlığı, köyün ana ulaşım arterlerini ve kırsal alanlara erişimi sağlamaktadır. Asfalt yollar, köy içi ve çevresine etkin bir erişim sağlarken, toprak yollar mevsimsel koşullara bağlı olarak erişilebilirlik gibi sorunları beraberinde getirebilmektedir.

Taşlık Köyü ve Dereçaylı Köyü'nde gerçekleştirilen değişimler ve doku analizleri ışığında, kırsal alanlarda sürdürülebilir ve kültürel uyumu gözeterek modernleşme stratejilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. İlk olarak, modern yapı malzemeleri ve tekniklerinin yerel estetik ve kültürel değerlerle uyumlu hale getirilmesi için entegratif bir yaklaşım benimsenmelidir. Beton, çelik ve cam gibi modern malzemeler, yapıların

dayanıklılığını ve enerji verimliliğini artırsa da, geleneksel taş, kerpiç ve ahşap malzemelerin estetik ve kültürel değerlerini korumak amacıyla kullanılabilir. Bu, yerel zanaatkârlık ve mimari kimliğin sürdürülebilir bir şekilde devam etmesini sağlayacaktır. Ayrıca, yerel halkın katılımı ve karar alma süreçlerine dahil edilmesi, modernleşme projelerinin başarılı olmasında kritik bir rol oynamaktadır. Yerel halkın ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda planlama yapılmalı, sosyal etkileşim ve topluluk dayanışmasını teşvik eden kamusal ve yeşil alanların artırılması hedeflenmelidir. Bu alanlar, topluluk sağlığını iyileştirirken, geleneksel sosyal yapılarla uyumlu bir şekilde tasarlanmalıdır. Yol durum analizi de göz önünde bulundurularak, köy içi ulaşımın iyileştirilmesi ve kırsal alanlara erişimin artırılması gerekmektedir. Asfalt yolların bakım ve iyileştirilmesi, mevsimsel koşullara bağlı olarak erişilebilirlik sorunlarını minimize edecek, topluluk içi ve dışı bağlantıları güçlendirilebilmektedir. Konut planlarının modern yaşam tarzına uyum sağlarken, geleneksel konut özelliklerini de koruyacak şekilde tasarlanması önerilmektedir. Tek katlı ve topluluk odaklı yapılar, komşuluk ilişkilerini desteklerken, modern iç mekan düzenlemeleri ile kullanıcı konforunu artırabilir. Bununla birlikte, eğitim ve farkındalık programları ile yerel halkın modern yapı teknikleri ve malzemeleri hakkında bilgilendirilmesi, bu tekniklerin kabulü ve uygulanması sürecinde önemli bir rol oynayacaktır. Aynı zamanda, sürdürülebilir inşaat malzemelerinin ve enerji verimliliği standartlarının teşvik edilmesi, kırsal mimarinin çevresel sürdürülebilirliğini artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, G. (2010). Yer Değiştiren Yerleşmelere Bir Örnek: Arguvan İlçe Merkezi (Malatya). *Marmara Coğrafya Dergisi*. 24: 471-492.
- Aksoy, D. (2005). Geleneksel Ahşap İskeletli Türk Konutu'nun Deprem Davranışları. *İtü Dergisi*. 4(1):.47-58.
- Aktel, M. (2010). 5902 Sayılı Yasa ile Türkiye'de Afet Yönetiminde Oluşan Değişim. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 27:169-180.
- Akyol, M. (2007). *Sakarya'da 17 Ağustos 1999 Depremi Sonrasında Kurulan Yerleşim Alanları*. [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Aydemir, E. (2010). *Yöresel Mimarinin ve Kırsal Dokunun Korunması: Artvin Şavşat Balıklı Mahallesi Örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Akyüz Levi, E. E. ve Taşçı, B., (2017). Ege'de Kırsal Mimari Araştırmaları: Bayındır Köyleri, *MEGARON*, 12(3): 365-384
- Aydın, Ö., ve Lakot Alemdağ, E. (2014). Karadeniz Geleneksel Mimarisinde Sürdürülebilir Malzemeler; Ahşap ve Taş. *Journal Of International Social Research*, 7(35).394-405.
- Acar, T. (2019). Gediz'deki (Kütahya) Kırsal Mimariden Örnekler: Çamaşırhaneler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (62):141-154.
- Akgün, B., Gökuç, Y. T., ve Kabakoğlu, A. D. (2023). Burhaniye Çallı Kırsal Mahallesindeki Mimari Dokunun ve Geleneksel Konutların Belgelenmesi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(99):2471-2483.
- Akbaş, G. (2015). *Geleneksel Yapım Teknikleri ve Mekan İlişkisi: Uzungöl ve Taşkiran Örnekleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Atılım Üniversitesi.
- Akbaş, G., ve Özcan, Z. (2018). Yapım Tekniği Farklılıklarının Mekana Yansıması: Uzungöl ve Taşkiran Örneği. *Ata Planlama ve Tasarım Dergisi*, 2(2):47-58.
- Ataman, M., ve Konakoğlu, Z. N. (2022). Geleneksel Evlerde Sabit Donatılar: Mehmet Şehirli Evi. *Mimarlık ve Yaşam*, 7(1): 163-178.
- Asiliskender, B. (2008). *Modernleşme ve Konut; Cumhuriyetin Sanayi Yatırımları ile Kayseri'de Mekansal ve Toplumsal Değişim* [Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

- Arıtan, Ö. (2019). “Cumhuriyet Modernleşmesi” ve “Kırsal İletişim/Kalkınma” Eksenleri Bağlamında Mekânsal Bir Model Olarak Eskişehir Çifteler Harası: Eskişehir Çifteler Harası. *Tasarım+ Kuram*, 15(28): 179-198.
- Alagöz, M., ve Güner, D. (2022). Mimari Bağlam Olgusunun Mimarlık Öğretisine Dönüşümü. *Modular Journal*, 5(2): 135-154.
- Akbulut, A. (2019). *Küreselleşme ve Neoliberal Kentleşmenin Çevresel Sürdürülebilirlik Üzerindeki Etkisinin Kapalı Konut Siteleri Üzerinden İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Arıbaş, K. (2010). Türkiye’de Yerleşme. Yazıcı, H. Koca, M.K. (Ed.) *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bahçalı, S. (2017). Hes’lerin Nüfus ve Yerleşme Hareketlerine Etkileri: Yusufeli Barajı Örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*. 26:107-125.
- Bakırcı, M. (2002). Türkiye’de Baraj Yapımı Nedeniyle Yer Değiştiren Şehir Halfeti. *Coğrafya Dergisi*. 10: 55-78.
- Bakırcı, M. (1997). Türkiye’de Yer Değiştiren Şehirlere Yeni Bir Örnek: Samsat. *Türk Coğrafya Dergisi*. 32: 365-391.
- Biricik, A. S. (2001). Yeryuvarında Doğal Olaylar ve Afetler. *Marmara Coğrafya Dergisi*. 1:7-26.
- Bakırcı, M. (2007). *Türkiye’de Kırsal Kalkınma: Kavramlar-Politikalar-Uygulamalar*. Nobel Yayıncılık.
- Bağbancı, Ö. K ve Aksoy, F. (2015). Bursa Gümüştepe’de (Misi Köyü) Bulunan Geleneksel Kırsal Ahşap Yapının Korunması ve Yeniden İşlevlendirilmesi. *TÜBA-KED* 13: 83-99.
- Bektaş, C., (2001). *Halk Yapı Sanatı*. Literatür Yayıncılık.
- Bozkurt, S. (2013). 19. yy.da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry, Istanbul University* 62 (2): 37-70.
- Bahçeci, F. ve Aytaç, İ., (2017). Kırsal Mimaride Malatya-Darende Aşağılupınar Evlerinin Karakteristik Özellikleri, *Social Sciences*, 12(2): 118- 139.

- Balta, S., ve Atik, M. (2019). Köy Tasarım Rehberlerinin Hazırlanmasında Kırsal Peyzaj Karakterlerinin Yeri: Antalya Elmalı Örneği. *Mediterranean Agricultural Sciences*, 32(1): 1-9.
- Bayraktar, H. (2020). Kırsal Yaşamın Mimari Göstergesi Geleneksel Köy Evlerinin Düzce Örneğinde Tartışılması. *Mimarlık ve Yaşam*, 5(1): 71-103.
- Baran, M. (2019). *Erken Cumhuriyet Dönemi Modernleşme Sürecinde Mimarlığın Etkileri: Sivas Cer Atölyesi (1939)* [Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Bilge, C. (2007). *Sürdürülebilir Çevre ve Mimari Tasarım: Mimariye Eleştirel Bir Bakış* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Çelikdemir, M. (2019). Harput'un Elazığ'a Nakli. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2: 425-430.
- Ceylan, S., ve Somuncu, M. (2018). Kırsal Alanların Dönüşümünü Kavramsal Bakımından Yeniden Düşünmek. *Tücaum*, 30:1141-1155.
- Ceylan, S., ve Somuncu, M. (2018). Kırsal Alanların Dönüşümünü Kavramsal Bakımından Yeniden Düşünmek. *Tücaum*, 30:1141-1155.
- Çelik, S. (2019). Yerleşmelerin Yer Seçiminde Etkili Olan Coğrafi Faktörler ve Yanlış Yer Seçimlerinde Risk Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 66: 335-342.
- Çelik, Z. (2006). *Türkiye'de Kırsal Planlama Politikalarının Geliştirilmesi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Çevik, B., ve Tekinel, O. (1998). *Kırsal Yerleşim Tekniği*. Ç.Ü. Ziraat Fak. Genel Yayınları.
- Çiftçi-Yeşiltuna, D. (2016). *Küreselleşme ve Kırsal Dönüşüm*. Nobel Yayıncılık.
- Çakır, S. (2000) *Geleneksel Karadeniz Ahşap Konut Yapım Yönteminin Çağdaş Teknoloji Açısından Değerlendirilmesi* [Doktora Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Çavdar, E., ve Ergün, A., (2010). Geleneksel Balıkesir Dursunbey Evleri'nde Yapım Teknolojileri ve Malzeme Kullanımları. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 12 (2): 1-10.
- Çetin, E., ve Mutlu, Ö. Ü. M. (2021) Karabük İli Ovacık İlçesi Dudaş Köyündeki Yapıların Geleneksel Malzeme Kullanımı ve Yapım Tekniği Açısından

Değerlendirilmesi. *IDA*, 3(1):25-38.

ÇEKÜL (2012). *Anadolu'da Kırsal Mimarlık*. Çekül Vakfı.

Çakan, M. R. (2019). *İznik Hisardere Köyü'nde Kırsal Mimarinin Korunması ve Sürdürülebilirliği* [Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.

Çiftçiöğlu, S., ve Özbayraktar, M. (2023). Bolu/Seben/Alpagut Köyü'nün Kırsal Mimari-Kırsal Doku Özelliklerinin Belgelenmesi ve Korunması Üzerine Öneriler. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9(20): 439-455.

Çetin, E. (2019). *Karabük İli Ovacık İlçesi Dudaş Köyü Örneğinde Kırsal Yerleşimlerdeki Geleneksel Konutların İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Karabük Üniversitesi.

Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. MEB Yay. Öğretmen Kitapları Dizisi.

Delibaş, R. M., (2016). *Kırsal Mimari Bağlamında Konya Halkapınar Evlerinin Mimarisi Üzerine Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.

Demirrenk, E. İ., ve Erarslan, A. (2018). Geleneksel Rize İkizdere Evlerinin Plan Tipolojisi ve Yapım Sistemi Açısından İncelenmesi. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(50): 47-66.

Demirarslan, D. (2007). Osmanlı'da Modernleşme/Batılılaşma Sürecinin İç Mekân Donanımına Etkileri. *Erdem*, 15(45-46-47): 35-66.

Demir, Ş. (2021). *Gelenek Ve Modernleşme Bağlamında Sosyoekonomik Kimlikler: Mardin Örneği*. Hiperlink Eğitim İletişim Yayın Gıda Sanayi ve Pazarlama Tic. Ltd. Şti.

Erbilen, Ü., S. (2019). Türkiye Yerleşme Coğrafyası. Taşlıgil N., ve Güven Ş., (Ed.) *Türkiye Beşeri ve İktisadi Coğrafyası*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Eres, Z. (2013). Türkiye'de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut, Eyüpgiller K.K. ve Zeynep E., (Ed.) *Prof.Dr. Nur Akın'a Armağan – Mimari ve Kentsel Koruma*, YEM Yayınları.

Eres, Z., (2016). Türkiye'de Geleneksel Köy Mimarisini Koruma Olasılıkları. *Ege Mimarlık* 92(1): 8-13.

Erdem, A. (2020). Boyabat Köylerinde Geleneksel Kandil Evler ve Koruma Sorunları. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (21):105-

Erkul, B. (2018). *Tarihi Yığma Yapıların Performans Analizi: Geleneksel Bayburt Evi Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Bayburt Üniversitesi.

Efeoğlu, M. (2014). *Kemaliye, Başpınar'da Geleneksel Konutların Yapım Tekniklerinin İncelenmesi ve M. Tamer Aksoy Evi Restorasyon Önerisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Eğri, E. C. (2010). *1950-1965 Yılları Arasında Türkiyede Değişen Konut İç Mekan Kavramı (Ankara Örneği)* [Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.

Girgin, M. (1995). Kütle Hareketleri Nedeniyle Yeri Değiştirilen Yerleşmelere Bir Örnek: Gördes (Manisa). *Doğu Coğrafya Dergisi*. 1:156-173.

Gök, Y. (2001). Erzurum-Kars Depreminden (1983) Sonra Yeri Değiştirilen Yerleşmeler. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 5:147-158.

Geray, C. (1974). *Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar: Sorunlar-Yaklaşımlar-Örgütlenmeler*. Ankara. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.

Geray, C. (1975). Türkiye’de Kırsal Yerleşme Düzeni ve Köy Kent Yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 30(1): 45-66.

Geray, C. (2011). *Dünden Bugüne Kırsal Gelişme Politikaları*. Phoenix Yayınevi.

Gülümser, A.A., Baycan Levent, T., ve Nijkamp, P. (2010). Türkiye’nin Kırsal Yapısı: AB Düzeyinde Bir Karşılaştırma, *İTÜ Dergisi*, 9(2): 133-144.

Görgün, E. K., ve Yörür, N. (2018). Kırsal Yerleşmelerde Özgün Dokunun Korunmasında Bir Araç Olarak Köy Tasarım Rehberleri: Ödemiş Bademli Örneği. *Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (17):25-47.

Güler, K. (2020). Kamunun Kırsal Mimari İçin Gelecek Öngörülleri. *Mimarist Dört Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi*, 20(67): 65-77.

Gökalp, S. (2019). *Kırsal Miras Bileşenlerinin Tanımlanması ve Bütünleşik Koruma Yaklaşımı: Gökçeada-Zeytinliköy Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.

Hayli, S. (2007). *Doğal Ortam Şartlarında Gerçekleşen Olumsuzluk Nedeniyle Erzincan Ovasında Yer Değiştiren Köyler*. [Sözlü Sunum]. International Symposium On Geomorphology Semopzyumu. Elazığ, Türkiye.

Hayır Kanat, M. (2016). Türkiye'nin Yerleşme Coğrafyası, Kanat Hayit M. (Ed.) Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği. Nobel Yayıncılık.

Harman Aslan, E., ve Can, C. (2017). Arkeolojik ve Kırsal Mimari Miras Birlikteliğinin Korunabilirliği: Oğuz/Dara Antik Kenti Örneği. *Electronic Journal Of Social Sciences*, 16(62): 1063-1080.

Hacisalihoğlu Yaşar, F. (2013). *Bursa Çevresi Yerleşimlerinde Kırsal Mimari Özellikler Bağlamında Geleneksel Ahşap Yapım Sistemlerinin İrdelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Mimari Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Hazaea, S. M. A. (2020). *İkonik Mimarlık Kapsamında Konyadaki Modern Mimari Yapılarının Kent Kimliğine Etkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Işık, A. (2015). *Umurlar Yöresinde (Balıkesir, Dursunbey) Kırsal Meskenlerde Modernleşme Eğilimleri: 1980-2015* [Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.

İnanç, T., (2010). *Geleneksel Kırsal Mimari Kimliğin Ekoloji ve Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi Rize Çağlayan Köyü Evleri Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

İncedemir, Ş. (2019). *Kullanım Düzeyinin Kırsal Mimari Mirasın Korunmasına etkisinin Tespiti: Çimi, Sarıhacılar, Emiraşıklar Köyleri (Akseki, Antalya)* [Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.

İner, G., ve Erdoğan, N. (2010) Edirne/Uzunköprü/Yeniköy Kırsal Konutlarının Mimari ve Yapısal Karakteri. *Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (8):35-41.

Kaya, F. (2002). Türkiye'de Yer Değiştiren Şehirlere Bir Örnek: Doğubayazıd. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 7: 71-88.

Kırsal Kalkınma Çalışma Grubu (2003). Avrupa Birliği'ne Üyelik Yolunda Türkiye Kırsal Kalkınma Politikası Raporu, Ankara, http://213.139.233.100/arayuz/6/icerik.asp?fl=sanal_kutuphane2/kırsal_kalkınma_raporu_9-07-2003.zip, 11.02.2024

Kurtuluş B. ve Şahin Güçhan, N., (2015). Tarsus Bölgesi'nde Geleneksel Kırsal Mimari ve Yaşam, *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 13:101-124.

Kiper, T., ve Akbaş, C. (2022). Tekirdağ/Şarköy/Güzelköy Örneğinde Köy Tasarım

Rehberleri ile Kırsal Alanlarda Yerel Özgünlüğün Korunması. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 18(1).

Karaca, Ü. B. (2021). Anadolu Geleneksel Kırsal Mimarisinde Düz Toprak Damların İyileştirilmesine Yönelik Öneriler. *Mimarlık ve Yaşam*, 6(2): 447-458.

Koç, C., ve Koç, A. (2019). Kırsal Mirasın Korunması: Beypazarı (Ankara) Hırkatepe Örneği. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 50(3): 263-273.

Kaypak, Ş. (2013). Modernizmden Postmodernizme Değişen Kentleşme. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 2(4): 80-95.

Kırboğa, Z. (2016). Modernleşmenin Kurguladığı Kent Tasarımı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 19(1): 239-257.

Kayserili, A., ve Kocaman, S. (2014). Türkiye’de modern konut kültürü. *Kent Çalışmaları| Kentsel Mekan, Sosyal Dışlanma, Marka Kentler, Yoksulluk, Peyzaj, Kentsel Gelişim ve Kentleşme Sorunları*, 253-274.

Köse, A. (2013). *Mimari Tasarımda Evrensel ve Kalıcı Değerler Üzerine Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.

Karakurt, Ö. G. E. (2006). Kentsel Mekanı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (26): 1-25.

Levi, E. A., ve Taşçı, B., (2016). Küçükavulcuk Köyü Yerleşim Dokusu ve Evleri. *TÜBA-KED* (14): 193-207.

Muşkara, Ü. (2017). Kırsal Ölçekte Geleneksel Konut Mimarisinin Korunması: Özgünlük. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (37): 437-448.

Müştak, S. (2016). *Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de Apartman Tasarımında Geleneksel Mimarinin İzleri: İzmit Demiryolu Caddesi Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.

Nerse, S., (2017). Türk, Emrullah. Kırsal Kentsel İlişkilerde Değişim: Yeni Tanımlamalar ve Kavram Okumaya Yönelik Bir Analiz. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 63:504-525.

Naycı, N. (2012). Datça-Bozburun Bölgesi Geleneksel Kırsal Yerleşimlerinin Mimari

Özellikleri ve Koruma Sorunları. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 10: 81-105.

Oğuz, G. P., ve Halifeoğlu, F. M. (2017). Geleneksel Diyarbakır Evlerinde Yapım Tekniği Ve Malzemede Koruma Sorunları. *Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mühendislik Dergisi*, 8(2): 345-358.

Özhancı, E., ve Yılmaz, H. (2017). Köy Ölçeğinde Yerel Değerler ve Kırsal Alan Kimliği Analizi: Bayburt Örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13):927-964.

Öğdül, H. (2019). Kırsal Alanların Değişimi Ve Kırsal Planlama Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Mimarist* (66): 41-49.

Özgünler, M. (2017). Kırsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Geleneksel Köy Evlerinde Kullanılan Toprak Esaslı Yapı Malzemelerinin İncelenmesi. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 2(2): 33-41.

Özdoğan, S. (2018). *Modern Mimarlık Hareketi ve Hasan Fethi* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Pınar, E. (2018). Doğu Karadeniz Kırsal Mimarisinde Taşıyıcı Sistem Detaylarının İrdelenmesi. *Asia Minor Studies*, (SPECIAL), 6:60-74.

Polat, Y., ve Kartal, M. (2018). Cumhuriyetten Günümüze Türkiye’de Modernleşme Bağlamında Dışa Kapalı Konut Üretimi. *Journal of Aksaray University Faculty of Economics & Administrative Sciences/Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(4):63-76.

Südaş, İ. (2004). 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Nüfus ve Yerleşme Üzerinde Etkileri: Gölcük (Kocaeli) Örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*. 13:73-91.

Sungar, M. (2010). Kayabeyli’nin (Baskil-Elazığ) Yer Değiştirmesinde Etkili Olan Doğal Olaylar. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 24: 237-254.

Soysal, M. (1998). *Köy Sosyolojisi*. Ç.Ü. Ziraat Fak. Genel Yayınları.

Sarıkaya, B. ve Arpacıoğlu, Ü., (2019). Orta Anadolu Köy Evlerinde Duvar, *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1): 21-31.

Sezi Karayazı, S., (2008). *Akseki İlçesi, Belenalan Köyü Kırsal Mimari Doku*

Özelliklerinin Değerlendirilmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Sınmaz, E., ve Tekin, Ç. (2023). Erken Cumhuriyet-1980 Arası Türkiye'nin Sanayileşme Ortam ve Yaklaşımının Mimari Üretime Etkileri. *Ssd Journal*, 8(41): 154-173.

Şenol, C. (2019). *Erbaa Şehrinin Yer Değiştirmesi ve Mekânsal Gelişimi Beşeri ve İktisadi Coğrafya Araştırmaları*. Babil Basım Yayıncılık.

Şahin, S. (2009). Türkiye Beşeri Coğrafyası, Karabağ S., ve Şahin S. (Ed.) *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Gazi Kitabevi.

Şenol, P., ve Akan, A. E. (2011). Kırsal Yaşam/Kırsal Konut: Bir Yaşam Biçimi Olarak Geleneksel Kırsal Konut Üretiminde Kızılıçık Köyü Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011(24): 143-160.

Şimşek, Z. Y. (2021). Van'da Konut Üretim Faaliyetlerinin Kentsel Gelişmeye Etkileri (1927-2020). *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Van Özel Sayısı):747-782.

Tuncel, M. (1974, Haziran 13-17). Türkiye'de Yer Değiştiren Şehirler Hakkında Bir İlk Not. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*. 20:119-128.

Tuncel, M. (1990). *Türkiye'de Yer Değiştiren Şehirler ve Gümüşhane Örneği*. Geçmişten Günümüze Gümüşhane Sempozyumu. Ankara, Türkiye.

Tapur, T., ve Tuncer, B. (2012). Çumra ilçesinde kırsal yerleşmeler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27:277-295.

Türkan, O. (2021). Kırsal yerleşme adlarının coğrafi açıdan değerlendirilmesi: Bayramören (Çankırı) ilçesi örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*, 77):157-170.

Tanoğlu, A. (1969). *Nüfus ve Yerleşme*. İstanbul: İ.Ü. Yayınları

Tekeli, İ. (2016a). "Türkiye'de Kırsal Alan Nasıl Yapılanıyor?", Dönem Arası Seminerleri-DAS (17-19 Şubat 2016), ODTÜ, Ankara.

Tekeli, İ. (2016b). *Dünyada ve Türkiye'de Kent Kır Karşılığı Yok Olurken Yerleşmeler İçin Temsil Sorunları ve Strateji Önerileri*. İdealkent Yayınları.

Tekeli, İ. (2011). *Anadolu'da Yerleşme Sistemi ve Yerleşme Tarihleri*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tunçdilek, N. (1978). *Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları*. İstanbul Üniversitesi

Coğrafya Enstitüsü Yayınları.

Tokay, Z. H. ve Duran, A., (2018) Karaman “Taşkale” Yerleşimi ve Yöresel Mimari Özellikleri, *Tasarım Kuram Dergisi*, 14(26) 143-150.

Taş, B. (2011). Sandıklı Bölgesinde Doğal Yapının Kır Yerleşmeleri Üzerindeki Etkileri. *Eastern Geographical Review*, 16/26:143-162.

Toprak, G. K. (2020). İlyasbey/Yarhisar Köyü’nün (Bilecik) Değerleri ve Kırsal Mimari Özellikleri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2):309-341.

Tunca, U. D. (2021). Kırsal Mirasın Korunması ve Yerel Turizm: Foça Kozbeyli Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11(3): 503-525.

Taşcı, B., ve Pekdoğan, T. (2018). Kozbeyli Kırsal Yerleşiminde Geleneksel Konut Mimarisinin Ekolojik Sürdürülebilirlik Bağlamında İncelenmesi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 11(1): 1-18.

Taşkın, V. (2016). *Küresel Kent Söyleminin Kentsel Mekana ve Mimarlığa Etkisi: İstanbul Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Tütenk, G. I. (2017). *Küreselleşme Sürecinde İstanbul ve Kentsel Dönüşümün Değerlendirilmesi (İstanbul Finans Merkezinin Önemi Ve Dönüşüme Etkisi)* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.

Ulusoy Binan, D., (1994). *Güzelyurt Örneğinde, Kapadokya Bölgesi Yığma Taş Konut Mimarisinin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Usman, E. E. (2011, Aralık, 8-9). *Kırsal Yerleşimlerin Biçimlenmesinde Su Etkisi ve Eskişehir Örneği*. [Sözlü Sunum] Çevre Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı, İstanbul, Türkiye.

Uzun, H. (2018). Ağaköy Geleneksel Konutlarında Cephe Düzenlemeleri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13):278-301.

Ünlü, S., (2014). *Küreselleşen Dünyada Yeni Kentsel Kurgular: Stüdyo Dairelerde Yaşam*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Ültay, E., Akyurt, H., ve Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10): 188-201.

- Vatansever, T., ve Çiftçi, A., (2019, Nisan, 26-27). *Eskişehir İli, Mahmudiye İlçesi, Mesudiyeköyü'ndeki Geleneksel Yapıların Mimari Özellikleri ve Yapım Teknikleri*, [Sözlü Sunum] Kırsal Mimari Miras Sempozyumu Bildiri Özetleri, Eskişehir, Türkiye.
- Varolgüneş, F. K. (2021). Yerel/Vernaküler Mimarinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi: Geleneksel Bingöl Konutları Örneği. *Journal of International Social Research*, 14(76):287-300.
- Yavuzçehre, P. S. (2013). Küreselleşmenin Artan Etkisinde Denizli. *İdealkent*, 4(8): 200-227.
- Yeler, S. (2021). Armutveren Köyü'nün (Kırklareli) Kırsal Mimari Özellikleri ve Koruma Önerileri. *Mimarlık ve Yaşam*, 6(2): 717-733.
- Yıldırım, D. G. (2021). *Kırsal Mirasın Korunması Ve Sürekliliği Üzerine Bir İnceleme: Göynük Hisarözü Köyü Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Yeler, S. (2021). Armutveren Köyü'nün (Kırklareli) Kırsal Mimari Özellikleri ve Koruma Önerileri. *Mimarlık ve Yaşam*, 6(2):717-733.
- Yılmaz, C. (2005, Eylül, 29-30). *Doğal Afet Riski Taşıyan Yörelerde Yeniden İnşa Edilebilir Yapı Malzemesi Kullanımının Önemi; Sinop Örneği*. Ulusal Coğrafya Kongresi Bildirim Kitabı. İstanbul, Türkiye.
- Zaman, M. (2010). Yerleşme Coğrafyası. Şahin C., (Ed.) *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

EKLER

EK 1: Görüşme Formu

Katılımcı No:

Merhaba, ben Yunus Ergün, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi için araştırma yapıyorum. Araştırmam, yer değiştiren yerleşim yerlerinde meydana gelen mimari değişiklikleri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda sizinle kısa bir görüşme gerçekleştireceğiz. Sorularımıza vereceğiniz samimi yanıtlar, araştırmamız için çok değerli olacaktır. Bu görüşme yaklaşık 15-20 dakika sürecektir ve tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Görüşmemize katılmayı kabul ediyor musunuz?

Demografik Bilgiler:

Yaş:

Cinsiyet:

Medeni Durum:

Sorular:

- Eski yerleşim yerinde yaşarken konutlarınızın yapımında hangi malzemeler kullanılıyordu? Bu malzemeler hakkında bilgi verebilir misiniz?
- Eski konutların duvarları, çatısı ve temel özellikleri hakkında ne söyleyebilirsiniz?
- Yeni yerleşim yerine taşındığınızda konutlarınızın yapımında hangi malzemeler kullanıldı? Bu malzemeler hakkında bilgi verebilir misiniz?
- Yeni konutların duvarları, çatısı ve temel özellikleri hakkında ne söyleyebilirsiniz?
- Eski ve yeni konutlarınız arasında mimari açıdan en belirgin farklar nelerdir?
- Yeni yerleşim yerinde modern mimari unsurların (örneğin, beton, modern çatı tipleri, geniş cam kullanımı) yaşamınıza etkileri nelerdir?

Görüşmemize katıldığınız için tekrar teşekkür ederim. Sağlıklı günler dilerim.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Yunus ERGÜN
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri:
İletişim Bilgileri	E-posta:
Öğrenim Bilgileri	Lise: 2012–2016 Dr. Nilüfer Özyurt Anadolu Lisesi Lisans: 2017-2021 Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Yüksek Lisans: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Programı
İş Deneyimi	2018-2023: Elif Birebir Kurs Merkezi 2024-2024: Oktay Yalçın Gençlik Kütüphanesi (6 Ay)

ULUSAL/ULUSLARARASI MAKALELER

- 1) KARADENİZ BAHTİYAR, C., MERTOL H., & ERGÜN Y., (2023) Köye Bağlı Yerleşmeler ve Kırsal Meskenler Üzerine Bir Araştırma: Merzifon Örneği. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 18 (2), 183-196.
- 2) MERTOL H, ARIKAN B. & ERGÜN Y. (2023). Kırsal Meskenlerde Kültürel Değişim: Tokat Akbelen Köyü Örneği. Göç ve İskan Araştırmaları Dergisi, 1(1), 130-147.
- 3) KÖKSAL, F., YURTERİ, E., & ERGÜN, Y., (2022). Söylem, Zaman ve Mekan Açısından Kültürel Coğrafi Bir Bakış Kocakarı Takvimi Örneği. Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi, 3 (1), 233-258
- 4) MERTOL, H., & ERGÜN, Y. (2022). Edebiyat, Yönetim ve İşletme Açısından Gazap Üzümleri Romanının İncelenmesi. *Yönetim ve Örgüt Tarihi Dergisi*, 1(1), 54–65.

- 5) MERTOL, H., ERGÜN, Y., İSAK, N., DALÇİÇEK, E., & GÖKDEN KAYA N., (2022). Kamusal Alanda Kadın Görünürlüğü: Süslü Kadınlar Bisiklet Turu. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 21 (83), 1 358-1371.
- 6) ERGÜN, Y., & MERTOL, H. (2022). Kırsal Alanların Mimari Dokusunun İncelenmesi ve Koruma İçin Değerlendirilmesi. Yeni Era Uluslararası Disiplinler Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi , 7 (15), 18 32. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7113060>

ULUSAL/ULUSLARARASI BİLDİRİLER

- 1) ERGUN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN, ÇETİN ŞİRİN (2023). Turizmde Ev Sahibi Yerel halkın Güdülerine Bir Bakış: Tokat İl Merkezi Örneği. 2. Uluslararası Güncel Akademik Çalışmalar Sempozyumu (Tam Metin Bildirisi)
- 2) ERGUN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN, KESKİN SİNAN (2023) TOKİ'nin Geleneksel Konut Yaklaşımına Genel Bir Bakış: Gaziler Mahallesi. Tokat 2. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi (Tam Metin Bildirisi)
- 3) NAJEM JALAL FARHAD, MERTOL HÜSEYİN, ERGÜN YUNUS (2023) The Geography Of Asylum Speekers And Refugess İn Europe. Cumhuriyet 10th International Conference On Applied Sciences (Tam Metin Bildirisi)
- 4) MOUSA HAKEEM OMED, MERTOL HÜSEYİN, ERGÜN YUNUS (2023) Effectiveness of Turkish Disaster Management System And Recommendations. Cumhuriyet 10th International Conference On Applied Sciences (Tam Metin Bildirisi)
- 5) RASHİD SHARİF MOHAMED BAHRA, MERTOL HÜSEYİN, ERGÜN YUNUS (2023) Climate Change And Its Effects On The Environment İn Iraq. Cumhuriyet 10th International Conference On Applied Sciences (Tam Metin Bildirisi)
- 6) ERGUN YUNUS, ARIKAN BERNA, AYKAÇ SEHER, ÇITAK SEMA (2023). YÖK Atlas Verilerine Göre Coğrafya Programının Değerlendirilmesi: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Tokat 2. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi (Tam Metin Bildirisi)
- 7) ERGÜN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN, ÇETİN ŞİRİN (2023). Cumhuriyet Sonrası Gerçekleşen Depremlerin Sonucunda Yer Değiştiren Yerleşmelere Genel Bir Bakış. Academy 1. Uluslararası Deprem Çalışmaları Kongresi (Tam Metin Bildirisi)

- 8) ERGÜN YUNUS, TOĞAYDILBAS YEŞİM, MERTOL HÜSEYİN, ÇETİN ŞİRİN (2023). Yerleşimlerin Gezgin Doğası: Mimari Dönüşümler ve Kırsal Mesken Tiplerinin Evrimi. 5. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi (Tam Metin Bildirisi)
- 9) ERGÜN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN, ÇETİN ŞİRİN (2023). Yasadışı Göç Hareketliliğinin Filmlere Yansıması: Umuda Yolculuk Filmi. 5. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi (Tam Metin Bildirisi)
- 10) ERGUN YUNUS & MERTOL HÜSEYİN (2022). Kırsal Alanların Mimari Dokusunun İncelenmesi: Dayılıhacı Köyü Örneği. Tokat Sempozyumu (Özet Bildiri)
- 11) MERTOL HUSEYİN, ÇETİN ŞİRİN & ERGUN YUNUS (2022) Dijitalleşme ve Kültürel Değişimde Sosyal Medyanın Etkisi. Dijital Dönüşüm Çağında Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (Tam Metin Bildiri)
- 12) ERGUN YUNUS & ÇETİN ŞİRİN (2022) Ballica Mağarasının Turizm Gelişimi ve Koruma Faaliyetleri. 1. Uluslararası Turizm ve Kültür Kongresi (Tam Metin Bildirisi)
- 13) MERTOL HÜSEYİN, ERGUN YUNUS & KAŞ BUĞRA (2022). Görsel Medyada Bulgar Göçünün Yansımaları Yeniden Doğmak Dizisi ve Cep Herkülü Naim Süleymanoğlu Filmi. 2. Uluslararası Küresel Göç Sempozyumu (Tam Metin Bildirisi)
- 14) ERGUN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN & KAŞ BUĞRA (2022). Çerkezlerin Kafkasların Anadolu'ya Göç Yolcuğu: Tokat İli Örneği. 2. Uluslararası Küresel Göç Sempozyumu (Tam Metin Bildirisi)
- 15) ERDEM HASAN MUMCU, MERTOL HÜSEYİN, MUMCU NEŞE & ERGÜN YUNUS (2022). Tokat İli Futbol Kulüplerinin Spor Coğrafyası Açısından Mekansal Dağılımı ve Tarihsel Gelişim Süreci. Sivas Uluslararası Bilimsel Araştırmalar ve İnovasyon Kongresi (Tam Metin Bildirisi).
- 16) ERGÜN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN & BEKDAŞ HATİCE (2022). Niksar ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Malatya Gastronomi Kültür ve Turizm Kongresi (Tam Metin Bildirisi).
- 17) ERGUN YUNUS & HARDAL SEÇKİN (2021). Tokat İl Merkezinde Yaşayan Göçmenler ve Karşılaştıkları Sorunlar. 2. İstanbul Uluslararası Coğrafya Kongresi (Tam Metin Bildiri)

- 18) ERGUN YUNUS & MERTOL HÜSEYİN (2021). Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Covid-19 Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitime İlişkin Deneyim ve Görüşleri. 3. Uluslararası Coğrafya Eğitim Kongresi (Özet Bildiri)
- 19) ERGUN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN & SAVAŞ KILIÇ (2021). Pandemi Döneminde Afgan Mülteci Çocukların Resimlerinde Coğrafi Mekan ve Yer Algısı. Zorlu Durumlarda Ruh Sağlığı Hizmetleri, Göç, Afet ve Acil Durumlar Sempozyumu (Tam Metin Bildirisi)
- 20) MERTOL HÜSEYİN, ERGÜN YUNUS & TOĞAYDİLBAŞ YEŞİM (2021). Coğrafi Öğ ve Unsurlarla Tokat Yöresi Halk Oyunları. 2. Maarif Kongresi. (Tam Metin Bildirisi)
- 21) ERGUN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN & YILMAZ OSMAN (2021). Edebiyat Coğrafyası Açısından John Steinbeck'in Gazap Üzümleri Romanının İncelenmesi. 3. Uluslararası Ankara Multidisipliner Çalışmalar Kongresi (Tam Metin Bildirisi)
- 22) MERTOL HÜSEYİN, ERGÜN YUNUS & YILMAZ OSMAN (2021). Sağlık Coğrafyası Açısından Hasta Belgesel Filminin Analizi 3. Uluslararası Ankara Multidisipliner Çalışmalar Kongresi (Tam Metin Bildirisi)
- 23) AKGEYİK MUSTAFA, MERTOL HÜSEYİN & ERGUN YUNUS (2021). Mevsimlik Tarım İşçisi Çocuklar ve Karşılaştıkları Sorunlara Dair Çözüm Önerisi: Hilvan Örneği. Zorlu Durumlarda Ruh Sağlığı Hizmetleri, Göç, Afet ve Acil Durumlar Sempozyumu (Poster Sunumu)
- 24) MERTOL HÜSEYİN, TEZ MURAT & ERGUN YUNUS (2021). İlkokul Çocuklarının Pandemi Döneminde Mekan Algılarını Resimler ile Okumak. Zorlu Durumlarda Ruh Sağlığı Hizmetleri, Göç, Afet ve Acil Durumlar Sempozyumu (Poster Sunumu)
- 25) ERGUN YUNUS & MERTOL HÜSEYİN (2021). Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Covid-19 Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitime İlişkin Deneyim ve Görüşler. 3. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi (Özet Bildiri).

KİTAP/ KİTAP BÖLÜMLERİ

- 1) **Multi Disipliner Yaklaşımlarla Samsun Kültür ve Turizmine Bakış (2021)**
Bölüm Adı: Bir Kent Belleği ve İmajı Olarak Samsun Fuarı, MERTOL HÜSEYİN, ERGÜN YUNUS, YILMAZ OSMAN, Yayın Yeri: Akademisyen Kitabevi, Editör: YILDIRIM, Mücahit, KIRAN Özgür, Basım sayısı:1, Sayfa sayısı:226, ISBN:978-625-7496-16-2, Bölüm Sayfaları:1 -18

- 2) **Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler-III (2021)**
Bölüm Adı: Göçün Toplumsal Yansımaları: Tokat'taki Suriyeli Göçmenler Örneği, ERGÜN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN, YILMAZ OSMAN, Yayın Yeri: GECE KİTAPEVİ, Editör: DOÇ.DR. EMRAH AYDEMİR, DR. SEMA SAĞLIK, Basım sayısı:1, ISBN:978-625-8075-15-1
- 3) **Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler-IV (2021)**
Bölüm Adı: Mekanın İyimserlik ve Dayanıklılık İle İlişkisi, MERTOL HÜSEYİN, ÇETİN YUSUF, ÇELİKKOL ÖMER, ERGÜN YUNUS, Yayın Yeri: GECE YAYINLARI, Editör: DOÇ.DR. EMRAH AYDEMİR, DR. SEMA SAĞLIK, Basım sayısı:1, ISBN:978-625-8075-18-2
- 4) **Çocuk, Mekan ve Coğrafya (2022).** Bölüm Adı: Göç Yolunda Çocuk Olmak, ERGÜN YUNUS, YILMAZ OSMAN, KAŞ BUĞRA, MUZAÇA CANSU, Yayın Yeri: Vizetek Kitap Yayıncılık, Editör: MERTOL HÜSEYİN, YILMAZ OSMAN, HADİMLİ HALİL, YASAK ÜZEYİR, Basım sayısı:1, ISBN:978-625-84499-30, Bölüm Sayfaları: 185-196
- 5) **Çocuk, Mekan ve Coğrafya (2022).** Bölüm Adı: Erken Çocukluk Dönemi Çocuklarının Mekan Algılarının Farklı Değişkenlere Göre Belirlenmesi, GÜLEÇ HAVİSE, MERTOL HÜSEYİN, ERGÜN YUNUS, YERLİKAYA MAHİR Yayın Yeri: Vizetek Kitap Yayıncılık, Editör: MERTOL HÜSEYİN, YILMAZ OSMAN, HADİMLİ HALİL, YASAK ÜZEYİR, Basım sayısı:1, ISBN:978-625-8499-38-4, Bölüm Sayfaları: 93-111
- 6) **Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimlerde Multidisipliner Araştırmalar (2022).** Bölüm Adı: Coğrafya Lisans Öğrencilerinin Covid-19 Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitime İlişkin Deneyim ve Görüşleri, ERGÜN YUNUS, MERTOL HÜSEYİN, ARCAGÖK SERDAR, Yayın Yeri: VİZETEK, Editör: FATMA ÇALIŞANDEMİR HÜSEYİN MERTOL, Basım sayısı:1, Sayfa sayısı:484, ISBN:978-625-8499-68-1, Bölüm Sayfaları:277 -297
- 7) **Seçilmiş Örneklerle Türkiye'de Yer Değiştiren Yerleşmeler (2023)**
Bölüm Adı: Tokat İlinde Yer Değiştiren Yerleşmeler, MERTOL HÜSEYİN, ERGÜN YUNUS, DUMAN EMRE, Yayın Yeri: Kriter Yayınevi, Basım sayısı:1, Sayfa sayısı:438, ISBN:978-625-6968-26-4, Bölüm Sayfaları:371 - 392
- 8) **Tarih ve Uygarlık, İstanbul Yıllığı-14 (2023)**
Bölüm Adı: Mekan ve Şehir Adları, YILMAZ OSMAN, MERTOL HÜSEYİN, ERGÜN YUNUS, Yayın Yeri: Doğu Kitabevi, Editör: EĞRİBEL ERTAN, YILDIRIM YÜKSEL, Basım sayısı:1, Sayfa sayısı:15, ISBN:978-625-7089-96-8, Bölüm Sayfaları:203 -218

- 1) Multidisipliner Yaklaşımlarla Coğrafya Dergisi, Yayın Koordinatörlüğü 01.01.2023 <https://mdag.com.tr/>
- 2) Uluslararası Hakemli İşletme Dergisi, Yayın Koordinatörlüğü 01.01.2024, <https://isletmedergisi.com/>
- 3) Ulusal Ceteris Paribus Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Yayın Koordinatörlüğü, 01.01.2024, <https://ceterisparibusjournal.com/>
- 4) Gelecek Vizyonlar Dergisi, Yayın Editörü, 01.07.2024, <http://www.futurevisionsjournal.com/>

PROJELER

- 1) **2237-A-Story-Gami Uygulamaları: Eğlenerek Öğrenmeyi İkiye Katlayalım**
FATİH YILMAZ, NİSA GÖKDEN KAYA, MEHMET AKİF SÖZER, HÜSEYİN MERTOL, BURCU DURMAZ, FERAT YILMAZ,
TÜBİTAK PROJESİ, TAMAMLANDI, 21.01.2023 -24.01.2023 , 99830
TÜRK LİRASI (REHBER)

KÖŞE YAZILARI

- 1) Türkiye’de Uygulanan Kırsal Kalkınma Politikaları, Genç Coğrafyacılar Topluluğu, <https://www.cografya.org.tr/2021/08/06/kirsal-kalkinma-politikalari/>
- 2) Kent ve Kentleşme, Genç Coğrafyacılar Topluluğu, <https://www.cografya.org.tr/2021/05/18/kent-ve-kentlesme/>

EĞİTİM VE SERTİFİKA

- 1) Stres Yönetimi Eğitimi. İstanbul İşletmesi Enstitüsü. Yeterlilik Kimliği: 270210220100
- 2) Etkili Sunum Teknikleri. İstanbul İşletmesi Enstitüsü. Yeterlilik Kimliği: 270210360063
- 3) Stres ve Stresle Başa Çıkma Eğitim. İstanbul İşletmesi Enstitüsü. Yeterlilik Kimliği: 270210400108
- 4) Tükenmişlik Sendromu. İstanbul İşletmesi Enstitüsü. Yeterlilik Kimliği: 2702113580059
- 5) İngilizce (A1-A2) Eğitimi. İstanbul İşletmesi Enstitüsü. Yeterlilik Kimliği: 160200490081
- 6) İngilizce (B1-B2) Eğitimi. İstanbul İşletmesi Enstitüsü. Yeterlilik Kimliği: 160200550048
- 7) Pedagojik Formasyon. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Yeterlilik Kimliği: 1365317
- 8) İHA-1 Sportif/Amatör. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü. Yeterlilik Kimliği: 4327976
- 9) Bilimsel Konferanslar 1- Fransa’daki Türk Diasporasında Siyasal Katılım ve Dernekler. Çevrimiçi Konferans. Genç Coğrafyacılar Topluluğu.

10) Coğrafya Biliminin Dünü, Bugünü, Geleceği Eğitimi. Tokat İl Milli Eğitim
Müdürlüğü.

11) Sosyal Bilimlerde Araştırma. Udemy. Eğitmen: Oktay Cem Adıgüzel.

